

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KAMUSAL ALANDA TOPLUMSAL CİNSİYET
EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA YEREL İKTİDARA**

KATILIM: Malatya Örneğinde Bir Araştırma

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Hazırlayan

Doç. Dr. Mihriban ŞENGÜL

Zehra KUŞAR

MALATYA, 2016

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
KENTLEŞME VE ÇEVRE SORUNLARI BİLİM DALI

**KAMUSAL ALANDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ
BAĞLAMINDA YEREL İKTİDARA KATILIM:
Malatya Örneğinde Bir Araştırma**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Zehra KUŞAR

Danışman

Danışman: Doç. Dr. Mihriban ŞENGÜL

MALATYA, EYLÜL, 2016

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

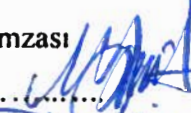
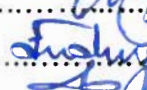

KAMUSAL ALANDA TOPLUMSAL
CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA
YEREL İKTİDARA KATILIM:
Malatya Örneğinde Bir Araştırma

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mihriban ŞENGÜL

HAZIRLAYAN
Zehra KUŞAR

Jürimiz 30. 9. 2016 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda bu yüksek lisans tezini (oybirliği /oyçokluğu) ile başarılı bulunarak Anabilim,
Kendilerine Bilim dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.
ve Gere Sorularını

Jüri Üyelerinin Unvan Ad Soyadı	İmzası
1. Doç. Dr. Mihriban ŞENGÜL	
2. Yrd. Doç. Dr. Ender AKYOL	
3. Yrd. Doç. Dr. Leyla KAHRAMAN	
4.	
5.	

İNönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve
..... sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet KUBAT
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Onur Sözü

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**KAMUSAL ALANDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA YEREL İKTİDARA KATILIM: Malatya Örneğinde Bir Araştırma**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek herhangi bir yardıma başvurulmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlanmış olduğum bütün yapıtların hem metin içerisinde hem de kaynakçada yöntemine uygun bir şekilde gösterilenlerden oluştuğunu belirtir, bunu onurumla doğrularım.

Zehra KUŞAR

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece İnönü Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../.../2016

Zehra KUŞAR

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi sürecinde değerli bilgilerini ve tecrübelerini benimle paylaşan, kullandığı her kelimenin, verdiği her tavsiyenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım saygıdeğer danışman hocam Doç. Dr. Mihriban ŞENGÜL'e; tez çalışmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen ve çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen, tüm başarılarımın kaynağı olan, hayatımın her evresinde bana destek olan değerli annem Perihan KUŞAR'a ve babam Süleyman KUŞAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Malatya 2016
Zehra KUŞAR

KAMUSAL ALANDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA
YEREL İKTİDARA KATILIM:
Malatya Örneğinde Bir Araştırma

(Yüksek Lisans Tezi)

İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül 2016

Zehra KUŞAR

ÖZET

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kamusal alan ve özel alanda kadın-erkek ilişkilerinin şekillenmesindeki en önemli unsurdur. Özel alanda daha güçlü olan eşitsiz toplumsal cinsiyet ilişkileri, özel alan ile kamusal alan arasındaki geçişli ilişkiler yoluyla kamusal alanda da eşitsiz ilişkilerin yeniden üretilmesine neden olmaktadır. Bu nedenle kadınların kamusal alanın bilgisine erişimi ve dolayısıyla yerel iktidara katılım düzeyleri sınırlanmaktadır. Özellikle eril hegemonyanın güçlü olduğu geleneksel muhafazakâr kentlerde, kadınların yerel iktidara katılımı üzerindeki bu sınırlayıcı etki daha açık bir biçimde gözlenmektedir. Günümüzde kadınların kamusal alanda yer alma ve yönetime katılma mücadeleleri demokratikleşme sürecindeki yerel yönetimler için çözülmesi gereken önemli bir konudur.

Malatya ekonomik nüfus büyüklüğü açısından orta ölçekli bir kent olsa da eril hegemonyanın güçlü ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin derin olduğu, geleneksel bir toplumsal yapıya sahiptir. Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, yerel yönetimlerin kadrolarının oluşumuna ve işleyişine olduğu gibi katılım süreçlerine de yansımaktadır. Bu tezde Paşaköşkü, Kaynarca ve Zafer Mahallelerinde yaşayan kadınlar örneğinde Malatya’da kadınların kamusal alanın bilgisine erişim düzeyleri ile yerel iktidara katılım düzeyleri arasındaki ilişki, Arnstein’in (1969) Katılım Merdiveni sınıflandırmasına göre analiz edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Kamusal Alan, Toplumsal Cinsiyet, İktidara Katılım,
Malatya.

**PARTICIPATION TO LOCAL GOVERNMENT IN THE CONTEXT OF GENDER
INEQUALITY IN THE PUBLIC SPACE:
A Research in the Example of Malatya**

M. Sc. Thesis

Inönü University, Institute of Social Science, September 2016

Zehra KUŞAR

ABSTRACT

In public space and private space, gender inequality is a major factor in the shaping of male and female relationships. Unequal gender relations are specifically visible and powerful in private space; and have permeable ties in between public space and private space. However, this fact leads to reproduction of unequal gender relations in public space; and also limits access to knowledge of public space and level of participation to local power of women. There are restrictive effects in participation of women to local power in the conservative cities -which are especially under the influence of masculine hegemony-. In today's democratization process, one of the most important and insolvable issues for local governments is providing participation of women in public space and government.

Malatya is a mid sized city in terms of economics and population; and already has a traditional social structure based on depth and strength of masculine hegemony and gender inequality. Gender inequality has been reflected in formation and functioning of the positions of local governments and in the accession process. In this thesis, relationship between two significant subject has been analyzed according to Arnstein's (1969) classification titled Ladder of Participation in the example of women living in Paşaköşkü, Kaynarca and Zafer district: Access levels of women to knowledge of public space and participation in local government units in Malatya.

Keywords: Woman, Public Space, Gender, Participation to Power, Malatya.

KAMUSAL ALANDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA YEREL

İKTİDARA KATILIM:

Malatya Örneğinde Bir Araştırma

Zehra KUŞAR

İÇİNDEKİLER

Onay Sayfası	
Onur Sözü.....	iv
Bildirim.....	v
Önsöz.....	vi
Özet.....	vii
Abstract.....	viii
İçindekiler.....	ix
Tablolar Dizelgesi.....	xi
Haritalar Dizelgesi.....	xii
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, HİPOTEZLERİ VE YÖNTEMİ.....	1
1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	1
1.2. Araştırmanın Hipotezleri ve Yöntemi.....	4
1.3. Bilgi Derleme ve İşleme Teknikleri.....	7
1.4. Kavram Tanımları.....	8
1.5. Araştırmanın Sunuş Sırası.....	9
2. İKTİDAR, TOPLUMSAL CİNSİYET VE KAMUSAL ALAN.....	11
2.1. Bir Toplumsal İlişki Biçimi Olarak İktidar.....	11
2.2. Toplumsal Cinsiyet.....	17
2.3. İktidar İlişkileri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet.....	21
2.4. “Özel Alan” ve “Kamusal Alan” Ayrımında Toplumsal Cinsiyet ve İktidar İlişkileri.....	25
2.4.1. Özel Alanda İktidar ve Toplumsal Cinsiyet.....	26
2.4.2. Kamusal Alanda İktidar ve Toplumsal Cinsiyet.....	28
2.5. Kamusal ve Özel Alanda İktidar İlişkilerinin Geçirgenliği ve Kamusal Alanın Bilgisine Erişim.....	36
3. YEREL İKTİDAR, KATILIM VE TOPLUMSAL CİNSİYET.....	40
3.1. Katılımcı ve Demokratik İktidar Yapıları Olarak Yerel Yönetimler.....	40
3.2. Merkezi İktidar-Yerel İktidar İlişkileri ve Bu İlişkilerin Geçirgenliği.....	44

3.3.Yerel İktidar ve Katılım	49
3.3.1. Yerel İktidar Süreçlerine Katılım.....	49
3.3.2. Yerel Düzeyde Katılımı Etkileyen Faktörler.	52
3.3.3. “Katılım Merdiveni” Bağlamında Yerel İktidara Katılım Türleri	59
3.4. Yerel İktidar ve Toplumsal Cinsiyet..	67
3.5. Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yerel İktidarın “Erillği”	71
3.5.1.Türkiye’de Yerel Yönetimler.....	71
3.5.2. Türkiye’de Yerel İktidarın “Erillği”	76
4. KADINLARIN KAMUSAL ALANIN BİLGİSİNE ERİŞİMİ İLE YEREL İKTİDARA KATILIMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN MALATYA ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ	82
4.1. Malatya’daki Kentsel-Toplumsal Yapı	82
4.2. Malatya Yerel Yönetimlerin Yapısı.....	86
4.2.1. Malatya’da Tarihsel Süreçte Yerel Yönetimler.....	86
4.2.2. Günümüzde Malatya Yerel Yönetimlerin Yapısı ve İktidar İlişkileri.....	92
4.2.3. Malatya’da Yerel İktidara Erişim ve Katılım Türleri.....	96
4.3. Paşaköşkü, Kaynarca, Zafer Mahallelerinde Kadınların Yerel İktidara Katılımı Üzerine Bir Saha İncelemesi	105
4.3.1. Saha Araştırmasının Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	106
4.3.2. Mahallelerin Toplumsal Yapıları	109
4.3.2.1. Paşaköşkü Mahallesi.....	109
4.3.2.2. Kaynarca Mahallesi.....	113
4.3.2.3. Zafer Mahallesi.....	119
4.3.3. Mahallelerde Yaşayan Kadınların Kamusal Bilgiye Erişim ve İktidara Katılım Düzeyleri	121
4.3.3.1. Paşaköşkü Mahallesi	121
4.3.3.2. Kaynarca Mahallesi.....	139
4.3.3.3. Zafer Mahallesi	156
4.4. Paşaköşkü, Kaynarca, Zafer Mahallesi'nde Kadınların İktidara Katılımlarının "Katılım Merdiveni" Açısından Değerlendirilmesi.....	171
5. GENEL DEĞERLENDİRME	175
KAYNAKÇA.....	187

Tablolar Dizelgesi

Tablo 1: Katılım Merdiveni	60
Tablo 2: Türkiye’de Yerel Seçimlere Göre Yerel Yönetimlerde Kadın-Erkek Oranı (1999-2014)	78
Tablo 3: Malatya Büyükşehir Belediye Meclis Üyeleri Cinsiyet Dağılımı	93
Tablo 4: Türkiye’de Belediye Meclis Üyeliğine Seçilenlerin Cinsiyetlere Göre Profili (30 Mart 2014).....	93
Tablo 5: Yerel Seçimlerde Malatya İlçelerinde Belediye Meclis Üyelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	94
Tablo 6: Malatya’da 1995-2002 Dönemlerinde Katılımdaki Değişim	96
Tablo 7: Malatya’da Yıllara Göre Yerel Seçimlere Katılım Oranları	97
Tablo 8: Malatya’da 2009 ve 2014 Yerel Seçimlerinde Cinsiyetlere Göre Seçmen Profili	98
Tablo 9: Yıllara Göre Malatya’da Dernek ve Üye Sayıları	104
Tablo 10: Saha Araştırması Örneklem Gruplarının Yaş Dağılımı	106
Tablo 11: Saha Araştırması Örneklem Gruplarının Medeni Durumları.....	107
Tablo 12: Saha Araştırması Örneklem Gruplarının Eğitim Düzeyleri	108

Haritalar Dizelgesi

Harita 1: Paşaköşkü Mahallesi Görüşülen Kaynak Kişilerin Mekânsal Dağılımı.....	182
Harita 2: Zafer Mahallesi Görüşülen Kaynak Kişilerin Mekânsal Dağılımı.....	183
Harita 3: Kaynarca Mahallesi Görüşülen Kaynak Kişilerin Mekânsal Dağılımı.....	184

**KAMUSAL ALANDA TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ BAĞLAMINDA
YEREL İKTİDARA KATILIM:
Malatya Örneğinde Bir Araştırma**

Zehra KUŞAR

1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, HİPOTEZLERİ VE YÖNTEMİ

Bu bölümde araştırmanın konusu, amacı ve hipotezleri, araştırmanın hazırlanmasında izlenecek yöntem ile bilgi derleme ve işleme tekniklerine yer verilmiştir.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Yerel iktidara erişim ya da genel olarak iktidara erişimin ilk adımını kamusal alana ve siyasal alana dair bilgiyi edinme oluşturmaktadır. İktidarın eril değerler içerisinde sürdürüldüğü bir toplumda kadınlar, iktidara erişimde ve yönetimle ilgili süreçlere katılımında toplumsal cinsiyet engellerine takılmaktadırlar. Bu durumda kadınların kamusal alanının bilgisini edinmeleri ve yerel iktidara erişimleri, sınırlı bir düzeyde ve düşük oranlarda gerçekleşmektedir.

Kamusal alan ve özel alan ayrımı, içerisinde çeşitli ilişki dinamiklerini barındırmaktadır. İki alan, karşılıklı ilişkilerle birbirlerini konumlandırmaktadır. Kamusal alanın ortak kullanıma açık oluşu ve özel alanın kamusal alandan çekilmesi, *özgürlüklerin, eylemin alanı* olan kamusal durumlardan ayrılması sonucunu doğurmuştur. Antik Yunan'dan günümüze kadar bazı dönemlerde kamusal alanın daha çok politik, ekonomik işlevi ve yönetim işlevi ön planda tutulmuş (Dacheux, 2012: 19) buna bağlı olarak özel alanın gizli ve saklı oluşu vurgulanmıştır (Arendt, 2013: 102). Ancak bazı dönemlerde iki alan arasındaki geçişgenliklerle iki alanın üstlendikleri rollerde değişiklik meydana gelmiştir. Kamusal alan-özel alan ayrımında, tarihsel süreçte ekonominin mekân değiştirmesi üzerinden her iki alana da farklı politik, toplumsal ve ekonomik anlamlar yüklenmiştir.

Antik Yunan'da önemli bir yeri olan vatandaşlık statüsü, kamusal alan üzerinden yükseltilmiştir. Ancak vatandaş kategorisinde kadınların ve kölelerin yer almaması burada dikkat çeken bir noktadır. Bu durumda sadece erkekler, kamusal alanın bilgisine erişebilmiş

ve bu alanda söz sahibi olabilmıştır. Toplumsal cinsiyet kimliklerinin kamusal alandaki bu eşitsiz görünümü, cinsiyetlendirilmiş alanlar konusunu gündeme getirmiştir. Kentsel mekânda eril iktidarın kurduğu düzen ile birlikte kamusal alanda ve özel alanda cinsiyet eşitsizliği yeniden üretilmektedir. Özellikle eril anlayışa dayalı mekân üretimi ve mekân kullanımı, kadınların ikincilleştirilmesi üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan kapitalist düzenin aksine pre-kapitalist kültürü muhafaza eden alanlarda eril yapı daha görünür bir durumdadır. Muhafaza edilen ilişkiler kısmen geleneksel ataerkil değerlerle eril iktidarın sürekliliğine ve kalıcılığına yol açmaktadır.

Kentlerin, iktidarın ideolojisiyle yoğrulan ve iktidar mücadelelerinin alanı olduğu gerçeği üzerinden konuya bakılırsa, söz konusu kamusal alan-özel alanın da iktidarın varlığının rahat okunabildiği alanlar olduğu görülebilir. İktidara dair işaretler kamusal alanda, toplumun bireyleri için bazen görünür bazen görünmez niteliktedir. Ama her koşulda kendisini hissettirmektedir. Bu açıdan bakıldığında gündelik hayattaki birçok davranış kalıbının ve yaşam kurallarının, iktidarın politikalarından, ideolojisinden izler taşıdığı görülmektedir (Çiçekçi, 2015: 68). Bu mimari açıdan somut olarak karşılaşılan anıtlar ve saraylarla ifade edilebileceği gibi bireyler üzerinden hareketle uygulanan politikalarla da kendisini gösterebilmektedir. Bu doğrultuda oluşan ideolojik toplumda ideolojinin hangi cinsiyetler üzerinden siyasallaştığı, iktidarlaştığı belirginleşmektedir. Bu nedenle kamusal alan olgusunun ortaya çıktığı ilk andan itibaren kamusal alanın güç, ekonomi ve yönetim ile ilgili işlerle yoğrulan bir alan olması, erilin bu alanı sahiplenmesi sonucunu doğurmuştur.

İktidar mücadelesi, kamusal alandan özel alana kadar olan kısımda çeşitlilik göstermektedir ve iktidar mücadelesinin kimler arasında olduğu sonucuna bağlı olarak mekâna yüklenen anlamlar da değişiklik göstermektedir. Söz konusu iktidar mücadelesi, yönetim ve halk arasında ise halkın da iktidarda pay sahibi olması katılım araçlarıyla bu mücadelede aktif yer almasını sağlayabilmektedir. Bu gerek oy kullanma davranışıyla gerekse onay vererek ya da itiraz ederek gerçekleşebilmektedir. Bazı durumlarda iktidar, halk ile yönetim arasında bir mücadele alanına dönüşmektedir. Eğer bu iktidar mücadelesi cinsiyetler arasında ise -ki bu toplumda genel olarak kadınlar-erkekler-LGBTİ bireyler üzerinden gerçekleşmektedir- bu durum genelde erilin üstünlüğü ile sonuçlanmaktadır. Böyle bir durumda da kadınların kamusal alanı kullanması, eril düzen kuralları tarafından belirlenmektedir.

Toplumsal cinsiyete dayalı gerçekleşen bu yapıdaki iktidar anlayışı, bir cinsiyetin üstünlüğüne dayalı olarak gerçekleşmektedir. Cinsiyetçi yapılanma ve kente yönelik politikaların belirlendiği karar mekanizmaları, kentsel hizmet kurumları, iş alanları, hatta sokaklar gibi kentsel kullanım hakkı kapsamına giren birçok alanda eşitsizlik kendisini göstermektedir. Kent mekânı artık iktidar ve cinsiyet ilişkisi içerisinde farklı ayrımlara sahip olmuş; kamusal alan-özel alan ayırımına erkek-kadın ayrımı olarak her bir cinsiyetin sıkıştırıldığı, konumlandırıldığı bir toplumsal yapı ortaya çıkmıştır.

Hem kamusal alan hem de özel alan mevcut ilişkilerine bağlı olarak iktidar olgusunu üretme olanağına sahiptir. Arendt (2013: 92), yaşamın zorunlu ihtiyaçlarının karşılandığı alan olarak özel alana işaret etmektedir. Ve bu ilişkiler bir özel alan iktidarını oluşturarak kamusal alan iktidarı ile ilişki içerisinde olmaktadır. Her iki alan arasındaki geçişgen yapıda kadınların ve erkeklerin rollerinin değişmesi olası bir durumdur. Ancak baskın eril iktidarın yer aldığı kamusal alanda ve özel alanda kadınlar, “korunması gereken” varlıklar olarak kabul edilmiş ve özel alanda tutulmaya çalışılmışlardır. Dışarının içeriden daha çetin olduğu ve bu alanın güçlü bir eril varlıkla üstesinden gelinebileceği izlenimi ile kamusal alana eril gücün aktarıldığı, hâkimiyetin de aynı şekilde eril iktidar ile sağlanmaya çalışıldığı bir toplumsal yapı meydana gelmiştir.

Bu anlayış kadınlara ev alanındaki işleri görev olarak verirken, erkeğe kamusal alanda ekonomik ve politik güce dayalı görevleri vermiştir. Kadın doğasının “ev içi tarzı” (ailenin biyolojik varlığının yeniden üretimine yönelik gerçekleştirilen) işlere yatkın olduğu görüşü, günümüz geleneksel muhafazakâr toplumlarında “doğal” olarak kabul edilmektedir. Bu anlayışa göre kadınlar zayıf, duygusal ve narin varlıklar olarak hanede muhafaza edilmelidir. Neticede bu anlayış erkeğin korumacı tavrına karşılık olarak inşa edilmiştir. Özel alandaki eril iktidar ilişkilerinin kamusal alana taşınması kadınları, özel alana sıkıştırmaktadır. Bu şekilde kentsel hizmetlerin ve mekânların kullanımı kadınlar için sınırlı hale gelmektedir. Böyle bir düzende kadınlar, yaşadıkları kentin yönetimine ne derece ulaşabilmekte, alınan kararlarda ne derece söz sahibi olabilmektedirler?

Yerel yönetimlerin eril iktidarın elinde bulunduğu kent yapısında, kadınların kamusal alanı kullanım hakkı da eril egemen uygulamalar çerçevesinde, belirli sınırlarda gerçekleşmektedir. Yerel kültürün desteklediği bu toplumsal yapı, kadınların kentteki görünürlüğüne ikinci plana atmaktadır. Böylece yerel yönetimlere katılımda eril yoğunluğa

karşın kadınların katılım oranı düşük düzeyde gerçekleşmektedir. Kadınların kamusal alandan soyutlanması, yönetime dair işlerden uzak kalmasına sebep olsa da farklı sınıfsal konumlara sahip kadınların kamusala erişimi de değişen ölçülerde gerçekleşebilmektedir. Biraz da toplumsal yapı üzerinden değerlendirilmesi gereken bir durumdur. Neticede farklı sınıfsal konumlara sahip kadınlar, aynı olanaklara sahip değildirler.

Kamusal alanda ve özel alanda kadınların verdikleri savaşım ve edindikleri sınıfsal konumun, kadınları kamusal alanın bilgisine ulaştırması ve iktidara yaklaştırıp yaklaştırmadığı olgusu üzerinden bir değerlendirmeyle seçilen üç mahalle tez kapsamında araştırmaya tabii tutulmuştur. Bu üç mahallenin –Kaynarca, Zafer, Paşaköşkü Mahalleleri- seçiminde gelir grupları ve eğitim durumları gibi unsurlar dikkate alınmıştır. Böylece sınıfsal konumları ve eğitim durumları, kimlikleri farklı olan kadınlarla görüşme imkânı bulunmuştur. Bireyin ekonomik durumunun güçlü veya zayıf olması, toplumdaki fırsatlardan yararlanma imkânını aynı derecede fazla veya az olarak değiştiren bir durumdur. Bu farklılık içerisinde topluma kodlanmış toplumsal cinsiyet eşitsizliği de eklenince sınıfsal farklılaşmanın yanında cinsiyete dayalı da bir ayırım ortaya çıkmaktadır. Eğitimden yönetime kadar birçok alanda eşit olmayan bir yaşam sahası, toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında cinsiyetlerin iktidara erişimlerinin sorgulanıp araştırılmasına imkân sağlamaktadır.

Çalışmada bu kapsamda kadınların kamusal alanın bilgisine erişimlerinde ve yerel yönetimlere katılımlarında toplumsal cinsiyet anlayışının ortaya koyduğu eşitsizlik, alan araştırması ile analiz edilmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Hipotezleri ve Yöntemi

Kamusal alanda ve özel alanda kadınlar eril iktidar karşısında pasif özneler değildirler. Eril iktidar ilişkileri karşısında kadınlar, içinde buldukları tarihsel ve toplumsal koşullarla ilişkili olarak sessiz kalma/rıza gösterme davranışı sergileyebilirken, kurallara itiraz edebilecekleri yolları kullanma davranışını da gösterebilmektedirler. Kadınlar özel alan sınırlarını aştıkça kamusal alan iktidarına yönelik talepleri de aynı oranda artmaktadır. Bu noktada, çalışmada üzerinde durulan temel soru; *“Kadınların kamusal alanın bilgisine erişim düzeyleri ile yerel yönetim süreçlerine katılım düzeyleri arasında ilişki var mıdır?”*

Bu sorudan hareketle, toplumun ve bu toplumun ürettiği yerel iktidar odaklarının sahip olduğu toplumsal cinsiyet algısı ve tutumu üzerinden, kadınların kamusal alana ve bu alanın

bilgisine erişim düzeyi ile yerel iktidara katılım oranı arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla da birinci hipotez şu şekilde belirlenmiştir: **“Kamusal alanın bilgisine sahip olmak ile yönetime katılım arasında doğrusal bir ilişki vardır.”**

Kamusal alanlar, toplumun tüm sivil aktörlerinin kendilerini “gösterme” ve birbirleriyle “karşılaşma” olanağı bulduğu (Sennett, 2013) ve aynı zamanda yönetim, politika ve ekonomiye ait işlerin yoğunlaştığı, iktidarın kendisini somut olarak gösterdiği alanlardır. Kamusal alanda yer alan kitleler, kamusal ilişkilerin ve bilgi akışlarının da parçası olmaktadır. Bu durumun ileri bir aşaması olarak da zamanla kentin yönetimini ve kentsel hizmetleri, kendi talepleri ve çıkarları doğrultusunda etkileme ve kararlara katılma çabası ortaya çıkmaktadır. Bu çabanın kamusal alanın ekonomik ve siyasal güce sahip kesimlerce daha rahat gerçekleştiği, iktidara erişimde sermayenin önemli bir basamak olduğu görülebilmektedir. Ancak kamusal alanın tarihsel süreçteki gelişimine bakıldığında bu ilişkilerin aynı zamanda eril değerlerle yoğrulduğu görülür. Bu eril ilişkiler içinde akan kamusal bilgiye erişimin güçlüğünü yaşayan kadınlar, aynı oranda yerel iktidarın da uzağında kalmaktadırlar.

İkinci hipotezimiz, kadınların kamusal bilgiye erişimini sınırlayan en önemli faktörlerden biri olarak özel alandaki toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine işaret etmektedir: **“Özel alandaki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, kamusal alanın bilgisine erişim düzeyini etkiler.”** Eril iktidar düzeninde toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında kamusal alan ve özel alanı tanımlamak amacıyla Arendt’in bakış açısıyla kadınların iktidara erişimleri, alanlar arasındaki geçirgenliklerle ortaya konulması açısından araştırmaya ışık tutmuştur. Arendt (2013: 102), özel alanı kamunun müşterek dünyasından sadece orada olanlardan değil, görülür ve duyulur olmaktan, yani tam da kamusalıktan saklanılabilecek güvenilir tek yer şeklinde tanımlar. Arendt’a (2013: 92) göre, kamusal alan ise iki duruma işaret etmektedir. Birincisi bu alandaki her şey, herkes tarafından görülebilir, duyulabilir ve mümkün olan en geniş açıklığa sahiptir. İkincisi ise bize ait olandan ayrı, hepimiz için ortak olan bir dünyadır. Her iki tanımda da görüleceği gibi Arendt, kamusal alanın ortak ve açık oluşu üzerinde durmaktadır. Tabi kamusal alanın gelişiminin temelinde siyasal oluşu, demokratik örgütlenme alanı oluşu bulunmaktadır. Burada vatandaşlar (“emek” harcayarak çalışmak zorunda olmayan, tartışarak “eylemde bulunan” özgür erkekler), ortak sorunlarını eşit ve özgür şartlarda, eylemlerle çözmektedirler. Arendt (2013: 92), bu noktada kamusal alanın önemine

vurgu yapmakta ve kamusal alanın “özgürlükler” alanı olduğundan bahsetmektedir. İktidarın alanı olarak sıklıkla vurgulanan kamusal alan, bireyin özgürlüğünün artması ile bireye ev sahipliği yapmakta ve kamusal alanın bilgisine erişimini kolaylaştırmaktadır. Ancak bu noktada Arendt’in bu tanımlamayı yaparken Antik Yunan’da kamusal alanı referans aldığını hatırlamak gerekir.

Kamusal alanın yönetime ev sahipliği yapıyor oluşu, “vatandaşlara” Arendt’in tabiriyle “ortak ve açık” oluşuyla mümkün olmaktadır. Ve iktidar mücadelelerinin alanı olması, kamusal alanda hem yönetim kadrosunun hem de bu kadroya erişim talebi bulunan bireylerin demokratik düzenin katılım kanallarının yanında çeşitli katılım yollarının da zorlanmasını gerektirmektedir. Ancak özel alandaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yarattığı eril iktidar, kadınların günlük yaşamlarını sınırlayan kurallarıyla öne çıkmaktadır. Arendt’in özgürlüklerin alanı olan kamusal alanı, kadınların uzak kaldıkları bir alana dönüşmektedir. Bu nedenle kamusal bilgiye erişimin önünde ekonomik, toplumsal faktörler, toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi durumlar engel olmaktadır. Ancak güçlü bir sermaye, sosyal çevre, kamusal ilişkiler, gelir düzeyinin yükselmesi gibi değişimler bu engellerin aşılmasında etkili olabilmektedir. Aynı şekilde kamusal alan/özel alan arasındaki geçiş yapının kamusal bilgiye erişimde olumlu sonuçlar doğurabildiği de görülebilmektedir. Ancak kamusal alan ile özel alan arasındaki geçiş ilişkisi, özel alandaki egemen eril iktidar ilişkilerinin de kamusal alana sızmasına ve burada yeniden üretilerek kadınların kamusal alandaki varlığının sınırlandırılmasına neden olmaktadır. Her iki alanda da sınırlı hareket olanağı olması, kadınların yerel iktidara erişimlerini olumsuz etkilemektedir.

Üçüncü hipotezimiz ise “*Kadınlar eril hegemonyadan uzaklaştıkça yerel iktidara katılım düzeyleri artar.*” şeklindedir. Toplumsal cinsiyet engelleri kadınların kamusal alana katılımında ve bu alanın bilgisine erişiminde etkilidir. İktidara erişim için gerekli olan katılım araçlarının kamusal alanda yer alması, toplumsal cinsiyet ilişkileri yoğun olan geleneksel muhafazakâr toplumlarda kadınlar için negatif bir durumdur. Kültürel olarak da destek gören toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yeniden üretimi, eril iktidarla mücadele içerisinde yer alan kadınların onay ya da direnme durumlarına bağlıdır. Bu direniş içerisinde eril iktidarın uygulamalarına karşı halk içerisinde uygulamalara itiraz etme, yönetim kararlarını etkileme için talepler ve çeşitli katılım yöntemleri gerçekleşmektedir. Bu çalışmada farklı sınıfsal konumlarda yer alan kadınların kamusal alanın bilgisine erişimleri ve iktidara yönelimleri,

katılımları bu anlamda farklılık göstermektedir. Bu farkın anlaşılması açısından iktidar kısmının açıklanması noktasında Gramsci'nin görüşlerine yer verilmiştir. Gramsci'nin hegemonya teorisi, iktidarı, siyasal, ekonomik ve ideolojik düzeylerdeki yansımalarıyla incelemeyi mümkün kılmaktadır (Portelli, 1982: 77). Liberal demokrasi düzeninde gerçekleşen yönetici seçimi ve iktidarın toplumun geri kalanı ile arasındaki ilişki, Gramsci'nin hegemonyası ve azınlık tahakkümü üzerinden incelenme imkânı bulmuştur. Ancak ağırlıklı olarak Gramsci'nin iktidara yönelik rıza/onay vurgusu çalışmanın eril iktidar kısmının açıklanmasında öne çıkmıştır. Eril bir kültürde, kadınların sınıfsal konumu mevcut muhafazakâr kalıpları daraltabilme ya da Gramsci teorisine göre kadınlar, rızaya dayalı bir birliktelik ile eril yapının ön gördüğü düzene ayak uydurabilmektedir. Eril iktidardan ve eril zihniyetten uzaklaştıkça kadınlar, kamusal alanı sınırları olmadan kullanabilmekte ve iktidara katılım için daha fazla kamusal imkânı sahip olabilmektedirler.

Katılım düzeyini belirleyen öteki toplumsal, politik, ekonomik koşullardan bağımsız olmamakla birlikte eril hegemonyadan uzaklaşma düzeyine göre kadınların yerel iktidara katılım oranları da artmaktadır. Bu noktada, kadınların yerel iktidara katılım düzeylerini ortaya koymak için Arnstein'in (1969) "Katılım Merdiveni" sınıflandırmasından yararlanılmıştır. Buna göre katılım merdiveni üç ayrı aşamadan (Erkin yurttaşta olması, Göstermelik katılım, Katılımsızlık) ve toplam sekiz basamaktan oluşmaktadır. Bu merdiven sınıflandırması, bütününde güce erişmek isteyen halkın yeteneklerine, tepeye erişimlerini sınırlandıran kurumlara ve erişmek isteyen halk arasındaki iktidar mücadelesini temel alarak katılımcılığı tasvir etmektedir (Collins ve Ison, 2006: 3). Bu tezde, araştırma sahasında görüşülen kadınların, özel ve kamusal alanda egemen toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında gerçekleşen yerel iktidarla ilişkilendirme ve yerel iktidara katılım düzeyleri "Katılım Merdiveni" ölçeği ile analiz edilmeye çalışılmıştır.

1.3. Bilgi Derleme ve İşleme Teknikleri

Bu araştırma için öncelikle basılı yayınlar ve elektronik ortamda literatür taraması yoluyla bilgi toplanmıştır. Bu çerçevede bilimsel makaleler, tezler, kitaplar, yasal ve kurumsal belgeler ve diğer yazılı kaynaklar incelenmiştir. Yazılı kaynak taraması yoluyla elde edilen bilgi ve bulgular niteliksel çözümleme tekniği kullanılarak işlenmiştir.

Ayrıca Malatya örneğinde kadınların kamusal alanın bilgisine sahip olma düzeyleri ile yerel yönetime katılım düzeyleri arasındaki ilişki alan araştırması yoluyla incelenmiştir. Bu kapsamda yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Tez kapsamında seçilen üç mahallede, farklı sınıfsal konumlardaki, farklı eğitim düzeylerindeki, farklı kimliklere sahip “seçmen” kadınlarla görüşmeler yapılmıştır. Katılımcıların gelir durumları, yaşam biçimleri, toplumsal cinsiyet algıları, deneyimledikleri toplumsal cinsiyet ilişkileri, kültürel-inanç tutumları ile kamusal alanın bilgisine sahip olma ve yerel iktidara katılım düzeyleri arasındaki ilişki analiz edilmiştir.

Tez kapsamında Malatya ilinden Zafer Mahallesi, Paşaköşkü Mahallesi ve Kaynarca Mahallesi olmak üzere üç farklı mahalle seçilmiştir. Seçilen mahalleleri birbirinden ayıran özellikleri; farklı gelir gruplarına, sınıfsal ve kimlik açısından farklı yapılara sahip olmalarıdır. Çalışmada yaşanan koşulların ve eşitsiz yaşamsal pratiklerin, iktidara erişimde ne tür farklılıklar yarattığı analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu durum kamusal alana ait bilgiye erişimde toplumsal cinsiyet ilişkileri bağlamında sınıfsal konumun ve farklı toplumsal kimlik yapılarının etkisini gözleme imkânı sağlamıştır. Kent yönetiminde aktif olan Büyükşehir Belediyesi, Dernekler Müdürlüğü, Vakıflar Bölge Müdürlüğü, Mahalle muhtarlıkları ve kentte projeleriyle aktif hareket eden Kent Konseyi gibi kuruluşlarla bilgi toplanması noktasında iletişim halinde olunmuştur. Kuruluşların seçiminde yerel yönetimlere erişimde bireyleri yönlendirici, katılımlarını arttırıcı faaliyetlerin sergilendiği, yerel iktidar ile sivil toplum arasında bilgilendirici, iletişimi sağlayan kurumların seçilmesine dikkat edilmiştir. Bu süreçte sağlanan bilgiler, toplanan yazılı kaynaklar ile birlikte niteliksel olarak analiz edilmiştir.

1.4. Kavram Tanımları

Bu başlık altında çalışmayla ilgili olan ana kavramların tanımlarına yer verilmiştir. Bu kavramlar; kent, yerel yönetim, toplumsal cinsiyet, kamusal alan, özel alan ve iktidara katılım kavramlarıdır.

Kent: Sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun yerleşme, barınma, gidiş, geliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinimlerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük

komşuluk birimlerinden oluşan (Keleş, 1998: 75), heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine varmış yerleşme biçimleridir (Kıray, 1998: 17).

Yerel Yönetim: Yerel bir topluluktaki bireylerin birlikteki gereksinimlerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlardır (Tekeli, 1983: 3).

Toplumsal Cinsiyet: Cinsiyet terimini sosyolojiye kazandıran Ann Oakley'e göre cinsiyet, biyolojik erkek-kadın ayrımını anlatırken, toplumsal cinsiyet, erkeklik ile kadınlık arasındaki buna paralel ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır (Marshall, 2003: 98). Toplumsal cinsiyet bir anlamda toplumsal bir inşadır ve genellikle 'kadınsılık' ve 'erkeksilik' stereotipi (sosyal kategorileriyle) üzerinden işlem görür (Heywood, 2012: 309).

Kamusal Alan: Arendt (2013: 95) kamu alanını iki farklı şekilde tanımlamaktadır; Bunlardan birincisi kamu (alanın)da zuhur eden her şeyin herkes tarafından görülebilir ve duyulabilir olduğu, ikinci ise 'kamu' terimi, özel olarak bize ait olandan ayrı, hepimiz için müşterek olan bir dünyayı ifade etmektedir. Dacheux'e (2012: 19) göre ise kamusal alan, bağımsız alanları (devlet sistemi, ekonomik alan, sivil toplum) birbirine bağlamada köprü görevi gören mekândır ve ortak çıkarın tanımlanması noktasında yurttaşlara katılma hakkı ve olanaklar sunmaktadır.

Özel Alan: Arendt'a göre kamunun müşterek dünyasından sadece orada olanlardan değil, görülür ve duyulur olmaktan, yani tam da kamusalıktan [ve kamusalığa içkin açıklık ve aleniyetten] saklanılabilecek güvenilir tek yer (2013: 102) ve türün sürekliliğinin yanında bireysel bekaya, yaşamın zorunluluklarına yönelik hal, çarelerin bulunduğu ve bunların sağlama alındığı bir alandır (2013: 87).

İktidara Katılma: Literatürde siyasal biçimiyle öne çıkan katılım, "Vatandaşların hükümet yetkililerinin seçimini ve onların yaptıkları işleri doğrudan ve dolaylı olarak etkilemek amacıyla giriştikleri yasal eylemler"i ifade etmektedir (Nie ve Diğerleri, 1989: 1).

1.5. Araştırmanın Sunuş Sırası

Çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. Kamusal ve özel alan olarak iki farklı boyutuyla ele alınan kent mekânında, cinsiyetlerin alanlardaki toplumsal hareketlerinin ve iktidar ile ilişkilerinin oluşum sürecine dair alt yapının oluşturulduğu birinci bölümde

“ARAŞTIRMANIN KONUSU, AMACI, HİPOTEZLERİ VE YÖNTEMİ” başlığı altında ilk olarak çalışmanın ana konusu olan kamusal alan-özel alan ve toplumsal cinsiyet ilişkisi tüm yönleriyle incelenmiş ve iktidar, bu ilişki ile açıklanmaya çalışılmıştır. Bu çerçevede kamusal alan ve özel alan, içerdiği ekonomik, kültürel, siyasi yönleri ile irdelenmiş ve toplumsal cinsiyet ile iktidar bağlamında yeniden değerlendirilmiştir. Sonrasında araştırmanın hipotezi, bilgi derleme ve işleme araçları, çalışmada kullanılacak kavramların tanımları ve araştırmanın sunuş sırası hakkında bilgiler verilmiştir.

Kavramsal çerçeve olarak ele alınan ikinci bölümde “İKTİDAR, TOPLUMSAL CİNSİYET ve KAMUSAL ALAN” başlığı altında kamusal alan, iktidar ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkinin boyutları ele alınmış ve bu alanda çalışmalarından yararlanan teorisyenlerin görüşleri konu bakımından analiz edilmiştir.

Konunun iktidar ile ilgili olan kısmının ele alındığı üçüncü bölümde “YEREL İKTİDAR, KATILIM ve TOPLUMSAL CİNSİYET” başlığı ile yerel yönetimler ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişki irdelenmeye çalışılmıştır. Öncelikle tarihsel süreç içerisinde bu ilişkinin aldığı görünüm aktarılmaya çalışılmıştır. Konunun alan kısmının anlaşılabilmesi açısından özellikle Türkiye’de bu ilişkinin yaşadığı dönüşüme ve Türkiye’deki durumuna yer verilmiştir. Bu başlık altında daha öze inilerek kamusal alanın bilgisine erişim ve katılımın imkânlarına, kadınların iktidar ile olan ilişkilerine yer verilmiştir.

Alan araştırmasında elde edilen bilgilerin analiz edildiği “KADINLARIN KAMUSAL ALANIN BİLGİSİNE ERİŞİMİ İLE YEREL İKTİDARA KATILIMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN MALATYA ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ” başlıklı dördüncü bölümde, kamusal alan bilgisine erişim ve katılım arasındaki doğrusal orantı, kadınlar üzerinden Zafer, Kaynarca ve Paşaköşkü Mahalleleri alan seçilerek değerlendirilmeye çalışılmıştır.

GENEL DEĞERLENDİRME başlıklı beşinci bölümde ise tez kapsamında kullanılan teoriler ışığında yapılan alan araştırması, eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirilerek bir sonuca bağlanmaya çalışılmıştır.

2. İKTİDAR, TOPLUMSAL CİNSİYET VE KAMUSAL ALAN

Günümüzde kamusal alan kavramı demokratik sistemlerde tartışma konusu olmaktadır. İktidarın otoritesini sergilediği alanlar mıdır yoksa Arendt'in tanımında olduğu gibi vatandaşlar için ortak olan bir özgürlükler ya da demokratik katılım için aracı olan alanlar mıdır? Ayrımın net bir şekilde belirlenmesi, iktidar mücadelesinin uzlaşımca bir şekilde meşru bir zeminde gerçekleşmesi için önemlidir. Bu anlamda özel alanın ve kamusal alanın işleyişindeki eşitsizliklerin aşılması önem kazanmaktadır. Ancak toplumsal cinsiyet ilişkilerinin baskın olduğu geleneksel muhafazakâr toplumlarda kamusal alanın eril değerlerle yaşatılması eşitsizliklerin yanında kadın için başka olumsuzlukları da meydana getirmektedir. Bu nedenle kadınlar özel alan eşitsizlikleriyle mücadele ederek kamusal alana erişme ve kamusal alanda var olma çabasındadırlar.

Bu başlıkta iktidara erişimde önemli bir nokta olan kamusal alan kavramına ve bu alanın eril değerlerle özdeşleşme sürecine değinilmiştir. İktidarın kamusal alanın yanında özel alanda nasıl işlediğine ve özel alan ile kamusal alan arasındaki geçirgen ilişkilere bakılarak toplumsal cinsiyet engellerinin kadınlar için oluşturduğu toplumsal yapı ile ortaya çıkan iktidar ilişkileri Arendt'in ve Gramsci'nin görüşleri ışığında açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1. Bir Toplumsal İlişki Biçimi Olarak İktidar

İktidar, kavram olarak farklı teorisyenlerde farklı anlamlara karşılık gelmektedir. Bu bazen bir grubun geri kalan kesimler üzerindeki hiyerarşik üstünlüğü olabilirken, bazen de bir "ilişki" biçiminde ortaya çıkabilen bir durumdur. Bu anlamda iktidar, rızaya dayalı olabileceği gibi zor ile de gerçekleşebilmektedir. Şengül (2014: 42), iktidarın bazı teorisyenler için baskıyı temsil ettiği ölçüde belli bir kesimin diğerleri üzerindeki tahakkümü anlamına gelirken; bazıları için de aktörlerin ilişkisi içinde ortaya çıkan bir olgu anlamına geldiğinden bahsetmektedir.

Toplumsal düzen, içerisindeki ilişkiler göz önüne alındığında sınıfsal farklılıklara, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine, güce vb. dinamiklere bağlı olarak farklı iktidar ilişkilerini görmek mümkündür. Temelde toplum, bu ilişkiyi ortaya çıkaracak gücü içinde barındırmaktadır. Ve ilişkiler, iktidar olma, iktidarı oluşturma, otorite, devlet gibi gittikçe siyasallaşan bir iktidar anlayışına dönüşmektedir. Bu durum söylemler ve politikalar aracılığıyla gittikçe topluma yerleşen bir iktidarla sonuçlanmakta ve süreklilik kazanmaktadır.

Bu anlamda Torfing'in (2013: 194) iktidar ve söylem karşılıklı oluşturucudur ve biri olmadan diğeri düşünülemez yönündeki düşüncesi ispatlanmış olmaktadır.

İktidarın devlet dışında kalan siyasal olmayan birçok biçimi bulunmaktadır. Bunlar erkeklerin kadınlar üzerindeki, ailenin çocukları üzerindeki, psikiyatrinin hastası üzerindeki, idare biçimlerinin insanların yaşam tarzları üzerindeki iktidarlara gibi (Karakas, 2002: 157). Ve bu iktidar alanları birbirleriyle ilişkilidir. Bu nedenle iktidar biçimlerinin farklı teorisyenlerce farklı tanımlanmıştır. İktidarı ilişkisellik bağlamında değerlendiren, yaşamının büyük bir kısmında II. Dünya Savaşı Dönemine ve Nazi Dönemine şahit olan Hannah Arendt konunun bu kısmında başvurulan önemli bir kaynak olmaktadır. Çalışmalarında kamusal alan ve özel alan ayrımını, iktidar ve şiddet ilişkisini analiz eden Arendt, çalışmanın ilgili kısmında detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Kamusal alanın özgürlükler alanı olduğunu vurgulayan Arendt'a (2013: 92) göre kamusal alanda insanlar birlikte eylemde buldukları sürece ortak bir dünya ile özgürlüğü meydana getirirler. Kamusal alan söz, eylem ve özgürlükler alanı ise buraya dair bilgiye sahip olan birey yönetime katılıma ve iktidara daha da yakınlaşmaktadır. Aynı şekilde Arendt'ın düşüncesinde siyasal olan kamusal alandır. Bu nedenle bir siyasi ortamda birey özgür olmakta ve özgür birey bu şekilde siyasal bireye dönüşmektedir. Yani bireylerin siyasal ortamlarda bulunması, siyasal bilgiyle iç içe olması iktidara erişimde önemli bir aşamadır. Arendt'a (2013: 92) göre birey bu şekilde özgürlüğünü deneyimleyebilmektedir.

Kamusal alan, yurttaşların kamu yararı ya da genel çıkarı tartışmak için temsil edildiği bir bütündür (Mısır, 2005: 50). Kamusal alanın bilgisi bu açıdan iktidara erişimde önemli olmaktadır. Çünkü kamusal alan, eylemlerin alanıdır. Arendt'a (2013: 92) göre özgür iradenin kendisini ifade edebilmesi için de eylem zorunlu olmaktadır. Birey, özgür iradesi ile gerçekleştirdiği eylemlerle bu ilişkide yer almaktadır. Ve kamusal alan, özgürlüğü görülebilir yapan alanlara dönüşmektedir.

Kamusal alanlar, birliktelik, çoğulculuk nitelikleriyle siyasi yaşamın oluşmasına zemin hazırlayan, Arendt'ın bahsettiği iktidarın oluşumunun gerçekleştirebileceği alanlardır. Arendt (2013), iktidara giden yolda özel mülkiyetin varlığına da değinmiştir. Günümüzde de sıkça ortaya atılan bir düşünce olarak servet sahibi olmak, mülkiyet sahibi olmak, kamusal ve siyasal olan için bir gerekliliktir. Sosyal sermaye, iktidara erişimde önemli bir güçtür. Bu

şekilde birey, yer ve toprak sahibi olmakla, siyasi bir yöne doğru ilerlemekte ve varlıklı sınıf, her zaman siyasete en yakın sınıf olmaktadır.

İktidarın birlikte yapılabilir olması, katılımcı ve demokratik koşulların artmasıyla mümkün olmaktadır. Arendt'a göre iktidar, uyum içindeki ilişkilerle ortaya çıkar. Sadece bir kişiye ait değildir. Bu durumda iktidarda bulunan kişi, içinden çıktığı topluluğu veya ideolojiyi temsil eden, halktan onay alan kişidir. Aynı şekilde elde edilen bu iktidar, el değiştirebilir, bir süre sonra ilişki içerisinde diğer kesimin iktidarı ile de sonuçlanabilir. Bu nedenle ilişkisel boyutu içerisinde iktidar devingenlik gösterebilir. İlişkiler değişime uğradıkça iktidar da bir bireyden diğerine geçebilir ve ilişki içerisinde sahip olunan iktidar alanları da değişebilir.

Gramsci, Arendt'ın ilişkisellik boyutunu tanımladığı iktidarın hegemonik yapısını ortaya koyar. İktidarın zor ve rıza ile birlikteliği üzerine en geniş çalışmayı Gramsci yapmıştır. Gramsci'ye göre her toplum iktidar ve güç barındırmaktadır (Crehan, 2006: 170). Gramsci'nin iktidara giden bu süreçte ideolojinin yükselişini tarihsel blok kavramı ile açıklaması, hegemonyanın siyasi ve ahlaki bir entelektüel liderlik oluşturmayı amaçlayan eklemlerle bir pratik olduğunu göstermiştir (Torfing, 2013: 200). Burada bahsi geçen eklemler, siyasi sınırların oluşumunu sağlayan eklemlerlerdir ki siyasetin toplumsal temellerini oluşturan da yine hegemonik mücadelelerdir (Torfing, 2013: 206).

Bu nedenle hegemonya kavramı Gramsci'de entelektüel düzlemde kurulan birliktelikleri temsil etmektedir. Bu birliktelik sivil toplum ve politik toplum birlikteliğidir. Bu iki toplum arasında daha çok iç içe geçmiş ilişkiler söz konusu olmaktadır. Ortada farklı sınıf bilinçlerinin çarpışması ve birinin öne çıkması söz konusudur. Çünkü hegemonik aşama, sınıf bilincinin en ileri ve gelişkin düzeyini temsil etmektedir ve egemen sınıfın diğer sınıflar üzerindeki ideolojik yönlendirici yeteneğini ortaya çıkarmaktadır (Yetiş, 2014: 90). Hâkim olan görüşün, sivil toplum üzerindeki etkisi böylece rahat bir şekilde gözlemlenmiş olur. Ve artık hegemonya kavramı, bir sosyal grubun üstünlüğü ile entelektüel liderliğinin onaya dayalı olarak kurulmuş bir ifadesi haline gelir (Anderson, 2007: 40).

Hegemonya, egemen sınıfın kendi dünya görüşünü yerleştirmek için siyasal, ahlaki ve entelektüel liderliğini kullanmaya, ayrıca bağımlı grupların çıkar ve gereksinimlerini biçimlendirmeye yönelik başarılı girişimlerini içerir (Carnoy, 2001: 257). Yani burada söz konusu egemen sınıfın ideolojisi ve egemenlik kurduğu kesim ile arasındaki ilişkidir. Bu

bakımdan Gramsci'nin hegemonya analizi, iktidarın öznelere dışsal, zora dayalı, merkezi devletin kurumsal özelliklerinden türetilen tanımları yerine ideolojik süreçler boyunca zihinlerinde kurulan ve onaya dayanan niteliklerini içeren analizlerin önünü açar niteliktedir (Üşür, 1997: 28). Ve bu şekilde tarihsel blok meydana gelmektedir. Bir bakıma hegemonyadan siyasi iktidara geçişte toplumdaki sınıflar, yeni bir tarihsel blok gerçekleştirme yolunda ortak değerleri benimsemektedirler.

Üşür'e (1997: 28) göre Gramsci'nin kuramsal modelinin temeli, sivil toplum ve devlet arasındaki ilişkiyi tarihsel blok aracılığıyla hegemonya kavramına bağlamasına dayanır. Zora dayalı bir devlet iktidarına karşılık söz konusu olan onaya dayalı bir sivil toplum karşılaşmasıdır. Egemen olan sınıfın hegemonya ile tüm sivil toplumun onayına dayalı bir iktidar kurması, bu anlamda başarılı bir egemenliğe ve başarılı bir iktidara işaret etmektedir. Ancak zora dayalı iktidar başlamışsa bu hegemonya olmaktan çıkmış ve tahakküme dönüşmeye başlamıştır.

İktidar-sivil toplum, yöneten-yönetilen arasındaki ideoloji uyumu veya çatışması önemli olmaktadır. Egemen sınıfın hegemonya oluşturmasında kitlelerin rızalarını kazanmak esastır. Üşür'e (1997: 35) göre oluşan bu hegemonya, farklı sınıfların dünya görüşlerinin eklenmesidir ve yöneten sınıfla yönetilenler arasında bir tür ideolojik homojenliğin kuruluşudur. Tabii hâkim olan iktidar yapısı ve söylemleri ne kadar bu zemini hazırlamaya müsaittir ya da ne derece tahakküm çizgisinden uzak durabilmektedir? Bu nokta tartışılabilir.

Hegemonya ideolojisinin sınıfsal karakterini meydana getiren ana unsur, ideolojik öğelerin daima temel ekonomik sınıfın maddi çıkarlarını ve dünya görüşünü yansıtmasıdır (Üşür, 1997: 35). Bu durumda hegemonyayı kurarken iktidar farklı yolları kullanabilir. Bu ekonomi alanında uyguladığı vergi politikaları ile gerçekleştirebilirken; daha belirgin olarak da kendi ideolojisine yönelik gerçekleştirdiği uygulamalarda, kentsel yapılarda* ve yasalarda görülebilir. İşte bu uygulamalar sivil toplum tarafından rızaya dayalı gerçekleştiği takdirde hegemonya kurulmuş olmaktadır. Bir anlamda hegemonyayı kuran hâkim gruptur ve ideolojileri doğrultusunda hegemonyanın çerçevesi çizilmiş olmaktadır.

Gramsci, gelişkin kapitalist toplumlarda sınıf ilişkilerini (burjuvazi-proletarya) ve devlet-sivil toplum bağlantısını çözümlerken, egemenliğin sadece tahakkümle

* İktidarlar, ideolojilerini somut ve soyut olarak kentte ifade etme eğilimindedirler. Özellikle anıt, heykel, meydan ve yönetim binalarının iktidarı temsili noktasında ideolojik izler taşıdıkları görülebilmektedir.

sürdürülemeyeceğini vurgular (Anderson, 2007: 37). Çünkü hegemonya bir kesimin diğeri üzerindeki hâkimiyetine işaret eden negatif bir durumken aynı zamanda muhtemel ittifaklara zemin hazırladığı ölçüde birlikte yapabilme gücüne de işaret etmektedir (Şengül, 2014: 52). Çünkü ikisinin birlikteliği bir tarafa tahakküm uygularken bir tarafa da yani ideolojik olarak uyum sağladığı kesime de öncülük yapar. Diyalektik bir ilişki söz konusudur.

Hegemonya kavramı, toplumda karşıt hegemonyası ile de yer almaktadır. Daha doğrusu yeni bir tarihsel bloğun oluşmaya başlaması söz konusu olabilmektedir. Öncelikle hegemonyanın içerisindeki iktidarı diğer gruplara karşı üstün konumda tuttuğu görülmektedir. Bu anlamda hegemonyanın içindeki yönetici kesimi, önceden oluşması bakımından yapısal olarak, ideolojik üstünlüğü elinde bulundurması nedeniyle de üstyapısal anlamda, karşıtlarına karşı avantajlı bir konumda bulunmaktadır (Dural, 2007: 59).

Avantajlı sınıfta ‘sınıf’ olarak vurgulanan kavram burada önem kazanmaktadır. Çünkü her ne kadar bir kesimin dünya görüşü üzerinden gerçekleşse de hegemonya, ekonomik açıdan da gerçekleşebilmektedir. Temelde zaten ekonomiden kaynaklı ayırım yatmaktadır. Sınıf terimi, ‘verili üretim ilişkilerinin taşıyıcıları olarak davranan veya hizmet eden ve sınıf mücadelelerinin öznelerini oluşturan insan kategorilerini’ belirtmektedir (Therborn, 2008: 63). Ortaya çıkan sınıfsal yapıda egemen olan kesim ise kendi sınıfsal çıkarlarını, ideolojisini, dünya görüşünü ön plana almaktadır. Gramsci’ye göre, egemen olmak isteyen sınıf, hegemonya uygulanacak kesimlerin çıkarlarını dikkate almak, entelektüel-ahlaki liderliği ele almak, değişik güçlerle belirli bir uzlaşma dengesi kurmak için kendi ekonomik çıkarlarının ötesinde fedakârlıkta bulunmalıdır (Anderson, 2007: 37). Haliyle egemen olacak sınıfın yapacağı uygulamalar da çıkarları doğrultusunda gerçekleşecektir.

Gramsci, ortaya koyduğu kavram ile bu kavramı ortaya çıkaran örgütlü yapıyı açıklamaya çalışmıştır. Vurgu tamamen hegemonyayı oluşturan zemine ve onu yeniden üreten dinamiklerdedir. Therborn (2008: 43) ise Gramsci’nin hegemonyasındaki durumun oluşmasının temelinde ortaya konan siyasi tercihin yer aldığından bahsetmektedir. Seçenler açısından aynı görüş birlikteliğine dayandığından iktidar, sivil toplum için onaylanmış bir iktidardır. Geri kalan sivil toplum kesimi için ise görüş ayrılığının yer aldığı iktidar, artık bir egemenlik ya da diktatörlük haline bürünmüştür. Egemenlik kavramı olarak Gramsci’de zor kavramı ile yan yana kullanılmıştır. Dolayısıyla Gramsci, bu kavramı, devlet aygıtının elde

bulundurulmasıyla toplumu zorla egemenliği altında tutan, hegemonik olmayan bir toplumsal grubu nitelemek için kullanır (Portelli, 1982: 77).

İktidarın meşruluğu, varlığını mümkün kılmaktadır. İktidarlar, uygulamalarını toplumun belli bir kesimine dahi benimsettirerek meşruluğunu göstermek zorundadır. İktidarın oluşması için toplumsal destek zemininin, meşruiyet zemininin oluşması önemlidir. Sadece hukuksal olarak bir dayanak değil aynı zamanda yönetilenlerin de fikri onayına ve kabulüne dayanması gerekmektedir. Hegemonyanın kurulması ve siyasi egemenlik ilişkisinin gerçekleştirilmesi için mutlaka geniş kapsamlı bir yapılanma ve alt sınıflarla oydaşma sağlanmış olmak zorundadır (Dural, 2007: 59). Aynı şekilde toplumda rızasını kazanamadığı kesim üzerinde tahakkümün oluşması, karşısında üstesinden gelebildiği bir muhalefetin varlığını gerekli kılmaktadır.

Foucault ise *Hapishanenin Doğuşu* (2015) ve *Özne ve İktidar* (2011) çalışmalarında iktidar kavramını vurgularken, iktidarın bastıran, egemenlik kurmaya çalışan, bedenlere yüklenen bir denetim mekanizması (Çam, 2015) olduğundan bahsetmektedir. Ona göre beden, siyasal bir alanda varlık bulduğu için iktidar ilişkileri doğrudan onu etkilemektedir. Bu yüzden iktidar, oluşturduğu sınıflandırmanın dışında kalan bireyleri anormalleştirmekte ve normalleştirme ile bireylerin ıslahı için kapatılmaya başvurmaktadır (Çelebi, 2013: 521). Böylece iktidar ideolojisini savunmayan farklı kısımların belirginleşmesi kolaylaşmaktadır.

İktidarın öznedenden bağımsız olmadığını savunan Foucault (2011), iktidarın öznelere oluşturduğu kadar yine aynı özneler üzerinden iktidar ilişkisini yeniden üretir. Dışlanmayan özne, bu iktidar ilişkisi içerisinde kurallara itiraz etme hakkına sahiptir. Bunu ortaya koyan da yine iktidarın özneyi göz önünde bulundurarak işleyişini sürdürmesidir. Öznenin direnmesi ya da itiraz etmesi demek, iktidarın bu direnmeye söylemleriyle ve politikalarıyla karşılık verme imkânına sahip olması demektir. Bu şekilde iktidarın yeniden üretim süreci gerçekleşmiş olmaktadır. İktidarın devlet boyutu ise bu ilişkinin daha ileri bir şeklidir.

Sennett (2005: 19), bu durumu eşit olmayan insanlar arasındaki bir bağ olarak tanımlamaktadır. İktidar eşit olmayan toplumsal ilişkilerin bir sonucu olarak doğmuştur. İktidar bir bakıma bir sınıfın diğer sınıflar üzerindeki etkisi olmaktadır. Bu eşitsizliğin güçlü bir sermayeye sahiplik ile daima varlıklı kesimin iktidara yakın olması sonucu ortaya çıktığı görülebilmektedir. Sermayenin yanı sıra toplumsal cinsiyet anlayışının yarattığı eşitsizlikler, iktidar mücadelelerinin sonucunu değiştiren dinamikler olmaktadır.

2.2. Toplumsal Cinsiyet

Cinsiyet terimini sosyolojiye kazandıran Ann Oakley'e göre cinsiyet, biyolojik erkek-kadın ayrımını anlatırken "toplumsal cinsiyet", erkeklik ile kadınlık arasındaki buna paralel ve toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır (Marshall, 2003: 98). Biyolojik açıdan kadın ve erkek olarak iki cinsiyet söz konusudur. Ancak toplumsal yapı içerisinde bu iki türe de yüklenen roller, eşitsiz toplumsal cinsiyet (kadın-erkek-LGBTİ) rollerinin ve gruplarının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Kavram ilk olarak Feminist* görüşü savunan gruplarca ortaya atılmıştır. Bu noktada feministleri tetikleyen etken, biyolojik özelliklerin, toplumsal eşitsizliğin meşru bir nedeni olamayacağını göstermek ve biyolojik determinist görüşünün yanlış olduğunu ortaya koymaya çalışma amacıdır (Sayer, 2011: 9). Bu ayrıma göre toplum, kadın-erkek olarak iki tür şeklinde rol ve sorumluluklar yüklediği cinsiyetlerin ilişkileri altında sürekliliğini ve değişkenliğini ortaya koymaktadır. Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeği birer biyolojik tür olmaktan çıkarıp toplumsal olarak farklı rol ve biçimlere dönüştürmektedir. Bir bakıma cinsiyetlerin doğumla kazanılması söz konusuysen, toplumsal cinsiyet, değişken olmaktadır (Günay ve Bener, 2011: 167).

Kültüre göre yüklenildiği için rollerin boyutu ve aşaması farklılık gösterebilmektedir. Bu durum gelişmiş ülkelerde kadınların çalışma yaşamında işe alınma aşamasında, terfide karşılaştıkları engeller ile aynı işte erkeklere kıyasla az ücret almaları gibi konular olarak tartışılırken, gelişmekte olan ülkelerin bir kısmında bunların yanı sıra şiddete uğrama, eğitim olanaklarından yararlanamama (Demirbilek, 2007: 25), kamusal alana erişememe, kentsel haklardan mahrum olmak gibi konular tartışılmaktadır. Toplumsal cinsiyet kavramı, bu anlamda tekrar değerlendirildiğinde yaşanan zamana, mekâna, kültüre göre farklılık gösteren, farklı cinsiyetlerdeki insanlardan beklenen norm ve değer yargılarıyla bağlantılı olarak, sosyal rol ve davranışların yanı sıra fiziksel görünüşle de bütünleşen bir kavramdır (Tunç, 2014: 612).

*Feminizm temelde kadınların ikincil konumlarına tepki olarak ortaya çıkmıştır. Andree Michel'e göre feminizm, kadınların toplumdaki rol ve haklarını genişletmeyi öngören bir öğretilerdir. Scott'a göre ise feminizmin tarihinin aslında kadın-erkek arasındaki ilişkinin belirli bağlamlarda hiyerarşik bir şekilde yapılanmasının reddi ve tersine çevrilmesi veya ortadan kaldırılması ile ilgili çabalarla dolu bir tarih olduğunu vurgulamaktadır. Feminizmle ilgili örnek çalışmalar için bkz. (Arat, 2010; Scott, 2007; Benhabib, 2008; Butler, 2008; Donovan, 2013; Aktaş, 2013; MacKinnon, 2003; Berktaş, 2011; Özçatal, 2011; Sayer, 2011; Tavuz, 2013; Özkaplan, 2009; Çakır, 2007).

Geleneksel muhafazakâr toplumlarda kadın-erkek iktidar mücadeleleri göz önüne alınarak toplumsal cinsiyet ve iktidar ilişkilerinin bir eril iktidar yapısına zemin hazırladığı söylenebilir. Çünkü toplumsal cinsiyet rolleri kesin çizgilerle çizilmiştir. Kadınlar ve erkekler biyolojik olarak bazı noktalarda benzerlik taşıyorlar da geriye kalan nitelikler konusunda aynı olduklarını söylemek doğru olmamaktadır. “Dişil” olma hali, yumuşak başlılık, anlayışlı olma, naziklik, diğerlerin duygularının farkında olma, dine bağlılık, dış görünüşüyle ilgili olma, güvende olma ihtiyacı kuvvetli, duyguları kolay ifade edebilme, sanat ve edebiyata ilgi duyma ve sosyal bilimlere yönelme; eril olma hali ise; saldırgan, bağımsız olma, duygulara hâkim olma gizleyebilme, kolay kolay etkilenmeme, kolay heyecanlanmama, rekabetçi, mantıklı, kamusal alana yönelik, yetenekli, kuvvetli, incinmeme, ağlamama, liderlik ve kendine güvenme gibi özelliklerle özdeşleştirilmektedir (Ersöz, 2010: 170). Bu durumun aksi yönünde hareket etmek, kadınları ataerkil toplum nezdinde düşük bir konuma getirmekte ve toplumun dışlayıcı tepkilerine maruz bırakmaktadır. Düzene itiraz eden kadınlar, toplum tarafından dışlanma veya “ayıp” davranış sergileme ithamlarıyla yargılanabilmekte kimi zaman bu durum erkek yakınları tarafından gerçekleştirilebilecek bir şiddet durumu ile de sonuçlanabilmektedir.

Mesela, ataerkil toplumlarda geleneksel olarak kadınlara, erkeklere yardımcı olmaları, hallerinden memnun olmaları, öfkelerini göstermeyen, iktidarı sorgulamayan, hayır demeyen, himayesindeki insanları mutlu ve rahat ettirmesi gerektiği çocukluktan itibaren öğretilmekte ve atılgan olmayan davranışlara sahip olması benimsetilmektedir (Kahraman, 2010: 30). Bir bakıma cinsiyet, bireyin kadın ve erkek olarak kimliğini algılayıp onun gereklerini yerine getirmesi anlamına gelirken, toplumsal cinsiyet rolü, toplumca tanımlanan ve bireyin gerçekleştirmesini beklediği rollerdir. Bu durumda cinsiyetler kendilerinden bekleneni sergilemekle bu durumun sürekliliğini sağlamaktadırlar.

Toplumun küçük yapı taşı olan aile kurumu, geleneksel muhafazakâr toplumlarda ataerkil değerlerle birlikte, rollerini sergileyen bir anne/kadın ve baba/erkek figürü ile yetişen çocuklar için ayrımcılığın keşfedildiği ilk ortamlardır. Bireyler, yaşamlarının her döneminde toplumun cinsiyetlerden beklediği rolleri yerine getiren belirli modellerle karşılaşabilmektedirler. Bu anlamda ataerkil cinsiyetçi değerlerin kabulünde kadınların evi geçindirmesi, karşılaşılan bir durum olmamakla birlikte bu rolü üstlenmekten kaçındıkları dahi olmaktadır (Yavuz, 2015: 121). Ortaya konan geleneksel kadın-erkek modelleri böylece

yaşatılmaya devam etmektedir. Bu stereotipler, kadınlara duygusallık, erkeklere cesaret özelliklerinin yüklenmesi gibi tarif edilen modelin neye benzediğine dair bir betimleme örneği olabilirken, aynı zamanda o modellerin neyi, nasıl yapıp yapmamaları gerektiğinin dayatılması noktasında normatif de olabilmektedirler (Korkmaz ve Allmer, 2000: 111). Bu durum cinsiyetlere dair bir ön yargının toplumsal hafızada yer edindiğini göstermektedir. Cinsiyetlere dair ön yargılar, iki cinsiyetin birbirinden hangi açıdan ayrıldıklarına, hangi davranış, görünüş ve kişiliğin kadınlar ve erkekler için olması gerektiğine dair düşüncelerdir. Bu yüzden ortaya konan ön yargılarla ev alanındaki ilişkiler doğallaştırılır ve kadınların yaptıkları işler kadın doğasının bir parçası, kadınların doğal yatkınlıkları olarak sunulur (Savran ve Demiryontan, 2008: 11). Bir bakıma cinsiyetler arası ön yargılar, bu alandaki eşitsizliğin ve ayrımcılığın temelini oluşturur. Bu durum daima birbirini besleyen bir iktidar döngüsünün varlığını ortaya çıkarmaktadır.

Ataerkil muhafazakâr toplumlarda toplumsal cinsiyetin toplumu inşa sürecinde kız çocuklarına nasıl davranacakları, nasıl giyinip, nasıl eğlenecekleri öğretilirken; toplumsal cinsiyet, her iki cinsiyete de o toplumdaki yapılabirliklerini ve sınırlıklarını her aşamada belirlemektedir (Bozatay, 2011: 129). Bu süreç kadınlara konumunu gösterdiği gibi erkeklere de erilliği öğreten bir inşa sürecidir. Erkekler, toplumdaki ataerkillik düzenin az altında davrandıklarında farklı erkeklik halleri ile ifade edilmekte ya da hakir görülmektedirler. Bu bakımdan özellikle evlilikler erkekler için “erkeklik” inşa edebilecekleri bir statü imkânı sağlamaktadır.

Ataerkillik düzeni, literatürde toplumsal cinsiyet rollerinin belirlendiği, kadınların toplum içinde ezilmesi ve sömürülmesi sonucunu doğuran, kadınların emek ve cinselliklerinin eril yapı tarafından denetlendiği, kurumsal, kültürel uygulamaları içeren bir sistemi ifade etmek için kullanılmaktadır (Şenel, 2012: 254). Bu yapı içerisinde ilk olarak erkeğin kendini bulması sağlanmaya çalışılır. Ve bunun karşısında kadının konumu belirlenir. Yani önce erkeklik inşa edilir, sonra onun karşısına erilin kuralları ile kadınlık inşa edilir. Bir bakıma toplumsal cinsiyetin kadınlara da erkeklere de yüklediği anlam ve değerler bakımından hem bir kültür taşıyıcısı hem de ideoloji taşıyıcısı olduğu söylenebilir (Kaya, 2013: 84).

Scott (2007: 52), belirli terimlerin toplumsal cinsiyete dayalı şekilde kodlanmasının bu terimlerin doğallaşmasına yol açtığını belirtmektedir. Bu bakış açısıyla geleneksel muhafazakâr toplumda zayıf kadın alanına karşılık geniş kamusal alanı ile erkeğe güçlü bir

hâkimiyet alanı verilmiştir. Çünkü toplumsal cinsiyetin kadınlara yüklediği roller, kentteki görünürlülüğünü sınırlı tutmaktadır. Kentteki birliktelik bu nedenle kente katılım, kentli olma hakkı ve kent mekânının kullanımı hakkında kadınlara ve erkeklere farklı olanaklar sunmaktadır. Güler (2010: 386), kentli hakkı kapsamına giren hakları diğer bütün insan haklarından bağımsız oluşturulmuş ve uluslararası alanda tanınmış siyasal, ekonomik, sosyal, kültürel, çevresel haklar kadar geniş bir kapsamda ele alınabilecek, örgütlenme hakkı, vatandaşlık hakkı, kentsel planlamaya katılım hakkı, çevre hakkı, azınlık hakkı, engelli hakkı, etnik haklar, cinsiyet hakları, tarihi ve kültürel mirasın korunmasını da kapsayan haklar olduğunu ifade etmektedir. Bu bakımdan kentte toplumsal cinsiyet ayrımcılığının bir sonucu olarak kadınların bazı insan haklarından yararlanamaması söz konusu olmakta ve bireysel gelişimi açısından olumsuz sonuçların doğmasına sebep olmaktadır.

Kadınların toplumsal varlığı, kimliği, konumu gibi durumları açıklanırken, referans noktası olarak alınan nokta, kamusal alandır (Vatandaş, 2007: 48). Muhafazakâr toplumlarda kamusal alanın erilliği desteklemeye zemin hazırladığı kent formunda kadınlar, kamusal alanın kullanımından tutun siyasete katılıma kadarki durumlarda zayıf bir konumda kalabilmektedirler. Bu durum, yönetim mekanizmaları başta olmak üzere birçok alanda kadınları dezavantajlı konuma taşımaktadır. Kadınların kamusal alanlardan mümkün olduğunca dışlanması, kadınlık deneyimlerinin evle sınırlandırılması, emeğinin değersiz görülmesi yoluyla erkek deneyimlerinin egemenliğinin sağlanması için gerekli zemin oluşturulmaktadır (Şimşek, 2004: 15). Cinsiyetlerin aldıkları eğitime, ekonomik güçlerine, kentsel veya kırsal yerleşimlerde bulunmalarına, kamusal bilgiye erişim olanaklarına, kısacası sınıfsal konumlarına bağlı olarak avantajlı konuma geçme çabaları, toplumdaki bu ayrışmış görüntüyü dengeleyebilmektedir.

Sosyo-ekonomik değişkenler ve eğitim düzeyi, medeni durum, meslek gibi durumsal değişkenler siyasetteki yönelimlere bağlı olarak cinsiyet ayrışmasının oluşmasında ve kalıcılışmasında etkili olmaktadır ve böylece kamusal alanda elde edilen konumlar kadınların ev içi işlerinin birer uzantısı halini almaktadır (Güldü ve Kart, 2009: 97; Çayırıcıoğlu, 2014: 69). Toplumda kadınların duygusal olduğuna ve yönetime dair konularda bilgisiz olduğuna dair yerleşik bir algı bulunmaktadır. Bu düşünce üzerinden bakıldığında kamusal alanda ve özel alanda kadınlara kendileriyle ilişkilendirilen işlerin verilmesi tam da eril aklın uygulamada görmek istediği bir durum olarak toplumsal cinsiyeti besleyen bir adım

olabilmektedir. Kadınlar bu anlamda genellikle düşük statülerde yer almakta ve önemli kamusal alanlardan uzak tutulmakta ya da bu alanlara girdiklerinde fark edilememekte, görmezden gelinmekte ya da yok sayılmaktadırlar (Sankır, 2010b: 13). İkincil konuma geçen kadına karşılık eril uygulamaları ile karar mekanizmalarında kümelenen eril egemen bir kamusal alan ve eril iktidar yapısı şekillenmektedir. Eril egemen toplum yapısında, erkeklerin kadınlar üzerindeki kurumsallaşmış tasarruf hakkına sahip olmaları toplumda kurumsallaşmış otoritenin belirginleşmesiyle doğru orantılıdır (Aktaş, 2013: 53). Yasayı yapan ve uygulayanlar, kadın-erkek fark etmeksizin eril zihniyeti taşıdığı sürece, kadınlara yönelik ayrımcılıklar farklı uygulamalarda gün yüzüne çıkmaktadır.

2.3. İktidar İlişkileri Bağlamında Toplumsal Cinsiyet

İlişkisel bir olgu olan iktidarı hem kamusal hem de özel alanda somut veya soyut biçimlerde görmek mümkündür. Mekândaki simgesel anıt, idari binalar gibi yapıların iktidarla ilişkisi, bu çalışmada daha ileri taşınarak kent üzerinde yaşayan toplumun yaşantısı, kültürü, toplumsal cinsiyet ilişkileri de dâhil edilerek analiz edilmeye çalışılmıştır. Çünkü iktidar, yönettiği toplumla olan ilişkisini politikalarıyla yeniden üretmekte ve karşılıklı ilişkiler sonucu iktidarını güçlendirmektedir. Karşılıklı olarak bir beslenme söz konusudur. Ancak kamusal alanlar, kazandıkları toplumsallıklarla sadece politik anlamda değil ekonomik ve kültürel anlamda da değerlendirilebilmektedir. İktidar artık ideolojisini aktarmak için siyasi gücünün yanı sıra toplumun değerlerini de kullanmaktadır. Eril iktidarın varlığı, toplumu kendi söylem ve politikalarıyla etkilemektedir. Sonuçta her yapı, sivil toplum içerisindeki iktidar ilişkilerini kendi ideolojisine göre sosyal destek tabanını güçlendirecek şekilde değiştirir (Oszlak, 2013: 644). Kadınların konumlandırılması ile eril iktidar, bir anlamda her iki cinsiyetinde kullanımında farklı alanların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Tabii kadınların hareketlerinin özel alanla sınırlanmasının yanı sıra kamusal alanı kullanma biçimi de bu doğrultuda belirlenmektedir. Çünkü mekân, içinde üretildiği toplumun parçası olarak sınıf ve toplumsal cinsiyet gibi kavramların izlerini içinde taşıyan kültürel ve ideolojik bir inşadır (Altun, 2012: 7). Eril hegemonyanın bulunduğu eril yapılanmalar bu anlamda iktidar ilişkilerini de beraberinde getirmektedir.

Kamusala dair alanların kullanımlarının eril yapıya göre belirlendiği bir düzende kadınlar için en güvenli ve yaşanılabilir ortamın hane olduğu vurgulanmaktadır. Eril iktidar da

politikalarını, kadınları kamusal alandan uzak tutar nitelikte oluşturmakta ya da kadınları koruyucu (!) olduğu algısı üzerinden özel alana yakınlaştırmaktadır. İktidarın bir anlamda kent güvenliği başta olmak üzere birçok alanda her iki cinsiyetin güvenliğini de düşünerek uygulamaları gerçekleştirmesi beklenmektedir. İktidarın ideolojisinin en bariz okunacağı bu durumda kadın-kamusal alan ilişkisine yaptığı müdahale ve uygulamaların yanı sıra kadınların iktidarın uygulamalarına olan tepkileri ve direnme/onay yönündeki tercihleri önemli olmaktadır.

Eril iktidarın yer aldığı toplumlarda kamusal eğitimin ilerencilik, ev içi eğitimin ise muhafazakârlık (Akşit, 2009: 7) olarak görülmesi, kadınların bu değerlerle uyumlu veya çatışmacı bir ortamda mücadele içinde olmasına neden olmaktadır. Ardından gelen iş yaşamı, evlilik vs. kadınların haklarının genişlediği bir dönemde de yine toplumsal cinsiyetin yüklediği rollerden kopmadığı, toplumsal cinsiyet engelleriyle yüz yüze geldiği görülmektedir. Ve bu muhafazakâr değerlerin korunması, kadınların bu durumu içselleştirip benimsemesine sebep olmakta ve süreklilik kazanmasına yol açmaktadır. Kamusal alandaki eril iktidar ve özel alandaki eril yapılanmanın çizdiği sınırlar içerisinde ve eril kurallara uyulması kaidesiyle kadınların yaşamları şekillenmektedir. Toplumsal cinsiyet bu yönüyle kadınları toplumsal ve kültürel yönden daha az değerli kılmakta ve sonuç olarak kadınlar bu durumdan her yönüyle olumsuz etkilenmektedir.

İktidarın iş sahasında kadınlara yönelik uyguladığı politikalar bu noktada dikkat çekmektedir. Çünkü hanedeki eril tutumlarla kadınlar, çalışma olanaklarından ve kamusal alanın bilgisine erişimden kısmen mahrum bırakılmaktadırlar. Ancak eril iktidarın kadınlar için uygun gördüğü “kadına özgü” çalışma koşulları ve iş ortamlarının varlığı bu durumu bir nebze de olsa esnetebilmektedir. Kadın meslek gruplarındaki farklılaşmalar, toplumsal çevredeki anlayıştan kaynaklanmakta ve ailelerin onay vermediği takdirde kadınların hiç çalışmadıkları aksine evde oturulmaya özendirildikleri bilinmektedir (Günlü ve Diğerleri, 2014: 133).

İktidar olma sürecinde ya da genel olarak kentsel mekândaki iktidar ilişkilerinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı olarak kadınlar ve erkekler arasında daimi bir farklılık oluşmaktadır. Bunun nedeni, bu durum bir yandan toplumsal cinsiyet açığının ideolojik yönelimler ve ilgilenilen siyasi meselelerin içeriğiyle ilgili olabileceğini önermekte, öte yandan da özellikle katılıma etki eden bireysel kaynaklar bakımından kadınların erkeklere

nazaran dezavantajlı olduğu düşüncesidir (Russell, 2015: 7). Bu durum, cinsiyetlerin iktidara erişimde aralarında farklılık oluşturmasına sebep olduğu kadar yukarıda da belirtildiği gibi politikaların oluşturulmasında da eşitsiz bir görüntü sergileyebilmektedir.

Aynı şekilde çalışmanın kapsamında dikkate alınan verilerden birini oluşturan cinsiyetlerin sahip oldukları sosyal sermayeler de bu eşitsizlik sonucu kamusal alana katılım ve iktidara erişimde farklılıklara yol açmaktadır. Kadınlar, toprak, mülk ve sermaye gibi kaynaklara sahiplikte erkeklerin gerisinde olagelmışlerdir. Temelde bu durum cinsiyetler arasındaki eşitsiz iş bölüşümü ile başlamış ve toplumun her alanını etkiler sonuçlar doğmasına neden olmuştur. Bu bölünme, kadınları ve erkekleri toplumsal kaynaklara erişimde eşitsiz kılmakla kalmamakta, cinsiyete dayalı ayrımcılığın çeşitliliğinden beslenip güçlenmekte ve sadece kadınların değil, tüm toplumun ekonomik, politik ve kültürel gelişimi önünde önemli bir engel haline gelmektedir (Özaydınlık, 2014: 94).

Sosyal sermayenin iktidar mekanizmalarına ulaşmada etkisi büyüktür. Yönetime katılımı etkilediği ve bu duruma yön verdiği bilinmektedir. Sosyo-ekonomik statü ile yönetime katılım arasındaki ilişkiye dair önermeler sosyo-ekonomik statünün yüksek olmasının zaman, sermaye ve sivil yetenekler gibi çoğu kişisel kaynaklara sahip olmayı ve bireyin kendisine ve siyasal sisteme dair tutumlarının oluşturduğu sivil yönelimleri de beraberinde getirdiği belirtilmektedir (Russell, 2015: 9). Buna rağmen iktidara erişimde ve katılımında düşük oranlar görülebilir. Bunun sebebi de, kişisel kaynakların rolü, siyasete ilgi duymama, ya da vatandaşların siyasal mobilizasyonunu sağlayan siyasal alanların dışında olması durumlarıdır (Russell, 2015: 9).

Erkekler, elde ettikleri avantajlı ve ayrıcalıklı yaşamı kadın politikaları üzerinden sürdürmektedirler. Siyasi gücün ve ekonomik gücün kontrolünü elinde bulunduran kurumlardan kadınları dışlayarak ve kadınları daha düşük ücretlerle çalıştırarak ekonomik avantajlar elde etmeye çalışmışlardır (Demirbilek, 2007: 18). Böylece kadınların toplumdaki ikincil konumları yeniden üretilme imkânı bulmuştur. Ancak kadınlar üzerinden çoğu zaman açıklanan toplumsal cinsiyet kavramı, erkekleri ve diğer farklı yönelimler olarak vurgulanan LGBTİ bireyleri de etkileyen bir durumdur. Cinsiyete dair eşitsizlik, kadınları dezavantajlı konuma iterken, kurulan egemen erkeklik sınırları dışında kalan erkekleri de eşitsizliğe maruz bırakmakta ve ötekileştirmektedir (Kara ve Gürhan, 2013: 91). Bu anlamda eşitliğin sağlanmasının kadınların bir problemi olarak algılanması, sadece kadınların toplumsal

cinsiyet eşitsizliği kaynaklı sorunlar yaşadığı gibi yanlış bir kanıyı ortaya çıkarmış ve erkeklerin toplumsal cinsiyet dışı görülmelerine yol açmıştır (Sayer, 2011: 26). Hâlbuki bu eşitsizlik, kadınları olduğu kadar erkekleri de etkilemekte ve erkekler arasında da hegemonik bir ilişkiyi yaratmaktadır.

LGBTİ bireyler açısından ise toplumsal cinsiyet anlayışının kategorili yapısında LGBTİ'li bireyler görünmez bir konuma geçmektedirler. Sadece kadınların “kadına özgü” görevlerle sorumlu tutulması, toplumda erkeğe özgü olanı, eril kimliği iktidar konumuna getirmesi, geri kalan farklı cinsiyet yönelimleri heteroseksüel ilişkinin hâkim olduğu sosyal yapı içerisinde dışlayıcı bir tutumdadır. Bu açıdan toplumsal cinsiyet anlayışı, kadınları ikincilleştirmesinin yanında diğer farklı cinsiyet yönelimi bulunan bireyleri de toplumda ötekileştirmekte ve farklı bir nefret söyleminin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Şah, 2012: 26). LGBTİ bireyler, toplumda ve kurumlarda olumsuz bir tepkiyle karşılaşmakta, toplumsal baskı ve kınama ile yüzleşmeleri olası bir hal almaktadır. Çünkü heteroseksüel yapı içerisinde “farklı” olarak etiketlenme durumu söz konusudur. Bu çalışmanın içerisinde kadınlar ve erkekler arasındaki cinsiyet ayrımcılığı, cinsiyetçilik durumunda eşitsizliğin odak noktasında kadınlar bulunmaktayken, LGBTİ bireylerine yönelik ayrımcılıkta “heteroseksüel olamama” durumu daha çok ön plana çıkmaktadır. Bu durum kadınlara nazaran LGBTİ'lilere daha olumsuz, ağır söylemlerle geri dönmektedir. İktidar olma durumunda ise hâkim eril düzeni yıkacak güçte bir yapılanmaya, toplumsal meşruiyete sahip olunamaması sonucunda farklı cinsiyet yönelimli bireyler, iktidardan uzaklaşmış olmaktadır. Türkiye, bu anlamda LGBTİ bireylerinin kamusal alanda yer almakta zorlandığı bir yapıdadır. Bunun en önemli nedenlerinden bir tanesi hetero-ataerkil söylem ve medya dili ile beslenen, toplumun tavırlarıdır (Erdoğan ve Köten, 2014: 102).

Ayrıca eril iktidarın elinde bulunan ideolojik aygıtlar, mücadelenin sürdürülmesinde önemli bir engel olmaktadır. Çünkü bu aygıtlardaki cinsiyetçi yapılanma, toplumdaki farklı cinsiyet kimliklerin yansıtılmamasına ve dolayısıyla eril değerlerin yükselmesine olanak sağlamaktadır. Bu durumda eril iktidarın, iktidarını yeniden üretebileceği araçları, kendi ideolojisinde kullanması ile sonucu kendi lehine çevirmektedir. Yani kadınlar da erkekler de gerçek varoluş kanallarıyla ilişkilerini biçimlendirirken, bağımsız bir irade ile hareket ettiklerini öne sürseler de sınırları eril iktidar ideolojisi ile çizilmiş bir alanın içinde hareket etmektedirler (Güler, 2014: 6041).

Çalışmada bu kapsamda kişisel kaynakların rolü olarak sayabileceğimiz toplumsal cinsiyet, sosyal sermaye ve kamusal alanın bilgisine sahip olmak, yönetimlerin erilliğinin açıklanmasında anahtar kavram rolünü üstlenmiş olmaktadır.

2.4. “Özel Alan” ve “Kamusal Alan” Ayrımında

Toplumsal Cinsiyet ve İktidar İlişkileri

Kamusal alan ve özel alan, kapsadıkları yaşamsal sınırlar içerisinde çeşitli iktidar ilişkilerini barındırmaktadırlar. Bu ilişkilerin üretimine cinsiyetler tavır, davranış ve geleneksel rollerinin yeniden üretimiyle katkıda bulunmaktadır. Geleneksel muhafazakâr toplumlarda iki alan arasındaki sınırın kadınların ve erkeklerin rol ve sorumluluklarına bağlı olarak çizildiği görülmektedir. Özellikle kamusal alan kavramının tarihte erkin ve yönetimin alanı olarak yer alması ve erkeğin bu alanla özdeşleşmesi vurgusu, iktidarın da bu yönde şekillenmesine neden olmuştur.

Özel alanın yaşamın zorunlu ihtiyaçlarının karşılandığı alan olması, bu alanda kadınların ve erkeklerin birlikte yer aldığını göstermektedir. Ve oluşan özel yaşam sınırları, yine burada oluşan iktidarın kuralları doğrultusunda belirlenmektedir. Özel alandaki iktidar ilişkilerinin birer parçası olan kadınlar ve erkekler bir mücadele içerisinde olmaktadır. Bu durum kimi zaman tek bir cinsiyetin üstünlüğü ile sonuçlanabilmektedir. Çoğunlukla erkeğin iktidarı elinde bulundurduğu durumlarda, bu iktidarın oluşumunu sağlayan unsurlar içerisinde kadınların gösterdiği onay ve ortaya koyduğu “rıza” söz konusudur.

Kamusal alanda da kadınlar ve erkekler arasındaki iktidar mücadelelerini görmek mümkündür. Bu alan da yine kendi sosyo-ekonomik dinamikleriyle bir iktidar mücadelesine sahne olmaktadır. Buradaki iktidar, bu alanı kullanan herkes üzerinde etkileşim yaratmaya çalışırken özel alan iktidarı, kendi sınırları içerisinde kendine özgü kurallarıyla yer almaktadır. Yine bu alanda da iktidara sahip olanlarla olmak isteyenler ya da yönetilen farklı görüş ve yaşantılara sahip olan kesimler arasında bir iktidar mücadelesi yer almaktadır. Hegemonik ilişkilerin yer aldığı bu yapıda toplumsal cinsiyet ilişkileri önem kazanmaktadır. Çünkü özel alan ve kamusal alanda yer alan iktidar ilişkileri geçirgenlik özelliğine bağlı olarak birbirlerini etkileyebilmektedir. Ve bu durum iktidara erişimde geleneksel toplumsal rollerinin etkisiyle kadınlar ve erkekler için farklı yaşam pratiklerini, toplumsal ve siyasal ilişkilerini ortaya çıkarmaktadır.

2.4.1. Özel Alanda İktidar ve Toplumsal Cinsiyet

Özel alan denilen hane yaşamı, bireylerin (ailelerin) kişisel yaşantısı içerisinde, kendi kuralları ve iktidarı ile oluşturulan alana karşılık gelmektedir. Bu açıdan Arendt, kamusal alan ile özel alan arasındaki ayrımında özel alanın özellik, gizlilik açısından saklanılacak şeylerin alanı olmasına vurgu yapmaktadır. Arendt (2013: 87) için hanenin özel alanı, türün sürekliliğinin yanında bireysel bekaya, yaşamın zorunluluklarına yönelik hal, çarelerin bulunduğu ve bunların sağlama alındığı bir alandır. Bir bakıma özel alan, zorunlulukların alanıdır. Özel alanın, kamusal alanın karşıtı olarak algılanmasının en önemli sebebi bireye ait olması, bireysellik içermesidir. Bu alandaki genel kanı, kamusal alanın herkese açık olması, özel alanın da bireyin kendisi ve ailesi ile sınırlı olan mahrem yaşamı olduğudur. Ev dışı alan ise sokaklardan okullara, tiyatro ve sinemalara, kahvehanelerden pazarlara, iş yerlerine, her tür siyasi damgayı taşıyan kuruluş ve mekân, medyaya kadar yayılan bir alanlar ve ilişkiler yumağıdır (Savran, 2002: 283). Ancak, Arendt'a göre ekonomik etkinliklerin özel alandan çıkarak kamusal alana girişi, haneye ait bu etkinliğin kolektif bir şekilde bürünmesine yol açabilmektedir. Bu nedenle iki alan arasında geçirgenlik olmakta, zaman zaman birinin özelliğini diğerinde görmek mümkün hale gelmektedir.

Arendt, eylemle özdeşleştirdiği kamusal alanı, özel alan olarak görülen emeğin ve işin karşısına almıştır. Ve bu anlamda özel alanın en belirgin varlığı kadınlardır. Bu ayrımın temelini oluşturan Antik Yunan'da erkekler, kamusal alanda yer alırlarken; kadınlar, hanede yaşamın devamlılığını, soyun devamını sağlamak için emek harcamaktadırlar (Arendt, 2013: 87). Sonuç olarak özel yaşantı, dışarıdaki yönetim ve siyasi içerikten yoksun, emekten oluşmaktadır. Antik Yunan'da oikos kavramı ile karşılık bulan özel alan, kadınların ve çocukların yerini ifade etmekteydi (Ersöz, 2015: 80). Ve hane yaşamı temelde kadın emeğine dayalı bir düzen içermekteydi.

İktidar ve beden ilişkisi üzerine ortaya koyduğu incelemelerde Foucault, bedenlerin tarihte öncelikle kilise tarafından denetlendiğini ve daha sonra çeşitli siyasi kurumlar tarafından denetim altına alındığını aktarmıştır. *Özne ve İktidar* (2011) ile *Hapishanenin Doğuşu* (2015) adlı çalışmalarında iktidarın bedenleri nasıl denetim altına aldığını ele alan Foucault'un düşünceleri, hane yaşamındaki özel iktidara uygulandığında da benzer sonuçlar doğurabilmektedir. Kamusal alandaki eril iktidar, özel alandaki eril yapıyı yasalarla ya da çeşitli uygulamalarla desteklemekte ve özel alana müdahale edebilmektedir. Beauvoir'in

(1993: 83) de dediği gibi; toplum içerisinde kadınlara ayrılan yeri onlar (erkekler) çizer. Özel alan iktidarı bir anlamda kamusal alandaki iktidarla ilişki içerisinde olmaktadır. Kamusal alanda her ne kadar hâkim iktidarın ideolojisi okunsa da özel alandaki iktidar ile karşılıklı alışveriş ve işbirliği ile her iki iktidar alanı da bütünleşebilmektedir.

Özel alandaki yaşamın, ilişkilerin, sözlerin etkisi ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğini beslediği de bilinmektedir. Genel olarak ataerkil anlayışın yer aldığı yaşantı, bu doğrultularda devam etmektedir. Doğan çocuk, bu anlayış üzere eğitilmekte ve kamusal alana yönlendirilişi yine bu anlayış çerçevesinde gerçekleşmektedir. Çocuklar, doğduktan sonra kendileriyle özdeşleştirilen renklerle toplum içine çıkarılmakta, oynadıkları oyunlar da özellikle evcilik oyunu, dikkat edilirse işe giden baba figürü ve evde tüm gün oturan çocuğa bakan bir anne figürü ile oynanmaktadır. Zaten sonuç olarak bir anlamda yıllarca kadınlar da erkekler de kadının ikinci planda olduğunu öğrenerek yetiştirilmektedir. Bu yüzden toplumsal cinsiyet zamanla kazandırılan bir şey olmakta ve çocuklar toplumsal cinsiyet-iktidar ilişkisini de toplumdan görerek, öğrenerek yetişmektedir. Bu kemikleşmiş eril kültürel yaşantı içerisinde kadınlar sınıfsal konumlarıyla bu yapıyı kırmak için mücadele etmektedir. Bu ekonomik bir güç ile kamusal alana geçişinin kuvvetlenmesi ihtimali demektir. Ancak şu da bir gerçektir ki; kadınların toplumda etkin ve dönüştürücü olabilmesi, kadınlar kadar erkeklerin istemesi ile de mümkündür (Köysüren, 2013: 161). Fakat bu imkânı sağlaması gereken eril iktidar, yine kendisini üretecek, toplumsal cinsiyeti besleyecek politikalar ile hareket etmektedir.

Özel alandaki eril iktidar, toplumsal cinsiyet rollerini beslediği kadar kadınlara konumlarını gösterdiği gibi erkeklere de erilliği öğreten bir inşa sürecini içermektedir. Özel alanda önce erkeklik inşa edilir, sonra onun karşısında erilin kuralları ile kadınlık inşa edilir. Bu inşa süreci en kısa yoldan söylemlerle gerçekleşmektedir. Yaşanılan kültürde kalıplaşmış baba, ata, dede söylemleri ile ailede eril söylem kuvvetlenme olanağındadır. Böylece iktidar ilişkilerini özel alanda kurmak da kolaylaşmaktadır. Çünkü gelenek söyleminin içerdiği ataerkil öğeler, bu söylem üzerinden doğallaşan iktidar ilişkileri (Koğacıoğlu, 2007: 1) ile alana egemen olmaktadır.

“*Erkek evin direğidir*” anlayışı ile kadınlar için toplumda asıl dayanağın bir erilin varlığı ile mümkün olacağı vurgulanmaktadır. Bu yüzden belli bir yaş aralığına gelindiğinde kadınların bekârlığı sorgulanmaya başlar ve evlendirilmesi, bir erkeğin himayesine girmesi beklenir. Hatta bu anlamda yıllarca söylenegelen sözler bile kültürlerde yer almıştır (*kız*

çocuğu ya erde gerek ya yerde)*. (*kadının sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etmeyeceksin, kadının saçı uzun akli kısa, elinin hamuru ile erkek işine karışma*)*. Kadınların ikincilliğini vurgulayan bu deyimler ve atasözleri çok hoş olmasa da toplumda sıkça kullanılmaktadır. Yaygın kullanılması artık sözlerin doğallaşmasına ve verilen tepkilerin azalmasına yol açmaktadır. Kültürel kodlar bu anlamda erilliğin okunabildiği en önemli toplumsal değerlerdir. Günümüzde eril anlayışa işaret eden bu deyim ve sözleri kadınların da taşıyıcı bir rolle kullandıkları görülmektedir. İster istemez bu söylemin geleneksel yapı içerisinde kadın-erkek fark etmeden beslenmesine, yeniden üretilmesine katkı sağladığı görülmektedir. Bunu artık sadece erkekler gerçekleştirmemekte, eril akılla hareket eden, eril düşünen kadınlar da gerçekleştirmektedir. Geleneksel muhafazakâr toplumlarda özel alandaki eril iktidar da kamusal alandaki eril iktidar kadar etkin hareket etmektedir. Bu anlamda kamusal alandaki eril iktidar, özel alandaki bu ataerkil yapıyı yasalarla ya da çeşitli uygulamalarla desteklemektedir. Bu da gösteriyor ki özel alan iktidarı, kamusal alandaki iktidarla ilişki içerisinde olmaktadır. Bu ilişkiler içerisinde toplumsal cinsiyet eşitsizliği her iki alanda da güçlü bir eril hegemonyanın oluşmasına yol açmaktadır.

2.4.2. Kamusal Alanda İktidar ve Toplumsal Cinsiyet

Kamusal alan kavramı tarihsel süreç içerisinde farklı düşüncelere karşılık olarak farklı tanımlarla açıklanmaya çalışılmıştır. Bu alanda yaptığı çalışmalarla Habermas ve Arendt, mekânın toplumsallığına ve özel alan-kamusal alan ayırımına dair tespitleri ile çalışmalarda sıkça başvurulan kaynaklar olmuştur. Araştırma süresince kamusal alana dair yapılan literatür taramalarında kavramın çoğunlukla Eski Yunan'dan bu yana siyasi içeriği ile ele alındığı görülmüştür. Ancak tezde çalışma gereği kamusal alanın sadece siyasi boyutu değil kapsadığı tüm toplumsal alan ile ifade edilmesine özen gösterilmiştir. Bu anlamda ağırlıklı olarak Hannah Arendt'in kamusal alan analizinden yararlanılmıştır.

Arendt (2013: 92-95) kamusal alanın toplumsal yaşantı içerisindeki tecrübelerin yer aldığı, ortak kullanımı olan mekânsal ve aynı zamanda ortak bir algı boyutuna işaret etmektedir. Oluşan bu kamu, Arendt'in ortak dünya anlayışı ve yeryüzü ölümsüzlüğü olarak adlandırıldığı bir kamu alanını ve bu alanda eylemle beraber ortaya çıkan var oluşu da gerektirmektedir (Öztürk, 2014: 15). Kamusal alan denildiğinde sadece siyasi bir alan değil aynı zamanda sosyallik içerisinde yaşanan kültürel pratiklerin yer aldığı bir alan ifade

edilmektedir (Özbek, 2004: 54). Bu nedenle kamusal alan kavramının tarihsel olarak yüklendiği anlamlar değişiklik göstermektedir. İlk zamanlar politik kararların alındığı bir siyaset alanını ifade etmekteydi. Ve bu alan dışında kalan kısım, özel alan olmaktadır. Kamusal alan, bir yandan sahip olunan farklılıklar nedeniyle insanları rekabete iterken, diğer yandan farklı bireylerin karşılıklı olarak farklılıklarını gösterme amacına hizmet etmekteydi (Karadağ, 2003: 177).

Günümüzde kamusal alan kavramı halen devletin iktidar alanı olarak, politik yönüyle algılanmaktadır. Ancak kamusal alan, siyasi topluluk kavramından geçerek sadece birincil dayanışmalarla birbirine bağlı olmayan ama aynı zamanda ikincil dayanışmalar içinde kendini kuran bir toplumsal ilişkiyi ifade etmektedir (Dacheux, 2012: 15). Yani farklı kültürel grupların da ilişkilerin de dâhil olduğu toplumsal ilişkiler bütünüdür.

Kamusal alanı siyasi bir alan olarak tanımlayan Habermas'ın aksine Arendt'a (2013: 92) göre kamusal alanı oluşturan öğeler özgürlük, söz ve eylemdir. Bu sayede siyaset var olur ve eylemlerle deneyim bulur. Temelde bu durum özgürlük ile gerçekleşmektedir. Arendt, özgürlüğü düşünce alanında yer alan bir kavram olarak görmemiş aksine özgürlüğün yer alması gereken özgün alan ve insan ilişkilerinin alanı olarak ortaya koyduğu ve politik alanla eşitlediği kamusal alanı göstermiştir (Yılmaz, 2007: 227). Arendt bu düşüncesine dayanarak kamusal alan ve özel alan arasındaki ayrımı kesin çizgilerle belirtmiştir. Arendt'a (2013: 92) göre zorunluluğa bağlı aile yaşamı; özel alan ve özgürlüğün alanı olan politik yaşam olan; kamusal alan olarak iki ayrı alan vardır. Bu ayrım kamusal alanı bir adım öne taşımaktadır. Çünkü Arendt'a göre birlikteliğin, konuşmanın, eylemin olduğu alanda özgürlük ve kamusal alan oluşmaktadır. Arendt'a göre siyasi bir teşekkül oluşturamamış topluluklar, özgürlük tecrübesinden yoksun kalmaktadırlar, özel alan gibi, bu anlamda özgürlüğün ortaya çıkacağı bir ortam sağlayamazlar (Yılmaz, 2007: 229).

Berktaş (2012: 194), Arendt'ın yaptığı bu ayrımın kadınları ev içine mahkûm eden işleri meşrulaştırdığı gerekçesiyle feministlerce eleştirildiğini vurgulamaktadır. Coşkun (2013: 4), ise tam tersi Arendt'ın kadınlar ve erkekler arasında var olduğu iddia edilen hiyerarşik ilişkiyi tersine çevirmek yerine insana odaklandığından bahsetmektedir. Çünkü Arendt çalışmalarında yaşadığı İkinci Dünya Savaşı Dönemi ve Nazi Almanyasının uygulamaları karşısında iktidarı ve insanı ön planda tutmaktadır. Özellikle şiddet üzerine

yazdıkları ile iktidarın şiddetle olamayacağına değinmiş ve şiddete karşı olduğunu hissettirmiştir. Onun için insanın etkin olduğu ölçüde, insana ait dünya, *vita activa* önemlidir.

Arendt (2013: 92) kamusal alanı, her şeyin herkes tarafından görülebilir ve duyulabilir oluşu ve en geniş aleniyete sahip oluşu olarak ele almıştır. Yani kamusal alan, tamamen özel alan dışında Arendt'ın tabiriyle emek ve iş dışında eylemlerin yer aldığı bir alandır. İnsanı politik bir varlık kılan da, eylem ile var olması ve yine eylemler aracılığıyla çevresindeki şeyleri var etmesidir (Öztürk, 2014: 14). Yani alanın oluşumu insana bağlıdır. İnsan, bu ortak eylem alanında kendine ait bir kimlik bulur ve diğer kimliklerle karşılaşımını gerçekleştirir. Kamusal alan, bağımsız alanları (devlet sistemi, ekonomik alan, sivil toplum) birbirine bağlamada köprü görevi gören mekândır ve ortak çıkarın tanımlanması noktasında yurttaşlara katılma hakkı ve olanaklar sunar (Dacheux, 2012: 19). Bu düzen, özel alandan farklı olarak ilişkilerde sınırlılığın olduğu bir kamusal alana işaret etmektedir. İnsanların bir araya gelerek kamusal alan oluşturabileceklerinden bahsediyorsak, burada oluşan eylem ve sözlerin siyasi bir birlikteliği oluşturabileceği de aşikârdır. Arendt (2013: 92), tam da bu siyasi görünüm içinde insanı siyasi bir varlık yapan şeyin söz olduğunu belirtmektedir. Kamusal alanın siyasi içeriğe sahipliği burada görülebilmektedir. Bir anlamda kamusal alanın, politikanın meşrulaştırılma yeri, politik topluluğun yeri ve politikanın görünürlük kazandığı bir sahne olduğu (Dacheux, 2012: 21) görülebilmektedir.

Kamusal alanlar toplumda ortak kullanım alanlarının toplandığı mekânlar olarak algılanmaktadır. İnsani bir ortaklık söz konusudur. Ancak ilkesel olarak onu kamusal yapan sadece ortak kullanılabilirliği değildir. Kamusala çoğulcu sosyal yaşamsallığını ve karşılıklılık bağlamını veren, herkesin erişebileceği ve olabildiği ölçüde özel alanın tiranlığına, metalaşmaya, bürokratik hiyerarşiye ve baskıya direnen bir kullanım değerine sahip olmasıdır (Özbek, 2004: 466). Bu da gösteriyor ki, kamusal alan ve özel alana dair yargılardaki değişim, siyasi ve iktisadi değişimlerden büyük ölçüde etkilenmektedir.

Ortak kullanım alanı olarak genel anlamda kamusal alanın gündelik hayatta çeşitli eşitsizliklere de sahne olduğu görülmektedir. Kamusal alanın toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden dolayı cinsiyetler arasında eşitsiz bir kullanıma yol açtığı bariz ortadadır. Özkan'a (2014: 1247) göre tarihsel süreçte, tahakkümde bulunan iktidar yapılarına karşı mücadele eden ve bu mücadeleden burjuva devrimiyle galip çıkanlar erkekler olmuştur. Bu sebeptendir ki kamusal alan-erkek eşleştirmesi kadınların kamusala dair mücadelelerine kadar

sabit görülmüştür. Zaten tam bir demokratik yönetimden bahsediliyorsa bu ancak dışlanan grupların da yönetime, kamusal alana katılmasıyla gerçekleşebilir. Aksi durumda kadınların sınırlı katıldıkları bir kamusal alanda eril iktidar, demokratik olduğunu iddia edemez.

Eril iktidar egemenliği altında ortak kullanım alanı olan kamusal alan, kadınlar için sınırlı bir kullanım alanına dönüşmektedir. Bu görüntüyü sorgulamak adına ortaya çıkan feminizm, kadınların kamusal alana katılımını arttırmak için mücadele vermektedir. İkincilleştirilmiş ve kamusal alanın mahremi konumuna getirilmiş kadınlık durumuna karşı çıkarak, “*kişisel olan politiktir*” sloganıyla özel alandaki kadınları ve onların kadınlık deneyimlerini, kamusal alana çıkarmayı, görünür kılmayı amaç edinmişlerdir (Öztürk, 2014: 14).

Mekâna konan sınırlılıklar neticede kamusal alanın kamusal özelliklerini etkilemektedir. Bunun en önemli sebebi de egemen iktidarın sahip olduğu ideolojik yapıdır. Bu tarihsel ve mekânsal olarak her dönemde farklı olmuştur. En basitinden feodal düzenin çözülerek burjuva ekonomisinin kamusal alana konumlanması, kamusal alanın kazandığı anlam açısından önemli olmuştur. Çünkü daha öncesinde Antik Yunan’da özellikle kamusal alandaki özgür bireyin (ki bu erkekti) yönetici olduğu, ekonomi ve siyasette söz sahibi olduğu düzenden, feodal beylerin özel alanda güçlendiği ama karşı tarafta küçülen bir kamusal alanla karşılaşmıştır. İlerleyen dönemlerde özel alanda büyüyen emek ve işin kamusal alana akmasıyla bu dengeler değişmiştir. Kamusal alan, ekonominin de, siyasetin ve gücün de konumlandığı alan olmuştur. Yani sermaye sahiplerinin kendilerini gösterdiği yerler kadar işçi ve yoksulların da karşılaştığı yüz yüze geldiği bir alandır. Arendt’a göre modern çağda siyaset, ekonomi tarafından işgal edilmiştir, toplumsal alan ortaya çıkmış ve kamusal ve özel alanın rolleri tersine çevrilmiştir (Yükselbaba, 2008: 232). Bunu en bariz tüketim kültüründe ve medyanın ortaya koyduğu sonuçlarda görmek mümkündür. Özel alana kamusal alan iktidarının politikalarla müdahalesi, kitle iletişim araçlarıyla özel yaşamın kamusal alanda görünürlük kazanması, özel olma-kamusal olma durumlarını bulanıklaştırmaktadır.

Kamusal alana dâhil olan kaldırımlar, parklar günümüzde farklı sınıfsal grupların karşılaşabildiği düzende kamusal alan kazanmıştır. Bu kamusal alanın sınıfsal eşitsizliğe sahne olan bir yönüdür. Baudelaire, Paris Sıkıntısı (1998) adlı kitabında kamusal alandaki bu eşitsiz durumu, şık bir cafede otururken camın önüne gelip kendilerini seyreden yoksul bir ailenin durumundan bahsederek vurgulamaktadır. Çocukların gözlerinde “*ancak bizim gibi olmayanların girebileceği bir yer burası*”nı görür ve buna karşılık “*bu gözler ailesi karşısında*

susuzluğumuzdan daha büyük olan bardaklarımızdan utandım” der. Konudan çok uzaklaşmadan bu kısa alıntıdan kamusal alanın eşitsizlikleri barındırdığı kolayca anlaşılabilir. Bu sadece gelir grupları açısından kamusal alanın farklı mekânlarla kullanılabilirdiği gerçeğini gözler önüne sermektedir. Bu eşitsizlikler içerisinde bir de toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler katılınca farklı sınıfsal gruplarda, farklı cinsiyetlerin yine kamusal alana dair mekân kullanımları gerçekleşmektedir.

Konunun en başından beri üzerinde durulan kamusal alandaki eril iktidar, bu eşitsizliğin neticesinde gerçekleşmiştir. Herkese açık olan bir alanın cinsiyetler arasında ya da gelir grupları arasında farklı anlamlara karşılık gelmesi düşündürücüdür. Geuss (2007: 32)’in de vurguladığı gibi kamusal alan, tesadüfen o alanda bulunan insanların şahsen tanışıklığının olmadığı, kendisiyle yakından ilişki içine girmeyi kabul etmeyen kişiler tarafından görülebileceği bir yerdir. Yani bir noktada herkes bu alanda eşit konumdadır. Sonuç olarak eşitliğin olduğu bir kamusal alanda bireyler arası ilişki ve iletişim imkânı oluşmaktadır. Bu alanda gerçekleşen iktidarın eril özellikler taşıması kamusal alanın sadece eril çizgilerle devamlılık kazandığını göstermektedir. Bu da bu alandan soyutlanan diğer cinsiyetleri gündeme getirmektedir. Kamusal alandaki bu eril iktidarı ya da iktidarın merkezinde erkeğin bulunmasını John Stuart Mill (1987: 56) şu sözleriyle açıklamaya çalışmıştır:

İktidarı elinde tutmaktan duyulan gurur ve iktidarı kullanmaktan sağlanan kişisel çıkar ne olursa olsun, burada iktidarı elinde tutma bir sınıfla sınırlı olmayıp erkek cinsinin tümünü ilgilendirmektedir. Bu, bir iktidardan yana olanlar açısından ne soyut olarak istenen hiziplere sağlayacağı siyasi yarar açısından elde edilmesine çalışılan ne de önderler dışındakileri şahsen ilgilendiren bir şeydir. Aksine bu iktidarın özlemi her eve sızmıştır, her aile babasının ya da aile babası olmak isteyen her erkeğin gönlünde yatar. Bu böyle bir iktidardır ki, bir köylü de bu iktidardan, en üst mertebedeki soylu kadar eşit pay alır.

İktidarın eril yapı içerisindeki bu şekildeki tutkusal oluşumu, kadınları eril bakış açısına göre kamusal alanda konumlandırmaktadır. Konumu karşısında ikinci planda kalması ve kamusal alana dair bilgiye erişiminin kısıtlanması, karşıdaki iktidar odağını daha da güçlü kılmaktadır. Çünkü eril iktidar, karşısında kendisini zayıflatacak bir kadın hareketi oluşumu görememektedir. Bu durum, kadınların kamusal alana katılımında ortak aklın yaratımı sürecine katılımını engellemesinin yanı sıra, kadınları geçmişten gelen değerlerin de tutsağı haline dönüştürmektedir (Özkan, 2014: 1246).

Toplumlar, farklı iktidar mücadelelerini içerisinde barındırır ve birlikte yapılabilir olması dışında iktidar, karşısındaki unsurlardan güç olarak varlığını sürdürür. Eril iktidar bu gücünü, oluşturduğu ve sürdürdüğü eril kültürden alır ve kadınlar bu kültürde iktidarın

beslendiği kaynaklardan yalnızca bir tanesidir. Eril iktidarın bulunduğu alanlarda kadınlar, kendilerine sınırlar çizen bu yapıyı ne kadar sorgulamaz ve kabullenirlerse bu durum bir o kadar doğalmış gibi görünür. Kamusal alana *olması gereken budur* (!) anlayışı yerleşir. Eril iktidar ve toplum karşılıklı olarak birbirini beslemeye başlar. Kadınlar toplumun neresinde mi? İşte bu noktada bunu cevaplayacak olan yine eril iktidardır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yol açtığı kamusal alandaki güçlü eril iktidar yapılanması, eril tezahürleri, eril sembolleri kamusal ve özel alanda karşımıza çıkarmaktadır. Ataerkil denetim mekanizmaları tarafından toplumda geçerli olan eril yapı içerisindeki erkekler, olumluluklarla özdeşleştirilirken (Altındal, 2009: 355), kadınlara ise ikincilliklerini pekiştirecek özellikler yüklenmektedir. Kadınların eril iktidar karşısında edindiği bu ikincil konumu, kadınların benlik ve kimlik potansiyelini açığa çıkarma sürecine olumsuz katkısı bulunmaktadır (Sankır, 2010a: 3). Erkeklerle göre daha saklı bir kadın yaşantısı ortaya çıkmaktadır. Erkeklerin özgürce katıldığı bu alana kadınlar onun kendisini konumlandığı noktadan erişebildiği kadar katılabilmektedir. Bu iktidar yapısı içerisinde kadınlar ikincil konuma düşmektedir. Ancak bu tür toplumlarda kültürel yaşantı bu iktidarı besler niteliktedir.

Kadınların ev, çocuk ve yaşlı bakımından sorumlu olmaları, gün içerisinde kendisine yüklenen işlerin ağırlığı ile topluma dair bilgi ve faaliyetlerden uzaklaşmasına sebep olmakta, kendi özel yaşantısının (ailenin) gereklerini yerine getirmekle meşgul olmak durumunda kalmaktadır. Bu da kadınların eğitim, yönetim ve en genel anlamıyla entelektüel bilgi edinme gücünü zayıflatmaktadır. Böyle bir ortamda kadınların iktidar ve yönetime ulaşması ya da kamusal bilgiye erişimi isteği törpülenmektedir. İşte bu onay ya da kabullenilmişlik de aynı şekilde kamusal alanda eril iktidarın varlığını meşrulaştıran bir yaşantı biçimini ortaya koymaktadır.

Devlet iktidarı toplumsal yaşantı içerisinde erilliği yeniden üreten politikalar ortaya koymaktadır. Olaya temelden bakılırsa, pek dikkat etmesek de, doğum ile birlikte tahsis edilen nüfus kimlik kartları, bu anlamda etkin belgelerdir (Misra ve King, 2013: 681). Nüfus kâğıtları, iki cinsiyet arasında fark olduğu mesajını vererek çıkartılmaktadır. Yani kadın ve erkek olarak sadece iki cinsiyete indirgenerek, iki cinsiyet arasındaki farklar, doğumla ve çocuklukla birlikte her iki tarafa da kazandırılmaktadır. Konulan isimler, kıyafet ve bebek eşyalarının renkleri (kız-pembe, erkek-mavi), oyunlar, oyuncaklar, okul ve aile ortamındaki eğitimler, seçilen meslekler gibi devam ederek kadın-erkek olma halleri kazanılmış

olmaktadır (Alptekin, 2013: 118). Bu nedenle bazı devlet politikaları, erkek ve kadın arasındaki farklılığı önceden varsaydığı için zaten toplumsal cinsiyet içeriğine sahiptir (Misra ve King, 2013: 706).

İktidar pratiklerinin, mekân dışında birey ve toplum üzerindeki etkisinden yola çıkarak kendi teorisini ortaya koyan Gramsci, çalışmada iktidar konusunun anlaşılması açısından sıkça başvurulan bir kaynaktır. Gramsci, *hegemonya* kavramı ile iktidarın *öznelere* rıza ve onayına dayalı olarak gerçekleştirmeye çalıştığı egemenliğe vurgu yapmıştır. Gramsci'nin hegemonyası, iktidarın, ideolojik süreçler boyunca zihinlerinde kurulan ve onayına dayanan niteliklerini vurgulayan çözümlerinin önünü açmıştır (Üşür, 1997: 28).

İktidar ve özne, rızaya dayalı bir ilişki içerisindedir. Burada kurulan hegemonya farklı olabilir, bu mali açıdan doğrudan vergi politikalarıyla olabileceği gibi, ideolojik olarak yapılan stratejilerle kurulan hegemonya da olabilir (Üşür, 1997: 37). Ancak kurulan hegemonya, öznelere bir kısmının onayına dayalı gerçekleşirken; bir kısmı için zora dayalı bir boyutta ise bu durumda tahakküm söz konusudur. Eril iktidarın, cinsiyetler için ön gördüğü politikalar aynı anda bir cinsiyetin onayı dışında ise orada eril tahakküm başlamaktadır. Gramsci, bu yüzden zora dayalı iktidar alanına karşı sivil toplumun rızasına dayalı bir hegemonya alanından bahsetmektedir.

Eril iktidar, toplumsal cinsiyeti belirleyen politikaları farklı yollardan da gerçekleştirmektedir. Bu noktada söylem şekli büyük önem kazanmaktadır. Kadınları muhafaza edici varlık olarak görmüş olması bu politikaların temelinde yatan eril bakış açısından kaynaklanmaktadır. Örnek olarak toplumda eşi vefat etmiş kadınlara maaş bağlanması gibi belli bir gelir düzeyinin altındaki kadınlara tanınan geçim imkânı, kadının çalışmasına gerek olmadan hanesinde rahatça (!) yaşayabilmesine fırsat vermektedir. Oluşturulan bu politika ile de kadınların hanede tutulmasının bir yolu açılmış olmaktadır. Sonuç olarak kurallar, gelenekler ve toplumsal cinsiyetle ilgili değerler bu eşitsizliğin sürdürücüsüdürler (Misra ve King, 2013: 681).

Kamusal alandaki egemen eril iktidar, düzenin işleyişinde sahip olduğu fikirler ile hareket etmektedir. Bu nedenle devlet politikaları sıklıkla ataerkil ilkeleri yansıtırlar ve hem kadınların hem de erkeklerin tercihlerini sınırlayabilir (Misra ve King, 2010: 681). Tabi bu sınırlılık ya da kamusal alandan uzak tutulma, eril düşüncenin tezahürüdür. Kadınların yönetim açısından yeteneksiz görülmesi baştan itibaren iktidara yakıştırılmadığını

göstermektedir. Yönetimde yaşanan bu dışlanmışlık, iktidardaki eril söylem ile birlikte egemen kültür yaşantısının ilkeleri ile birleşince daha baskın olabilmektedir. İktidardaki rejim ile bunun üyesi olan vatandaşlar arasındaki pazarlığın parçası olarak meydana gelen bir dışlanmışlık söz konusudur (Yuval-Davis, 2014: 152).

Eril iktidar yapısında kadınların kamusal alanda yer alması en kolay yoldan eril yapıyı destekleyici hareketler sergilemesi ile gerçekleşmektedir. Zira bu durumu Bourdieu, “*double bind*” (çifte zincir) kavramı ile açıklamaya çalışmıştır. Buna göre, kadınların iktidara erişebilmesi iki farklı durum yaratır. Kadınlar eğer erkekler gibi davranırlarsa zorunlu dişil özelliklerini yitirme riski ile karşılaşılır ve erkeklerin iktidar konumlarına olan doğal haklarını sorgulamış olurlar; eğer kadın gibi davranırlarsa da bu durum uygun ve nitelikli değillermiş gibi görünmelerine neden olur (Bourdieu, 2014: 89). Üst konumlara gelmiş kadınların geldikleri makamlara layık olmak için sert olmayı ve bu şekilde o konumu bir erkek gibi davranarak doldurabildiklerini göstermeye çabalamalarının temelinde yönetimin eril bir iş olduğuna dair kabullenilen anlayış yer almaktadır. Bu arada kalmışlık ile kimi kadınlar kadınlıklarını ikinci plana atarak eril iktidar karşısında bu hakkını kullanabilmekte ya da eril akıl ile hareket ederek, kendi hem cinslerinin hakkını savunmak yerine hâkim eril yapıyı beslemektedir. Başka bir ihtimal de yönetimin kendisine yakışmadığı anlayışını kabullenerek kadınların ikincilliğinden beslenen bir iktidarın varlığını güçlendirmektedir.

Genel olarak eril iktidarın kadın politikalarına bakıldığında zaten eril düzenin kendisini daima ispatlama yoluna gittiği görülebilmektedir. Bourdieu Eril Tahakküm (2014: 22)’de bunu şu ifadelerle vurgulamıştır:

Toplumsal düzen, amacı üzerine temellendirdiği eril tahakkümü tasdik etmek olan devasa bir makine gibi işler; o, iş gücünün cinsiyetçi bölünümüdür (faaliyetlerin yerleri, zamanları ve araçları ile iki cinsin her birine çok katı bir şekilde pay edilmesiyle); o, mekânın yapısıdır (erkeklere ayrılmış olan toplanma ve pazar yerleriyle kadınlara ayrılmış ev arasındaki ayrımla veya ev içinde, eril kısım olan salon ile dişil kısım olan ahır, su ve bitkiler arasındaki ayrımla); o, zamanın yapısıdır, tarımsal gün veya yıl, ya da yaşam döngüsüdür (eril olan kırılma anları ve dişil olan uzun gebelik dönemleriyle).

Erkeğin kamusal alanda kurduğu iktidar anlayışı, bu alanda kendi iktidarının meşruluğunu ve sürekliliğini sağlayabilmesi, kendisi dışındakileri nasıl anlamlandırdığı ve konumlandığı ile alakalı bir durumdur (Sankır, 2010a: 3). Bu yüzden eril iktidar baştan itibaren kendi kamusal alanını ve kurallarını kamusal alanda oluşturmuştur. Kendisi dışında kalan kullanım alanlarını da yani dişil alan olarak geriye kalan alanları da kadınların kullanımına bırakmıştır. Ancak unutulmaması gereken, kadınların kamusal alana erişmesinde

ya da yönetime katılımlarında meydana gelen artış, kadın-kent ilişkisinin analiz edilebileceği önemli bir nokta olabilmektedir. Çünkü kadınların kararlara katılımı ne kadar güçlüyse, kente ait olma hissi de o oranda kuvvetlenmektedir (Kaypak, 2014: 353). Böylece iktidarın kamusal alan ayağında çalışmada da yer verildiği gibi kadınların kamusal alanın bilgisine erişimi ve iktidara katılımları, yerel yönetimlerin kadınlara yönelik uygulamaları ve kentteki kadın arasındaki ilişki araştırılması gereken bir konu olmaktadır.

2.5. Kamusal ve Özel Alanda İktidar İlişkilerinin Geçirgenliği ve Kamusal Alanın Bilgisine Erişim

Kamusal ve özel alana dair yapılan ayrımlar, çoğunlukla kentte iş bölümünün toplumsal cinsiyet ile kodlanmış olmasına bağlı olarak kesin çizgilerle ortaya konmasına sebep olmuştur. Oysa kamusal alan ile özel alan arasında geçirgen ilişkiler söz konusudur.

Geleneksel anlayış çerçevesinde ortaya konan kamusal alan-özel alan ayrımında bazı değerlerde ikilikler ortaya çıkmıştır; fedakârlık-bencillik, duygusallık-akılcılık, uzlaşmacılık-savaşçılık gibi, bunlardan birincileri kadınla ve özel alanla eşleştirilirken, ikinciler erkeğe ve kamusal alana atfedilmiştir (Alkan, 1999: 6). Ancak bu durum toplumsal gerçekliğin sınırlarını belirsizleştiren bir durumdur. Gücün, ekonominin ya da eğitimin kadınlarda bulunması da mümkünken, günümüzde bu görülebilir bir durumken, sabit bir ayrımla toplum, bu yerleşik hafıza doğrultusunda eşitsizlik alışkanlığını sürdürmektedir. Aslında her iki kavram da toplumsal olarak yapılandırıldıklarından ne anlama geldikleri zamana, mekâna, farklı toplumsal gruplara göre değişiklik göstermektedir (Alkan, 1999: 7).

Günümüz şartlarında bu durum değişkenlik göstermekte ve özel alandaki aile fertlerinin, vatandaş kimlikleriyle kamusal alana aktıkları ve kamusal işlerde yer aldıkları görülmektedir. Bu anlamda aile, kamusal alanın da bir parçası olmaktadır. Aile bireyleri kamusal alana çıktıklarında, özel alan kimlikleriyle değil, kentin ekonomisinde, yönetiminde söz sahibi olma hakkı bulunan birer vatandaş olarak yer almaktadırlar. Ancak özel alan iktidarının aile bireylerinin kamusal alana eşit bir şekilde çıkabilmelerine olanak tanımadığı, kadın-kamusal alan ilişkisi açısından konuya bakıldığında bariz görülebilmektedir.

Özel alandaki iktidar mücadelelerinin sonucu olarak ortaya çıkan eril iktidar, iktidarının yeniden üretimi noktasında kadının konumu ile ilgili onayından ya da sessizliğinden yararlanmaktadır. Özel alanda yerleşik eril kurallar, kadınların kamusal alanı kullanma ve bu

alana dair bilgiye, etkinliklere yönelimlerini sınırlamaktadır. Bu durum kadınların kamusal alandaki görünürlüklerini etkileyen en önemli unsurdur. Kadınlar için kamusal alan rollerinin yerini ağırlıklı olarak özel alanda değerlendirilen geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri (iyi bir eş, anne, ev hanımı olmak) almaktadır. İktidara giden süreçte kamusal alanın bilgisine erişim, özel alandaki eril iktidara bağlı olarak asgari düzeyde gerçekleşmekte veya hiç gerçekleşmemektedir.

Kamusal alan ve özel alan arasındaki geçirgenlik bu durum üzerinde etkili olmakta ve iki alan arasında iktidar ilişkilerine bağlı olarak etkileşim meydana gelmektedir. Ailenin, bireyin kamusal alana katılımıyla bu akış gerçekleşebileceği gibi kamusal alan iktidarının kurallarının, kamusal alan bilgisinin çeşitli kanallarla özel alana akması da gerçekleşen bir durumdur. Bu nedenle üretim ve tüketim kapsamında değerlendirildiğinde aile, ev içi ihtiyaçları için kamusal alan işlerine yönelmekte ve çalışmakta; böylece kamusal alanda, üretimde yer almaktadır. Aile bu yönüyle kent piyasasında etkin bir konumdadır. Sadece ekonomi değil, kamusal alana dair diğer her alanda da artık aile unsuru özelden çıkmıştır. Modernleşme süreciyle birlikte ağırlık kazanan özel alan-mahremiyet kavramı, zamanla hukuk alanı tarafından tanınıp düzenlenen bir hak niteliğine dönüşmüştür (Yüksel, 2003: 183). Bu anlamda hukuk alanında aileye yönelik özel alanı düzenleyici yasalar yapılmaya başlanmıştır. Mahrem alanlara dair konulara yasaların el atması, özel alana dışarıdan bir gözün dâhil olması, onun gizli, saklı olma niteliğini zayıflatan, ortadan kaldıran bir durumdur. Bu durum özel alan değerlerinin kamusal alana açılmasına, kamusallaşmasına yol açmaktadır.

Günümüzde kamusal alan iktidarının özel alana müdahalesi aynı şekilde özel alanın kamusal alana akması, birçok konuda gerçekleşmektedir. Ekonomik etkinliklerin haneden çıkarak kamusal alana akması, özel alana ait meselenin kolektif bir meseleye dönüşmesine yok açarak kamusal bir nitelik kazanmasını sağlayabilmektedir. Bu şekilde iki alan arasında aktarım gerçekleşmektedir. Bunun bir başka örneğini sosyal medya hesapları ve kitle iletişim araçları oluşturmaktadır. Mevcut bilişim teknolojilerinin olanakları ile toplumsal ilişki biçimlerindeki anlam kaymalarının bir neticesi olarak, özel alan ve kamusal alan iç içe geçmiş (Öztekin ve Öztekin, 2010: 527) ve iki alanın sınırları esnemiş durumdadır. Kitle iletişim araçları kamusal alanın bilgisini özel alana taşıma imkânı sağlarken, bireysel sosyal medya hesapları ile bireyin mahremiyeti, kişisel yaşantısı özel alan dışına akma durumuyla

karşılaşmaktadır. Kamusal-özel alan arasındaki ayırım ve sınırların geçirgenliği arasında neyin kamusal ve neyin özel olarak tanımlandığı (Şenel, 2015: 224) tartışma konusu olmaktadır.

Habermas, iki alan arasındaki bu kayganlığın sebebi olarak medya ve tüketim kültürünün yarattığı ortamı göstermektedir: “*Bugün mahremiyet alanı, kitle iletişim araçlarının tüketim kültürüne dayalı kamusalılığı üzerinden çekirdek ailenin iç dünyasına sızan toplumsal güçlerin akınlarını başlattığı gediğe dönüşüyor. Mahrem alan alenileştirilerek içi boşaltılıyor*” (Habermas, 1997: 279-283). Ayrıca iki alan arasındaki dönüşümde özel alanı, özgürleştirici ve dönüştürücü olarak niteler ve özel hayatın kamusallaşması ile birlikte kamusalılığın da mahremiyetin bir şekline girdiğini, özel alanın, görevlerinden arındırılmış ve otoritesi zayıflayan bir ailenin kısıldığı ve özel hayatın sadece görünüş olarak bir mükemmellik sergilediğinden bahseder (Arat ve Rigel, 2006: 70).

Bu iki alan arasında ve aynı zamanda bu iki alanın birlikte oluşturdukları sahada, kamusal ile özel arasındaki ayırmadan kopan, yeniden siyasallaşmış bir toplumsal alan meydana gelir. Bu alan özel alanın, kamusal topluluk olarak bir araya gelmiş olan özel şahısların kendi aralarındaki ilişkilerin genel meselelerini düzenledikleri özel bölümünü, yani liberal suretteki kamuyu da ortadan kaldırır. Kamusalılığın siyasal işlevlerindeki dönüşümle kanıtlanan çözülüşünün nedeni esasen kamusal alan ile özel alan arasındaki ilişkinin yapısal dönüşümünde saklıdır. (Habermas, 1997: 257).

Kamusal alanın ve özel alanın çözülmeye uygun olduğu bir ortamda iktidar politikalarının özel alana müdahalesi, özel alanın kamusal alana akması olağan bir durumdur. İktidar bir yandan özel alan içerisinde kabul edilen konulara müdahale etmeye başlarken nüfus planlanması, cinsel sağlık gibi politikalarla; diğer yandan yapmakla sorumlu olduğu kamusal bazı görevleri özel alana devrederek, kamusal alanın güçsüzleşmesine, mahremiyet alanının da özel olma vasfını yitirmesine yol açmaktadır (Öztekin ve Öztekin, 2010: 533). Toplumsal cinsiyet odaklı yapılan politikaların çoğunluğu özel alana müdahale imkânı sunmaktadır. Orloff’a (1996: 683) göre toplumsal cinsiyetle ilgili politikalar çeşitli etkiler meydana getirmektedir. Bunların içerisinde eril egemenlik çoğunlukla biçim değiştirmiş ya da iyileştirilmiştir.

Bu geçirgenlik ilişkisinde, özel alandaki iktidar ilişkilerinin de kamusal alana akması ya da kamusal alan iktidarı ile paralellik göstermesi mümkün olabilmektedir. Özellikle ataerkil ilişkilerin olduğu aile düzeninin, eril pratiklerin tezahür ettiği kamusal iktidar anlayışıyla uyum içinde olması ve birbirini besleyen ortamları hazırlaması bu geçirgenliğin en önemli örneğidir. Habermas, kamusal alanın çıkışını, özel alanın güçlenmesine ve sonrasında bireylerin kamusal alana çıkmasına, bir anlamda özel alana dayandırmaktadır (Ercins, 2013:

304). Bu iki alan her ne kadar iki farklı iş ve görev kategorileriyle sınırlandırılrsa da iktidar ilişkilerinde, toplumsal ilişkilerinde aralarında geçirgenlik bulunmaktadır. Bu nedenle özel alandaki erkek egemen iktidar ilişkileri, kadınların yine erkek egemen yapıdaki kamusal alanın bilgisine erişimini sınırlandırmaktadır. Kadınların kamusal alandaki varlığının ve hareketlerinin sınırlanması kamusal iktidar kademelerinden de uzaklaşmasına yol açmaktadır. Katılım davranışından uzaklaşan kadınlar, yönetime erişim olanaklarından mahrum edilmekte ve eril iktidarın kuralları ile özel alanda yer almak durumunda bırakılmaktadır.

3. YEREL İKTİDAR, KATILIM VE TOPLUMSAL CİNSİYET

Yerel iktidar biçimi olan yerel yönetimler, içinde bulunduğu yerel ilişkilerle birlikte hareket etmektedir. Yerel kültürle iç içe olan bu yönetim birimlerinde kadrolardaki cinsiyetçi yapılanma, kentin toplumsal cinsiyetle ilgili yapısının anlaşılmasında kolaylık sağlamaktadır. Kamusal alan ve özel alandaki iktidar yapılarının eril anlayışla şekillendiği toplum yapısında, yönetim de aynı şekilde eril tezahürler göstermektedir. Bu kısır döngü, yönetimin erilliği ile kendisini yeniden üretme imkânı bulmaktadır. Kadının da kentin bir bireyi olduğu ve kentsel haklarının bulunduğu göz önüne alınırsa, kadınların kendi yaşam pratikleri üzerinden edindikleri tecrübeleriyle ilgili politikaları yönlendirici fikirlere sahip olabilecekleri düşünülebilir. Toplumsal cinsiyet ile kategorize edilen cinsiyetler, üstlendikleri sorumluluklarla her ne kadar özdeşleşmiş olsalar da yerel iktidarın eşitlik ve demokratik haklar adına en azından bu noktada cinsiyetlerin görüşlerine, katılımlarına ve temsillerine ihtiyacı bulunmaktadır. Ancak yerel iktidarın erilleşmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini, yerel iktidar düzeyinde de kuvvetlendirici aynı zamanda eril zihniyet dışında kalan bireylerin katılım ve temsilini de azaltıcı ve dışlayıcı bir niteliktedir.

Bu bölümde, sırasıyla bölümle ilgili kavramlar üzerinde durulup, yerel iktidar olgusunun eril anlayışla birlikte hareket ettiği bir düzende toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve katılım arasındaki ilişki açıklanmaya çalışılmıştır.

3.1. Katılımcı ve Demokratik İktidar Yapıları Olarak Yerel Yönetimler

Yerel iktidar kavramı, kentin yerel düzeyde sahip olduğu siyasal seçkinleri ve katılımcıları ile oluşturduğu ve iktidarını sürdürdüğü yerel bir süreci ifade etmektedir. Bu yönetim biçiminin oluşmasında kent ve toplum tarihindeki değişimlerle ortaya çıkan ihtiyaçlar kadar merkezi iktidarın, ulusal ölçekte yereli düzenlemeye yönelik arayışı da etkili olmuştur. Bu düzenleme anlayışı ile yerel iktidarın özerk olması beklenirken, merkezi iktidarın siyaseti ile kentsel siyasetin örtüştüğü bir yapıda işlerlik kazandığı görülmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere yerel yönetimin kurulma önceliği yerel ve kolektif hizmetlerin yerelde örgütlenerek üretilmesi olduğu kadar merkezi iktidarın, yerel üzerinde varlığını hissettirme amacı da olabilmektedir. Bir anlamda yerel yönetimler, birer yerel iktidar niteliğinde ve merkezi iktidarın ortağı olarak, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde merkezi iktidarla işbirliği içerisindedir (Öztürk, 1996: 113).

Merkeziyetçiliğin katılım ve hizmetler konusundaki istekler karşısında yetersiz kalması, yerel yönetimlerin ortaya çıkmasında önemli bir etken olmuştur. Yerel yönetimler, yerel ve kolektif hizmetleri, yine yerel halkın seçtiği karar organlarıyla yerine getiren özerk yapılardır. Keleş (1983: 21), yerel yönetimlerin merkezden ayrı hareket etme durumlarını iki açıdan ele almıştır; birincisi, yerel yönetimlerin, merkezle olan ilişkilerinde merkezden tümüyle bağımsız olmaları beklenmez. Aslanan kendi görevlerini, merkezin karışması olmaksızın kendi olanaklarıyla görebilmeleridir. İkincisi, yerel yönetimlerin, yerel toplulukla yani halkla olan ilişkileridir. Seçilmiş yerel organların halkı gereği gibi temsil edebilmelerini, temsil yönteminin bu nitelikteki kişilerin seçilmesine elverişli olması önemli olmaktadır. Tekeli (1983: 3) ise “yerel” olma ve seçimle oluşma vasıflarını öne çıkartarak yerel yönetim kavramını tanımlamıştır. Ona göre yerel yönetim kavramı, yerel topluluktaki bireylerin birlikteki gereksinimlerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan, yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumları ifade etmektedir.

Yerel yönetimlerin ortaya çıkma nedenleri bu nedenle ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Dünya üzerinde ortaya çıkışı ve geçirdiği süreçler farklı tarihsel olaylardan, farklı toplumsal yapılardan ve farklı kültürlerden dolayı aynı anda gerçekleşmemiştir. Batı kentlerinde sanayinin hızlı yükselişi, kentlerin dönüşümünü hızlandırmış ve kentler kendi yapıları içinde ihtiyaçlarını karşılayacak hizmet birimlerinin kurulmasını zorunlu kılmıştır. Her kent, kendi yerel yönetim yapısıyla farklı bir düzen kurmuştur. Batı’da yerel yönetimlerin tarihsel olarak geçirdiği dönemlere bakıldığında her dönemde, kurumsallaşmış-kurumsallaşmamış farklı yönetim birimleri olarak bazı örneklerin yer aldığı görülmektedir. Keleş (2006: 33-34) Antik Çağ’da kendi kendisini yöneten, demokratik yönetim birimleri olarak ‘siteleri’, Roma İmparatorluğu döneminde siyasi yetkileri bulunan ve özerk yapısıyla yer alan ‘municipeleri’, Antik Yunan’da ideal toplum için en elverişli görülen ‘polis’ adı verilen kent devletlerini, yerel yönetimlerin ilk örnekleri olarak göstermektedir. Bu yönetimlerin etkisizleştiği bir dönemde ortaya çıkan komünler, yerel yönetimlerin kurumsallaşmış bir biçimi olarak karşılanmıştır.

Yerel yönetimlerle ilgili yapılan çalışmalarda Batı’da ortaya çıkan yerel yönetim tarzı birimlerinin birer sivil toplum kurumu niteliğinde olduğu üzerinde durulmaktadır. Tekeli (1983: 6), Batı’da belediye kurumunun sadece müşterek ihtiyaçların karşılanmasının yolu olmadığını, aynı zamanda bunun merkezi iktidar karşısında sivil toplum geleneğinin

sürdürülmesi anlamına geldiğinden bahsetmektedir. Bu yüzden çoğunlukla Batı'daki oluşum için toplum destekli olduğu vurgusu yapılmaktadır. Batı'da yerel yönetimlerin ortaya çıkışı aşağıdan yukarıya ve iç dinamiklerin etkisiyle, kendiliğinden, devlete rağmen gerçekleşmiştir (Güler, 1993: 89).

Doğu'da ise yerel yönetimler yukarıdan aşağıya, yani devletten topluma doğru, dış dinamiklerin etkisiyle “devlet ürünü” olarak gerçekleşmiştir (Güler, 1993: 89). Kentler bir merkeze göre oluşturulmuş ve güç tek elde, tek merkezde toplanmıştır. Bu durum Doğu ülkelerinin üretim biçimindeki dönüşümün yavaşlığından kaynaklanmıştır. Kapitalist sistemin hızla dönüştürdüğü kent formlarında ihtiyaçlar artmış ve yerel düzeyde bunları karşılayacak kurumların varlığına ihtiyaç duyulmuştur. Yerel yönetimler bir anlamda toplumların tarihsel gelişimine paralel olarak ortaya çıkmıştır (Keleş, 2006: 17) ve yerel yönetimler artık, siyasal ve idari ayrımlaşırmanın ötesinde, merkezin karşısı olmaktan çok ülkelerin özelliklerine göre değişen bileşimler olarak görülmeye başlanmıştır (Genç, 2015: 278).

Yerel yönetimler konusunda en çok vurgulanan diğer bir nokta da halka yakın birimler olmaları ve demokrasi için bir katılım ortamı oluşturabilmeleridir. Güler (2006: 12), yerel yönetimlerin merkezi yönetimden ayrı olarak üstlendiği görevin önemini vurguladığı yazısında şu ifadeleri kullanmıştır; *“Eğer kurumlar hizmetlerini yerel halkın ortak gereksinmelerini karşılamak güdüsüyle, kendi personeli eliyle, vergi gelirleri toplamından finanse ederek ve hizmetten herkesin koşulsuz yararlanması yoluyla veriyorlarsa ‘hizmette halka yakınlık’ sağlanmış demektir.”* Güler, çalışmasında kurumun varlığının ancak eşit bir hizmet dağılımı ile yerelin ihtiyaçlarının karşılanması ile pekişeceği üzerinde durmaktadır. Bu nedenle yerel yönetimler konulu çalışmalarında çoğunlukla merkez-yerel arasındaki yetki aktarımının, toplumsal eşitliksizliği arttırıp arttırmadığı sorusu üzerinde durmaktadır (Güler, 2006: 13). Ayrıca yerele yakın olma durumu her koşulda demokratik ve katılımcı uygulamalarla sonuçlanmayabilir. Yerel iktidarın ideolojik politikaları katılımcılığı sınırlandırıcı şekilde yerel halkın iktidardan uzaklaşmasına, yakınlığın bir toplumsal uzaklık boyutuna ulaşmasına neden olabilir.

Kavram olarak yerel yönetimlerin “demokratiklik” ve “hizmette yakınlık” yönlerinin vurgulanması, çalışmalarda merkez-yerel ilişkisinin siyasi ilişkisinin yanı sıra hizmetleri gerçekleştirme ve yetki paylaşımı konularında ele alınmasına yol açmıştır. Ortaylı (1985: 11) yerel yönetimlerin hizmet gerçekleştirme yönüne ek olarak güçlü bir yerel yönetimin bunların

yanında sağlam bir demokratik terbiyenin yerleşmesini hazırlayan bir toplumsal süreç olma niteliğine de vurgu yapmaktadır. Ancak demokratik olma niteliğine rağmen tarihsel süreçte yerel siyasete ve yerel iktidara yerel eşrafın, toprak sahibi kesimlerin, aşiret tarzı geleneksel grupların, köklü siyasi geçmişi bulunan ailelerin hâkim oldukları görülmüştür. Yerel iktidar daha çok bu grupların güçlerini pekiştirme ve ulusal siyasete giden yolda kendilerini ispatlama alanı olarak yer almıştır.

Keleş (1983: 18) ise yerel yönetimleri sadece egemen bir devletin ya da yarı egemen bir eyaletin belli bir alanda kamu hizmetleri sağlayan ve egemenlik hakkı bulunmayan alt coğrafi birimleri olarak tanımlamaktadır. Bu genel tanımla sınırlı bir yönetim yapısı ifade edilmektedir. Çünkü yerel yönetimler, yerel halkın kendini ifade etme olanağı bulması açısından da demokratik bir yapı olarak görülmektedir. Kendi içerisinde, kendi değerlerine hâkim birini seçebilme imkânının olması, bu yönetim birimini merkezden az da olsa uzak, yerele yakın hale getirmektedir. Bu durum beklentilere cevap veren ve genel olarak yerel iktidardan beklenen yönetim anlayışına işaret ederken merkez-yerel arasındaki ideolojik, siyasi hedef ve önceliklerin geçirgenliği de ‘beklenen’ ile ‘gerçekleşen’ yönetim biçimlerinin asıl sebebi olabilmektedir. Bu açıdan yerel iktidara bakıldığında Keleş (2006: 66), yerel yönetimleri ele aldığı başka bir çalışmada yerel yönetimlerin, siyasal açıdan, ulusal düzeydeki siyasal süreçlerle tamamen bütünleşmiş bir görüntü sergileyebildiği gibi, tamamen bağımsız olmak arasında bir yerde bulunduğu bahsetmektedir. Merkezi iktidar ile bütünleşmekte olan bir yerel yönetim giderek siyasallaşma eğiliminde olmaktadır.

Keleş’e (2006: 22) göre bu yönetim biçimi (özerk yerel yönetim), yerel halkın kendi eliyle seçtiği organlarca idare edilmesini anlatmaktadır. Klasik deyişle yerel yönetim, yerel halka kendi kendini yönetme imkânı sunmaktadır ve demokrasinin bir anlamda sağlanabildiği bir yönetim birimi olmaktadır. Dahl (1996: 111), bu durumu “*kendi kaderini tayin etme olanağı*” olarak nitelendirmektedir. Bu özellik de dâhil edildiğinde Hamamcı (2010: 314), olması gereken yerel yönetim biçimini, yönetimin yerel halka karşı sorumlu, saygılı, duyarlı olduğu, halkın katılımına ve denetimine açık, halkın kararları etkilemesine, denetiminin işlevsel kılınmasına olanak sağlayan yapıya sahip bir demokratik yönetim biçimi olarak ifade etmektedir. Seçimle iş başına gelmesi, vatandaşların siyasal karar alma süreçlerine eşitler olarak ve temsilcilerini seçerek katılması hakkına, siyasal gücün bu temsille gerçekleştirilen demokratik süreçle meşruluk kazanmasına dayanmaktadır (Sabuktay, 2009: 73).

3.2. Merkezi İktidar-Yerel İktidar İlişkileri ve Bu İlişkilerin Geçirgenliği

Yönetimler, kamusal hizmetlerin halka sunumunda merkezi ve yerel yönetimler olarak iki yönetim şekli ile öne çıkmaktadır. Hükümetler sağlıktan eğitime, kültürden sanayiye, kentsel hizmetlere kadar birçok hizmet üretmektedirler. Bunu gerek merkezden bir örgütlenmeyle gerekse taşradan bir yerel yönetim birimi aracılığıyla gerçekleştirmektedirler. Buradaki en önemli nokta, hizmetlerin bu ayırım ile birlikte belirli bir coğrafi alana sunulmasıdır. Ancak hizmet alanları farklı olsa da siyasetin yerel ayağını oluşturuyor olmaları yerel iktidar ile merkezi iktidar arasındaki ilişkiselliği gündeme getirmektedir. Bu anlamda hizmet sunumunda yerel iktidar için gösterilecek adayların, merkezi iktidar-yerel iktidar etkileşiminden hareketle birbirini tamamlayacak, merkezi iktidarın siyasi anlayışını ve çıkarlarını yerelde yansıtabilecek adaylar olmasının, bu iki iktidar arasındaki geçirgenliğe müsait bir yapıda siyasete işlerlik kazandırdığını gözler önüne sermektedir. Bu başlık altında öncelikle iki iktidar arasındaki ilişkiye ve yerel iktidarın işleyişinin net anlaşılması adına iki iktidar alanı arasındaki geçirgen yapıya yer verilmiştir.

Yerel yönetimlerle ilgili çalışmalarda genel olarak ‘merkez’ halktan uzaklık, coğrafi kopuşluk ile eleştirilirken, ‘yerel’ de halka yakınlık ve demokratiklik olarak ele alınmış; oysaki merkezi, yerelden ayıran, binalarının ve personelinin nerede konumlandığı kadar ulusal düzeyde karar alma ve kaynak dağıtım tekeline (Çiner ve Karakaya, 2013: 65) elinde bulundurmasıdır. Bu kapsamda merkezi yönetim ve yerel yönetim ilişkilerinde belli konularda ortak olabildikleri kadar ayrı da olabilmektedirler. Yukarıdaki görüşe tersi açıdan bakılırsa da farklı bir durum ortaya çıkmaktadır. Merkezi yönetim için ulusal düzeyde karar alabilme niteliği, yerel yönetimler için geçerli değildir. Bu da yerel yönetimin, coğrafi olarak merkezden uzaklığının yanında ulusal ölçekte karar alma gücünden de yoksun olduğunu göstermektedir (Çiner ve Karakaya, 2013: 65).

Ülkenin sosyo-ekonomik gelişmişliği, demokratik ve katılımcı yönetimin işlerlik derecesi ve yönetim-halk ilişkileri ile merkez-çevre etkileşimini açıklamada merkezi yönetimle yerel yönetimler arasındaki ilişkiler oldukça gerekli ve elverişli bir ölçüt olmaktadır (Parlak, 2003: 13). Bu bakımdan ülkedeki merkezi iktidar ve yerel iktidar ilişkisi, görev dağılımları o ülke için önemli bir konu olmaktadır. Yönetimler değerlendirilirken yereli, merkezden soyutlayarak değerlendirmek yerine, ikisini ilişkiselliği bağlamında ele almak daha doğru olmaktadır. Yerel yönetim, merkezi yönetim yoksa var olamaz; çünkü bir merkez

yoksa yerel olanın kendisi merkez konumunda olur ya da yok olmakla karşı karşıya kalır (Güler, 2006: 17). Günümüzde bu görüntü iki iktidar alanının birbirine bağlı bir siyaset anlayışıyla hareket ettiği ve yerel iktidarın 'özerk' değil aksine merkezi iktidarın birer minyatürü şeklinde olduğu yönündedir.

Merkezi yönetimin gerçekleştirmiş olduğu kamu hizmetlerine bakıldığında, mal ve hizmetlerde bölünmezlik ve dışlanmazlık özelliğine sahip tam kamusal mal olan savunma, diplomasi, adalet hizmetleri gibi hizmetler yerine getirilmektedir (Sezer ve Vural, 2010: 209). Ancak karar organları yerel halkın oylarıyla oluşturulan ve yerel nitelikli ihtiyaçları karşılamak için kurulan yerel yönetim birimleri, belirli düzeyde özerktirler. Özellikle yerel yönetim kavramında vurgulanan özerklik ile merkezi yönetimin sahip olduğu idari vesayet yetkisi bu ilişki içerisinde atlanmaması gereken bir nokta olmaktadır.

Merkezi yönetim bazı durumlarda yerinden yönetim birimi organlarını feshedebilir, seçilmişleri görevlerinden uzaklaştırabilir, aldıkları kararları onaylayabilir ya da değiştirebilir (Arslan, 2005: 191). Ancak vesayet anlayışı, demokratikleşmeye uygun bir biçimde kabul edilse de gerçekte siyasal bir denetimden ziyade idari bir denetim olması gerekmektedir. Yerinden yönetimin sakıncalarından özellikle vurgulananı, devletin birliği ve kamu hizmetlerinde aranacak tutarlılığı bozma ihtimalidir ki idari vesayetle temelde sağlanmak istenen bu dengenin bozulmamasıdır. Aynı şekilde bu ilişkide merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki yetki konusu da önemlidir. Yetki genişliği ve yetki devri iki yönetim arasındaki görevlerin sürekliliği ve bazı kamusal hizmetlerin özerk bir şekilde yerine getirilmesinde kolaylık sağlamaktadır. Yetki genişliği, merkeze sormadan karar alma hakkı verirken, yerel yönetimlerin buldukları yerel halkın, yerel hizmetlere yerel düzeyde karşılık vermelerini sağlamaktadır. Yetki genişliğinde kararlar merkezi yönetim adına, merkezi yönetimin taşradaki bir yetkilisine verilirken, merkezi iktidarın kendisine bağlı elemanlarına yetki devrinde bulunmak suretiyle yerel halka yaklaşması (Arslan, 2005: 191) gerçekleşmiş olmaktadır.

Kamusal hizmetlerin yerine getirilmesi noktasında yerel yönetimlerin belli bir mali bütçeye sahip olmaları gerekmektedir. Bu doğrultuda hizmetlerin dağıtımını etkin bir şekilde gerçekleştirebilmektedir. Kaynak verilip hizmet verilmez ya da hizmetlerin maliyetinin üstünde kaynak sağlanması durumunda, kamu kaynaklarının israfı söz konusu olmaktadır (Arslan, 2005: 198). Bu durum hükümetten hükümete değişmektedir. Merkezi yönetim, yerel

yönetimlere gelir kaynağı olarak merkezden kaynak aktarımının yanında bazı vergilerin toplanması konusunda da yetki devretmiştir (Arslan, 2005: 199). Emlak vergisi, çevre temizlik vergisi gibi. Yerel yönetimlerin gelirleri; merkezden ayrılan paylar, öz kaynaklar, yardımcı gelirler ve borçlanma gelirlerinden oluşmaktadır (Siverekli, 2015: 29). Sayılan öz kaynaklar arasında yerel vergiler, harçlar ve harcamalara katılma payları ağırlıklı olarak yer alırken, yardımcı gelirleri içerisinde özellikle mülk ve teşebbüs gelirleri ve diğer çeşitli gelirler yer almaktadır (Siverekli, 2015: 29).

Merkezi yönetimlerin ve yerel yönetimlerin bazı kamusal hizmetler konusunda, özellikle birbiriyle ilişkili olanlar üzerinde ortaklaşa hareket ettikleri görülmektedir. Yerel yönetim bu yönden eğitim, sağlık, ulaşım gibi hizmetleri sunarken, yerel düzeyde örgütlenerek ve yerel topluluklara nüfuz ederek devletin toplumsal kontrolü elde tutmasına ve kendisini meşrulaştırmasına katkı sağlar (Şengül, 2009: 78). Bunlar eğitim, kültür, sağlık gibi genel politikaların konulacağı hizmetlerdir. Ancak bunların yerel düzeydeki kısımlarındaki uygulama alanlarına merkezi yönetimin dokunmaması en doğrusudur. Neticede bu gibi hizmetlerin yerel olarak yerine getirilmesi, verimlilik açısından önemlidir. Bu nedenle merkezi yönetimin sağlık ve sosyal yardım konusunda yönlendirici olup, uygulamasını yerel yönetimlere bırakması beklenmektedir (Arslan, 2005: 202).

Merkezi yönetimin hizmetleri içerisinde ülke genelini ilgilendiren baraj yapımı, yol, köprü, liman inşası gibi hizmetlere paralel olarak bu hizmetlerin tamamlayıcısı olan şehir içi yolların, parkların, bahçelerin, yeşil alanların yapımı ve düzenlenmesi gibi daha küçük altyapı hizmetleri yerel yönetimler tarafından yerine getirilmektedir (Arslan, 2005: 201). Bu durum bürokrasiyi de azaltıcı bir unsurdur. Yerel halk bu sayede yaşadıkları ortamın sorununu doğrudan bir yerel yönetim birimi aracılığıyla çözebilmekte ya da bu konudaki şikayetlerini aktarabilmektedir. Bunlar dışında kentin kültürel hizmetleri de yerel yönetimler aracılığıyla gerçekleştirilen hizmetler arasına girebilmektedir. Çünkü yerel yönetimler, bir yandan merkezi yönetimin yerel düzeydeki temsilciliğini yaparken, aynı zamanda yerel grupların temsilciliğini de üstlenmek durumundadır (Şengül, 2009: 159). Bu nedenle olabildiğince yerel nitelikli hizmetler ve yerel halkın çıkarları için hareket etmeli ve önceliği sorumlusu olduğu yerel halk olmalıdır.

Yerel halkın faydalanabileceği eğitim merkezlerinin açılması yine burada yerel yönetim birimleri tarafından gerçekleştirilmektedir. Son yıllarda gündemde yer bulan yönetim

anlayışı ile bu hizmetlere kent konseyi gibi topluluklarla birlikte katılım artmıştır. Kültüre katkısı bulunan tiyatro, konservatuar, kütüphane, müze gibi hizmetler hem merkezi hem de yerel yönetimler tarafından ayrı ayrı gerçekleştirilen (Arslan, 2005: 202) hizmetlerdir. Çoğunlukla okuma yazma kursları ve yerel halk içerisinde el işi, bir zanaat dalı öğrenilebilmesi için açılan eğitici kurslar yine yerel yönetimler aracılığıyla gerçekleşen, desteklenen faaliyetlerdir.

Bunlar dışında sadece yerel yönetimlerin sorumluluğuna giren işler de bulunmaktadır. Burada yapılması beklenen, hizmetin yerel ve ortak bir hizmet olması, bu hizmetleri yerel yönetimlerin sorumluluğuna katmaktadır. Bunlar imar planı yapımı ve uygulaması, çöp toplama, kanalizasyon, itfaiye, aydınlatma, mezbaha, park yapımı, kent içi ulaşım, su-gaz-elektrik temini, eğlence mekânları, pazar kalite ve fiyat kontrolü, otopark yapımı, mezarlık, nikâh, cenaze hizmetleri, semt pazarları gibi. Bu durum yukarıda sayılan hizmetlerin, yerel yönetimler aracılığıyla gerçekleştirilmesi noktasında hizmete ulaşım süresini azaltıcı nitelik sergilemektedir. Beklenen hizmet gecikmeden yerine getirilmektedir. Uygun hizmet zamanında bürokratik engeller azaltılarak, adil, rasyonel ve yüksek kalitede sunulabilmektedir (Acartürk ve Özgür, 2004: 99). Altyapı sorunu olan bir semtin, doğrudan merkezi yönetime ulaşım sorunun giderilmesini beklemesi düşüncesi, yerinden yönetim kurumlarının kuruluş mantığını hizmet noktasında olumlu karşılamaktadır. Bürokrasinin azaltılmasının yanı sıra yerel halkın talepleri göz önüne alınarak hizmetlerin verimli bir şekilde sunumu sağlanabilir.

Coğrafi yakınlığın dışında toplumsal olarak da yakınlığın gerçekleştirilmesi adına hizmetlerin kaliteli, şeffaf ve hesap verilebilir bir boyutta olması yerel iktidara olan güvenin artmasını sağlamaktadır. Ayrıca yerel yönetimlerin demokratik yönünün vurgulandığı literatüre bakılırsa, bu durum yerel halkın katılımcılığını arttırıcı yönü ile karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bir avantaj olarak bakıldığında yerel yönetim, demokrasinin tabana yayılması ve halkın yönetime katılmasına uygun bir ortamdır (Acartürk ve Özgür, 2004: 99).

Yerel yönetimlerin kendi idari ve mali yapıları ile hareket etmeleri çoğu zaman merkezi yönetim için bir tehlike olarak algılanabilmektedir. Devletten devlete değişmekle beraber üniter yapıyı korumak ve etnik ayrılıkların siyasi bölünmeler yaratacağı endişesi, birçok ülkede yerel yönetimlerin idari ve mali olarak yeterli olanaklarla donatılmasını engellemektedir (Acartürk ve Özgür, 2004: 100). Bu nedenle özerklik tartışmaları, yerel yönetimler kavramıyla sıkça yan yana kullanılan ve tartışılan bir konu olmaktadır. Keleş

(2006: 376)'e göre ekonomik ve toplumsal kalkınma amaçlarıyla yerel çıkarlar arasındaki uyumsuzlukları önleme, yerel yönetimlere tanınmış yetkilerin ulusal çıkarları bozmasını önleme ve yasal görevlerin savsaklanmasını önleme amacıyla merkezi yönetim, yerel yönetimler üzerinde denetim uygulamaktadır. Ancak yönetimde merkeziyetçi yapılardan uzaklaşma ve yerelleşme eğilimlerinin belirginleştiği günümüzde, demokrasinin güçlendirilmesi bağlamında yerel özerklikler sürekli gündemde tutulmakta ve yerel yönetimler yalnızca bir hizmet kuruluşu değil, aynı zamanda demokratik siyasi kurumlar olarak yeni işlevler üstlenmektedirler (Parlak, 2003: 8).

Yerel düzeydeki siyaset ile merkezi iktidarda sergilenen siyaset birbirleriyle bağlantılı olarak geçirgen ilişkiler ortaya koyabilmektedir. Savage ve Warde'ye (1993: 147) göre yerel düzeyde alınan kararlar, kenti etkiler ve kentsel nüfusun seçimler, kampanyalar ve toplumsal hareketler aracılığıyla yerel yönetimleri etkileme uğraşları, karşılıklı olarak devleti ve genel siyaseti etkiler. Aynı şekilde yerel iktidara ait yönetici adaylarının belirlenmesi noktasında merkezi iktidar ideolojisinin yerelde yansımalarını görmek mümkündür. İdeolojik açıdan merkezi iktidar, yerel kısımdaki yönetimler için sunulacak aday ve programlarda, kendi açısından genel kabul görmüş bir yönetim anlayışıyla hareket edebilmektedir. Yerel yönetim birimlerinin yöneticilerinin belediyeçilik faaliyetlerinde bu bakımdan yerel halkın çıkarlarından önce, bağlı kalınan siyasi parti programının ve bu yöndeki çıkarların öncelik kazandığı görülmektedir. Ancak merkezi iktidara kıyasla yerel siyasette seçmen ve siyasetçi ilişkisi daha az anonim ve daha çok yüz yüze ilişkiler çerçevesinde gerçekleşmektedir (Kurtoğlu, 2004: 21). Bu da merkezi iktidar ve yerel iktidar arasında bağlayıcı, birbirini tamamlayıcı, hatta merkezi iktidarın siyasi düşüncesini yerel iktidarda sergileyici bir ilişkiler döngüsünü ortaya çıkarmaktadır. Bu geçirgen ilişkiler içerisinde küreselleşme ile birlikte merkezden ayrı hareket etme eğiliminde olan yerel yönetimler, değişen yönetim anlayışıyla kendisine yeni ortaklar edinmiştir. Güler'e (2006: 263) göre bu yeni ortaklar yerel yönetim sisteminde sandalye talep etmektedirler. Yönetişim süreci olarak anılan bu süreç, yerel iktidar, özel sektör kuruluşları, sivil toplum kuruluşlarını birlikte hareket ettiren bir süreçtir. Bu da yönetimlerin ihale mantığıyla hizmet sunumuna yönelip, yerli ve yabancı sermaye gruplarıyla ilişki içerisine girmesini hızlandırmıştır.

3.3. Yerel İktidar ve Katılım

İktidara giden yolda yerel halkın katılımı, yönetimlere demokratik bir değer kazandırmaktadır. Merkezi iktidarın ülkenin bir ucundaki yöre halkının istek ve ihtiyaçlarına erişmesi, ülke yönetimi açısından zorlukları ve yavaş işleyen bir süreci doğurmaktadır. Yerel yönetim birimleri, yönetimle toplum arasındaki hizmet aksaklığını azaltmak için oluşturulurken, merkezi yönetimin bu zorluğu göz önüne alınmıştır. Ancak sadece oy kullanıp bölgede yerel halkı temsil etmekle bu demokratik süreç tamamlanmış olmamaktadır. Çünkü katılım kavramı, temsil kavramından çok daha öte anlamlar içermektedir. Seçimden sonraki politikaların işleme ve denetlenme süreçlerinde de oy verenlerin dâhil olduğu bir karşılıklı kolektif çaba gerekmektedir. Bu kapsamda katılım, kadın, LGBTİ'li, yaşlı, engelli gibi bireylerin iktidara erişiminde önemli bir konu olmaktadır.

3.3.1. Yerel İktidar Süreçlerine Katılım

Yerel yönetimlerin demokratiklik özelliği, halkı temsil etme gücünden/kapasitesinden ve katılımcı yönünü ortaya koymasından gelmektedir. Ancak temsili demokrasilerden farklı olarak yerel halkın karar verme sürecinde aktif rol almasını ifade eden katılımcı demokrasi temsilden daha öte anlamları içermektedir. Buradaki katılım, yönetimin her kademesinde alınacak kararlara halkın da katılımını içeren bir süreçtir. Çünkü katılım kavramı, topluma hizmet edecek politikaların gerçekleştirilmesi anlamında önem arz eden bir kavramdır.

Kent yönetimine yansıyan katılım, yerel halka yönetimde söz sahibi olmalarına olanak veren fırsatların yaratılması için girişilen faaliyetlere verilen isimdir (Yavaş ve Demir, 2014: 890). Tamamen aktif vatandaşlık anlayışı öne çıkmaktadır. Bu durum vatandaşların karar verme sürecinin takipçisi olması ve bazı durumlarda da sürece müdahil olabilmesi demektir. Yerel halkın bu sayede sorumluluk yüklenmesine olanak sağlanmaktadır. Çünkü yerel halk, merkezi yönetimi etkileyebilmek için sahip olamadığı imkânlarla, katılımcı bir yerel yönetimle sahip olabilmektedir. Kendilerini temsil edecek yerel halktan adayları seçerek bu işe başlamaktadır. Fakat katılım süreci yerel halktan daha fazlasını istemektedir. Seçim günü oyunu kullanan vatandaş görevinin tamamını yapmamakta, yalnızca başlangıç aşamasını bu yolda atılan ilk adımını gerçekleştirmektedir. Sonraki süreç yerel yönetim ve yerel halkın bir araya gelmesini sağlayan etkinliklerin, iki kesim arasında iletişim sağlayan kanalların açıklığı

ile devam etmektedir. Bu nedenle öncelikle kamusal alan ve kamusal alana dair bilgiye erişimde yerel halk için iletişim kanallarının açık tutulması gerekmektedir.

Gerçek yerel demokrasiyi sağlamak için çoğulcu bir yerel demokrasi hedefleniyorsa, öncelikle yerel kamusal alanın merkezi iktidarın etki alanından kurtarılması gerekmektedir (Görün, 2006: 163). Çünkü temsili demokrasinin sıkıntılarında biri olan, parti çıkarlarının önceliği gibi durumlar yerel yöneticilerin, yerel halkın çıkarlarını ikinci planda tutmasına sebep olmaktadır. Bu durum katılımcı demokrasinin özüne ters düşmektedir. Yerel düzeydeki bir iktidar, hükümetle aynı partiden ise üzerinde merkezi iktidarın etkisi görülebilmektedir. Bu durum yerel yönetimlerin kuruluş amacını göz ardı eden bir tutumdur.

Yerel iktidarı etkileme adına çalışmada önemli bir yer tutan katılım davranışı, yerel halkın siyasal süreç karşısında göstermiş oldukları tepkilerini, aldıkları tavırlarını ve sergiledikleri davranışlarını içermektedir (Yavaş ve Demir, 2014: 894). Yerel yönetimlerin bu anlamda yerel halktan aldığı ilk adımın, yönetici tercihinde buldukları seçimler olduğunu belirtmiştik. Bu tercihlerin, yerel düzeydeki uygulama sonuçlarına bakıldığında temsil edilen parti ve yerel halkın çıkarlarının çatıştığı ya da seçilenlerin, toplumsal grupları yeteri kadar temsil edip etmediği görülebilmektedir. Bu durum belediye meclisleri ve meclis üyeleri için de geçerlidir. Meclislerde her bir meclis üyesi farklı kesimlerin temsilciliğini üstlenmektedir. Bu da her kesimin kendi taraftar kitlesinin isteklerini, çıkarlarını gündeme taşıması ve bu yönde çaba göstermesi demektir. Fakat vatandaşların katılım kanallarında aktif yer almasıyla politikalar yapılırken farklı çıkarlar arasında uzlaşma sağlanabilme ihtimali de bulunmaktadır. Böylece kamu yararına yönelik ortak hareket etme olanağı doğabilir. Bu anlamda yerel yönetimler, vatandaşların demokrasinin esaslarını tecrübe ettikleri ve öğrendikleri kurumlar olarak görülmektedir (Sadioğlu ve Ömürkünüşen, 2014: 203).

Belediye meclislerinde çoğunluğun varlığı, azınlığın istek ve ihtiyaçlarının göz önüne alınıp alınmadığını ya da bu durumda belediye meclisleri halkı yeteri kadar temsil ediyor mu etmiyor mu sorularını gündeme getirmektedir. Çünkü bu durum, meclislerde yerel halk değil de parti çıkarlarına göre karar veren, parti ilkeleri yönünde hareket eden bir yerel yönetime sebep olmaktadır. Bu da yerel yönetim kademelerindeki yöneticilerin, yerel halkı temsilinde olumsuzluk sergileyen bir durumdur.

Kentsel mekânda sermayedar kesimlerin siyasi mekanizmalarla kolay etkileşime geçebildikleri, bilinen bir durumdur. Özellikle yerel halk içerisinde hatır gönül işi ile belli bir

destekle karar mekanizmalarına taşınan, tüccar ve esnaf odaları tarzı kuruluşlardan tanınmış kişiler bulunmaktadır. Desteklenen bu adayın o yörede yaşıyor olup olmadığı, kentsel sorunlar noktasında yerel halk ile aynı bakış açısına sahip olup olmadığı düşünülmeksizin siyasi mekanizmalara taşıdıkları görülmektedir. Yerel siyasetin kentin bütün gruplarını temsil etmekten uzak bir görüntü sergilediği ve yerel meclislerin bu anlamda ağırlıklı olarak esnaf örgütlenmeleri tarafından şekillendiği, bu durumun da yerel temsiliyet ve katılım konuları üzerinde ciddi tartışmalar yarattığını yapılan çalışmalarda görmek mümkündür (Şahin ve Diğerleri, 2014: 166).

Temsile dayalı bu siyaset tarzı, yeni toplumun ihtiyaçlarına ve karmaşık siyasal yapıya yanıt vermemesi katılımcı bir demokrasi yoluyla etkileşime açık, katılımcı bir devlet modeline geçişinin yolunu açmaktadır (Ergen, 2012: 319). Yönetimler çağın gereksinimlerini görmezden gelerek, bilinçlenen, bireyselliğinin ve vatandaşlık haklarının farkına varan bir topluluğa verimli hizmet sunamamaktadır. Bu anlamda kent halkının fikirleri ve katılımları önemli konular haline gelmektedir. Katılımcı demokrasinin yerleşmesi, vatandaşların kendi kentleri, ikamet ettikleri mahalleleri ile ilgili kararların alınmasında ve ödedikleri vergilerin nereye harcanacağı konusunda karar verme inisiyatifine sahip olmaları dolayısıyla genel anlamda toplum refahını arttırıcı (Ergen, 2012: 319) bir süreci beraberinde getirmektedir. Sadece yönetime dair kararlarda değil, mali açıdan da bir katılımı öngörmektedir. Bu nedenle katılımcı bütçe ile yerel yönetimler yeni bir anlayışla sivil toplumla hareket etmektedir.

Katılımcı demokrasi gereği yönetimlerde yerel halk ile iş birliğine açık olmak, yönetimlerin önceliği olmak durumundadır. Bireylerin, katılım imkânlarından yoksun olduğu durumlarda sivil toplum kuruluşları temsilci niteliği ile siyasal mekanizmalarla ilişkilerde görünür olmuşlardır. Ayrıca bu süreçte yerel halkla süreç içerisinde sürekli olarak iletişim halinde olunması ve bilgilendirilmesi katılımcılığın özünü oluşturmaktadır. Katılımcılığın arttırılabilmesi için katılıma açık süreçlerin meydana getirilmesi, etkin katılımı sağlayacak sivil toplum kuruluşlarının örgütlenmesinin sağlanması, katılımcıların bilgiye erişiminin ve anlamlı bir katılım için gereken eğitimlerin verilmesi gerekmektedir (Ergen, 2012: 322). Toplumsal süreçte bu durum, sivil toplum kuruluşlarıyla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

Katılımcılık adına atılan adımlar, yerel halk için olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Çünkü güçlenen yerel yönetimlerin yetki, işlev ve kaynaklarını örgütlü yerel halkla paylaşarak yeni bir meşruiyet sağlayacakları aynı zamanda katılım yoluyla kentsel hizmetler konusunda

verimliliğin ve saydamlığın arttırılabileceği beklentisi bulunmaktadır. Bunlar dışında kentte aktif yer alan, ekonomi alanındaki sermaye sahibi aktörler, esnaflar gibi meslek grupları da yerel yönetim odaklarına etki eden yerel topluluklardır. Bunların detaylı aktarımına katılım türleri kısmında yer verilmiştir.

3.3.2. Yerel Düzeyde Katılımı Etkileyen Faktörler

Yerel iktidara erişimde katılma biçim ve düzeyleri ülkelerin siyasal sistemlerinin yapısına, hukuk çevresine, kurumlarına, siyasal kültürüne ve sosyo-ekonomik yapısına göre değişiklik göstermektedir (Görün, 2006: 164). Bu da katılımın, toplumsal yapı içerisinde farklı düzeylerde gerçekleştiğini göstermektedir. Buna sebep olan sosyo-ekonomik şartlar ve psikolojik, kültürel etkenler bulunmaktadır. Çalışmanın tamamında vurgulanan toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve farklı gelir gruplarında yer alma durumları, yerel halkın yönetime katılımında farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bunlar dışında cinsiyete, yaşa, meslek durumuna, eğitime, gelir durumuna, yaşanan yerin kültür, inanç ve geleneksel tutumlarına, siyasete olan ilgiye, siyasal bilincin gelişmişliğine, siyasal örgütlenebilme yetisine, geniş sosyal çevre faktörüne, iletişim araçları dâhil birçok faktör, kamusal bilgiye erişimde ve katılımında etkilidir. Bunlara ek olarak katılım, yürürlükteki seçim sistemi, seçime katılacak siyasi partilerin gücü, milli gelir paylaşımı, demokratikleşme düzeyi gibi toplumsal ve siyasal faktörlerden de etkilenmektedir (Altındal, 2007: 40).

Gelir Düzeyinin Farklılığı: Gelir düzeyinin artmasına paralel olarak katılımın arttığına yönelik kanı, günümüzde sıkça gündeme gelen bir konudur. Gelir durumu, siyasi tecrübe, saygınlık, yüksek bir mevkiye sahip olmak, bireyin kendisini istediği siyasi amaca yöneltebilmek üzere kullanabileceği araçlardır. Katılım ile gelir düzeyi arasında bu açıdan doğru orantı bulunmaktadır. Hatta bazı çalışmalar, ekonomik bakımdan güçlü olanların, eğitim düzeyi olarak yeterli olmasalar da siyasal bakımdan etkili olduklarını (Çal, 2006: 45) iddia etmektedir. Kentteki önemli ekonomi aktörlerinden esnaf ve tüccar kesimi, bu anlamda - eğitim mezuniyetleri birbirinden farklı ama ekonomik açıdan güçlü olan- yerel karar mekanizmaları ile ilişki içerisinde olan kesimlerdir.

Siyasal alandaki söz sahipliği, gelir düzeyi azaldıkça yerini daha küçük bir siyasal eylem olarak oy kullanmaya bırakmaktadır. Bu noktada birey, oy hakkı ile sınırlandırılmış, seçenekler arasında sadece seçim iradesine hapsolmuş bir bireye dönüşmektedir. Bunun yanı

sıra faaliyetlere katılım oranı da değişiklik göstermektedir. Yapılan bir araştırmaya (Duran, 2005: 150) göre düşük gelir grubunda siyasal parti üyeliği en düşük oranda gerçekleşirken, gelir düzeyi arttıkça siyasal partilere üyelik de artan oranlarda gerçekleşmektedir. Ekonomik güç, bireyin yönetime katılımında cesaretlendirici bir unsur olmaktadır. Beklentiler de bu yönde değişmektedir. Aynı araştırmada, gelir düzeyi azaldıkça bireyin ilgisinin ekonomik konular üzerine yoğunlaştığı sonucuna varılmıştır. Bu anlamda eğitimi ilkökul ve ortaokul düzeyinde olan bireylerin yerel yönetimlerden öncelikli beklentileri, yeni iş imkânlarının yaratılması ve klasik belediyeçilik hizmetlerinin eksiksiz yapılması iken, daha üst düzeyde eğitim almış bireylerin beklentileri arasında diğerlerine ek olarak sosyal etkinliklerin düzenlenmesi gibi istekler yer almaktadır (Duran, 2005: 150).

Sadece bireyin gelir durumu dikkate alınarak bakıldığında katılımın değişiklik göstermesinin yanında ülkelerin gelişmişliklerine göre de katılımın değiştiği görülmektedir. Az gelişmiş, geleneksel toplumlarda katılımın çok sınırlı olduğu, gelişmiş toplumlarda ise katılım imkânlarının geliştiği, vatandaşların bireysel ve topluluk halinde siyasal hayata katılabildikleri, alınan siyasal kararları etkileyebildikleri görülmüştür (Akıncı, 2014: 237). Bu nedenle sadece bireylerin gelir durumu değil, ülkelerin değişen sosyo-ekonomik şartları da katılımı etkilemektedir.

Siyasete İlgili Duyma: Toplumsal hareket ve örgütlenmelerden ayrı olarak bireysel ilgi alanına bağlı olarak bir yönelimi kapsamaktadır. Bu ilgi, toplumda öncelikle iki farklı şekilde ortaya çıkabilmektedir. Birincisi, bireyin kendisinin siyasal olana ilgisi, eğitimiyle bu alana ilgi duymasını, bu koşulda kitle iletişim araçlarını, haberleri, parti toplantı ve bültenlerini sürekli olarak takip etmesidir. İkincisi ise bireyin doğup büyüdüğü ailenin, çevrenin etkisi ile siyasal düşüncelerin hâkim olduğu bir ortamda yetişip, bu değerler doğrultusunda belli bir ideoloji içerisinde eğitilmesidir. Sonuç olarak siyasal ilgi düzeyine göre bireyin siyasal etkinliği artmakta ya da birey daha karmaşık katılma biçimlerine yönelmektedir (Dilber, 2013: 4). Özellikle gençlik dönemi, siyasal ilginin taraftarlığa büründüğü bir dönemdir. Gençlerin bunalımlı dönemlerde, ülkenin iç ve dış önemli sorunlarının gündemde olduğu dönemlerde yüksek oranda katılma eğiliminde oldukları görülmektedir (Çal, 2006: 44). Bu durum partilerin gençlik kollarına önem vermelerinin en önemli sebeplerindendir. Partiler, siyasal konularda tecrübeli birey yetiştirme, siyasi tüzük ve amaçlarını hükümet içerisinde yerine getirme, seçmen kitle ile hükümet arasında bağ kurma işlevi ile (Karaçor, 2007: 82) ön

plana çıkararak, gençlik kolları gibi parti kollarıyla, parti faaliyetlerine katılım imkânlarıyla ilgililer için bir katılım kanalı oluşturmaktadırlar.

İlgi ve merak bir süre sonra siyasi eylemin varlığını mümkün kılacak bir yöne doğru ilerlemektedir. Bu ilgiyle birey, bir sorunun çözümünde bürokrasi ile nasıl ilişki kuracağını ve iletişime geçeceğini, siyasi sistemin ve onun doğurabileceği, çözümleyebileceği sorunları sürekli olarak araştırmakta ve bu yönde çabalamaktadır (Dilber, 2013: 4) ki bu, konu kapsamında gerçekleştirilen bir katılma eylemidir. Siyasal olana ilgisi olan bireyin kamusal alanın bilgisine olan ilgisi de artmakta ve siyasi süreçleri anlaması kolaylaşmaktadır. Siyasette aktif olmak ve katılımın diğer boyutlarını da yerine getirmek, her şeyden önce siyasi ilgi ile bağlantılıdır; çünkü toplumsal olmaktan çok kişisel olan siyasete ilgi duyma, bilgi ve imkânlar ile birleştiğinde katılım düzeyinin yüksek olma ihtimali bulunmaktadır (Negiz, 2007: 37).

Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal cinsiyet, kadınlara ve erkeklere toplumsal yapı içerisinde farklı roller biçmektedir. Buna göre kadınların sorumluluğuna daha çok aile, çocuk gibi konular girerken, erkeklerin sorumluluğuna yönetim, ekonomi gibi konular verilmiştir. Bu nedendir ki eril iktidar, bu ilişkiler üzerinden yönetim şeklini güçlendirmiştir. Ancak katılım, özünde aktif vatandaşlık anlayışıyla hareket ederek, toplumdaki her bireyin eşit bir şekilde yönetime dâhil edilmesini taşımaktadır. Bu bireyler içerisinde cinsiyet ayrımcılığına dayalı olarak kadınlar, LGBTİ’li bireyler, ve “evde tutulması” algısı yerleştirilen engelli bireyler yer almaktadır. Aynı şekilde duygusal olmak çoğu defa rasyonellikten uzak olmak, dengesiz olmak anlamında yorumlanmış ve kadınların bu nedenle katılım ve yönetimden uzak durmaları için geçerli kabul edilmiştir (Şahin, 2011: 16).

Toplumsal cinsiyetin yarattığı eşitsizlik, kamusal alanın bilgisine erişimde eşitsizlikler ortaya koymaktadır. Kamusal bilgiye erişimin, katılım sürecinin önemli bir faktörü olduğu göz ardı edilemez. Ancak sosyo-ekonomik gelişmelerle bu durumun değişiklik gösterdiği, gelir düzeyinin artışıyla birlikte kamusal bilgiye erişimi ve bireylerin katılımı doğru orantılı olarak artış göstermesi beklenmektedir. Kadınların yönetim kademelerine ulaşabilmeleri için “erkekleşmiş” olmaları ya da çok az sayıda olan rol modellere bakıldığında sosyal ve ekonomik olarak çok şanslı olmaları gerekmektedir (Tutar, 2014: 21). Zaten kurumsal siyaseti temsil edenlere bakıldığında para, soy bağı, sosyal statü gibi gerekliliklerden dolayı dışlanmışlık yaşayanlar toplumun büyük bir kesimini oluşturmaktadır. Ama bu eşitsizlik ve dışlanmışlık durumu belli yasalarla azaltılmaya, ekonomik gelişmelerle iyileştirilmeye

çalışılsa da eşitsizlik halen devam eden bir durumdur. Bunu anlamak için ülke siyasetindeki kadın temsiline ve uygulamalara bakmak yeterlidir. Nihayetinde sosyal hayattaki cinsiyetlere dair orantısız tutum yönetimlere de yansımaktadır.

Eğitim Düzeyi ve Siyasal Bilinç İlişkisi: Eğitim düzeyi, katılımı alan eğitimle doğru orantılı olarak kişinin görüşlerinin gelişip, tercihlerinin çeşitlenmesini etkilemektedir. Bireyin eğitim ile kazandığı bilgi birikiminin ve yeni düşüncelere açık olmasının sonucu olarak siyasal alana ilgisi ortaya çıkabilmektedir. Eğitimin, oy kullanma ya da etkinliklere katılımı bilinçlendirici bir etki göstermesinin yanında bu mekanizmalarda aday olma konusunda da bir ön koşul olabilmektedir. Eğitim, toplumsal statüyü yükseltmek, bireye örgütsel ve siyasal faaliyet için geçerli olabilecek beceri ve kaynak temin etmek, soyut düşünce, karmaşık siyasal ilişkiler düzenini algılayacak bilişsel beceri temin etmek yoluyla olduğu gibi bireyde bir vatandaşlık duygusu uyandırmak ve siyasal kararlara etkide bulunma eğilimi yaratmada etkilidir (Kahraman, 2002: 72). Katılımcılığın özünde bu alanla ilgili bilgiye sahip olmak yer almaktadır. Siyasal alana dair bilgiyle bireylerin siyasal tercihleri de çeşitlilik kazanmaktadır. Çocuklukta başlayan aile içi eğitimde, rol model olarak alınan anne ya da babanın siyasi tercihlerini kendi tercihiymiş gibi savunan birey, eğitim seviyesi arttıkça, çevre edindikçe farklı görüş ve ideolojilerle ilişki içerisine girmektedir. Bu süreçte aklına en yakın olan ideolojiden yana enerjisini, fikrini kullanmayı tercih edebilmektedir. Bu da siyasal eyleme giden yolda bireyi tetikleyen, ilgi ve merakın ortaya çıkmaya başladığını göstermektedir.

Eğitim düzeyleri düşük olan bireylerin parti seçiminde aile, eş ve parti liderlerinin karizmatikliği etkili olurken eğitim düzeyi yükseldikçe bu etkinin azaldığını ve bireylerin parti seçiminde ilk olarak parti programına göre davrandıkları ve daha bilinçli bir tercih yaptıkları görülmektedir (Duran, 2005: 150). Eğitim seviyesi yükseldikçe birey, vatandaşlık gereklerinin bilincine vararak oy kullanma görevini gerçekleştirmektedir. Edindiği farklı görüşler neticesinde de bilinçli bir siyasal varlık olarak kent yönetimiyle ilgili fikirlerini eyleme dökebilmektedir. Bilinç, cesareti beraberinde getirmektedir. Eğitim sonucunda ortaya çıkan görev duygusu, kişisel ilişkiler, yaşam çevresindeki ilişkileri, aldığı eğitimin sağladığı bilinçli davranışlar bireyi siyasal davranış için cesaretlendirmektedir (Kahraman, 2002: 71).

Örgütlenme Düzeyi: Katılımın etkililiği açısından örgütlü katılım önemlidir. Siyasette yerel halk etkinliğini arttırmak adına kurulan topluluklar, yerel karar mercileri ile iletişimde etkilidirler. Yerel halk için katılım, sivil toplum kuruluşları/demokratik kitle örgütleri

aracılığıyla ya da farklı örgütlenmelerle katılma ile gerçekleşmektedir. Örgütler, üyelerinin siyasal olaylara dikkatlerini çekmek ve siyasal olaylar hakkında görüş alışverişi yapılan yapıları oluşturmak şekliyle siyasal ilgi duygusunu yaratan kaynaklardır (Kahraman, 2002: 77). Karar alma mekanizmalarına katılma ve siyasi alanda fikirlerini sunma konusunda cesaret kazanan bireye, görevler konusunda da aday olmayı özendiren bir katılım şeklidir.

Kentte yer alan ekonomi aktörleri, esnafar gibi meslek odaları ve toplulukları da yerel mekanizmalara etki eden örgütlenmelerdir. Bu tarz örgütlenmeler kendi çıkarlarını öncelik olarak hareket etme eğilimindedirler. Örgütlü katılım için sivil toplum kuruluşları ön plana çıkmaktadır. Sivil toplum kuruluşları yerel kamuoyu oluşturma, sürdürülebilir kalkınmayı sağlama, yerel gelişmeye katkı sağlamak amacıyla ve bu konularla ilgili çözüm önerileri üretmekte, yerel halkı bilgilendirici konularıyla yerel siyasette yer alabilmektedirler.

Sivil toplumun en dikkat çekici özelliklerinden biri, bireylerin sadece toplumsal ağlara katılmaları değil, aynı zamanda bu ağlar içinde hareket edebiliyor olmalarıdır (Akdoğan, 2006: 166). Bireyler, oy kullanma sürecinin de ötesinde bir katılımıla karar alma mekanizmalarını etkilemeyi, kentin ve kendilerinin geleceği adına atılacak adımları denetlemeyi istemektedirler. Kent mekânını kullanan bireyden başkası o kentin sorunlarını ve ihtiyaçlarını kestiremeyeceğinden bu durum yerel yönetimlere yardımcı bir unsur olabilmektedir. Sivil toplum kuruluşları kamu-özel birlikteliğini inşa edici birlikteliklere zemin hazırladığı için bu durum kalkınma açısından sağlam olabilmektedir. Sivil toplum kuruluşları günümüzde kamusal alanda devlet ve özel sektörden bağımsız ancak devlet ve özel sektörün birer paydaşı konumunda, buldukları toplumun ve insanların daha iyi şartlarda yaşaması için kamu faydası ön planda tutularak, kar amacı gütmeyen, şeffaf ve değerlere saygılı bir şekilde, yasalara saygılı olmayı ve çağdaş normlara göre yasaları iyileştirmeyi amaç edinen kuruluşlardır (Kaypak, 2013: 190). Keleş'e (2006: 71) göre sivil toplum kuruluşları, bu doğrultuda demokratik değerlerle üyelerinin katılımına imkân sağlamaları, siyasal toplumdan yani devletten bağımsız olmaları, kamu kuruluşu niteliğinde olmamaları ve toplum yararının tanımı noktasında devletten ayrı görüşlere sahip olmaları gibi belli başlı özelliklere sahiptirler.

Sivil toplum kuruluşlarının sınırlı kurumsal kapasite, fon bulma, şeffaflık ve hesap verebilirlikten yoksunluk, temsil yeteneğinde eksiklik, ölçek yakalama, birbirine benzeme, ideolojik ön yargılar, programlarının kapsamlı olmaması ve uluslararası işbirlikleri konusunda

ise yetersiz kaldıkları görülmektedir (Genç ve Erdoğan, 2013: 252). Ve de yerel iktidarın ideolojisine yakın sivil toplum kuruluşlarına önem verilmesi gibi işin özüne aykırı bir kayırmacılığın olması kaçınılmazdır. Zaten temelde devletin resmi bir ideolojisinin olması, sivil toplumun ilerlemesini engellediği gibi belli kesimlere karşı da koruma refleksi oluşturmasına sebep olmaktadır (Aslan, 2010: 273). Bu şekilde devlet tarafsızlığını yitirmiş olmakla karşı karşıya gelmekte ve demokrasinin zayıflamasına yol açmaktadır. Bu yüzden sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim birlikteliği sadece kanun metniyle sınırlı kalıp, pratik yaşama geçirilememesiyle sonlanabilir.

Sivil toplum, temsilcileri vasıtasıyla faaliyet gösteren bir bütünlük yerine içerisinde çözüm üretilen ve sorunlar üzerine uzlaşma sağlamaya yönelik karşılıklı etkileşimin gerçekleştiği birer kamusal alan olarak (Atiker, 2004: 125) düşünüldüğünde sivil toplum kuruluşlarının çalışmalarında toplumsal farkındalık oluşturma, kente ve siyasete dair ilgiyi besleme, yönetimlerin dikkatini çekerek istek ve şikâyetlerini iletme süreçlerini iyi bir şekilde kullanmak gibi esaslarla hareket ettiği görülmektedir. Bu noktada yönetimlerin desteği çok önemlidir. Yeri geldiğinde iktidar, atacağı bir adım için danışma maksadıyla bu kuruluşlara başvurabilmektedir ve başvurması da gerekmektedir. Çünkü iktidarın sağlandığı alanın sivil toplum oluşu, sivil toplumu iktidar karşısında güçlü kılmaktadır (Kalaycı, 2013: 16).

Yerel Kamusal Bilgiye Erişim: Katılımda bilgi kanallarının açık olması etkin bir demokrasinin en önemli koşuludur. Bu durum kitle iletişim araçları, haber bültenleri, halk toplantıları, meclis danışma kurullarına katılma gibi yerel yönetim mekanizmalarının hareketlerine katılarak birliktelikle elde edilebilecektir. Bilgi edinme ile birlikte bilgiyi aktaran yönetimler halkın faaliyetleri hakkında bilgilenmelerini sağlayarak, kendilerini halkın değerlendirmesine açmış olmakta (Sezer, 1996: 65) ve aynı şekilde yerel halkın da bu bilgiye erişimini sağlamaktadır. Açıklık bu noktada yönetilen-yöneten ilişkisinde yönetim faaliyetlerine duyarlı olunmasını sağlamaktadır. Burada bireyin siyasal alana olan ilgisinden dolayı siyasetin takipçisi olarak katılım araçları aracılığıyla iletişim halinde olması ve kamusal bilgidен kopmaması önemlidir. Yerel yönetim kuruluşlarının bu bakımdan, yerel halkın kamusal bilgiye erişimini sağlayan kanalları açık tutması gerekmektedir. Bu da en yakın yerel halk girişimlerini ve topluluklarını desteklemekten geçmektedir.

İnanca ve Yerel Kültüre Dair Değerler: İnanç ve kültürel değerler, toplum yapısının şekillenmesinde etkilidir. Özellikle dine dair tutumlar bireylerin katılımını artırıcı ya da

engelleyici bir etki yaratabilmektedir. Bu durum özellikle kadınlar için etkileyici sonuçlar doğurabilmektedir. Kadınların cinsiyet rolünün siyasete uygun olmadığı düşüncesiyle, seçilme hakkından uzak sadece seçmen olabilmesiyle katılımı sınırlı kalabilmesi söz konusu olabilmektedir (Üşür, 1991: 169). Aynı şekilde yerel kültürün, geleneksel ve muhafaza edici tavrı karşısında kadınlar, belirli sınırlar içerisinde hareket edebilmektedirler. Eril yapıyı besleyen bu anlayış karşısında kadınlar, sadece oy kullanma kısmında sahneye çıkabilmektedir. Yerel yönetimlerin eşitliğe bakışı, kendi ideolojileri doğrultusunda gerçekleşeceğinden eril yerel yönetim, kadınlar için sınırlarını zorlamayacağı şekilde günlük yaşantısına paralel işlerle yönetim etkinliklerini destekleyecektir. Bu değerlerle beslenen inanç ve kültür yapısı katılımı kadını sınırlayıcı bir görüntü sergilemektedir.

Meslek ve Sosyal Çevre Faktörü: Meslek ve toplum içerisinde edinilen bir statü, yerel yönetim mekanizmaları ile iletişimde her zaman etkin araçlar olmuştur. Mesleği gereği birey, bir arada olunan ortamların çeşitliliği ile yeni çevreler edinmektedir. Meslek, belirli bir siyasal görüşü olan insanlarla konuşma, tanışma imkânı sağlayarak etkileşimi arttırmakta ve bu yolla katılmaya yol açmaktadır (Kahraman, 2002: 73). Hatta siyaset yapma konusunda sınırlılıkları bulunan bazı meslek dalları, sendikal örgütlere dâhil olma aracılığıyla katılımını gerçekleştirmiş olmaktadır. Bir bakıma bireyin eğitimi sayesinde edindiği mesleği yoluyla geniş sosyal alanı, kişisel ilişkileri, siyasi gelişmeleri takip edip yorumlayabileceği bilgi ve imkânı sahip olması bireyi siyasal davranış için cesaretlendirici bir faktördür (Tutar, 2014: 35). Bu kapsamda işyeri ortamı ve kazanılan arkadaşlıklarla bireyler, toplumsal ilişkileri kuvvetli, insani ilişkileri ve sosyal çevresi geniş, kişilik olarak da toplumsal olarak da iletişim becerisi yüksek olan bireylere dönüşebilmektedirler. Bu durum girişkenlik duygusunu kuvvetlendirmekte ve bir şekilde siyasetle birlikteliğine zemin hazırlamaktadır. Çünkü bu tarz bireylerin örgütlenme duygusu ve birlikte hareket etme duygusu kuvvetli olmaktadır. Aynı zamanda meslek statüsü yükseldikçe, meslek statüsü düşük olanlara oranla yönetim ile daha kolay ve etkin bir ilişki kurulabilmektedir.

Hizmete Olan İhtiyaç: Bireyi katılım davranışına yönlendiren önemli bir unsur da hizmete olan ihtiyaç veya kentsel hizmetler noktasındaki beklentileridir. Bireyler, politika yapım süreçlerine katılarak hizmet yönündeki beklentilerini iletebilirler. Demokratik niteliği ile öne çıkan yerel yönetimlerde seçmenler, talep ettikleri hizmetleri seçim, gönüllülük ve diğer katılım yollarıyla talep edebilir, siyasal otoritenin politikalarını etkileyebilirler.

3.3.3. “Katılım Merdiveni” Bağlamında Yerel İktidara Katılım Türleri

Yerel düzeyde bir katılım, kent yönetiminde ve kenti ilgilendiren bütün işlerde yerel halkın siyasal yönden yönetime katılımını ifade etmektedir. Bu yüzden bir yönetim sisteminin demokratik oluşu yarattığı katılım olanaklarıyla ortaya çıkmaktadır. Bu noktada bireylerin siyasal ilgilerine, hizmete olan ihtiyaçlarına vs. birçok faktöre bağlı olarak tercih ettikleri katılım türleri de değişebilmektedir. Katılım, televizyon ve gazete takibiyle gerçekleşebileceği gibi siyasal haberlerin detaylarına inerek, tartışmaya kadar katılımın boyutları değişebilmektedir. Bu sürecin ilerlemesini sağlayan ana etken, bireyin siyasal ilgi düzeyidir. Birey, oy kullanmayla da sınırlı bırakabildiği partilere üye olarak, faaliyetlerinde etkin rol alıp, aday olarak katılımı da tercih edebilmektedir. Ve bunu vatandaşlık görevi olarak düşünebildiği gibi siyasal kararları etkilemek ya da bir hak arama mücadelesi fırsatı olarak da görmektedir. Gret ve Sintomer’e (2004: 34) göre bu katılım fırsatı, devletin hesap vermek zorunda kalmasıyla en güçlü olması özelliğinin sona erdiği ve özel çıkarlarını tartışma süzgecinden geçirmek zorunda kaldığı bir durumdur.

Yerel halkın siyasal eylemlere katılarak siyasete dâhil olmalarını sağlayan katılım türleri, bu başlık altında Arnstein’in (1969) “Katılım Merdiveni” teorisi dikkate alınarak açıklanmıştır. Katılım Merdiveni, Arnstein tarafından 1969 yılında Amerikan Kurumu Planlama Dergisi’nde yayımlanmıştır (Connor, 1988: 249) ve sekiz basamaklı bir katılım kategorisinden oluşmaktadır. Arnstein katılım türlerini sonuçları itibarıyla üç gruba ayırmaktadır. Katılım merdivenin ilk iki basamağı katılımsızlığı (manipülasyon-terapi), ikinci basamağı göstermelik katılımı (bilgilendirme-danışma-ikna), üçüncü ve son basamağı ise gücün vatandaşta olduğu (ortaklık-devredilmiş yetkiler-yurttaş kontrolü) aşamalarını içermektedir. Her bir aşamayı örneklerle açıklayan Arnstein, katılımcılığın iktidar için kategorik bir kavram olduğunu söylemekte ve basamakları bunu temel alarak kurmaktadır (Collins ve Ison, 2006: 3). Arnstein’e (1969: 217) göre katılımcılıkta bu basamaklardan birinin kısıtlanması durumunda, takip olmayacak ve bu nedenle de statükonun değişmesinin temini de olmayacaktır. Arnstein’in merdiven çalışması bütünsel olarak bakıldığında güç isteyen vatandaşların yeteneklerine, tepeye çıkmalarını sınırlandıran kurumlara ve buralara ulaşmak isteyen vatandaşlar arasındaki iktidar mücadelesi olarak katılımcılığı tasvir etmektedir (Collins ve Ison, 2006: 3). Bu nedenle çalışmada katılım türlerini açıklamak için Arnstein’in Katılım Merdiveni (Tablo:1) kullanılmıştır.

Tablo 1: Katılım Merdiveni

Erkin Yurttaşıta Olması	Yurttaş denetimi Devredilmiş yetkiler Ortaklık	Katılımcı bütçeleme Referandum Yönetim mekanizmalarına katılım Halk vetosu
Göstermelik Katılım (Tokenizm)	Yatıştırma (İkna) Danışma Bilgilendirme	Siyasi parti ve dernek faaliyetlerine katılım Meclis toplantılarına ve halk toplantılarına katılım Sivil toplum örgütlerine üyelik Hizmetlere gönüllü katılım Dilekçe/Şikâyet yoluyla katılım
Katılımın Olmaması	Terapi Manipülasyon	Kitle iletişim araçlarından takip etmek Siyasi mitinglere katılım Protesto gösterisine/eylemine katılım Oy kullanmak

Kaynak: (Arnstein, 1969).

a) Erkin Yurttaşıta Olması

Erkin yurttaşıta olduğu en üst kategori, Arnstein için vatandaşların yönetsel iktidarı ele aldıkları basamaklardan oluşmaktadır (1969:217). Ortaklık, devredilmiş yetki ve yurttaş kontrolü aşamalarında halk ile yönetim arasında bir uzlaşma, birlikte hareket etme, belli konularda karar verme yetkisini halka devretme artık gerçekleşmiş olmaktadır (Adanalı, 2016: 106). Bu basamakta vatandaşların gerçekten katılım gösterebildikleri yönetimde etkin oldukları aşamalar yer almaktadır.

Katılımcı Bütçeleme: Katılımcı bütçeleme, vatandaşların doğrudan kentlerini ve çevrelerini etkileyen bütçeleme süreçlerine dâhil olabilmeleridir. Bu uygulama ilk olarak 1990 yılında Brezilya'da kullanılmış ve zamanla Dünya üzerinde geniş bir alana ulaşmıştır. Katılımcı bütçeleme, kamu kaynaklarının dağıtımı konusunda vatandaşların tartışıp müzakere ettikleri bir karar-yapım sürecidir (Wampler, 2007: 21). Karar vericiler ile karardan etkilenecek tarafları bir araya getirmektedir. Böylece vatandaş, bütçenin nereye, nasıl harcanması gerektiği konusunda bilinçlendirilmekte ve karar verilmesi aşamasında doğrudan katılım göstermiş olmaktadır. Bu durum gelir olarak düşük ve yönetimden uzaklaşmış, örgütlü gruplara dahil olamayan bireylerin katılımı için de bir imkan olmaktadır. Katılımcı bütçeleme,

vatandaşa kıt kaynakların dağıtımında hükümet ile aralarında müzakere yapmayı öğretmektedir (Wampler, 2007: 22). Vatandaş katılımı sayesinde kaynaklar, hesap verilebilirlik, şeffaflık ve daha etkin bir şekilde dağıtılabilmek imkânına kavuşmaktadır (Moynihan, 2007: 65). Bütçenin teferruatlı bir alan olarak, şaibelere açık olması, vatandaş katılımı sayesinde daha şeffaf, erişebilir, müdahale edilebilir bir şekil almakta ve hizmetlere verimlilik ve demokratiklik katmaktadır (Adanalı, 2016: 107). Ve kamu harcamalarının dağıtımında tartışmanın sınırlarına, boyutlarına bakılmaksızın bu tartışmalara vatandaşların dâhil edilmesi temel amaç olmaktadır (Ganuza ve Baiocchi, 2014: 65).

Referandum: Son adımın halka bırakıldığı bu aşamada halkın onayına danışılması söz konusudur. Yöneticilerin kararı karşısında onaylama veya reddetme davranışıyla cevap verilmektedir. Referandumda bir yasama işlemi veya bir değişiklik için halkın onayına başvurulmakta ve doğrudan bir katılım sergilenmesi sağlanmaktadır. Plebisitten farkı oylanan konudan kaynaklanmaktadır. Plebisitte oylanan şey, halkın katılımı olmadan hazırlanan metinlerdir ve yönetimlerin (diktatör, anti demokratik yönetim, darbe yönetimleri) uygulamalarına meşruluk kazandırmak için başvurdukları bir halk oylaması şeklindedir (Gözler, 1988: 99). Bu fark nedeniyle plebisit uygulaması anti demokratik görülmektedir. Nihayetinde halkın bir noktada edilgen olduğu ön plana çıkmaktadır. Referandumda ise halkın etken olduğu ve karar alma sürecinin aşamalarında yer aldığı kabul edilmektedir (Teziç, 1998: 229). Green (2010: 178-200) ise plebisit için iktidarın getirdiği konular üzerinde oylama yapılmasından bahsederken referandumun halkın doğrudan ya da temsilciler aracılığıyla kararı oylaması olduğunu belirtmektedir.

Yönetim Mekanizmalarına Katılım: Halkın artık iktidar ortağı olarak söz sahibi olduğu, doğrudan katılım sergilediği aşamadır. Katılımcılığın en üst kademesi olan bu aşamada birey, özne olmakta, belli konularda karar verme yetkisine sahip olmaktadır. Genel olarak demokratik toplumlarda seçmenler talep ettikleri hizmetleri seçimler yoluyla bildirmekte ya da aday olarak bu sürece katılıp yönetimde yer almayı tercih edebilmektedirler. Katılım için bulunması gereken nitelikler –özellikle siyasal kültürdeki güçlü sosyal sermaye ve soya dayalı siyaset anlayışı- toplumdaki bazı kesimlerin ve örgütsüz bireylerin toplumda dezavantajlı olarak yer almasına yol açmasıyla olumsuz yönleri de ortaya çıkmaktadır. Zaten bir toplumda yetersiz olarak temsil edilen bir grubun varlığı bir sorunun varlığına işaret etmektedir. Ancak

aksi durumlarda kadınların siyasete katılımlarının siyasi yaşamı daha özenli ve şefkatli bir toplum doğrultusunda zenginleştireceği düşünülebilmektedir (Phillips, 1995: 85).

Halk Vetosu: Yönetim tarafından kabul edilen bir yasanın veya kararın halk tarafından veto edilmesi yönünde gerçekleştirilen katılım türüdür. Halk vetosu, kabul edilen bir yasanın yürürlüğe girmesinden önce belirli bir sayıdaki vatandaşın, bu yasa için referandum yapılmasını istemesidir (Teziç, 1998: 240). Vatandaşların sessiz kalması durumunda, sessizlik kabullenme olarak anlaşılabilir. Bu katılımda halkı önemli kılan şey, istemediği bir kararın çıkmasına engel olarak, sürece dâhil olabilmeleridir. Bu yöntem, belli bir süre içerisinde vatandaşa itiraz hakkı tanımaktadır. Ve bu yöntemle seçim dışında da halk, yönetimin kararlarını etkileyebilmekte ve doğrudan katılım gösterebilmektedir.

b) Göstermelik Katılım (Tokenizm)

Bu basamakta bir öncekinden farklı olarak yönetimden halka doğru bilgilendirme yapılmakta ancak geri bildirim olmamaktadır, son söz yine yönetimindir. Halk için doğrudan bir katılım gerçekleşmemektedir. Göstermelik katılım (tokenizm) olarak ayrılan bu kategoride “-miş gibi” bir katılım sergilenmektedir. Bu aşamada belli konularda yönetimden halka doğru bir ilişki bulunmakta ve danışma, bilgilendirme, ikna durumlarında bir katılım gerçekleşmektedir. Ancak göstermelik olması bu noktada ortaya çıkmaktadır. Çünkü doğrudan katılım olmamakta, halkın görüşü ortaya konulsa da son kararı iktidar vermektedir.

Siyasi Parti ve Dernek Faaliyetlerine Katılım: Kitle iletişim araçları aracılığıyla siyasi gündemi takip ederek katılımcılığa yönelik hareketleri tetikleyen bu süreç, mitinglere katılma, parti etkinliklerinde aktif rol alma ve seçim kampanyalarında yer alma davranışlarını içermektedir. Bir anlamda birey, ilgisi dâhilinde bir siyasi duruş sergilemeye çalışmaktadır. Bir partiye üyelik yoluyla katılımını gerçekleştiren birey, çevresindekileri de kendi taraftarı olduğu partiye oy vermesi noktasında ikna etme faaliyetlerine girişebilmektedir. Duverger’e (1964: 110) göre parti topluluklarındaki üyeler, partilerin toplumdaki temsilcileridirler:

Aktif bir üye olan militanlar, siyasal partilerin yerel birimlerinde bulunurlar ve bu birimlerin yaşamsal etkinlikleri bu üyelere bağlıdır. Bu çekirdek üyeler, bütün toplantılara düzenli olarak katılırlar, partinin sloganlarını yayma işini paylaşırlar, parti propagandasının yayılmasını organize ederler ve seçim kampanyalarını hazırlarlar.

Aktif hareket eden parti üyeleri, toplum üzerinde partinin etkisini arttırarak, diğer bireylerin ilgisini çekme yönünde hareket ederler ve ikna kabiliyetlerini kullanmaya çalışırlar. Kısmen bu katılımcılar, siyasetle sivil toplum arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirme noktasında

partilerin etki alanını genişletmek, ideolojisini yaymak, destekçi sağlamak amacıyla diğer seçmenleri oy vermeye yöneltmek için çalışan gönüllüler olmaktadır (Delibaş, 2008: 140).

Meclis Toplantılarına ve Halk Toplantılarına Katılım: Teoride mevcut ama pratikte sıkıntısı yaşanan katılımlardan biri de meclis toplantılarına katılımıdır. Demokratik yönetim kapsamında yerel halkın karar alma mekanizmalarını denetleme, karşılıklı hesap verebilirlik ve şeffaflık doğrultusunda meclis toplantılarına katılımı ön görülen bir uygulamadır. Bu yüzden yerel yönetimler, belirli tarih ve günlerde yerel halk ile iletişim halinde olarak, yerel halk ile yöneticileri buluşturacak ortamları oluşturmaktadır.

Kent konseyine benzer bir yapılanma da halk girişimi olarak görülmektedir. Bu tarz kurullarda toplumun farklı kesimlerinden kişilerin de olması, sorunları dile getirebilmesi ve bu tür farklı kesimlere kent yönetiminde yer almaları, bu duygunun verilmesi yabancılaşma sorununu da engellemektedir (Mutlu, 2015: 480). Kent konseyinden farklı olarak, daha özelden toplumun dezavantajlı gruplarını yerel yönetime kazandırma amacıyla hareket etmektedirler. Bunlar engelliler, yaşlılar ve kentte yaşayan yabancı uyruklu vatandaşlardır. Danışma, halk toplantıları, açık oturumlar, anketler vs. yoluyla bir konu hakkındaki görüşlerin sorulması ve geri besleme yoluyla halkın görüş ve önerileri dinlenmektedir (Ergen, 2012: 320). Bu durumda aracı olan ve desteklenmesi gereken kuruluşlar konseyler ve yerel halk ile müzakere edilecek ortamların varlığıdır.

Sivil Toplum Örgütlerine Üyelik: Sivil toplum örgütleri, kar amacı gütmeyen kamu yararı esasıyla demokratik yapısıyla katılımcılığa imkân sağlamasıyla katılımı aktif rol almaktadır. Bu örgütlenmeler yerel ve ulusal ölçekte birçok konu üzerinde uzlaşım sağlama, çözüm üretme, gönüllü bireyleri bir araya getirme misyonuyla eğitimden sağlığa kadar geniş bir alanda yer almaktadır. Bu anlamda sivil toplum örgütlerine üye olan bireyler, kamusal alanın, siyasetin, yaşama dair her şeyin bilgisine sahip olabilmekte ve etkinliklerde yer alabilmektedirler. Yönetimin aldığı kararları etkileme noktasında bu kuruluşlar köprü işlevi görerek halkın taleplerini yönetimlere iletebilmektedir. Bu noktada yönetimlerin sivil toplum örgütleriyle olan ilişkisi önem kazanmaktadır. Farklı anlayışlar, ideolojiler doğrultusunda oluşmuş olsalar dahi katılımcıların önerilerini dikkate almak durumundadırlar. Günümüzde özellikle örgütlü grupların ve çevre faktörünün katılımı etkili olduğu görülebilmektedir. Bu nedenle bu örgütlere üyelikler, gönüllü katılımlar, kamusal alanın bilgisine erişimde ve kamusal alanın faaliyetlerine katılımı etkili bir araç haline gelmektedir.

Sivil toplum kuruluşları, toplumun dinamizmini, değişen tercihlerini siyasal alana taşıyacak olan kuruluşlar (Görün, 2006: 166) olarak görülmektedir. Katılım sürecinde sivil toplum kuruluşları, temsilci nitelikleriyle öne çıkmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının yerel yönetim alanında ilişki içerisinde olduğu bazı konular yerel kamuoyu oluşturma, sürdürülebilir kalkınmayı sağlama, yerel gelişme çabalarına katkıda bulunma, çözüm üretme, yerel halkı yönlendirici, bilgilendirici rolü ile kurumsal yapıya ve niteliklere sahip olmayı sağlamaktır. Bu açıdan sivil toplum kuruluşları halkın taleplerini yerel makamlara iletmede köprü kuruluşlardır.

Hizmetlere Gönüllü Katılım: Siyasi karar alma süreçlerine bireylerin katılımı ortak çözüm bulunması ve kararların etkilenmesi noktasında önemlidir. Çünkü genel olarak bireylerin siyasal sürecin sorunlarını tartışmak, seçim kampanyalarına yönelmek, grup faaliyetlerine katılmak ve yöneticilerle doğrudan ilişki kurma yoluyla katılmaları, oy yoluyla katılmalarından daha fazla ses getirmektedir (Powell, 1990: 21). Hizmetlere gönüllü katılım ister istemez hizmet maliyetlerini düşürecektir. Bu anlamda yönetimler kazanırken süreç bireylerin katılımıyla demokratikliğini de arttıracaktır. Gönüllülük bireysel şekilde olabileceği gibi grup, dernek, sivil toplum örgütleri aracılığıyla da olabilmektedir. Özellikle yerel halkta bu durum kente dair bilgisini, hemşerilik ve kentine sahip çıkma duygusunu harekete geçiren bir durumdur. Böylece kentlilik bilinci artarken, katılım duygusu gelişirken, yönetimlerin yükü de hafiflemiş olmaktadır.

Dilekçe/Şikâyet Yoluyla Katılım: Dilekçe hakkı anayasal bir hak olarak bireylerin kolayca gerçekleştirebilecekleri bir katılım türüdür. Bu doğrudan dilekçenin kuruma teslim edilmesiyle yapılabileceği gibi artık gelişen teknoloji sayesinde kurumların internet üzerinden iletişime açık olması sayesinde de gerçekleşebilmektedir. Yerel birimlerin gerçekleştirdiği hizmetler noktasında geniş yankı uyandıran olaylar karşısında bu, toplu dilekçe ya da toplu imza kampanyalarına dönüşebilmektedir. Dilekçe vermenin kuruma teslim etme gibi uğraşlarının olması, bireyleri internet üzerinden talep/şikâyetlerini iletmeye yönlendirmiştir.

c) Katılımın Olmaması

Merdivenin katılımsızlığın olduğu bu aşamasında, katılımcı bir izlenim verilmeye çalışılır. Yani gerçek bir katılımdan bahsedilememektedir. Arnstein (1969), bu basamakların

gerçek katılım için uydurulduğunu söylemektedir. Bu basamakta tam anlamıyla bir katılımdan söz edilememekte ve katılım bir göz boyama boyutunda kalmaktadır.

Kitle İletişim Araçlarından Takip Etmek: Gelişen teknoloji ile birlikte seçmenler siyasal süreçleri evlerinden, iş yerlerinden takip edebilmektedirler. Televizyon, radyo, internet artık yaygın kullanılan araçlar olarak seçmenin bilgilenmesini sağlamaktadır. Bu araçlar vasıtasıyla yöneticilerin başarıları, hataları, eksiklikleri anında seçmenlere iletilmektedir. Televizyon ve radyo, siyasal düzenin takibinde kamusal bilgiye erişimde dinleyici ve izleyici faaliyeti olarak öne çıkarken internet ve sosyal medya hesapları seçmenlerin siyasilerle mesajlaşabilecekleri, anında tepkilerini iletebilecekleri mecralar olmaktadır.

Televizyonlar ve radyolar, seçim dönemlerinde seçmenleri bilgilendirici rol üstlenmektedir. Bu sayede seçmen siyasal haber ve programlarla farklı siyasal görüşleri öğrenebilmekte ve neticede kendi kararının ortaya çıkmasını sağlayabilmektedir. İnternet bu araçlardan daha geniş bir platform sunarak kamuoyu oluşturmada seçmen-aday iletişimde karşılıklı etkileşim sağlamaktadır. Günümüzde neredeyse bütün siyasiler ve yöneticiler sosyal medya üzerinden fikirlerini, tepkilerini açıklamayı tercih etmektedirler. Bu anlamda sadece seçim dönemleri değil, diğer zamanlarda da Twitter, Facebook gibi popüler sosyal ağlar üzerinden seçmenle iletişime geçilebilmektedir. Bu da bireyin katılımında etkin bir araç haline gelmesini sağlamaktadır.

Papic ve Noonan'a (2011: 166) göre sosyal medya, katılım, örgütlenme ve eğitim masraflarını azaltan bir araçtır. En basitinden kararsız bir birey, mitinglere katılmak yerine klavye başında belirli grupları takip ederek, yorumlarıyla sanal bir katılım sergileyebilir. Ancak burada birleşen protesto grupları, eylemlerini gerçek hayata aktarabildikleri takdirde sanal olmaktan kurtulmaktadır. Ancak kitle iletişim araçlarından internetin kullanımında çoğunlukla karşılaşılan bir sorun, erişim engeli ile sosyal medyanın sınırlanma ihtimalidir. Fakat kullanım amacına göre bireylerin birleşip, tepkilerini ortaya koyabilecekleri bir katılım sergileme ortamıyken, siyasiler için fikirlerini seçmene aktarma, hatta etkileme aracı olmaktadır. İnternet bu anlamda yönetimdekileri ve kitleleri bir araya getirmektedir. Hem kamusal bilgiye erişimde hem de karar mekanizmalarını etkileme de protesto ve örgütlenme imkânı sunması katılım da etkin bir araç olduğunu kanıtlamaktadır.

Siyasi Mitinglere Katılım: Katılımda aday ve seçmenin bir araya geldiği önemli faaliyetlerden bir tanesi mitinglerdir. Özellikle seçim dönemlerinde en sık gerçekleştirilen

katılım türüdür. Genel olarak bakıldığında mitinglere bireyler, sevdikleri partiye ve liderine destek olmak, yakından görmek amacıyla merak duygusu ya da fanatizm duygusuyla katılmaktadırlar. Gerçi günümüzde mitingler siyasilerin hedefleri ve vaatleri konusunda seçmeni bilgilendirmekten öte anlamlar içermeye başlamıştır. Buna göre sonradan oluşabilecek imajın hesaba katıldığı, katılımcı sayısı ve ortaya çıkan coşkunluk farklı anlamlara geldiği, katılımcıların kolektif bir ruha büründükleri şovlar halini almışlardır (Kurtbaş, 2015: 56). Kısmen de rakip siyasilere gösterilmeye çalışılan gövde gösterileri niteliğindedirler. Mitingler, siyasi amaçla sisteme destek şeklinde olabileceği gibi sivil toplum kuruluşları tarafından halkı bilgilendirmek, kamuoyu oluşturmak için de düzenlenmektedir.

Protesto Gösterisine/Eylemine Katılım: Bu katılım türünde birey, hedeflerini gerçekleştirmek adına protesto davranışını gerçekleştirmeyi tercih edebilmektedir. Özellikle mevcut siyasi iktidarın kurallarına karşı çıkmak adına gösteri, boykot, protesto gibi daha çok tepki gösterme amacıyla hareket edebilir. Bu durum genelde katılım türlerinin verimli ve yeterli görülmediği gruplarca ses getirmeye yöneliktir. İktidarın kural koyması bir egemenlik stratejisi olduğu gibi kuralları çiğneme de itiraz etme de bu egemenliğe karşı bir meydan okuma stratejisidir (Piven ve Cloward, 2013: 19). Bu durum genelde bildiri yayımlama yöntemiyle de yapılabilmektedir. Ayrıca toplu dilekçe vermek, işgal ve grev yapmak, trafiği engellemek, kurallara itiraz şeklinde vergi vermeyi reddetmek, daha ileri boyutu olarak silahlı saldırı, suikaste varan davranışlar da bu grupta değerlendirilmektedir (Dursun, 2006: 234).

Oy Kullanmak: Katılım kavramı yıllardır literatürde yer alan bir kavram olmasına rağmen diğer katılım türlerinden ziyade, uzun süre “oy verme” davranışı üzerinden açıklanmıştır. Bu yüzden katılım kavramı oy verme şeklinde halkın kendi kaderini belirlemesinde yani demokrasinin gerçekleşmesinde ilk akla gelen katılımcı davranış olmuştur. Katılımcı anlayışın önemli bir avantajı, demokrasinin tabandan gelmesini ve bireylerin iktidarlarını doğrudan kullanmalarını sağlamasıdır (Gret ve Sintomer, 2004: 34). Bu nedenle bireyi oy kullanmaya yönlendiren birçok faktör bulunmaktadır. Birey kendi ideolojisine yakın olan siyasi grubun seçimi kazanması yönünde bu davranışa yönelebilir. Aynı şekilde bireyin fanatizminin yanı sıra çıkarları doğrultusunda düşünmesi ve vatandaşlık duygusuyla hareket etmesi sonucu da birey oy verme ile katılımını gerçekleştirebilmektedir. Bireyin düşüncesinin yoğunluğuna bağlı olarak oy verme davranışıyla katılımını sınırlayabilir ya da diğer katılım türlerine yönelerek aktif katılımı tercih edebilir.

3.4. Yerel İktidar ve Toplumsal Cinsiyet

Kadınların kamusal alanda söz sahibi olmak istemeleri ve yönetim kadrolarının erilliğini yıkmaya çabalarını, katılımı gerçekleştirmeye çalışmaları ile eril iktidara karşı ortaya koydukları mücadele, çalışmanın ana konusunu oluşturmaktadır. Çünkü iktidar, bu konumunu korumak için erilliğini güçlendirecek ve yeniden üretecek biçimde hareket etmektedir. Alkan (2005: 205), bu durumu politikleşmiş-partizan kayırmacı-kollamacı yapının, işlendirme ve görev dağılımında erkeklerin erkekleri kayırması sonucu yaratarak cinsiyetçiliği güçlendirmesi olarak ifade etmektedir. İktidarın erilliğini kadınları bu alandan dışlayarak, hemcinsleri ve eril akılla hareket eden diğer kadınların varlığıyla kuvvetlendirdiği aşikârdır. Bu örgütsel yapı ve uygulamaların örtük eril yapısı, kadınları örgüt içinde sessiz kalmaya itmektedir (Kutunis ve Çetinel, 2014: 156). Zaten kalıplaşmış bir cinsiyetçi algı varken çabaların kısmen sonuçsuz kalması kaçınılmazdır.

Toplumsal cinsiyet ve cinsiyetçi iş bölümü kadınların fikir ve düşüncelerini ifade edecek mekanizmalara ulaşımını güçleştirmektedir (Kutunis ve Çetinel, 2014: 157). Kadınlara yüklenen roller kamusala dair bilgiye kadar birçok şeye erişiminde ya şahsi bir isteksizliğe, bir geri çekilmeye yol açmakta ya da fikirlerinin önemsenmemesi, sonuç olarak varlığıyla, fikirleriyle dışlanmasına yol açmaktadır. Toplumda kadınları yersiz ve boş konuşan bir varlık olarak görme algısı, üst konumlarda yer alsalar dahi erkeklere nazaran daha çok sessizliğe itmektedir (Kutunis ve Çetinel, 2014: 158). Bu ve benzeri şekilde katılımı etkileyen çok sayıda faktör bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yanında gelir eşitsizliği ve ekonomik durum da katılımı etkileyen faktörlerdendir. Öncelikle bu başlık altında sürecin cinsiyetler için nasıl bir görüntü inşa ettiği sonucuyla yerel iktidara katılımında günümüzdeki eril iktidarın kaynağı ortaya çıkartılmaya çalışılmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı ortaya çıkan eril yapı, kendi iktidarını besleyici koşulları ile süreklilik kazandırabileceği bir yönetim yapısı inşa etme olanağına sahiptir. Böylece yönetimin eril bir alan olduğuna dair benimsetilmiş toplumsal hafıza, eril iktidarı besleyen en önemli etken olmaktadır. Yerel yönetimlerin sorumluluğunda bulunan kent, geleneksel yaşantının muhafaza edildiği ve yerel anlayışın yoğun olduğu kamusal alanlar, kendi mevcut yöneticilerinin seçiminde de hemşerilik bilincinin ön planda tutulduğu yerelleşme üzerinden işlemektedir. Oluşan yönetim kadrosundaki cinsiyetlerin oranı da yerel halkın kısmen kanıksadığı eril aklı ortaya koymaktadır. Bu şekilde yapılacak politika ve

uygulamalar da eril bakış açısına göre düzenlenecektir. Yerel iktidar bir sosyal ilişkiler ağı ise yerel birimlerde, farklı gruplar bu ilişki içinde baskın hale gelerek yerel devlet politikalarının belirlenmesinde etkili olabilirler (Şengül, 2009: 92). Bu noktaya en güzel örneği gelenekselliğini muhafaza eden, pre-kapitalist üretim ilişkilerini kapitalist ilişkilerle birlikte sürdürmekte olan kentlerin yönetimlerinde görmek mümkündür. Muhafazakâr algıyla kadınları korumacı bir tutum ile kamusal alanda sınırlı tutan bir yaşantıda ister istemez kamusalı yönlendiren ve yöneten bir eril iktidarın varlığı kaçınılmazdır. Ve kadınların bu tutum karşısında iktidara gösterdiği rıza da o iktidarı güçlendiren ve besleyen bir unsurdur. Neticede toplumsal cinsiyetçi bir toplumsallaşma sürecinde kadına dair kısıtlamalar politik uygulamalardaki toplumsal cinsiyeti de biçimlendirmektedir (Koyuncu, 2011: 107).

Scott'a (2007: 38) göre toplumsal cinsiyet, cinsler arasındaki farklılıklara dayalı toplumsal ilişkilerin kurucu ögesi olmakla beraber iktidar ilişkilerini belirgin kılmının da ana yoludur. Toplumsal hafıza, yıllardır kabullendiği algılarla kadınları ve erkekleri belirli görevlere, belirli konumlara yerleştirmektedir. Eşleştirme neticesinde erkekler hiyerarşik olarak hep bir adım önde görülmüştür. Bu da iktidarın erilde olmasına, daha doğrusu iktidar, yönetim, ekonomi denildiğinde akla erilin gelmesine sebep olmaktadır. Böylece kadınları kendi işleyişinin dışında tutarak eril yapı, iktidarının meşruluğunu güçlendirmektedir.

Kavram olarak yerel iktidarın, kentsel yaşamı yönetmek üzere kurgulanmış bir örgüt (Güler, 2006: 272) olması tüm cinsiyetlerin ihtiyaçlarını eşit gözetmesi anlamını da içermektedir. Yönetici kadrolarına ve iktidara katılımında kadınlar, azınlığı oluşturmuş olsalar da kentte kadınlara yönelik hizmetleri oluşturan mekanizmaların eril akıldan sıyrılarak hareket etmesi daha sağlıklı görülmektedir. Çünkü yerel yönetimlerin kentsel hizmetleri, kent sınırları içerisinde yaşayan herkesin faydalandığı ölçüde hizmetin niteliği ve eşitliği ile kalitesini ortaya koymaktadır. Bu nedenle kentsel sistem oluşturulurken kadınların günlük yaşamda karşılaştıkları zorluklar göz önüne alınmak zorundadır (Arem, 2008: 24). Ve kadınlarla işbirliği yapılarak oluşturulan politikalar bu anlamda önem kazanmaktadır.

Kadınların ve erkeklerin, yerel iktidarın sorumluluğundaki alanları eşit kullanmadıkları görülmektedir. Kent kullanım hakkı bu ölçüde eşitsizlikler içermektedir. Günün bazı saatlerinde kamusal alan, kadınlar için taciz gibi sıkıntılara sebep olurken kamusal alana yönelik bir güvensizlik oluşmaktadır. Ancak erkekler için böyle bir durum söz konusu değildir. Alkan'ın (2000) da vurguladığı gibi bu durumu kişisel bir sorun olarak değil, yerel

yönetimin sorumluluğundaki bir sokağın yeteri kadar aydınlatılmaması olarak görmeli ve ona göre tepki ortaya konulmalıdır. Yerel yönetimlerle ilgili uygulamaların varlığı ya da belirli politikaların yokluğu bu yüzden kadınlar ve erkekler için farklı sonuçlar doğurmakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği yerel düzeydeki politika ve uygulamalarda gün yüzüne çıkmaktadır. Bu görüntü karşısında kamusal alan ve toplumsal cinsiyetler, eril iktidarı güçlendiren, besleyen ilişkilerle ortaya çıkmışlardır. Yerel iktidar karşısındaki sessizlik ya da gösterilen rıza, özellikle yerel iktidarın egemenliğini güçlendirici etki yaratmaktadır. Gramsci, oluşturduğu kuramsal modelinde sivil toplum ve devlet arasındaki ilişkiyi hegemonya kavramı ile ortaya koymaya çalışmaktadır. Çalışma içerisinde yerel iktidar ile yerel halk arasındaki ilişkiyi açıklamada sıkça kullanılan hegemonya kavramı, ilk kez Gramsci tarafından egemen sınıfın, bir egemen olma pratiği olarak tanımlanmıştır (Üşür, 1997: 29).

Bu egemenliğin altında yatan ideoloji ve egemen sınıfa ait dünya görüşü önemlidir. Yerel iktidar politikalarını oluştururken eril akılla hareket etmektedir. Ancak burada Gramsci'nin bahsettiği sivil toplum içerisinde eril iktidarın aktivitelerini, fikirlerini kabul etmeyen bireyler de mevcuttur. Bu durumda bu uygulamalar bir kısım için doğrudan kabul edilirken, bir kısım için zorla kabul ettirilir ve tahakküme dönüşür. Hegemonya, Gramscici teoride zor ile onayın bir bileşimidir. Yani zor (negatif) ve rızanın (pozitif) aynı potada yer almasıdır (Şengül, 2014: 52).

Gramsci (1986: 15), Hapishane Defterleri'nde bu kavramı, egemenlik ve yönetim ilişkilerinin yeniden üretimini açıklamak amacıyla kullanmıştır. Ağırlıklı olarak rızaya dayalı üstünlük ilişkileri üzerinde durmuştur. Carnoy (2001: 257) hegemonyayı, egemen sınıfın dünya görüşünü kapsayıcı olarak yerleştirmek için siyasi, ahlaki, entelektüel liderliğini kullanmaya ve bağımlı grupların çıkar ve ihtiyaçlarını benimsemeye yönelik girişimler olarak tanımlamıştır. Öncelik egemen sınıfın ideoloji ve çıkarlarıdır. İktidarın çıkış noktası tam olarak da budur. Bu anlamda öznelere oluşturmaya yönelik bir pratik olan hegemonya, farklı sınıfların görüşlerinin eklemlenmesi ve yönetenle yönetilenler arasında ideolojik homojenliğin ortaya çıkışıdır (Üşür, 1997: 35).

Bu konu itibarıyla eril aklın hâkim olduğu bir kültürde eril anlayışa sahip bir yerel iktidar ile sonuçlanabilmektedir. Kültür ve inanç değerleri ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yaygın olması neticede erilliği besleyen yaşam pratiklerini ve kategorilerini ortaya çıkarmaktadır. Hegemonya, egemen sınıfın kültürel liderliğinin onaya dayalı olarak kurulmuş

bir ifadesi (Üşür, 1997: 37) olarak tanımlanırsa, yerel iktidardaki erilliğin güçlenmesi ve süreklilik kazanmasının pekâlâ da yaşanan toplum değerleri ile örtüştüğü düşünebilir. Neticede hegemonyayı kuran egemen sınıftır ve bu durum hegemonyanın sınırlarını ortaya koymaktadır (Üşür, 1997: 37).

Eril bir iktidar, egemenliğindeki bireylere eril sınırlar içerisinde hareket etme imkânı sunmaktadır. Bourdieu, bu durum karşısında kadınların direnme biçimlerinin, erkeklerin dünya görüşüne ait biçimler olduğu üzerinde durmaktadır (Türk, 2007: 13). Verilen tepki yine erilliği besleyen sonuçlar doğurmaktadır. Çünkü ne kadar eril akıl inkâr edilse de kadınlar için içinde yaşadıkları toplum değerleri zaman zaman erilliği muhafaza edici tepkiler vermelerine sebep olmaktadır. Bu nedenledir ki, erilliğin kuruluşunu karşısındakilerin konumu üzerinden gerçekleştiren bu anlayış, çoğunlukla kentte kadın ve çocuk grubu üzerinden hedeflerini gerçekleştirmektedir.

Gramsci'ye göre bütün toplumsal ilişkilerde güç ve iktidar yer almaktadır (Crehan, 2006: 170). Kadın ve erkek arasındaki kamusal alana ve özel alana dair gerçekleşen iktidar ilişkilerinde eril yapı çoğunlukla üstte yer almıştır. Bu durum iktidarın erilleşmesini süreklileştirmiştir. Toplumsal cinsiyetin ortaya koyduğu eşitsizlik ve toplumsal kabullenilmişlik bu durumu daim kılsa da kadınları çeşitli hareketlerle eril iktidara direnme çabasıyla 20. yüzyılın ortalarından itibaren mücadele etmeye yönlendiren hareketler ortaya çıkmıştır. Bu düzende yerel eril iktidarda öncelikle kadın odaklı düşünülerek atılan adımlar, bu adımı atanların eril iktidarın eril yöneticilerinden oluşması veya zaten mevcut iktidarı besleyen, yani erille ortak hareket eden kadınlar olmaları, yine eril aklın politikalarının işleme demektir. Ortaya konan hizmet temelde egemen sınıfın ideolojisini içermektedir. Bu durum iktidarı destekleyen kısım için kabullenilirken, diğer muhalefet kesimi için istenmeyen ya da noksan bulunan hizmetler olarak tartışma konusu olabilmektedir.

Bu noktada kadınların uzak kaldığı bir kamusal alan ve yerel iktidar sahası, cinsiyet körü bir yönetim yapılanmasına gidişatın işaretlerini taşımaktadır. Yerel yönetimler, yerel halka kendi kendilerini yönetme iradelerini ortaya koyma, yönetim kararlarını etkileme imkânı sunarken bunun kadın için sınırlı olması, iktidarın eşitsizliklerin alanı olduğunu bir kez daha göstermektedir. Ancak önceki başlıklarda üzerinde durulan yerel yönetim kavramı, katılıma ve sosyal adalete vurgu yapmaktaydı. Bu durum kavramın da yerel demokrasi vurgusuna da ters düşmektedir. Bu durum evrensel uygulamalarda, yurttaşların kamusal işlere

katılma hakkının olduğu ve bu hakkın yerel düzeyde, dolaysız biçimde yurttaşın en yakın yönetimler tarafından kullanılabilmesi kabul edilen bir görüştür (Öztürk, 1996: 114).

Fakat toplumsal cinsiyet engelinin olduğu bir toplumda kadınların bu haklarını kullanma biçimleri de belli eşitsizliklerle gerçekleşmektedir. Alkan (2000: 22), kadınların toplumsal cinsiyet kaynaklı gereksinimlerinin kent düzeyine yansıtılabilmesi durumunda bile bunların “görece önemsiz, ikincil ve marjinal” olarak görünmesinden bahsetmektedir. Eşitsizliğin farklı roller aracılığıyla başlaması ancak bunun yönetimce toplumdaki algıyla önemsizleştirildiği bir durum ortaya çıkmaktadır. Fakat burada atlanılan nokta, kadınlar siyasete dair terimlere ve teorilere hâkim olmasalar da, bulunduğu bölgenin yapısına hâkimdirler. Ve gerekli ihtiyaçları kendilerinin bizzat yaşayarak gördükleri, karşılaştıkları konuları, yerel halkın bir duygudaşı olarak bilmektedirler.

3.5. Türkiye’de Yerel Yönetimler ve Yerel İktidarın “Erilliği”

Türkiye’de yerel yönetimlerin halkın yerel nitelikli ihtiyaçlarına bağlı olarak değil, bir yönetim geleneği olarak ve merkezi iktidarın gölgesinde oluşan birimler olarak ortaya çıktığı bilinmektedir. Modern anlamda bir yerel yönetim birimi yapılandırması ise ülkemizde çok eski tarihlere dayanmamaktadır. Osmanlı’da pre-kapitalist yerel yönetim modeli, Batılılaşma/kapitalistleşme süreciyle birlikte modern yerel yönetim modeline dönüşmüştür. Yerel yönetim birimleri olarak mahalle düzeninde ve ilerleyen aşamalarda belediye meclis kurullarında, Türkiye’nin yönetim sisteminde belirgin bir özellik olan, kent eşrafının, varlıklı kesimlerin bu birimlerde söz sahibi olduğu görülmektedir. Bu durumda çoğunlukla bu birimlerde yer alacak kişilerin “erkek” olması niteliği de vurgulanmıştır (Keleş, 2006: 134). Bu nedenle ülkenin yakın dönemine kadar kadın katılımı için yönetim alanının uygun olmadığı, eril bir alan olduğu düşünülmekteydi. Katılım kanallarının çeşitliliğine rağmen günümüzde bu düşüncenin yıkılmadığı aksine toplumsal cinsiyet engelleri gibi birçok etkene bağlı olarak sürdürüldüğü de görülmektedir. Bu başlıkta Türkiye’de yerel yönetim anlayışının geçirdiği tarihsel sürece değinilerek, yerel iktidarın erilliği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

3.5.1. Türkiye’de Yerel Yönetimler

Her devletin tarihi, toplumsal ve siyasal dokuları farklılık gösterdiği için yönetim yapıları ve merkezi otoritenin yerel yönetimlerle ilişkileri de farklılık göstermektedir (Parlak,

2003: 8). Türkiye’de bu durum Batı ülkelerine nazaran daha kısa bir geçmişle sonuçlanmıştır. Modern yerel yönetim birimleri, Türkiye’de 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu nedenle ortaya çıktığı Osmanlı Dönemi’nden ayrı ya da Osmanlı’nın merkeziyetçi yönetiminden ayrı değerlendirilmemiştir. Bu süreç içerisinde yerel yönetimler, merkezi yönetim tarafından denetlenen, karar alma sürecine ve organlarının oluşumuna müdahale edilen, gelir açısından merkeze bağlı birimler olarak varlıklarını sürdürmüşler ve bu şekilleriyle merkezi yönetimin taşradaki uzantıları olarak, merkezi idarenin müsaade ettiği ölçüde hizmetleri yürütmüşlerdir (Görmez, 2000: 86). İdari ve mali olarak hep bir denetim olagelmıştır.

Osmanlı Devleti’nden devralınan merkeziyetçi anlayışın varlığı yerel nitelikli hizmetlerin gerçekleştirilmesinde ve yerel birimlerin işleyişinde etkisini gösteren bir unsur olmuştur. Osmanlı döneminde belediye idareleri kurulmadan önce kentlere hizmetleri vakıflar götürmekteydi. Ancak vakıfların hizmet götüremediği yerlerde mahallelinin el birliği ile hizmetleri gerçekleştirdikleri, gerekli kaynağın mahallelinin kendi katkılarıyla oluşturdukları avarız sandıkları ile karşıladıkları aktarılmaktadır (ODTÜ, 2009: 280). Dönemin mahalleleri dini kimlikleriyle anılmaktaydı. Mahallelerde dinsel farklılıkların dışında Osmanlı İmparatorluğu’nun farklı sınıftan ve etnik gruplardan bireyleri bir arada tuttuğu görülmektedir. Bu bakımdan Müslümanların yoğun olduğu mahallelerde görevli kişi imam iken, gayrimüslim mahallelerde yetkililer papazlar ve kocabaşılardı (Ortaylı, 1985: 103).

Merkezi idarenin ülke geneline erişme çabası neticesinde merkezin küçük yerleşimlere sızmasıyla buradaki yönetimleri denetimi altına alma çabası ortaya çıkmıştır. Oluşturulan yönetimler bir bakıma merkezden bağımsız değillerdi ve yerel halkın katılımı söz konusu değildi. Ortaylı (1985: 103), özellikle bu dönemlere ait vesikalarda muhtar ve imamların mühürlerinin merkezde hazırlandığını, yani memuriyetlerin merkezi hükümetçe onaylandığını aktararak bu durumu kanıtlamaktadır.

Bu dönemde yerel meclis niteliğindeki muhassıllık meclisleri dikkat çekmektedir. Muhassıllık meclislerinin katılımcıları arasındaki çeşitliliğe bakıldığında gayrimüslim azınlıkların da bu meclislerdeki yerlerini aldığı, yönetime katılmaya başladıkları görülmektedir (ODTÜ, 2009: 284). Ancak bu çeşitli katılım ile hizmetlerin gerçekleştirilmesine rağmen 1855 yılına kadar tam anlamıyla bir belediye kurumundan bahsedilememiştir. Ortaylı’ya (1985: 36) göre yerel yönetimlerin noksan bir şekilde

doğmasının sebebi muhassıllık meclisleridir. Bu düşünceye göre muhassıllık meclisleri, merkezi idarenin taşra organı niteliğinde ve merkezi idarenin kurumları ile birlik içerisindeydi. Bu da devlet gelirlerinin ve miri arazilerin yerel eşrafın hâkimiyetine girmesine sebep olmuştu. Dönemin meclis üyelerinin servet sahiplerinden oluştuğu göz önünde alındığında iktidarın ekonomi aktörlerce, varlıklı ailelerce sürdürüldüğü görülmektedir.

Belediye işleri 1855 yılında Şehremaneti adı verilen dairelerce gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Tarih olarak bakıldığında ülke genelindeki ilk belediye teşkilatlanmalarının kurulduğu tarihlere denk gelmektedir. Keleş (2006: 132), 1855 yılında kurulan belediyenin meclis üyeleri için aranan koşulların daha çok kentte yer alan her sınıftan esnaftan güvenilir ve saygın kişilerden olmaları yönünde dönemin seçkin bir anlayışla hareket ettiğini vurgulamaktadır. Belediyelerin kuruluşu bu anlamda paralel gerçekleşmiş ve İstanbul dışında kurulacak belediyelerin başkanlığını yapacak kişilerin o kentte taşınmazı bulunan, devlete yılda belli düzeyde vergisini veren “erkek” hemşeriler olmasına dikkat edilmekteydi (Keleş, 2006: 134). İktidar ve halkın iletişimi sınırlı, yönetimde soya ve ekonomik güce bağlı olarak öne çıkan aileler önemli olmaktadır.

Türkiye’de köyler dışındaki yerel yönetim birimleri, Batı örnek alınarak ilk yönetim reformlarının yapılmaya başlandığı Tanzimat Dönemi’ne kadar uzanan bir süreçte, özellikle Fransa örnek alınarak gerçekleştirilmiştir (Arslan, 2005: 192). İşlemin Türkiye ayağı, yaşanan koşullar gereği ya uyum sağlanabilmiş ya da toplum tarafından yadırganır bir tutumla karşılanmıştır. Çünkü yaşanan dönem itibariyle Osmanlı’dan devralınan bir yönetim geleneği yaşatılmaya çalışılmaktaydı. Cumhuriyet sonrası dönemde yapılan yasalarla yerel yönetimlerin yapısı üzerinde değişimler gerçekleştirilmiştir.

Şengül (2009: 160), yerel yönetimlerin Türkiye’de geçirdiği dönüşümü üç farklı dönem olarak ele almıştır. Cumhuriyet’in kurulmasından 1970’li yıllara kadar olan dönemi ilk dönem olarak ele almıştır. Bu dönemi yerel yönetimlerin merkezi yönetimin birer uzantısı olarak algılanması konusu üzerinden değerlendirmiştir. İkinci dönem olarak yerel yönetimlerin merkezi yönetim karşısında bir özerklik kazanma çabasında olduğu 1970 ve 1980 arası dönemi incelemiştir. Son dönem olarak da 1980 darbesinden günümüze kadar olan yerel yönetimdeki değişimleri ele almıştır. Bu süreç için özellikle belediyeleşmede kentsel işletmecilik ve girişimcilik adımlarına vurgu yapmıştır.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte Osmanlı'dan devralınan yerel yönetim düzeni, merkezileşme çabalarıyla kaldığı yerden devam etmiştir. Osmanlı'nın merkezileşmeye yönelik stratejileri bu dönemde de uygun görülen bir strateji olmuştur. Bunun yanında yerel yönetimler için bir kurumsal yapı oluşturulmak istenmiştir. Ve ülkede yerel nitelikli kentsel hizmetlerin gerçekleşmesi adına belediyelerin kurulmasına önem verilmiştir. Şengül'e (2009: 167) göre 1930 tarihli çıkartılan Belediyeler Yasası, yerel yönetimlere geniş görev alanı verirken, kentsel müdahalede sadece çöp toplama, sınırlı ulaşım hizmeti sunma, yol bakımı gibi sınırlı bir alan vermiştir. Aynı şekilde bu Kanun ile birlikte katılımcı bir anlayışın izleri taşınsa da pratikte bunun gerçekleştirilemediği görülmektedir. Kanunda yer alan "*Belediye meclislerinin müzakeratının aleni olması, hemşehrilerinin belde işleriyle daha ziyade alakadar olmasını ve belde halkının mümessilleri hususunda belde idare adamlarının alenen hesap vermeğe mecbur tutularak halk murakabesinin maddi olduğu kadar manevi bir tesir yapmasını temin etmiş olacaktır.*" maddesi ile belediye meclislerinin müzakerelerinin halka açıklığı vurgulanmıştır (Tekeli ve Ortaylı, 1978: 55).

Belediye başkanlarının seçim şekilleri, belediye kanunlarında dönem dönem farklı yöntemlerle belirlenmiştir. 1930'a kadar hükümet tarafından atanan –çoğunluğu vali idiyöneticiler, 1580 Sayılı Kanun ile belediye meclisinin kendi içinden birisini seçme ilkesiyle seçilmeye başlanmış ve bu durum 1963 yılında gerçekleştirilecek değişiklikle belediye başkanlarının seçimle iş başına gelmesine kadar devam etmiştir (Dursun, 1996: 18). Dönemin belediyelerinde başkanların merkezi iktidarca atanması ve belediye meclis üyelerinin ise seçimle iş başına gelmesi yerel siyaset ilişkilerinde ve yerel yönetim hizmetlerinin nereye, ne şekilde sunulduğu ve neden yukarıda aktarıldığı gibi sınırlı olduğu noktasında önemli olmaktadır. Yerel siyasetin Osmanlı'dan bugüne çeşitli yerel aktörler aracılığıyla gerçekleştiğini görmek mümkündür. Yerel eşraftan saygın aileler, aşiretler ve dini gruplar çoğunlukla yerel halk üzerinde etkili olmuş ve iktidarı ellerinde tutmuşlardır. Bu sebeple Türkiye'de yerel yönetimlerde, belediye meclislerinde daha çok kentin hemşerileri, tanınmış iş adamları yer almakta ve yerel siyasal seçkinlerini oluşturmaktadır (Keleş, 2006: 132). Bu durumda kentsel hizmetlerin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğine belediye meclisinde yer alan bu seçkin kişiler karar vermekteydi.

1950'li yıllara gelindiğinde kırsal alandan kentsel alana doğru gerçekleşen göç dalgaları dikkat çekmektedir. Kentin yaşam alanını ve görüntüsünü değiştiren bu yer değişimleri,

kentsel hizmet ve konut sorunlarının doğmasına yol açmıştır. Altyapı sorunları belediyelerin gündemini oluşturan başlıca konu olmuştur. 1960 yılına gelindiğinde konut sıkıntısına bağlı olarak göç eden toplulukların gecekondü türü yapılara yönelmeleri dönemin siyasileri tarafından gündeme taşınmış ve bu durum sosyal adaletin sağlanması adına “kentsel solculuk” hareketi ile ifade edilmiştir (Şengül, 2009: 170). 1973 yerel seçimlerinde bu durumun neticesi olarak CHP, büyük belediyelerin yönetimlerini kazanarak ön plana çıkmıştır.

Şengül (2009: 172) 1970 yılından 1980 darbesine kadar olan dönem için yerel yönetimlerin merkezi iktidar karşısında özerk olma çabalarına dikkat çekmekte ve belediyelerin merkezden daha çok kaynak talep etmenin yanında kendi kaynaklarını yaratma çabasında olduğundan da bahsetmektedir. Belediyeler artık yeni kentsel projelere girişmektedir. 1980 sonrası dönemde yerel yönetim ve özel sektör işbirliğiyle hizmetler gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Yerel nitelikli hizmetlerin bir kısmı özel şirketler aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Ve yerel sermaye ile işbirliğine girilerek kentin yabancı sermaye için çekici hale gelmesi, kısacası kent toprağının açılımı gerçekleşmiştir. Güler (2003a: 1), 1980’den bu yana belediyecilik anlayışında rant yöneticiliği ve ticari işletmeciliğin genişlemesiyle birlikte toplumsal ihtiyaçların kamu eliyle karşılanması durumundan uzaklaşıldığından bahsetmektedir. Sermayenin ön plana çıktığı bu dönemlerde sermayeye göre hareket eden ve sermayeyi destekler hizmetlere girişen bir yerel yönetim yapısı görülmektedir (Şengül, 2009: 177). 1980 sonrası dönemde özelleştirmeler başlamış ve yapı-işlet-devret sistemi etkin olarak kullanılmıştır. Artık yerli-yabancı ortaklıklar yerel yönetimlerde yerlerini almışlardır. Kısmen belediyelerin piyasa mantığına göre işlediği ve buna göre hareket ettiği söylenebilir.

Bu dönem yerel yönetimlerde, daha doğrusu yönetim anlayışı içerisinde yönetim kavramının dâhil olduğu görülmektedir. Tamamen kamu-özel sektör-sivil toplum birlikteliğine olanak tanırken, kısmen de demokrasi açısından bir adım olabileceği düşüncesi ön plana çıkmıştır. Ancak Güler’e (2003b: 95) göre yönetimle birlikte iktidar sandalyesinde sermayeye de yer açılmakta ve kamu kudreti kapitalizmin egemen sınıfına teslim edilmektedir. Şengül’e (2009: 182) göre ise bu dönemin önceki dönemden farkı, 1970’li yıllarda yerel yönetimler merkeze alınarak sivil toplumu güçlendirmek hedefken, 1990’lı yıllarda sivil toplumu merkeze alan bir mücadele önerilmiş olmasıdır. Yönetim anlayışı değişmekte ve sürece yeni yönetim anlayışları katılmaktadır. 1990’lı yıllar demokratik

yönetim vurgusuyla çeşitli yerel yönetim projelerinin gerçekleştirildiği bir dönemdir. Belediye yönetimleri bu projelerin yapım süreçlerine halkın kurultaylar aracılığıyla örgütlü ve bireysel olarak aktif katılabilecekleri ortamlar sağlamışlardır. Göymen (1997: 96), 1990 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi'nin gerçekleştirdiği örnek katılım araçlarını aktardığı çalışmasında, Muhtarlar Platformu, Halk Danış Merkezi, Tüketici Bülteni, halka açık toplantılar ve toplantıların yayınlandığı belediyeye ait radyo kanallarının yaşanılan dönem adına gerçekleştirilen atılımlar olduğunu aktarmaktadır.

Günümüz yerel yönetim anlayışında son çizilen görüntünün devam ettiği, sermayenin kent mekanında konumlandığı ve kent mekanının bir rant alanı olarak algılandığı görülmektedir. Güler (2006: 13) ise yerel yönetimlerin hizmette yakınlık vurgusunu bu süreç üzerinden değerlendirmiştir. Şirketlerin beklentileri doğrultusunda hizmetlerin gerçekleştirilmesinin toplumsal mesafeyi genişlettiğinden bahsederek “fiziksel yakınlık, toplumsal uzaklık aşılamıyorsa anlamsızdır” sözleriyle pratikteki ve teorideki yerel yönetim anlayışlarındaki farklılığı öne çıkarmıştır.

3.5.2. Türkiye’de Yerel İktidarın “Erillliği”

Türkiye’de yerel iktidarın erillliği konusu ile Türkiye’de kadınların yerel siyasette/yerel iktidarda yer alamama tarihi, eşdeğer iki konudur. Osmanlı’dan devralınan merkeziyetçi yönetim yapısı içerisinde yerel iktidar, genellikle varlıklı ailelerin, soya dayalı ilişkilerin süreklilik kazandığı bir işleyiş içerisinde olmuştur. Belediyeleşme anlamında ilk defa 1855 yılında atılan adımlarla ülke genelinde yerel yönetimler kurulmaya başlanmıştır. Keleş (2006: 134) bu dönemde kurulan belediyelerin başkanları için kentte taşınmazı bulunan, devlete belli düzeyde vergi ödeyen “erkek” hemşeriler olmaları gibi şartlar arandığını aktarmaktadır. Bu ifade, Türkiye’nin yönetim geleneğine erilliğin yerleşmesi için gerekli koşulların nasıl sağlandığının ve kadınların yönetimden nasıl uzak kaldıklarının bir kanıtı olmaktadır.

Kadınların siyasete, yönetime katılımları Cumhuriyet ile birlikte artmasına rağmen katılımın, hak arama mücadelelerinin Osmanlı dönemine kadar uzandığı görülmektedir. Toplumsal hayatta yer edinme adına, kadınların eğitilmiş olmaları, topluma karışmaları, dönem hareketlerinin asıl amacını oluşturmaktadır. Kadınların bu anlamda oluşturduğu ilk parti 16 Haziran 1923 tarihinde Nezihe Muhittin başkanlığında Kadınlar Halk Fırkası adıyla kurulmuş ancak engellenmiştir (Aydemir ve Aydemir, 2011: 10; Toprak, 1988: 159). Kadınlara 1930

yılında belediyeler ve meclis üyelikleri, 1933 yılında muhtarlık ve ihtiyar heyeti üyelikleri, 1934 yılında da genel seçimler için aday olma ve oy kullanma hakkı tanınmıştır.

1960-1970'li yıllar Dünya'da kadın hareketlerinin başladığı Türkiye'nin de bu girişimlerden etkilendiği yıllardır. Kadın derneklerinin bu yöndeki çabaları, sonraki yıllarda kadın kimliğinin toplumsal, siyasal alanlardaki arayışlarını ortaya koymuştur. Siyaset ve yönetim alanında az sayıda da olsa kadın katılımı gerçekleşmeye başlamıştır. Tablo 2'de yerel yönetimlerdeki kadın katılım rakamlarının değişimi görülmektedir.

Katılım rakamları dikkate alındığında kadınların dönem dönem farklı oranlarda yerel yönetimlerde yer aldıkları görülmektedir. Özellikle belediye meclis üyelikleri ve mahalle ihtiyar heyeti, köy ihtiyar heyetlerinde katılımın fazla olduğu dikkat çekmektedir. Ancak tablonun genelinde kadınlar için katılımın düşük gerçekleştiği söylenebilir. Bu düşüklük toplumsal ve siyasal birçok unsura bağlı olarak gerçekleşebilmektedir. Kadınların bu alana katılımı için çeşitli engellerle (toplumsal cinsiyet, siyasi erk, sermaye) karşılaştıklarını söylemek mümkündür. Genel olarak Türkiye'de siyasete katılan ve katılma çabası içerisinde olan kadınların profillerine bakıldığında, öncelikle toplumda saygın bir aile yapısına ait olduklarını gösterip, bu alan için yeterli erke sahip olduklarının imajını vermeye çalıştıkları görülmektedir. Bir sonraki aşamada aday olarak bu istekleri için meşru bir adım atmaktadırlar.

Eril siyaset yapılanması içerisinde kadınların erişebildikleri noktaları görme açısından seçimler önemli olmaktadır.

Tablo 2: Türkiye’de Yerel Seçimlere Göre Yerel Yönetimlerde Kadın-Erkek Oranı (1999-2014)

Seçim Yılları	Toplam	Erkek		Kadın	
		Sayı	Oran(%)	Sayı	Oran(%)
1999					
Belediye Başkanı	3.215	3.197	99.4	18	0.6
Belediye Meclis Üyesi	34.084	33.543	98.4	541	1.6
İl Genel Meclis Üyesi	3.122	3.078	98.6	44	1.4
2004					
Belediye Başkanı	3.225	3.207	99.4	18	0.6
Belediye Meclis Üyesi	34.477	33.660	97.6	817	2.4
İl Genel Meclis Üyesi	3.208	3.151	98.2	57	1.8
2009					
Belediye Başkanı	2.948	2.922	99.1	26	0.9
Belediye Meclis Üyesi	31.790	30.450	95.8	1.340	4.2
İl Genel Meclis Üyesi	3.379	3.269	96.7	110	3.3
Köy Muhtarı	34.275	34.210	99.8	65	0.2
Köy İhtiyar Heyeti	138.177	137.848	99.8	329	0.2
Mahalle Muhtarı	18.607	18.178	97.7	429	2.3
Mahalle İhtiyar Heyeti	72.583	71.174	98.1	1.409	1.9
2014					
Belediye Başkanı	1.396	1.356	97.1	40	2.9
Belediye Meclis Üyesi	20.498	18.300	89.3	2.198	10.7
İl Genel Meclis Üyesi	1.251	1.191	95.2	60	4.8
Köy Muhtarı	18.143	18.085	99.7	58	0.3
Köy İhtiyar Heyeti	80.696	79.689	98.8	1.007	1.2
Mahalle Muhtarı	31.635	31.013	98.0	622	2.0
Mahalle İhtiyar Heyeti	137.781	134.362	97.5	3.419	2.5

Kaynak: www.tuik.gov.tr, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.

Genel olarak seçimler incelendiğinde ülkemiz yerel ve genel seçimlerinde pratikte düşük oranlarda kadın oranı ile karşılaşılmaktadır. Bu temsil mekanizmalarında faal çalışmak konusunda ve oy kullanmakla sınırlı tutulan katılım davranışları ile görülebilen bir durumdur.

Gerçi ülkenin kadın seçmen sayısı ve oy kullanan kadın seçmen noktasında yıllara göre artış sergilediği görülse de meclis ve siyasi parti kadrolarında yeteri kadar bir kadın temsilinden bahsedilememektedir. Bunun temelinde kadınların bireysel, toplumsal, kültürel ve ekonomik kaynaklarına bağlı eksikliklerin olması, hatta daha da genellenebilirse erkeklere nazaran kadın ne kadar eğitim ve sermaye açısından destek bulsa da eril siyaset alanına katılması zorlaşmakta, katılsalar dahi eril siyasete kendilerini benimsetmekte zorlanmaktadır.

Karar mekanizmalarına katılmak için aday olan kadınların ve seçmen profilindeki kadınların toplumdaki siyasete dair alanlara erişimde yaşadıkları zorluklar ve adaylar arasındaki eşitsiz koşullar aday listeleri incelendiğinde göze batan bir durumdur. Bu anlamda aday listelerine bakıldığında erkek adayların çoğunun karar mekanizmalarına erişimde ekonomik, sosyal ve kültürel sermayeleri aracılığıyla siyasete rahat bir giriş yaptıkları, iş adamı kimlikleri sayesinde seçilme kriterlerindeki diğer birçok unsurda asgari nitelikleriyle kadınlara kıyasla zorlanmadıkları görülebilmektedir. Zira kadınların bu alanda istenen şartlarda en üst seviyelerde eğitime sahip olmalarının yanında güçlü bir sermayelerinin de olması erkek adaylarla kendilerini eşit duruma getirmesi bakımından önemli olmaktadır. Bu durumun düşük eğitimli bir erkek adayla (ki yerel seçimlerde aday profilleri incelendiğinde çoğunluk ilkökul mezunu olarak görülmekte [YSK,2016]) yüksek eğitimli bir kadın adayı eşit kılması ayrı bir sorun olmaktadır.

1984 tarihli 2972 Sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun seçilebilme şartları olarak 2839 Sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 11. maddesini göstererek, adayın 25 yaşını doldurmuş olması, en az ilkökul mezunu olması, askerliğini yapmış olması, zihinsel bir sağlık probleminin olmaması, belirli suçlardan ceza almamış olması, kamu hizmetine engel teşkil edecek bir durumunun bulunmaması gibi niteliklerinin bulunmasını yeterli görmektedir. Erkek adaylarla birlikte kadın adayların da aynı kriterleri taşımasına rağmen, kadınların üst bir mekanizmaya erişebilmeleri için eğitim seviyelerinin yüksek olmasının yanı sıra sermayelerinin yüksek olmasının gerekliliği gibi yaygın bir kanı bulunmaktadır.

Aynı şekilde belediye meclis üyelerinin ülke toplamındaki rakamları, kadınların bu mekanizmalara erişimde halen bazı sorunlar ve engellerle karşılaştıklarını göstermektedir. Toplumsal ve ekonomik engellerle birlikte bu oranlar kadınların siyasal alanda bulunduğunu kanıtlamak için yeterli olmamakta, hatta bir yokluk durumu olduğunu gözler önüne

sermektedir (Bozatay ve Kutlu, 2014: 139). Kadınların toplumsal rollerinin dezavantajlılığı ve eril egemen düzenin sürekliliği, bu durumun en önemli sebeplerindedir. Kadınların yerel toplum içindeki konumları, karşılaşılan sorunlar, hizmet öncelikleri, yerel nitelikli ihtiyaçların toplumsal cinsiyetle ilgili özgüllükler taşıdığı (Alkan, 2004) farkına varılmasıyla temsil sorununda da iyileşmeler olması beklenmektedir. Zaten kadınların mecliste yer alıyor oluşu, kadınlarla ilgili sorunların tartışılması ve kadınların konumunu destekleyici politikaların siyasi mekanizmalara taşınmasının bir garantisi olmamakta (Aydemir ve Aydemir, 2011: 9) ve parti politikasından kadın adayın kendisini soyutlayamadan, kadınlar adına hareket etmemesi genel olarak yaşanan bir sıkıntı olmaktadır. Bu nedenle belediye meclis üyeleri dâhil genel olarak seçimlerde parti değil aday üzerinden oy verilmesi daha sağlıklı olabilmektedir. Ama Türkiye’de seçimlerde seçmen doğrudan adaya değil, desteklemiş olduğu partiyi düşünerek oy vermektedir. Bu durum belediye meclislerinde yerel halk adına değil, parti çıkarlarına göre karar veren, hareket eden bir belediye meclisinin oluşmasına sebep olmaktadır. Bu da yerel yönetimdeki yöneticilerin, yerel halkın ve genel olarak siyaset alanından dışlanan kesimlerin temsilinde olumsuz olarak sergilenen bir durumdur. Bu kesimlerden toplumda ikincilliği vurgulanan kadınlar, sınırlı bir katılım sergilemektedir.

Türkiye’de bu durumu açıklamak için üç unsurdan söz edilebilir; birincisi kadınların kurumsal siyasetteki simgeselliği, ikincisi kadınların yerel toplumda bile hareketlerinin sınırlı olması, üçüncüsü de kadın örgütlenmelerinin yakın zamana kadar yereli ilgi alanı dışında bırakmış olmasıdır (Alkan, 2004). Artık katılım araçlarının sayısındaki ve STK tipi katılımcı niteliği bulunan kuruluşların sayısındaki artışla birlikte bu durumun aşılması beklenirken, sonuçların yetersizliği, henüz toplum olarak bu eşitsizlik durumuna tam anlamıyla itiraz edilmediğini ortaya koymaktadır.

Türkiye’de aday olarak katılımın zayıf olduğu fakat parti faaliyetlerinde tabana yayılan bir kadın katılımının olduğu görülebilmektedir. Özellikle kadınların siyasi mekanizmalarla ilişki kurabilmelerine aracı olan kadın kollarının bir dezavantajı olarak kadınları, kadınlara özgü işlerle siyaset içerisinde tutma çabası bulunmaktadır. Kadın kolları ülkemizde ilk defa 1953 yılında CHP tarafından kurulmuş, 12 Eylül Darbesi sonrası siyasi alanda gerçekleştirilen yasaklarla birlikte kadın kolları tarzı örgütlenmeler kapatılmış, 1995 yılında yapılan anayasa değişikliği ile bu yasak kaldırılmıştır (Çadır, 2011: 55-57). Siyasal partilerin bu anlamda oluşturdukları kadın kolları, kadınları siyasete çeken ancak öne çıkmasında zayıf bir tutum

sergileyen oluşumlardır. Çünkü kadınlara bu topluluklarda yüklenen sorumluluklar biraz daha geri plandaki işler ve kadınların günlük yaşantısına paralel görevlerdir. Siyasi parti kadın kolları, parti yönetiminin güdümünde, partinin mutfak işlerini yapan, oy toplamak için sahaya inen ve çoğunlukla parti içerisinde önemli karar noktalarına gelemeyen kadınlardan meydana gelmektedir (Tutar, 2014: 26). Bu anlamda siyasi alanda etkinlik gösteren bu oluşumlarda tam anlamıyla siyaset yapıcı bir kadından bahsetmek mümkün olamamaktadır. Kadın kolları genellikle, çay, kermes, piknik düzenleyen ve parti propagandasını evleri dolaşarak yapan bir yardımcı örgütlenme konumundadır (Gökçimen, 2008: 45). Siyasi partilerdeki kadın kolları, daha çok sosyo-kültürel alanda faaliyet göstermeleri beklenen kadınların, aile sorumluluklarının yanı sıra yine cinsiyetçi bir yaklaşım içerisinde siyasi yelpazenin her iki tarafında da sadakat ve itaat beklentisi ile siyasi parti organizasyonlarında var olmaya çalışmaktadırlar (Tepav, 2014: 43). Bir bakıma cinsiyet rollerindeki farklılaşmalar, genellikle erkeklerde siyasi katılımın sınırlarını genişletirken, kadınların sınırlarını daraltmaktadır (Kahraman, 2002: 69).

4. KADINLARIN KAMUSAL ALANIN BİLGİSİNE ERİŞİMİ İLE YEREL İKTİDARA KATILIMI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN MALATYA ÖRNEĞİNDE İNCELENMESİ

Yerel yönetimlerin eril iktidarın elinde bulunduğu kent yapısında kadının mekânı kullanım hakkı da eril kurallar çerçevesinde, belirli sınırlarda gerçekleşmektedir. Yerel kültürün de desteklediği bu toplumsal yapı, kadının kentteki görünürlüğünü ve yerel iktidara katılım düzeyini azaltmaktadır. Yerel yönetimlere katılımında eril yoğunluk karşısında kadınlar, ikincil bir duruma düşebilmektedirler.

Konu kapsamında seçilen üç mahalle olan Paşaköşkü, Zafer ve Kaynarca Mahalleleri'nde farklı gelir grupları ile farklı sınıfsal yapılara ait kadın profilleri bulunmaktadır. Bu durum geleneksel ilişkilerin yoğun yaşandığı Malatya'da kadınların toplumsal cinsiyet eşitsizliği bağlamında yerel iktidara erişimleri ve katılımlarının farklı olduğu ve sınıfsal yapılarda hangi düzeyde gerçekleştirildiğinin incelenmesini sağlamıştır.

Çalışmada öncelikle toplumda yaygın olarak belirtilen kadına dair mekânların mahalle ve köy ile sınırlandırıldığı bir kültürde sınıfsal konumları farklı olan kadınların, kamusal alanda yer alabilmeleri ve yerel iktidara erişilebilmeleri sorgulanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda öncelikle mahallelerin ve buldukları Malatya ilinin yerel yönetim profili ve kentsel kamusal ilişkileri aktarılmıştır. Çalışmanın son kısmında da farklı gelir gruplarından oluşan Zafer, Kaynarca ve Paşaköşkü Mahalleleri'nde araştırmanın hipotezleri sınanmıştır.

4.1. Malatya'daki Kentsel-Toplumsal Yapı

Malatya ili, 2015 Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre 772.904 nüfusa sahiptir. 13 ilçe ve büyükşehir belediyesi dâhil toplam 14 belediyesi bulunmaktadır ve en büyük ilçeleri sırasıyla Battalgazi (301.483), Yeşilyurt (294.452), Doğanşehir (39.391)'dir (TÜİK, 2015a). 30 Mart 2014 tarihinde büyükşehir statüsünü alması ile köy yerleşimleri, mahalle statüsüne geçirilmiştir. Kentin mahalle sayısı 716 olarak hesaplanmıştır (İçişleri, 2016). Malatya ilinin –büyükşehir olması ile birlikte merkez ilçe kaldırıldı- Akçadağ, Arapgir, Arguvan, Battalgazi, Doğanşehir, Hekimhan, Pütürge, Doğanyol, Kale, Yazıhan, Kuluncak, Yeşilyurt ve Darende olmak üzere 13 ilçesi vardır.

Malatya adının Hitit kaynaklarında “Maldiya” olarak geçtiği ve “Melit” Hititçe “bal” sözcüğünden türediği bilinmektedir (Oğuz, 1985). Tarihsel süreç içerisinde de birçok

medeniyete ev sahipliği yapmış olan Malatya ili, çeşitli kültürlerin izlerini taşımaktadır. İzolu mevkii Cafer höyükte yapılan kazılarda yöre insanının, M.Ö.7000 yılında paleolitik mağaralardan çıkarak ilk defa tarım ve hayvancılıkla uğraştıkları ve yerleşik köy hayatına geçtikleri anlaşılmaktadır. Malatya ili, Hititler başta olmak üzere, Romalıların, Bizanslıların, Anadolu Selçuklularının ve son olarak Osmanlıların hâkimiyetinde yer almıştır. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte 1924 Anayasası ile il statüsüne geçmiştir.

Malatya, coğrafi bakımdan Orta Anadolu'yu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'yu, Batı Anadolu'yu, Mezopotamya ve Mısır gibi tarihi kültür ve medeniyet mekânlarına bağlayan bir köprü niteliğindedir (Karagöz, 2008: 299). Tarihsel süreçte askeri ve ticari anlamda önemli bir merkez haline gelmiştir. Bu durum köklü bir geçmişe sahip olmasına ve kentsel-toplumsal anlamda dönüşümler yaşamasına yol açmıştır. Kentin tam anlamıyla değişmeye başladığı dönem olarak Cumhuriyet sonrası dönemden bahsedilebilir. 20 Nisan 1924'te Teşkilatı Esasiye Kanunu'nun 89. maddesine dayanılarak Elazığ'dan ayrılarak il yapıp belediye statüsüne kavuşan Malatya (Karagöz, 2008: 303), kentleşme ve kentlileşme yönünde modern kent görünümüne kavuşturulmaya çalışılmıştır.

İlin ekonomisinin ise il statüsünü aldıktan sonra tarım yanında sanayi alanında da faaliyete geçtiği görülmektedir. Cumhuriyet'ten sonraki ilk dönemde Malatya, sanayi ve ulaşımda fazla gelişmiş bir şehir olarak bilinmiyor ama 1930 sonrası devletçilik politikasından yararlanan illerden biri olmuştur (Karagöz, 2008: 317). Bu anlamda 1930 yılında demiryolunun yapılması, kurulan şeker, tütün fabrikaları ve sonraki yıllarda kurulan Sümerbank Malatya Pamuklu Sanayi, Malatya Sigara Fabrikası kentin gelişiminde ekonomi anlamında dönüşüm noktası olmuştur. Makine teknolojisinin kırsal alana girdiği 1948'li yıllarda Malatya'da bu durumdan etkilenen illerden biri olmuştur. Malatya'da tarımsal üretim geleneksel usullerden kurtularak hızla modernleşmiş ve buna bağlı olarak ilde narenciye türü bitkiler dışında her türlü bitkisel üretim yapılabilmiştir (Bayraktar, 1998: 22).

İkinci Dünya Savaşı sonrası kente göçlerin arttığı görülmüştür. Bu dönemde kırsal toplumsal işgücü ve sermayesinin kente akmasıyla birlikte gecekondulaşmanın da arttığı ve böylece kentsel mekânın değiştiği ve eski düzenin kent halkının ihtiyaçlarını karşılamadığı görülmüştür. 1950'li yılların ikinci yarısından itibaren Malatya'da gecekondulaşma başlamış ve Kernek, Kaynarca, Boztepe, Kiltape, Samanarkı gibi gecekondu alanları oluşmuştur (Belediyecilik...,1992: 78).

1980’li yıllar ülkede sermayenin kent toprağına yöneldiğı yıllardır. Belediyeler kent yöneticiliğı anlayışından sıyrılmış ve sermayenin yeniden üretimine imkân veren kent işletmeciliğı anlayışına yönelmiştir (Şengül, 2009: 175). 1980’li yıllardan sonra ülkeye adım atan serbest ekonomi modelinin uygulanması ile ortaya çıkan ihracattaki artış, kayısının dış pazarlara ulaşmasını sağlamış ve Malatya’nın kalkınmasında etken olmuştur (Kaymak, 2000: 70). Bu da tarıma dayalı sanayi kollarının kente yerleşmesine sebep olmuştur; kayısı fabrikaları, dokuma, şeker ve sigara fabrikaları bu sanayi kollarından bazılarıdır. 1980 sonrası liberal ekonomik politikaların uygulayıcısı ve hemşeriliğı vurgulanan Turgut Özal’ın Malatya’da özel sermayenin gelişmesini sağlayacak teşviklerde bulunduğu aktarılmaktadır (Sayın, 1996: 102).

Üniversitenin kurulması, organize sanayi sitelerinin oluşturulması, 2. Ordu’nun kente getirilmesi, kayısıya dayalı tarım ticaretinin başlaması, tekstile ve kayısıya dayalı fabrikaların artış göstermesi bu dönemlerde ardı ardına gerçekleşmiştir. Günümüzde bu fabrikaların birkaçı kapanmış olsa da çalışmaya devam etmekte olanlar da bulunmaktadır. Kentte bu noktada kayısının yanı sıra ekonomisine canlılık katan diğer bir unsur da üniversitenin kurulmasıdır. Özellikle son üç yıldır kayısıda yaşanan düşük verim alımı ve üniversitenin kent ekonomisine olan katkıları göz önüne alındığında ekonominin canlanmasında ve olumlu bir seyirde ilerlemesinde etkisi olduğu söylenebilir. Üniversiteye ait öğrenci nüfusunun kente yaptığı harcamalar, kentlileşme yönündeki katkıları, İnönü Üniversitesi’ni kentin ekonomisinde etkin bir maddi koşul haline getirmektedir.

1980’den günümüze kadar olan dönemde yönetimler işletmeci mantığıyla sermayeyi önemsemekte ve bu yöndeki atılımları ile yeni bir belediyeçilik anlayışıyla ortaya çıkmışlardır. Küreselleşme süreci ile Malatya kent mekânında içerisinde giyim, gıda, hediyelik eşya, mobilya gibi ihtiyaca ve lüks tüketime yönelik ürünlerin yer aldığı alışveriş merkezleri yerlerini almıştır. Sümer Park alanında yapılan alışveriş merkezinin bütün mağazaları içerisinde toplaması, kent toprağının sermayeye açılmasının bir sonucu olarak merkezdeki Yeni Cami civarı ve kapalı çarşı esnafının kazancını etkileyen bir gelişme olmuştur. Hazır ürünlerin satışını yapan mağazalarla birlikte Bakırcılar Çarşısı gibi el sanatlarının yapıldığı üretim mekânları da varlığını korumaktadır.

Malatya kenti, doğu-batı yönünde konumlanmıştır ve son yıllarda kentin merkezinin batıya doğru kaydırıldığı görülmektedir. Kent doğu-batı doğrultusunda gelgitlerini

sürdürürken yıllardır yapılan çevreyolu altı ve çevreyolu üstü ayrımı, bu bölgelerde kalan mahalleler arasında sosyo-ekonomik yönden farklılıklar oluşturmuştur. Kentin çevreyolunun kuzeyinde kalan kısımları, kırsal kültürün devam ettiği, merkezdeki ailelere kıyasla alt gelir gruplarının yoğun yer aldığı mahalleler olarak görülebilmektedir. Kentsel olarak meydana gelen bu farklılık nedeni ile mahalleler arasında görece ayrımlar oluşmuştur. Yeni yasayla mahalleleşen köyler de kent genelindeki mahalle sayısını arttırmış ve kırsal-kentsel yaşam biçimlerine göre mahalleler ortaya çıkmaya başlamıştır. TÜİK'in 2010 verilerine göre 495 olan köy sayısı, 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri'nden sonra büyükşehir statüsüne kavuşulmasıyla ortadan kalkmıştır. Bu durum Malatya kentinin hızla alanını genişleterek, köyleri bünyesine kattığını göstermektedir (Elibüyük, 2013: 212).

Kentin ekonomisinde büyük yeri olan kayısı tarımının üretici ve işçiyi bir araya getiren mevsimlik istihdam durumu sonucunda kent, ülkenin birçok yerinden mevsimlik göç almıştır. Zamanla gelen işçi gruplarının Malatya'ya yerleşmeyi tercih etmeleri, farklı kültürlerin bir arada bulunması sonucunu doğurmuştur. Bunun dışında 1960'lı ve 1970'li yıllarda Malatya'daki sosyo-ekonomik gelişmeye bağlı olarak çevre illerden ve çevre illerin köylerinden ve 1990'lı yıllarda da Güneydoğu'daki terörden kaçarak (Kaymak, 2000: 70) Malatya'ya yerleşen çoğunluğu yoksul olan göç kitlesi bulunmaktadır. Aynı şekilde yaşam alanları baraj altında kalarak Malatya'ya göç eden bir kırsal nüfus bulunmaktadır. Bu durum toplumsal yapının dönüşümünde önemli olan kırılmalardan bir tanesidir. Kente yerleşen bu nüfusla birlikte kentin mahalleleri, mahalle sakinlerinin memleketleri ile adlandırılır olmuştur. Çoğunlukla Adıyaman, Elazığ, Baskil gibi yörelerden gelen toplulukların yer aldığı mahalleler bulunmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (2015a) verilerine göre, 2014-2015 arası dönemde Malatya'nın toplam aldığı göç sayısı 26.925'tir. Çoğunlukla çevre iller olan Adıyaman, Elazığ, Kahramanmaraş, Gaziantep'in yanı sıra, Malatya yerel halkı ile akrabalık bağı bulunan ve ticari amaçla Malatya'ya göç veren diğer iller arasında İstanbul ve Ankara ilk sıralarda yer almaktadır. Yine aynı dönem Malatya'nın toplam verdiği göç sayısı 31.368'dir. Göç verdiği illerin içinde Adıyaman, Elazığ, İstanbul, Ankara yine ön sıralarda yer almakta ama bu kez sıralamaya İzmir ve Mersin gibi iller de dâhil olmaktadır (TÜİK, 2015a).

Göçlerin ve üniversite nüfusunun hareketliliği, kentin sosyal ilişkilerinde değişimler yarattığı söylenebilir. Üniversite-kent ilişkisi maddi anlamda kent ekonomisinde etkili

olurken, manevi anlamda, toplumsal anlamda ortaya koyduğu dönüşümle de etkili olmaktadır. Ancak bu nüfus hareketleri ve modern kent olma yönünde ortaya çıkan sosyo-ekonomik değişimler, geleneksel kültürü tamamen ortadan kaldırmamış aksine yeni değerlerle, esnek sınırlarla birlikte gelenekselliği sürdürme yoluna gitmiştir. Artan modern kent görünümüne, apartmanlaşmaya rağmen aile, komşuluk, akrabalık ilişkilerindeki kültürel kodlar silinmemiştir. Bu nedenle kentte görünüm olarak modernleşme ve kentleşme kazandırılmaya çalışılsa da aynı sonuçlar kültürel ve toplumsal anlamda hızlı bir şekilde gerçekleşmemektedir.

4.2. Malatya'nın Yerel Yönetim Yapısı

Malatya'da yerel yönetimler, köklü bir tarihi geçmişe sahiptir. Ancak tam anlamıyla belediyeçilik faaliyetlerinin başlaması 1970'li yıllarda neo-liberal politikaların Türkiye'ye girmesiyle başlamıştır. Bu tarihten öncesi dönemler, yaşanan iç sıkıntılar, tam anlamıyla oturmamış merkezi yönetim anlayışı ve merkezi yönetimin doğudaki kentlere erişimindeki sıkıntılarla, dönem şartlarına göre gelişen ve değişen bir belediye teşkilatının ortaya çıkması ile sonuçlanmıştır.

Malatya, yerel yönetiminin tarihi ve dönemsel faaliyetleri hakkında bilgi toplanması kısmında zayıf bir konumdadır. Yapılan literatür taramaları, yaşanan dönemin ülke şartları göz önüne alınarak bu başlık altında Malatya yerel yönetimlerinin tarihsel sürecine değinilmeye çalışılmış ve günümüz belediyeçilik anlayışında meydana gelen değişimler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

4.2.1. Malatya'da Tarihsel Süreçte Yerel Yönetimler

Malatya ilinde belediyeçilik anlayışı tarihsel olarak, ülke genelinde ilk defa kurulan belediye teşkilatlarıyla 19. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır. Osmanlı Dönemi'nde Malatya, yerel hizmetlerin vakıflar aracılığıyla gerçekleştirildiği bir süreç yaşamaktaydı. Malatya, Osmanlı Devleti zamanında önce kent merkezinde kadılar tarafından belediye işlerini gerçekleştirirken, mahallelerde ise kadının görevlerini mahalle imamları yerine getirmekteydi (Çağdaş, 2011: 395) ve imamların maaşları vakıflardan karşılanmaktaydı.

Belediyelerin kuruluşu tarihsel olarak İstanbul dışındaki yerlerde belirli bir süreçte gerçekleşmiş olsa da gelişme ve ilerleme konusunda Malatya biraz yavaş bir görüntü

sergilemiştir. Kaynaklarda kentin mahalle teşkilatına yönelik talebinin 1864 yılında ilk defa dile getirildiği ve dönemin Sadrazamı tarafından Padişah'a sunulduğu aktarılmaktadır (Işık, 1998: 596). Taşradaki belediyeleri düzenleyen Vilayet Belediye Kanunu, İstanbul dışında bulunan kent ve kasabalarda belediye örgütü kurulmasını kabul etmiş ve bu belediyelerin reis, belediye meclisi ve cemiyeti belediye olmak üzere üç organdan oluşacağını belirtmiştir (Çağdaş, 2011: 396). Kurulan ilk belediye teşkilatı için başkan seçimi de yapılmıştır. Bu dönemde Malatya nüfusu, Müslüman, Gregoryen, Katolik, Protestan olmak üzere karışık bir toplumdaki oluşmaktaydı. Kent yönetim ve hizmetler bakımından noksan yapıdaydı. Işık'ın (1998: 272) salnamelerden aktardığı bir metin, kentin 1891'deki düzensiz görüntüsünü gözler önüne sermektedir; *“İhtiyacı nispetinde yolları dahi olmadığından bir mahalleden diğerinde yahut çarşı ve pazar yerine varmak için birçok yerleri dolaşmak icab eder.”*

Cumhuriyet Dönemi'ne gelindiğinde ilk resmi belediye teşkilatı, Malatya'ya il unvanı verilmesiyle kurulmuştur. Malatya'da belediyenin ilk kurulduğu yıllarda, belediyeçilik faaliyetlerinin de yerel halkın temel nitelikli ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gerçekleştirildiği görülmektedir. Ancak 1930'lu yılların belediye deneyimlerde merkeziyetçiliğin devam ettiği görülmektedir. Belediye Yasası'nın geniş yetkiler vermesine rağmen yerel yönetimler için bu dar bir alanı ifade etmiştir (Şengül, 2009: 167). Cumhuriyet'in ilk yıllarında bütün belediyelerin yaptığı ortak çalışmalar şunlardır: lağımaların ıslahı, sağlık ocağı yapımı, itfaiye teşkilatının kurulması, mezarlık alanların korunması ve mezbahaların açılmasıdır (İlhan, 2007: 53).

Malatya'da kayıtlarda toplam 25 belediye başkanının ismi geçmekte, başkanların tamamının erkek oluşu dikkat çekmekte ve sonuncusu olarak Ahmet Çakır ise 2009'da başladığı görevine devam etmektedir (Cengiz, 2000: 113). İlk dönem belediye başkanlarının isimlerine kaynaklarda rastlamak mümkün ancak faaliyetleri ile ilgili bilgi bulunmamaktadır. Ancak kayıtlarda Malatya siyasetinde etkin ailelerden biri olan Temelli ailesinin kentsel faaliyetleri dikkat çekmektedir. 1937 yılında Tefik Temelli'nin, dönemin şartlarında kazma kürekle kente içme suyu getirmek için çalışmalar başlattığı ve Pınarbaşı'ndan 1940 yılında içme suyunu getirdiği, suyun borularla caddelerden geçirilerek, caddenin başında Almanya'dan getirilen tulumbar aracılığıyla halka ulaştırdığı aktarılmaktadır (İlhan, 2007: 55). Kentin önemli ulaşım güzergâhlarından birini oluşturan Temelli Caddesi, yine aynı ailenin sonraki yıllarda siyasete katılan bireyleri aracılığıyla gerçekleştirilen hizmetleridir.

İl olarak kurulduğu yıllarda Malatya'nın 11 tane ilçesi bulunmaktaydı. Ancak 1934 yılına geldiğinde sırasıyla Kemaliye Erzincan'a, Darende Sivas'tan ayrılarak Malatya'ya, 1950 tarihinde Adıyaman il statüsüne kavuşunca da Kâhta ve Besni Malatya'dan ayrılmıştır (Karagöz, 2008: 303). Zamanla kentin idari yapısı oturmaya başlamıştır. Kurumlar oluşmaya ve kentin merkezi noktası oluşmaya başlamıştır. Yönetim kadrolarında kentin tanınan eşrafından, ailelerinden insanların yer aldığı görülmektedir. Bu durumda yönetimin işleyişi de merkezi iktidarın yanında bu ilişkilerin hâkimiyeti doğrultusunda gerçekleşmiştir. Belediye başkanlığı, yeni rejim içerisinde bir anlamda ağalığın, beyliğin yeniden üretimine imkân sağlamıştır (Şengül ve Diğerleri, 2016: 85). Bu dönem seçimle başa gelen ilk belediye başkanı, Hasan Bey olmuştur (Karagöz, 2008: 303). Belediye başkanlarının yanında dönemin valileri de kentsel hizmetler konusunda faaliyetler göstermişlerdir. Özellikle yol, ulaşım hizmetleri, başa gelen kişilerin ilk ilgilendikleri konular olmuştur. 1930'lu tarihlerde Vali İbrahim Akıncı, göreve geldiğinde ilk yaptığı iş, şehir yollarının düzenlenmesi ve köy yollarının merkez yollarla bağlanması konusu olmuştur (Karagöz, 2008: 318).

1930'lu yıllarda kaynakların merkezi yönetimlerce düzenlendiği ve ekonomik yaptırımların merkezi yönetim eliyle gerçekleştiği görülmektedir. Malatya'ya kentsel hizmetlerin önemli bir kesimini oluşturan elektrik ve su hizmetlerinin yönetimlerce kente 1930'lu yıllarda getirildiği görülmektedir. Elektrik ilk kez 1931 yılında, Derme Suyu üzerinde Tecde yöresine kurulan iki türünlü bir santralden iletilirken; şehrin suyu ise 1936 yılından itibaren Gündüzbey, Pınarbaşı'ndan sağlanmıştır (Malatya Yıllığı, 1973: 179-181). 1945 yılında ise ulaşım ve yol düzenlemelerinin kentin birçok yerinde başladığı görülmektedir.

Devletçilik politikası tam anlamıyla 1950'li yıllara doğru Malatya'da karşılığını bulabilmiş, bu anlamda birçok yatırım gerçekleştirilmiştir. Malatya aynı anda hem demir ve karayolu ulaşımında önemli bir kavşak noktası haline gelmiş, hem de dokuma, sigara-tütün ve şeker fabrikaları gibi tarıma dayalı sanayi alanında tesislerin kurulduğu bir merkez konumuna gelmiştir (Aladar, 2009: 47). Malatya'daki tarım alanlarına traktörün girmesiyle makine, insan emeğinin yerini almaya başlamış ve kırsal nüfusun kentlere göçünü arttırmıştır. Bu dönemle ilgili inancın, muhafazakârlığın yoğun yaşandığı Malatya'da traktörün 'şeytan icadı' olarak yaftalanıp, birçok çiftçi tarafından kullanılmak istenmeyip, zamanla makine kullanan çiftçi karşısında zarara uğrayarak tarımı bırakanların da olduğu anılarda aktarılmaktadır. Ancak bu dönem Malatya'sı tarıma dayalı ekonomisi, düşük rakamlı nüfusu, tek parti yönetimi ve

kolektif kentsel hizmetlerinin gelişmemesiyle birlikte yerel iktidar-yerel halk ilişkisinde de sınırlı düzeydedir (Şengül ve Diğerleri, 2016: 85).

1950 yılı itibariyle kentsel mekânda da değişimler ve ihtiyaçlar noktasında yapılaşmalar başlamıştır. Bu dönem kırsaldan kent merkezine gelen göçler ve genişleyen kent mekânının altyapı hizmetleri, üzerinde önemle durulması gereken konular haline gelmiştir. Ancak Şengül'ün (2009: 160) kentlere göçlerin arttığını vurguladığı yerel yönetim deneyimini dönemlediği çalışmasına kıyasla Malatya bu dönemde aldığı göçün de kırsal olması nedeniyle farklı bir görüntü çizmiştir. Yerel yönetimlerin yeni yeni kent ve civarına hizmetler noktasında erişildiği ve imece usulü mahalle işlerinin mahalleli ile birlikte el birliğiyle yapılmaya çalışıldığı bir dönemdir. Salih San (1955: 19) bu mahalli çalışmalara Derme ve Şahnahan suları üzerinden yapılan sulamalarda halkın belediye hizmetlerine katılımının görülebilmesi noktasına dikkat çekmiştir:

Mintıkada arızaların fazla olmasından dolayı ekime müsait arazi gayet kıymetlidir. Akarsu yataklarının derinde olması taşkın ve bataklık mevzularını önlediğinden mahalli çalışmalar tamamen sulama mevzularına inhisar etmiştir. Denilebilir ki halk en küçük bir arazi parçasını dahi sulamak için bütün imkânları ile çalışmış, fevkaladenin üzerinde bir başarı göstermiş, büyük kelimesiyle ifade edilebilecek sulamaları dahi başarmıştır.

Yerel hizmetlerin gerçekleştirilmesi noktasındaki yetersizlikler bu dönem öne çıkmaktadır. Yerel hizmetlerde yaşanan sıkıntıları, dönemin Belediye Başkanı Nurettin Akyurt'un (1955: 22) şu notlarında görmek mümkündür:

Malatya'nın kuruluşu itibariyle her evin büyük bir bahçesi olduğundan, şehir çok geniş bir sahaya yayılmış bulunmaktadır. Bu sebeple belediye hizmetlerinin görülmesi çok güçleşmektedir.

1960 ve 1970'li yıllardan sonra ulaşımın gelişmesiyle ve sanayi konusunda atılan adımlarla kent içinde, yani köyden kent merkezine olan göçlerin arttığı ve kent merkezinde belediyelerin kentsel hizmetler konusunda sorumluluğunun arttığı görülmeye başlanmıştır. Özellikle 1973 yılı şehirleşmeyle paralel olarak yerel hizmet ihtiyaçlarının arttığı bir yıl olmuştur. 1973 yılına gelindiğinde her yıl nüfusun %6'sını kapsayan bir şehirleşme oranı görülmekteydi (Malatya Yıllığı, 1973: 199). Bu durum köylerden ve çevre illerden gelen göçlerin (ki bunlar kırsal nitelikli işgücü ve sermaye yapısına sahipti) kente yerleşmesiyle yerel nitelikli kentsel ihtiyaçları artan bir nüfusun varlığına işaret etmekteydi. Ülkede kent yoksulluğu vurgusunun ön plana çıktığı bu dönemde siyasi gelişmelerin de yerel-merkez iktidar ilişkilerin de etkilendiği bir dönem olmuştur.

1980 ve sonrası dönemseller olarak belediye hizmetlerine dair kayıtlara fazla rastlanılmamaktadır. Ancak 1980 sonrası belediyecilik anlayışlarında belirli özellikler dikkat çekmektedir. Birincisi, döneme devleti küçültme ve özelleştirme düşüncesinin yayılması ve ikincisi, 24 Ocak Kararları ile ortaya çıkan şirketleşme yolunda, ihaleci bir belediye anlayışıdır. Kent işletmeciliğinin öne çıktığı bu dönemde yönetimler, sorumlu oldukları alanlarda özel sektörle işbirliği içerisinde hizmetleri gerçekleştirmeye başlamışlardır (Şengül, 2009: 175). Malatya’da, 1984 yılında belediye başkanı Seyhan Semercioğlu’nun bir muhtarlar toplantısı sırasında kullandığı ifadeler, dönemin belediyecilik bakımından yeni yeni aşamalar kaydettiğini göstermektedir (Malatya Belediyesi, 1985: 89):

1984 yılında satın alınan 10 adet sıkıştırılmalı çöp kamyonu ile çöplerin kısa sürede ve düzenli toplanması sağlanmıştır. Sıkıştırılmalı çöp kamyonlarının alınmasından sonra, 1984-1985 yıllarında yaz mevsiminde ana caddelerin ve çarşı merkezinin çöplerinin günde en az bir defa, mahalle ve sokakların çöplerinin ise üç günde bir alınması, kış mevsiminde ise ana caddeler ve çarşı merkezinin çöplerinin günde iki defa, diğer semtlerin ise haftada bir defa alınmasını sağlayan bir program uygulanmıştır.

Ancak yukarıda dikkat edileceği üzere kentin belediye hizmetlerinden çoğunlukla kentin temizlik faaliyetleri noktasında bir sisteme oturtulmaya çalışıldığı ve günümüzde bir mahallenin ihtiyaçlarıyla kıyaslandığında kentsel hizmetler açısından ciddi anlamda eksiklikler olduğu görülmektedir. Aynı konuşmada 1985 yılı içerisinde çöplerin yerlere dökülmesinin kent açısından kötü bir görüntü oluşturduğu ve bunu önlemek için 400 adet çöp kutusunun mahallelere yerleştirildiği belirtilmiştir (Malatya Belediyesi, 1985: 89). Konuşma metninin tamamı incelendiğinde 1984 ve 1985 yılları arasında kentin temizlik ve içme suyu temini noktasında hizmetlere yoğunlaşıldığı görülmektedir. Henüz içme suyunun ulaşmadığı konutların sorununun belediye tarafından yapılan çalışmalarla çözülmeye çalışıldığı da görülmektedir. 1984 yılında çeşitli mahallelerde toplam 597 eve, 1985 yılında ise 703 eve içme suyu ulaştırılmıştır (Malatya Belediyesi, 1985: 89).

Bu dönem belediye hizmetlerine dair bilgiler arasında kayıtlarda belediyenin “Kardeş Belediye” projesi kapsamında attığı bir adıma rastlanılmaktadır. Artık belediyeler ulusal ekonomi ve mekânsal işbölümü kapsamında birbirlerini tamamlama özellikleriyle öne çıkmışlardır (Şengül, 2009: 175). 1985 tarihli meclis kararıyla Malatya Belediyesi, Eminönü Belediyesi’ni kardeş belediye olarak seçmiş, aynı yıl içerisinde Eminönü Belediyesi’nden bunun kabulüne yönelik bir adım atılmıştır (Malatya Belediyesi, 1984: 39). 1980’li yıllar yerel yönetimlerin hareketliliğini değiştiren gelişmelere sahne olmuştur. Sınırlarının dışında

kalan başka yerel yönetim birimleri ile ilişki halinde hareket etmeye müsait zeminler oluşmaya başlamıştır. 1980'lerden önce ulusal sınırlar içinde hareket imkânı bulan yerel yönetimler, sonrası süreçte uluslararası ilişkilere ve işbirliğine açık birimler haline gelmişlerdir (Bıçkıcı ve Sobacı, 2011: 228).

1989 yılında Malatya'da il ve ilçe, kasaba belediyeleriyle toplam 32 belediye bulunmaktaydı (Malatya Yıllığı, 1989: 32). Genişleyen kentle birlikte yerel nitelikli ihtiyaçların artması beraberinde bazı noktalarda belediye kurulması zorunluluğunu getirmiştir. İlerleyen yıllarda belediye iktisadi teşebbüsleri örnekleri kurularak hizmetler için belediye dışında alternatif araçlar bulunmaya başlanmıştır. Yerel yönetimler sermayeye karşı daha duyarlı hale gelmişlerdir. Hizmetler özelleştirme yoluyla gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Ulaşım tekelini elinde bulundurması örneği olan MOTAŞ gibi kuruluşlar ortaya çıkmıştır. Malatya Büyükşehir Belediyesi Ulaşım ve Toplu Taşıma Hizmetleri 1998 yılında kurulmuş ve 1999 yılında faaliyete başlamıştır (MOTAŞ, 2016). Aynı yıl gazetelerde belediyenin bir hizmeti olarak kentin Yeni Otogar'ı gündemde sıkça yer almıştır (Demirkök, 2007: 30).

Bunun dışında halk ihtiyaçlarının uygun fiyata karşılanabileceği kuruluşlar da kurulmuştur. Ekmek üretimi için 1991 yılında kurulan MEGSAŞ kuruluşu bunlardan bir tanesidir. Bunların yanı sıra yeni kaynaklar yaratma isteği ile otopark, iş hanı, otel, soğuk hava deposu yapıp işletmek gibi faaliyetlerde bulunarak ek gelirin sağlanabileceği yeni kaynaklar ortaya çıkarma hedefleriyle yapılan işler bulunmaktadır. Bu anlamda Esenlik Market (1990) ve diğer işletmeler, otopark işletilen mekânlar, şehrin birçok yerinde faaliyet vermektedir. Kent büyüdükçe ihtiyaçlar artmakta, yeni beldeler kurulmakta ve buna bağlı yerel hizmetleri gerçekleştirecek yerel yöneticiler seçilmekteydi. Bu döneme dair Malatya'nın belediye birimi sayısında artış yaşadığı görülmektedir. 1996 yılı itibarıyla il, ilçe, kasaba belediyeleri ile toplam 46 tane belediye kayıtlarda yer almaktadır (Malatya Yıllığı, 1996: 49).

2000'li yıllar bir bakıma Malatya Belediyesi için kent mekânının sermayeye açıldığı, yoğun çalışmaların yapılmaya çalışıldığı dönemlerdir. Merkezde yer alan Soykan Parkı, Sümer Parkın şuan konumlandırıldığı Sümer Holding arazisi ve aynı yıllarda ulaşım sorununu çözmek adına il genelinde yapımı başlatılan altgeçitler, dikkat çeken bir hızla yapılmış, kent toprağı yenilenmiş ve dönüşüm yaşamıştır. 2007 yılında 113 dönümlük Sümer İşçi Evleri yerinin tapusunun alınıp, ihalesinden sonra temelinin atılmasıyla Malatya'da "yeşil alan" miktarının artacağı yönündeki vurguyla birlikte Malatya Belediyesi, Sümer Park Projesi'ne

başlamıştır (Malatya Yıllığı, 2007: 54). Aynı şekilde kentin ‘yeşil alan ihtiyacının karşılanması’ vurgusu ile yapılan projelere ek olarak, ‘trafik sorununu’ çözmeye yönelik alt geçit ve üst geçit inşaatları hız kazanmıştır.

Son yerel seçim sonucuna bağlı olarak Malatya büyükşehir statüsü olarak, kent-sermaye-yerel yönetim etkileşimi içerisinde kapitalist-prekapitalist ilişkilerini sürdürmektedir. Büyükşehir olmanın sonucunda köyler ve il özel idareleri kaldırılmıştır. Malatya ili, nüfusunun ve yaşam tarzının ağırlıklı olarak kırsal kesimden oluşması nedeniyle büyükşehir olması ile köy birimleri mahalleye dönüşmüş ancak kırsal geleneksel yaşam değerlerini korumayı sürdürmüştür. Aynı şekilde İl Özel İdaresi, kentsel hizmetler noktasında ortağı olduğu şirketlerle yerel nitelikli hizmetlerin gerçekleştirilmesinde aktif rol oynamıştır. Ortağı bulunduğu bazı şirketler; Esenlik Market, Anateks, Maksan, Megsaş, Moraş, Kaypur, Yifaş (Yeşilyurt Ticaret Sanayi A.Ş.), Malatya Belediyesi Fuarcılık Hizmetleri gibi. Yıllara göre Malatya İl Özel İdaresi’nin yaptığı hizmetler incelendiğinde ağırlıklı olarak eğitim ve kültüre, devamında ise sırasıyla genel yönetim ve sağlık alanında yapılan hizmetler ve ayrılan bütçelerin yüksek rakamlarda gerçekleştiği görülmektedir. Bu anlamda büyükşehir olmakla birlikte kent yerel yönetiminde de değişimler yaşanmıştır.

4.2.2. Günümüzde Malatya Yerel Yönetimlerin Yapısı ve İktidar İlişkileri

Malatya ilinin 1924 yılında resmi anlamda başlayan belediyeçilik teşkilatlanması süreci, 30 Mart 2014 yerel seçimleriyle büyükşehir belediyesine dönüşmesiyle devam etmektedir. Osmanlı’dan alınan merkezîyetçi yönetim anlayışından Cumhuriyet Dönemi’ne, yani köklü aile, varlıklı bireylerin yer aldığı bir yönetim tarihinden günümüzde merkez-yerel iktidar etkileşiminde şekillenen bir yönetim şekline geçilmiştir. Önceki dönemlerde aileye, soya dayalı şekilde kadrolarda yer alan bireyler, zamanla diğer yönetim birimlerinde (belediye meclisi, il özel idaresi) yer almakta ya da kent ekonomisine ve yönetiminde yön veren seçkin ailelere dönüşmektedirler. Özellikle yönetim birimlerinin yerel halkı temsil eden bireylerden oluşması demokratik kurumlar niteliğini kazanmasında önemli olmaktadır. Bu anlamda öncelikle yerel meclislerin yapısına bakmak gerekmektedir.

Belediye meclisleri, yerel halkın temsilinde ve sorunlarının dile getirilmesinde, katılımcılık açısından önemli bir yere sahiptir. Meclis üyeleri, toplumun farklı kesimlerini ve farklı siyasi partilerinin temsilciliğini yerine getirmektedir. Bu yüzden üyelerin yerel halk

içerisinden kişilerden oluşması önem kazanmaktadır. Malatya Büyükşehir Belediyesi Meclisi üye sayısı 49'dur (Tablo 3). Bunlardan 3 tanesi kadın, 46 tanesi erkek üyedir (Malatya Büyükşehir, 2016). Üyeler içerisinde cinsiyetler arasında bir eşitsiz dağılım söz konusudur.

Tablo 3: Malatya Büyükşehir Belediye Meclis Üyeleri Cinsiyet Dağılımı

	Sayı	Yüzdellik
Kadın	3	%6.13
Erkek	46	%93.88
Toplam	49	

Kaynak: www.malatya.bel.tr, E.T.: 12.06.2016.

Günümüzde bu anlamda siyasette, temsili mekanizmalarda kadın oranı, geçmiş yıllara nazaran artmış olsa da katılımı artırıcı yapılan faaliyet ve kampanyaların katılımı ve temsilde kadın sayısında daha yüksek bir sonuç çıkarması beklenmektedir. 30 Mart 2014 Yerel Seçim sonuçlarına bakıldığında bu durum, özelde Malatya ilinde yukarıdaki gibi bir sonuç çıkartırken, ülke geneline bakıldığında (Tablo 4), siyasette ciddi anlamda bir kadın eksikliği olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 4: Türkiye'de Belediye Meclis Üyeliğine Seçilenlerin Cinsiyetlere Göre Profili (30 Mart 2014)

	Sayı	Yüzdellik
Kadın	2.198	%10.73
Erkek	18.300	%89.28
Toplam	20.498	

Kaynak: www.ysk.gov.tr, E.T.: 12.06.2016.

Malatya ili geleneksel muhafazakâr tutumuyla yaşadığı kültürüyle kentin ilçe belediye meclislerinde dahi sınırlı sayıda yer alan kadın üyesi ile karşımıza çıkmaktadır. Partilerin kadın aday çıkarma konusunda pasif davrandıkları da gözlenmektedir. Aday listelerine başvurularda erkek sayısının fazlalığı ve eğitim durumunun çoğunluğunun ilköğretim olması, bu kişilerin aynı zamanda kent eşrafından ve tanınan esnaf, çiftçi kesiminden oluşu dikkat çekmektedir.

Tablo 5: Yerel Seçimlerde Malatya İlçelerinde Belediye Meclis Üyelerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

İlçeler	Kazanan Aday Sayısı (2009)			Kazanan Aday Sayısı (2014)		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
Akçadağ	0	36	36	1	14	15
Arapgir	0	9	9	0	11	11
Arguvan	0	9	9	0	9	9
Darende	1	63	64	1	14	15
Doğanşehir	0	65	65	0	15	15
Doğanyol	0	18	18	0	9	9
Hekimhan	0	54	54	1	14	15
Pütürge	0	27	27	0	11	11
Yeşilyurt	0	38	38	7	30	37
Battalgazi	0	29	29	5	32	37
Kale	0	9	9	0	9	9
Kuluncak	0	18	18	0	9	9
Yazıhan	0	27	27	0	11	11
Merkez	4	19	23	*	†	*

Kaynak: www.tuik.gov.tr, E.T.: 13.06.2016.

Tablo 5 incelendiğinde her iki yerel seçim döneminde de erkek adayların katılımı ve kazanma oranlarının, kadın adaylara göre arttığı görülmektedir. 2009 seçiminde kazanan adayların içerisinde sadece Merkez ilçede dört adayın ve Darende ilçesinde bir adayın var olduğu görülmektedir. Kadın adayların eğitim ve yaş durumuna yönelik profil bilgilerine erişilemedi.

2014 yerel seçimlerinde kazanan kadın aday sayısında önceki seçime göre artış görülmektedir. Kadın adayların en fazla olduğu ilçeler Battalgazi ve Yeşilyurt'dur. Ancak görüldüğü üzere kazanan aday sayısı düşük rakamlarda seyretmektedir. Adaylarda gelir durumu arttıkça, eğitim durumunun yüksekliği ya da düşük oluşu yerel iktidara erişimde bir engel olmamakta aksine kent ekonomisinde aktif ve tanınan, ticaret ehli olan varlıklı olan kesimlerin çoğunlukla katılımcı oldukları görülmektedir. Yüksek Seçim Kurulu'nun yayınladığı listelerde kadın adayların çoğunluğu 'ev hanımı' olarak belirtilmektedir. Adaylar içerisinde yükseköğrenime sahip ve meslek olarak mimar, eğitimci, yönetici olan kadın adaylar da bulunmaktadır.

Malatya Büyükşehir Belediye Meclisi'nde yer alan üç kadın üyeden iki tanesi AKP, bir tanesi CHP'den seçilmiştir. Meclisin geneline bakıldığında bu iki parti dışından bir parti üyesinin olmadığı dikkat çekmektedir. Belediye meclislerinin, yerel halkı ve ideolojisi farklı

† 30 Mart 2014 Mahalli İdareler Genel Seçimleri sonucunda Malatya'nın Büyükşehir Belediyesi olması ile birlikte Merkez ilçe kaldırılmıştır. Bu nedenle bu yıllara ait veri bulunmamaktadır.

olan diğerk kesimleri de temsil edici olması gerektiğinden bu tablo, temsilde yeterli görünmemektedir.

Malatya'da belediye başkanlığı seçiminde de yukarıdakine benzer bir tablo ile karşılaşmaktadır. Yerel seçimlerde de kazanan adayların tümünün erkek olması ve kadın adayların eksikliği dikkat çekmektedir. Ayrıca aday isimlerinin farklı yıllardaki seçimlerde dahi değişmeden, sadece yeni adayların eklendiği listelerle seçimlere katılım gerçekleştiği de görülmektedir. Malatya siyaset kültüründe alışlagelen yönetim ve yönetici kadrolarında hemşerilik anlayışıyla, toplumda sevilen sayılan, köklü aileye sahip ve ticari geçmişi olan bireylerin katıldığını seçim sonuçlarında görmek mümkündür. Bu durum küçük belediyelerde daha baskın olabilmektedir. Küçük belediyelerde belediye başkanlığı seçiminde daha çok adayın kişisel özellikleri, aile, akraba desteği etkili olurken; büyük belediyelerde siyasi parti ve taraftarları etkili olmaktadır (İlhan, 2007: 212).

2004 yerel seçimleri sonucu 54 belediye başkanı seçilmiştir (TÜİK, 2004). İlçe ve belde belediyelerinin dâhil olduğu bu rakam 2009 seçimlerinde 53 belediye başkanının seçimiyle değişmiştir. 2009 yerel seçimlerinde seçimlere 266 erkek, 5 kadın aday (ANAP-1, CHP-1, BBP-1, Bağımsız-2) katılmış ancak 53 erkek aday seçimi kazanmıştır. 2014 yerel seçimlerinde 92 erkek ve 6 kadın aday (DSP-1, BTP-1, İP-2, HDP-1, MHP-1) seçimlere katılmasına rağmen seçimi kazanan 13 adayın da erkek olduğu görülmektedir. İlde toplam 39 siyasi partinin bulunması ve seçimlerdeki sonuç tablosu incelendiğinde genel olarak demokratiklik için ortam hazırlandığı fakat sonuçların pek de demokratik olmadığı görülebilmektedir.

Malatya, tarihte hiç kadın belediye başkanı çıkarmayan illerden bir tanesidir. Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümünün siyaset alanının erkek için uygun olduğuna dair genel bir algının Malatya yerel yönetim kadrolarına hâkim olduğunu görmek mümkündür. İlhan'ın (2007: 212) 2007 yılında Malatya il ve ilçe belediye başkanları ile yaptığı görüşmeler sırasında başkanlara sorduğu "Kadınlar yönetimde neden bulunmalı?" sorusuna başkanların bir kısmı, disiplin ve temizliğin artacağı, kaba ve küfürlü konuşmaların azalacağı ve çocuklarla kadınların temsilinin artacağı için kadın yönetimde bulunmalıdır derken; iki belediye başkanı, mesleğin zor şartlarının olması ve kadın evde bulunmalı düşüncesinden hareketle kadınların yönetimde bulunmalarını desteklemediklerini ifade etmişlerdir.

2014 seçimleriyle birlikte büyükşehir statüsüne kavuşmasıyla Malatya, Büyükşehir Belediye Başkanını seçmiştir. Ahmet Çakır, bu süreçte belediye başkanlığı görevini sürdüren kişi olmuştur.

4.2.3. Malatya’da Yerel İktidara Erişim ve Katılım Türleri

Malatya ili seçimlere katılım oranlarında yıllara göre değişiklik gösteren bir yapıdadır. Ancak geçmiş seçimlere dair verilerin yetersizliğinden dolayı seçmen ve aday profillerini analiz etme imkânı bulunamamıştır. Genel olarak katılım şekillerine bakıldığında ise oy verme, parti miting ve toplantılarına katılma, parti lideri olarak katılma, çeşitli örgütlü topluluk ve STK kuruluşları aracılığıyla katılım gibi çeşitli şekillerde gerçekleşmektedir. Malatya kenti bu anlamda katılımın türüne göre yıldan yıla değişik oranlarda katılım gerçekleştirmiştir. Tatar (2003: 336), Malatya’daki bu değişimi çalışmasında 1995-2002 tarih aralığını esas alarak açıklamaya çalışmıştır. Buna göre katılımın türüne göre gerçekleşen oranlar Tablo 6’da aktarılmıştır.

Tablo 6: Malatya’da 1995-2002 Dönemlerinde Katılımdaki Değişim

Katılım Türleri	1995	2002
Parti Yöneticiliği	1.1	1.4
Propaganda Çalışmalarına Katılım	33.2	4.4
Miting-Toplantılara Katılma	24.8	9.6
Oy Verme	38.8	81.5
Katılmayanlar	2.2	3.2

Kaynak: (Tatar, 2003: 336).

Bunların yanında ülke genelindeki yerel seçimlere katılımında kadın-erkek oranlarına bakıldığında siyasette kadın oranının azlığı dikkat çekmektedir. Malatya’nın yerel seçimlerdeki performansını anlamak adına aşağıdaki tabloda yıllara göre yerel yönetimlerdeki kadın-erkek oranına bakmak yeterli olacaktır. 1999’dan 2014’e kadarki yıllarda kadınların yerel yönetimlerdeki temsiline bakılırsa değişimin çok az gerçekleştiği görülebilir. Yıllara göre belediye başkanlığına katılım oranlar düşerken, meclis üyeliklerine katılım 2014 yılında artış göstermiştir. Mahalle ve köy muhtarlıklarına katılım erkekler çoğunluğu oluşturmakta ve kadınlar için yerel yönetimlerin bu ayağında katılım oranları düşük oranlarda seyretmektedir.

Belirtilen yıllar aralığında yerel yönetimlerde kadın oranında herhangi bir farklılığın olmaması demokrasi açısından yönetimlerin başarılı olamadıklarının kanıtı olmaktadır. Gerçekleştirilen dört yerel seçimde toplamda 102 kadın belediye başkanı çıkarken 10.682 erkek belediye başkanı seçimi kazanmıştır. Bu oran kadının siyasi karar alma mekanizmalarına katılımlarının önünde halen engellerin bulunduğu işaret olabilmektedir.

Tablo 7’de Malatya ilinin milletvekili genel seçimleri ve yerel seçimleri sonuçlarına göre kent düzeyindeki katılım oranları bir araya getirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 7: Malatya’da Yıllara Göre Yerel Seçimlere Katılım Oranları

Yıl	Milletvekili Genel Seçimi %	Belediye Başkanlığı Seçimi %	Belediye Meclisi Üyeliği Seçimi %	İl Genel Meclisi Üyeliği Seçimi %	Büyükşehir Belediye Başkanlığı Seçimi %
1950	88.9				
1954	92.6				
1957	75				
1961	77.9				
1965	68.4				
1969	69.3				
1973	69.01				
1977	68.3				
1983	89.5				
1984				87.5	
1987	92.4				
1989				77.7	
1991	79.08				
1994		89.5	89.2	90.3	
1995	79.9				
1999	83.5	80.7	80.6	79.7	
2002	72.7				
2004		67.2	67	70	
2007	78.6				
2009		82.5	82.5	83.3	
2011	87.1				
2014		87	87		87.2
2015 (Haziran)	84.2				
2015 (Kasım)	86.2				

Kaynak: DİE, TÜİK, YSK Verilerinden Derlenmiştir.

Katılım oranlarında yıllara göre dalgalanmaların özellikle genel seçim tarihlerinde, ülkenin darbe dönemlerinde katılım oranlarında düşüşler gerçekleştiği dikkat çekmektedir. Ancak genel anlamda Malatya’da katılım oranları %80’lerde gerçekleşmektedir.

Malatya’da seçimler analiz edildiğinde son seçimlerde faal olarak katılımı, yerel seçimlerde kadın adayların sayısında artış olduğu görülmektedir. Bu durum seçimler açısından bakıldığında temsilde kadın oranı olarak yeterli değildir.

Tablo 8: Malatya’da 2009 ve 2014 Yerel Seçimlerinde Cinsiyetlere Göre Seçmen Profili

	Kadın	Erkek	Toplam
2009	248.398	239.895	488.293
2014	267.356	256.856	524.212

Kaynak: TÜİK.

Önceki yerel seçimlerde karar mekanizmalarındaki kadın sayısına ek olarak Tablo 8’de seçmen profillerine bakıldığında kent nüfusunun yarıdan fazlasını oluşturan kadın nüfusunun katılımı daha çok oy kullanma düzeyinde gerçekleştirmeye çalıştıkları görülebilmektedir.

Son dönemde ortaya çıkan artışın birçok nedeni bulunmaktadır. Birincisi, toplumsal olarak siyasal bilincin arttırıldığı ve özellikle toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin hâkim olduğu bir kentte kadın aday sayısında bunu görmek mümkündür. İkincisi, artan örgütlenmelerin ve sivil toplum kuruluşlarının, partilerin yürüttükleri faaliyetlerin katılımı aracı rolü üstlenmeleridir. Bu sayede siyasal alandan dışlanan bireylerin, marjinal grupların, engellilerin sesi durumunda olan kuruluşların aracı olmaları gerçekleşmektedir.

Bunun yanında siyasal etkinliklerin artması ve gelişen teknoloji, haber alma, internet uygulamaları yerel halkı bilinçlendirici, fakat aktif katılımı nazaran, siyaseti izleme ve seçimler, yerel yönetimleri ve hizmetleri konusunda yerel halka kamusal bilgiyi aktarıcı araçlardır. Yerel iktidara erişimde katılım araçlarının çokluğu bu anlamda katılımı artırıcı sonuçlar doğurmaktadır.

Malatya’da yerel iktidara katılan adayların profiline bakıldığında, seçimlere katılan adaylar çoğunlukla kendilerini tekrar etmektedir. Belediye başkanı görevini yıllar önce yapmış bir bireyi, bir sonraki seçimde il özel idaresinde görmek mümkündür. Aynı şekilde belediye meclisi üyelerini, bir sonraki seçimler de yine yerel siyasetin içerisinde görmek mümkündür. Bu durum bireyin siyasete olan ilgi ve siyasetin meslek haline getirmesi olabileceği gibi, yerel ilişkilerin esnaf-tüccar ilişkisinden kaynaklı çıkarları ön planda tutularak iktidara erişme çabası da olabilmektedir.

Kentte gelir durumu yüksek olan tüccar ve iş dünyasından insanların yerel iktidarda yer alması genel bir durumdur. 1960 öncesi kent siyasetinde genel olarak adayların aynı aileden

olduğu, akrabalığı bulunan bireylerden oluştuğu görülmektedir. Bu durum siyasal seçkinlerin tanınan tüccar ve eşraf kesiminden oluşmasından kaynaklanmaktadır. Malatya ili, benzer şekilde bir ayağı ticarete bir ayağı siyasette olan yöneticilere sahiptir. İş dünyasında, ekonomide yer alıyor olmak, kamusal bilgiye erişimde ve katılımı arttırmada önemli bir faktördür. Edinilen geniş sosyal çevre ister istemez bu süreci siyasi alana bağlayabilmektedir. Bunun dışında eğitim faktörü de önem kazanmakta ancak bunun erkek adaylarda çoğunlukla ilkokul-ortaokul-lise düzeylerinde yer aldığı görülmektedir. Bu durumda kentte, yerel yönetimlerin demokratik olmak adına bu görüntüyü değiştirmek ve kentin geride bırakılan sakinlerine de katılımı destekleyici faaliyetler, araçlar oluşturması gerekmektedir.

Malatya düzeyinde yerel yönetimlere katılım için çeşitli yollar kullanılmaktadır. Teorik kısımda katılım türlerinin ortaya konulmasında kullanılan Arnstein'in Katılım Merdiveni (1969) kullanılmıştır. Çalışmanın bu kısmında Malatya'da katılım yollarının kullanılma biçimleri ve oranları da Arnstein'in Katılım Merdiveni göz önünde bulundurularak açıklanmaya çalışılmıştır.

a) Erkin Yurttaş Olması

Katılımın en üst basamağında artık söz vatandaşın olmakta ve karar yapım sürecine doğrudan katılım gösterilmektedir. Ancak teori kısmında merdivenin bu basamağında değerlendirilen katılımcı bütçeleme, referandum/halk oylaması ve halk vetosu uygulamalarına bu başlık altında yer verilmemiştir. Malatya ilinde uygulanabilen katılım türleri somut verilerle açıklanmıştır.

Kamuoyu Yoklaması: Yerel yönetimler, yerel halkın memnuniyetini ölçmek, kararlara katılım göstererek etki etmelerini sağlamak adına anketler ve görüşmeler yapılabilirler. Esas amaç vatandaşın görüşünü alırken geri bildirim mekanizmalarına da işlerlik kazandırmaktır. Bu şekilde yönetici-halk birlikteliğinde ortak çıkarlar göz önüne alınmaktadır.

Malatya'da kamuoyu araştırması yoluyla yerel halkın görüşlerinin alındığı güncel bir gündem maddesi olarak belirlenen Seyir Kulesi Projesi'nin yapımı bulunmaktadır. Yeşilyurt Belediyesi tarafından projenin taslağı alışveriş merkezinde bir hafta boyunca tanıtılarak ortaya konulan 11 tasarımdan hangisinin seçileceği de halkın onayına bırakılmıştır. Aynı şekilde belediyenin internet sitesinde proje için açılan bir anket ile halkın onay ve görüşü alınmaya çalışılmıştır. (Yeşilyurt, 2015). Ancak yapılan kamuoyu araştırmasının sonuçlarına dair bir

açıklama metnine ve halkın projeye yaklaşımının nasıl olduğuna dair açıklamalara ulaşamamıştır. Proje şuan planlanan projeler arasında yerini almakta ve anket sonucu ne olursa olsun gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

Yönetim Mekanizmalarına Katılım: Şikâyetçi olmanın/dilekçeyle katılımın ötesinde kentsel sorunların çözülmesi için yönetim mekanizmalarına katılım önemli olmaktadır. Malatya düzeyinde bakıldığında yukarıda yıllara göre seçimler ve aday olarak katılımların analizleri, sürece yerel halkın katılımının teşvik edildiğini ancak pratikte beklenen katılımın – özellikle kadınlar için- gerçekleşmediğini göstermektedir.

b) Göstermelik Katılım

Malatya’da teori kısmında bu basamak için değerlendirilen göstermelik katılım türlerinin tamamı bulunmaktadır.

Kent Konseyi: Malatya Kent Konseyi Konsey Başkanı, Büyükşehir Belediye Başkanı Ahmet Çakır’dır. Konsey üyeleri arasında çeşitli vakıf, dernek ve birliklerin başkanları, vali, emniyet müdürü, üniversite rektörü, müftülük gibi çok sayıda resmi kurumun temsilcileri, siyasi partilerden temsilciler, oluşturulan çalışma gruplarının temsilcileri ve mahalle muhtarları yer almaktadır (Malatya Kent, 2016). Malatya Kent Konseyi’nin faaliyet ve etkinliklerinde daha çok “sürdürülebilir geleceğe katılım”ı sağlama yönünde bilinçlendirme düşüncesinden hareketle ekonomik-sosyal anlamda çalışmalar ortaya koyduğu görülmektedir.

Malatya Kent Konseyi, belediyenin kendisine ayırdığı bütçe ve tahsis ettiği mekânda faaliyetlerini sergilemektedir. Bu yoğun ilişkiler ile konseyin tarafsızlığını ne derece koruduğu tartışma konusu olabilmektedir. Kuruluş amacı göz önüne alındığında kent konseylerinin yerel iktidardan bağımsız olmasıyla, yerel halkın sesi olma ve katılımında yerel halkı kendisine yönlendirici bir sivil toplum kuruluşu şeklinde hareket etmesi, amaçları bakımından doğru adım olacaktır. Malatya Kent Konseyi, bu bakımdan değerlendirildiğinde belediye ile olan ilişkisi, belediyeye bağlı bir kuruluş olduğu düşüncesini akıllara getirmektedir.

Kent konseyinin belediye meclislerine gündem oluşturma işlevleri de bulunmaktadır. Belediye meclisleri bu doğrultuda kent konseylerinin kararlarını değerlendirme fırsatı sunmaktadır. Kanununun 76. maddesi görüşlerin belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme

alınacağını belirtmektedir. Görüşme sırasında Konsey çalışanlarından P₂₃, belediye meclisine son dönemde oluşturdukları gündem maddelerinden birkaçını aktarmaktadır:

Biz daha çok kadının kentte aktif söz sahibi olmalarını sağlıyoruz, kadın STK'larını bir araya getiriyoruz. Mesela belediyenin park çalışmalarında kadın meclisimiz değerlendirmelerini sunabiliyor. Bu sayede parklara spor aleti konulmasını gerçekleştirebildik. Aynı şekilde cadde isimlerinin değiştirilmesi yönünde de teklif sunduk, kabul edildi. Amacımız kentin birçok yerinde aynı isimden cadde ve mahallelerin olası yangın gibi acil durumlarda bir karışıklığa yol açmadan hizmete ulaşabilmesini sağlamak. Bu yönde sıkıntı olduğuna dair itirazda bulunduk (P₂₃, 38).

Genel anlamda birçok çalışmayı meclis gündemine taşıırken bir kısmı için sadece kamuoyu oluşturarak, farkındalık yaratarak duyurmaya çalışmaktadır. Kentin genel mevzuları üzerinden sosyal-kültürel yönden tanıtma amacıyla hareket etmektedir. Kültürel anlamda yapılan etkinlikler daha ağırlıkta görülmekte ve Malatya Kent Konseyi'nin etkinlikleri değerlendirildiğinde daha çok sosyo-kültürel bir işleyiş içerisinde hareket ettiği sonucuna varılabilmektedir. Malatya Kent Konseyi'nin belediye ile uyum içinde hareket ediyor olması ve etkinliklerinin katılımı artırıcı faaliyetlerinden öte daha çok sosyal-kültürel etkinlikler olması, konseyi aynı doğrultuda hareket eden bir kuruluşa dönüştürmektedir.

Konseyleerin genel olarak yerel katılımı gerçekleştirirken siyasi yaklaşımları yansıtıcı, taraflı bir görüntüden uzaklaşması gerekmektedir. Malatya Kent Konseyi, üyeleri arasında farklı siyasi parti temsilcilerini bulundurmasına rağmen, konsey başkanının belediye başkanı olması ve finansman noktasında bütçenin belediye tarafından sağlanması, konseyin belediyeye bağlı bir kuruluş olduğu görüntüsünü sergilemektedir. Görüşmeler sırasında konseyin partilerden olan üyelerinin siyasi kimlikleri dışında birer vatandaş olarak toplantılara katılıp, fikir beyan ettiklerinin vurgulanması, konseyin kentin sosyal-kültürel konularında daha çok çabaladığı ve katılımı artırıcı yönünün zayıf olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Malatya Kent Konseyi, oluşturduğu çalışma gruplarıyla kadın, engelli ve genç bireylere katılım imkânı sağlamakla, bireyin kamusal alana dair bilgiyle iç içe olmasını gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Konseyin kadınlara yönelik etkinlikleri daha çok kente ekonomik-sosyal yönlerden katılımlarını sağlarken, etkinliklerde toplumsal cinsiyet rolüne uygun bilgilendirme ön planda olmaktadır:

1000'den fazla kadın üyemiz var ve genelde günlük yaşantıya, toplumsal iletişimlerine yönelik iletişim becerilerini geliştirmek için çalışıyoruz. Bu anlamda sağlıkla ilgili konularda, internet bilinçlendirmesi gibi konularda kenar mahallelere dahi giderek eğitimler veriyoruz. Siyasete yönelik faaliyetlerimiz yok ama Öznur Çalık ile üyelerimizi bir araya getirdik, kadınların belediye meclislerinde yer almasına yönelik konuşma düzenlemiştik (P₂₃, 38).

Konseye bağı İnci Çeyiz adı altında kadınların el işi satışlarını gerçekleştirebilecekleri iki adet elişi ve çeyiz dükkânı bulunmaktadır. Geneli alt gelir grubu ailelerden oluşan 1000'e yakın kadın üye ekonomik açıdan buradan gelir elde etme imkânına sahip olmaktadır. Diğer gelir gruplarından oluşan mahallelerdeki kadınlar ise gönüllü olarak katılım göstermektedirler. Kent genelinde konseyin bilinirlik oranı %42'lik bir seviyede ancak bu bilinirlik katılımdan daha çok ismen ve kuruluş olarak tanınmayı daha çok kapsamaktadır.

Hizmetler Gönüllü Katılım: Malatya Belediyesi gönüllü katılım olgusuna hizmetlerle ilgili alanda çıkartılan yönetmeliklerde doğrudan gönüllü katılım ifadesiyle değil, "hizmete katkıda bulunacak" ifadesi ile özel sektör kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ve diğer katılımcı kesimlere işaret etmektedir. Mesela Sosyal Yardımlar Yönetmeliği'nde bu durum "*Hizmet yardımlarının sunulmasında; Belediyenin denetim, gözetim ve iş birliğinde kamu kurum ve kuruluşların, dernek ve vakıflar sivil toplum kuruluşları, özel ve tüzel kişilerin katkılarından da yararlanılabilir.*" şeklinde ifade edilmektedir (Malatya Belediyesi, 2016).

Malatya'da gönüllü katılım farklı yollarla gerçekleştirilmektedir. Bireylerin yerel hizmetlere gönüllü olarak katılabilecekleri aracı topluluklardan çeşitli dallarda sivil toplum kuruluşları ve kent konseyi çalışma grupları bulunmaktadır. Kent konseyinin gönüllü katılım için gerçek kişilik ve tüzel kişilik gönüllü katılım formları olarak hem bireylere hem de tüzel kişiliği bulunan kuruluşlara gönüllü katılım imkânı bulunmaktadır. Bu anlamda Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği gereği Malatya Belediyesi çeşitli hizmetlerinde gönüllü katılım imkânı sunmaktadır. Özellikle Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü kapsamında kültürel alanda yapılan uygulamalara katılımın fazla olduğunu proje ve haberler dikkate alındığında görmek mümkündür.

Sivil Toplum Örgütlerine Üyelik: Malatya dernekleşme ve sendikal yapılanmaları ile tarihte 1940'lı yıllara kadar ulaşan bir tarihe sahiptir. 1946 yılında ilde toplam yedi derneğin bulunduğu aktarılmaktadır (Sayın, 1996: 138). Devletçilik politikasıyla kente yatırımların yapılmaya başlandığı sanayi atılımlarının gerçekleştirildiği yıllar ilk işçi birliklerinin Malatya'da oluşmaya başladığı yıllardır. İlk olarak 1949 tarihinde Malatya Tütün ve Sigara İşçileri Sendikası kurulmuştur (Sayın, 1996: 134). Meslek kuruluşu olarak ilk örgütlenme ise 1929 yılında kurulan Malatya Ticaret ve Sanayi Odasıdır (Sayın, 1996: 137).

Malatya sivil toplum kuruluşları bakımından çeşitli bir yapıdadır. Esnaf odaları, dernekler, meslek birlikleri, yardım kuruluşları, iş adamları derneği, kadın dernekleri gibi

farklı birey ve hakların sesi olabilmek adına oluşturulmuş örgütlenmeler bulunmaktadır. Malatya’da il ve ilçeler dâhil 1010 tane dernek bulunmaktadır (Malatya Valilik, 2016).

Sendika tipi örgütlenmelerin sayıları da oldukça fazladır. 10 adet konfederasyon altında toplam 68 farklı alanda il temsilcilikleri, dört adet de bağımsız sendika temsilciliği bulunmaktadır (Malatya Valilik, 2016). Kamu kurumu niteliğinde tüzel kişiliğe sahip bir meslek kuruluşu olan Malatya Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birliği, 1966 yılında dernekler birliği adı altında kurulup, 1991’de odalar birliğine dönüştürülmüştür (Malatya Esnaf, 2016). Bu birliğe bağlı toplam 40 tane oda sayısı ve 46 binin üzerinde üye bulunmaktadır. Aynı şekilde Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü verilerine göre toplam 32 tane vakıf bulunmakta ve bunların 14 tanesi sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfidir (Malatya Vakıf, 2016).

Bilsam, MASTÖB, Mazlumder, İHH, Cansuyu, Bir Damla gibi çokça yerel basında yer alan topluluklar olduğu kadar, isminin dahi duyulmadığı topluluklar da bulunmaktadır. Mesela Malatya’da engelliler adına kurulan 34 topluluk bulunmaktadır. Ancak içinde yer alan bireylerin tabiriyle, bu durum katılımı ve talepleri yerel iktidara iletme noktasında yetersizdir. Çoğunluğu yerel iktidardaki partiyle uyumlu çalışma adına parti politikasının dışına çıkmamakta ve partinin “arka bahçesi” konumunda yer almaktadırlar.

Malatya ili bir anlamda sivil toplum örgütlenmeleri açısından farklı tutumlar sergilemektedir. STK ve yerel yönetim birlikteliğinin sadece kanun metniyle sınırlı kaldığı, pratiğe aktarmada sıkıntılar olduğu bir gerçektir. Sivil toplum örgütlerinin çoğunluğu, yerel iktidara zıt olmamak için sorunları dahi talep etmeme noktasındadır. Örgüt başkanları, sorunları yerel iktidara iletmenin kendileri için bir eksiklik anlamına gelmesi ve yerel iktidarın eksikliğini, kusurunu ortaya dökmek için kendilerini geri çekmektedirler. Ancak buna rağmen yerel iktidar ilişkilerinde başarılı sonuçların gerçekleşmediği görülebilmektedir.

Dilekçe/Şikâyet Yoluyla Katılım: Anayasal bir hal olarak dilekçe hakkı, yerel halkın yetkili makamlara taleplerini iletme noktasında önemli bir araçtır. Dilekçe iletimi elden kurumlara teslim edilebileceği gibi, kurumsal web sitelerinin varlığı sayesinde kısa yoldan internet üzerinden de gerçekleştirilmektedir. Malatya’da yerel yönetim kurumları coğrafi bilgi sistemlerinin kurumlar tarafından kullanılmaya başlanmasıyla birlikte e-belediyecilik yoluyla iletişime geçebilecek düzeydedir.

Siyasi Parti ve Dernek Faaliyetlerine Katılım: Bu katılım şekli, yönetime katılımı kamusal bilgi ve tarafı olunan ideolojiye ait bilgi ile iç içe olma imkânı sağlamaktadır.

Malatya’da siyasi partilere üyelik oranı 2015 yılında 21.1 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2015b). Pratikte bir oluşumu destekleme, üye olma, etkinliklerine katılım düşük gerçekleşmektedir. Aynı şekilde derneklere üyelik oranı 2015 yılında 7.2 olarak hesaplanmıştır (TÜİK, 2015b).

Tablo 9: Yıllara Göre Malatya’da Dernek ve Üye Sayıları

	2013	2014	2015
Toplam Dernek Sayısı	909	985	1.022
Toplam Üye Sayısı	46.038	47.448	53.339

Kaynak: Dernekler Dairesi Başkanlığı (2016)

Tablo 9’da dernek tarzı toplulukların sayıca çoğunlukta olduğu ancak üye ve katılım noktasında faal olmadıkları ve yerel halkın asgari düzeyde bir katılım sergilediği görülmektedir. Üye istatistik bilgileri incelendiğinde %11.12 kadın, %88.59 erkek ve %0.29 tüzel kişi olarak dağılmaktadır (Dernekler Dairesi, 2016). Erkeklerin ideolojik taraftarlıklarının yanında kamusal alanla iç içe olmaları ve bu tarz dernek, parti yapılaşmalarının sohbet, erkeklerin birlikteliğine imkân tanıyan alanlar olması, katılımlarını arttıran bir unsur olmaktadır.

c) Katılımın Olmaması

Vatandaşlar için gerçek anlamda bir katılım söz konusu olmadığı merdivenin en alt basamağı, Malatya’da en çok katılımın sergilendiği aşamadır.

Kitle İletişim Araçlarından Takip Etmek: Yaygın cep telefonu kullanımı ve internete erişimin bu araçlarla gerçekleştirilebilmesi, kamusal bilginin yaygınlık kazanmasında etkili olmaktadır. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun 2015 verilerine göre Malatya’da mobil telefon aboneliği bulunan birey sayısı 586.676 (BTK, 2015). Hem cep telefonu hem de tablet türü mobil cihazlarla internet kullananların sayısı 321.303 ve internet aboneliği bulunanların sayısı 434.225 (BTK, 2015).

İnternetin yanında Malatya’da yerel televizyon ve gazetelerin de kitle iletişim aracı olarak yerel halk tarafından takibi yapılmaktadır. İlde altı adet günlük, üç adet haftalık, bir adet de aylık yerel gazete çıkartan yayın organı bulunmaktadır. Aynı şekilde altı adet yerel

televizyon yayın yapmaktadır. Ancak yerel halkın yerel medyayı takibine dair verilere erişilememiştir.

Siyasi Mitinglere Katılım: Tatar'a (2003: 336) göre Malatya'da 1995'te mitinglere katılım oranı 24.8 iken, bu oran 2002 yılında 9.6'lara düşmüştür. Günümüzde Malatya'da gerçekleştirilen mitingler üzerinden bakıldığında siyasi tarafların mitingleri birer gövde gösterisi olarak kullanmaları, abartılı katılım rakamları ile basına yansıtılmaları neticesinde sağlıklı bir veri söz konusu olamamaktadır.

Oy Kullanmak: En yaygın gerçekleştirilen katılım türüdür. Birçok etkene bağlı olarak gerçekleşebilmektedir. Malatya'da genel seçimler ve yerel seçimler incelendiğinde katılımda yıllara göre dalgalanmalar olduğu görülmektedir. Mesela 1950 genel seçimlerinde oy kullanarak seçimlere katılma oranı %88.9, 1954 genel seçimlerinde %92.6, sonraki yıllarda bu oranlar siyasete seçimlere aday olarak katılma ilgisinin artmasıyla %70'lere kadar düşmüştür (TÜİK, 2012). Bu anlamda Malatya'da seçimlere katılma oranı en yüksek 1954 yılı %92.6, aynı orana %92.5 ile 1987 yılında ulaşılmıştır (Sayın, 1996: 122). En düşük katılım ise 1977 belediye seçimlerinde %51 olarak hesaplanırken, yerel seçimlerde en yüksek değer ise 1994 yılında %90.3 olarak gerçekleşmiştir (Sayın, 1996: 124). Günümüzde bu oran %80'lerde gerçekleşmektedir.

Protesto Gösterisine/Eylemine Katılım: Malatya'da bu davranış biçimi genellikle siyasal yönüyle iktidara karşı gerçekleştirilen aykırı bir davranış olarak görülürken, azınlık ve muhalif kesimlerce başvurulan katılım şekli olarak algılanmaktadır. Yönetim kararını etkileme amaç olmaktadır.

4.3. Paşaköşkü, Kaynarca ve Zafer Mahalleleri'nde Kadınların

Yerel İktidara Katılımı Üzerine Bir Saha İncelemesi

Malatya ili, kentsel toplumsal yapısında gelenekselliğini koruyan muhafazakâr yaşam kodlarını barındırmaktadır. Geleneksel yaşam biçimi, kültürel, siyasal ve sosyal yapı içerisinde yaşanan cinsiyet ayrımcılığını gözler önüne sermektedir. Bu anlamda katılım ve yerel iktidara erişimde cinsiyetler arası eşitsiz bir durum söz konusudur. Katılımı arttırıcı faktörlerden bir tanesi olarak sosyal sermaye faktörünün, cinsiyetler arası eşitsizliğin toplumda yer edinmesine rağmen, yerel iktidara erişimde kadınlara avantaj sağlayacağı düşünülmektedir. Bu varsayım doğrultusunda Malatya'da farklı eğitim, kimlik ve sınıfsal

konumlarda yer alan kadınların yaşadığı mahallelerde araştırma yapılmış ve farklı kadın profilleriyle katılım, kamusalın bilgisine erişim, yerel iktidara erişim olgusu bu başlık altında incelenmeye çalışılmıştır. Bu başlıkta öncelikle mahallelerin toplumsal yapıları hakkında bilgiler aktarılmıştır.

4.3.1. Saha Araştırmasının Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışma kapsamında üç farklı mahalle seçilmiştir. Paşaköşkü, Kaynarca ve Zafer Mahalleleri araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Çalışmada her mahalleden 20 kadın ile görüşme yapılmıştır. Kaynak kişiler belirlenirken mahallelerin toplumsal ve ekonomik yapıları göz önünde tutulmuştur. Kaynak kişilerin yaş, eğitim, medeni durum ve gelir düzeyleri birbirlerinden farklıdır ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinden etkilenme düzeylerini ölçmek amacıyla çalışan-çalışmayan olmak üzere farklı yaşam deneyimlerine sahip olmalarına önem verilmiştir. Ancak yer aldıkları gelir grubuna bağlı olarak Kaynarca Mahallesi kaynak kişileri ağırlıklı olarak bir ücretli işte çalışmayan kadınlardan oluşmaktadır. Paşaköşkü ve Zafer Mahallelerinde kaynak kişiler ücretli bir işte çalışanlar ve ücretli bir işte çalışmayanlar olarak eşit sayıda seçilmiş ve iş hayatına katılım noktasında toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yarattığı eril iktidardan etkilenme durumları arasındaki fark ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak buna rağmen örneklem gruplarının sosyo-demografik profilleri farklılık göstermektedir.

Tablo 10: Saha Araştırması Örneklem Gruplarının Yaş Dağılımı

Yaş Aralığı	Paşaköşkü M.		Zafer M.		Kaynarca M.	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
18-25 arası	4	20	4	20	4	20
26-35 arası	4	20	4	20	4	20
36-45 arası	4	20	4	20	4	20
46-55 arası	4	20	4	20	4	20
56-65 arası	4	20	4	20	4	20
Genel Toplam	20	100	20	100	20	100

Örneklem belirlenirken araştırmanın amacı doğrultusunda kadınların yaş düzeyinin 18 ve yukarı olması dikkate alınmıştır (Tablo 10). Bunun nedeni, toplumsal cinsiyet eşitsizliği

bağlamında kamusal alanın bilgisine sahip olmak ile yönetime katılım arasındaki ilişkinin “seçmen” kadınların deneyimleri üzerinden açıklanmaya çalışılmasıdır. Bu nedenle araştırma Paşaköşkü, Kaynarca ve Zafer Mahalleleri’nde “seçmen” niteliğine sahip kadınlarla ve oluşturulan görüşme soruları kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile elde edilen cevaplarla sınırlıdır.

Tablo 11: Saha Araştırması Örneklem Gruplarının Medeni Durumları

Medeni Durumu	Paşaköşkü M.		Zafer M.		Kaynarca M.	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Bekâr	7	35	7	35	4	20
Evli	13	65	12	60	15	75
Boşanmış	--	--	--	--	--	--
Eşi vefat etmiş	--	--	1	5	1	5
Genel Toplam	20	100	20	100	20	100

Tablo 11’e bakıldığında örneklem gruplarındaki kadınlardan Paşaköşkü’ndeki kaynak kişilerin %35’i bekâr, %65’i evlidir. Kaynarca Mahallesi’nde kadınların %20’si bekâr, %75’i evli, %5’i eşi vefat etmiş düzeyindedir. Zafer Mahallesi’nde ise kadınların %35’i bekâr, %60’ı evli ve %5’i eşi vefat etmiş düzeyindedir. Bu oranlar dikkate alındığında Paşaköşkü ve Zafer Mahalleleri’nde kadınların bekâr kalma ve evli olma durumlarına bağlı olarak eşit oranlar sergilenmektedir. Kısmen gelir düzeyinin bir yansıması olarak kadınların eğitim düzeylerinin ve çalışma oranlarının yüksek olduğu bu mahallelerde bekâr kalma oranı artmaktadır. Tam tersi Kaynarca Mahallesi’nde ise kadınların eğitim ve çalışma olanaklarından uzak kalmaları üzerinde etkili olan ataerkil yaşantısına bağlı olarak evli olma oranları artmış olmaktadır. Tablo 11’deki saha araştırması örneklem gruplarının medeni durumlarına dair aktarılan sayısal veriler Mahallelerin Toplumsal Yapıları başlığında mahalleler ile ilgili aktarılan bilgiler ile tutarlı olmaktadır. Örneklemin bu özellikleri gelir düzeyi ve toplumsal cinsiyet arasındaki ilişkiyi konu kapsamında destekler nitelikteki veriler olmaktadır.

Tablo 12: Saha Araştırması Örneklem Gruplarının Eğitim Düzeyleri

Eğitim Düzeyi	Paşaköşkü M.		Zafer M.		Kaynarca M.	
	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)	Sayı	Oran (%)
Okur-yazar değil	--	--	--	--	5	25
İlkokul mezunu	3	15	5	25	10	50
Ortaokul mezunu	2	10	2	10	1	5
Lise mezunu	2	10	5	25	4	20
Yüksekokul mezunu	1	5	2	10	--	--
Üniversite mezunu	12	60	6	30	--	--
Genel Toplam	20	100	20	100	20	100

Tablo 12’de saha araştırması örneklem gruplarının eğitim düzeyleri ile ilgili verilen oranlar göz önüne alındığında Paşaköşkü Mahallesi %60 üniversite ve %5 yüksekokul mezunu ile dikkat çekmektedir. Devamında kaynak kişilerin %10’u lise, %10’u ortaokul ve %15’i ilkokul mezunu oldukları görülmektedir. Zafer Mahallesi’nde ise kaynak kişiler, %30 üniversite, %10 yüksekokul, %25 lise, %10 ortaokul ve %25 ilkokul mezunu olmaktadır. Kaynarca Mahallesi her iki mahallenin aksine üniversite ve yüksekokul mezunu kaynak kişilere sahip olamazken, %25 okur-yazar olmama, %50 ilkokul, %5 ortaokul ve %20 lise mezunu oranları ile eğitim düzeyinde düşük rakamlara sahiptir. Mahalleler kaynak kişilerin eğitim düzeyleri noktasında toplumsal yapıları ile tutarlı bir görüntü sergilemektedirler.

Araştırma yapılan sahanın sosyo-ekonomik nitelikleri ile görüşmeler sonucunda elde edilen bulguların birbirlerini destekleyip desteklemediğinin anlaşılabilmesi açısından öncelikle mahallelerin sahip oldukları toplumsal yapıya yer verilmiştir. Ancak mahallelere dair toplumsal, kültürel ve tarihsel verilerin elde edilmesi noktasında yazılı kaynakların yetersizliği nedeniyle mahallelerde sözlü kaynaklara başvurulmuştur. Bu nedenle mahalleler hakkında aktarılan veriler arasında orantısız bir durum söz konusudur. Bu başlık altında önce mahallelerin sosyo-ekonomik yapıları ve yapılan görüşmeler neticesinde kaynak kişilerin konuyla ilgili görüşleri aktarılmaya çalışılmıştır.

4.3.2. Mahallelerin Toplumsal Yapıları

Alt gelir ve orta gelir gruplarına göre ayrılan ve kültürel olarak da farklı yaşam pratiklerine sahip mahallelerin, bu başlık altında kaynak kişilerle yapılan görüşmelerde elde edilen ve yazılı kaynaklardan derlenen verileri aktarılmıştır.

4.3.2.1. Paşaköşkü Mahallesi

Paşaköşkü Mahallesi'nin tarihi hakkında yazılı kaynak bulunmamaktadır. Bu nedenle resmi kurum kayıtları ve mahallenin muhtarı dâhil, uzun yıllardır kentte ikamet eden bireylerden mahalle hakkında bilgiler toplanmaya çalışılmıştır.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'nin mahalle düzeyinde nüfus rakamlarını vermesi 2013 yılı itibariyle başlamıştır. Son iki sayıma göre 2013 yılı mahalle nüfusu 7.327, 2014 yılı mahalle nüfusu 7.317'dir (TÜİK, 2013). Cinsiyetlere göre nüfus dağılımına bakıldığında bir eşitlik söz konusudur. Mahallenin %50 kadın-%50 erkek olarak nüfuslandığı kayıtlarda geçmektedir.

Mahallenin çevresinde Başharık, Çevherizade, Ataköy, Cemal Gürsel, Abdi Ağa, Zaviye Mahalleleri yer almaktadır. Bu anlamda mahalle Paşaköşkü adı altında geniş bir alana işaret etmektedir. Ancak mahallenin asıl merkezi, Paşaköşkü Mahallesi olarak anılan mevki Paşaköşkü Muhtarlığı'nın bulunduğu konum ve çevresidir. Tez kapsamında çalışma alanı olarak bu kısım seçilmiştir.

Genel olarak mahallenin çeşitli kültür ve kimliklerden oluşması mahalleyi tarafların yaşamlarına saygı duyulduğu bir ortama dönüşmüştür. Bu durum diğer mahallelere kıyasla bu mahallenin “rahat” olduğu algısını yaratmaktadır. Ve beraberinde çevre baskısı gören/hisseden dışarıdan bireylerin buraya yerleşme kararları mahallenin kültürel anlamda bir dezenformasyon yaşamasına sebep olmuştur. Mahallenin 20 yıldır muhtarlığını yapan P₂₂, mahallenin kozmopolit yapısı hakkında bahsederken, dışarıdan farklı algılandığını, içinde yaşayan bireyler olarak çeşitli yapılarının olduğunu vurgulamaktadır:

Paşaköşkü daha ılımlı, herkes istediği gibi yaşar, ayrımcılık dışlama yok. Bütün mahalleler (Paşaköşkü ve çevresi) karışıktır, öyle bir ayırım yok (P₂₂, 50).

Genel görüntüye bakıldığında Malatya'da Paşaköşkü Mahallesi ve diğer mahalleler belirli çizgilerle ayrılmış gibi görünmekte hatta Paşaköşkü, belirli mezhepten insanların ikamet ettiği mekân olarak anılır olmuştur. Malatya ili genelinde mezhepsel ayrıma bağlı olarak diğer mahallelerden farklı yapısıyla her zaman gündemde tutulan mahalle, aslında

içerisinde farklı mezhepsel birliktelikleri barındırmaktadır. Aynı şekilde mahalle, farklı dinlere mensup bireyleri de içerisinde bulundurmaktadır. Yapılan görüşmelerde kaynak kişiler ilk olarak, mahallenin bu konudaki imajına yönelik açıklamalar yapmakta ve mezhep olarak Aleviliğe mensup olanların çoğunlukta olduğunu doğru olduğunu ama Sünni mezhebenden bireylerin de sayısında artışın meydana geldiğinden bahsetmektedirler. Mahallenin yıllardır mezhepsel ayrımla anıldığı ve bunun aslında böyle olmadığı dile getirilse de mahalleye farklı kimlikten bireylerin girişi mahallelinin dikkatini çekmektedir. Ve Sünni-Alevi olarak her iki tarafında mezhepsel ayırım olduğunu ve bu anlamda ötekileştirildiklerini iddia ettikleri görülmüştür. Ancak P₂₁, mahallenin artık mezhepsel olarak değil, eğitim düzeyine ya da memleketlere göre kendi içinde ayrılaştığına değinmektedir:

Mezhep olarak Alevi çok ama şimdi Sünni de çoğalmakta. Eğitime göre ayırım var desek daha iyi olur. Geneli orta sınıf (P₂₁, 29).

Mahallede kamusal alanın kullanımı, kadın ve erkek için kentin diğer kesimlerine göre daha eşit oranda gerçekleşmektedir. Mahallenin yer aldığı mevkide yer alan park, bahçe kullanımları, mekân ve iş yerleri çalışanları açısından bakıldığında yüksek oranda kadın nüfusuyla karşılaşılabilir. Mahallenin çay bahçesi olan Vakıflar Çay Bahçesi günün öğle saatlerinden akşam saatlerine kadar genellikle çalışmayan kadınların, ev hanımlarının ve yaşlı nüfusun uğrak yeri olmaktadır. Kaynak kişiler, her gün en az bir saatlerini burada geçirdiklerini ifade etmişlerdir. Ancak parkın alanı, Paşaköşkü nüfusunun yeşil alan ve park ihtiyacını karşılayacak yeterlilikte değildir. Buna rağmen çalışmayan kadınların kamusal alanı kullanmalarında tercih edilen önemli bir mekândır.

Mahallede yaşayan kadınlarla yapılan görüşmelerde, eğitim düzeyinin kadınlarda genel olarak ilkökul, lise seviyesinde olduğu görülmüştür. Ancak buna rağmen çalışma hayatına katılım, günlük kitap okuma alışkanlığı, eğitici kursları takip etmek, mahallede kişisel gelişime önem verildiğinin bir işaretidir. “Birey” olmak önemlidir. 17 yıldır bu mahallede yaşayan ve çalışan bir kadın olarak P₂₁, bu düzeni mahallede yaşayan bireylerin eğitimi ve “aydın” görüşlü olduklarına bağlamaktadır:

Genelinde memur kesimi yaşamakta, memurlar genelde erkek, kadınlar özeli (özel sektörü) tercih ediyorlar. Kadınlar çalışıyor, çalışmayan az. Aydın görüşlü insanlar çoğunlukta (P₂₁, 29).

Genel olarak “mahalle baskısının” olmadığı ve eril hegemonyanın aşıldığı mahallede kadınlar eğitim düzeylerine göre çalışmayı tercih edebilmekte ve bunu çok zorlanmadan gerçekleştirebilmektedirler. Orta gelir grubu olup da kamusal alana sınırlı katılan bireyler de

mevcut. Burada söz konusu sahip olunan kültürel algıdır. Farklı mezhepsel ve farklı gelir gruplarından bireylere sahip olunması, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin derecesini de kültürlere göre değiştirmektedir. Orta gelir gruplarının çoğunlukta olduğu Paşaköşkü Mahallesi, karışık etnik ve mezhepsel, kültürel yapıya sahipliğinden dolayı yaşantıdaki bireyler tercihlerini kendi değer yargıları esas alarak yaşamaktadırlar. Kadınların kamusal alana katılımı, eğitimi belli kültürlerce hoş karşılanmazken, bazıları için yukarıdaki gibi “aydınlık” olarak vurgulanabilmektedir.

Kamusal alana katılımında kurslara katılım, çalışmayan kadınlar arasında daha yaygındır. Diğer mahallelere kıyasla yabancılaşmış apartman yaşamında kadınlar nadir olarak bir araya gelmektedir. Bu anlamda kurslar, kadın birlikteliği açısından önemli bir etkinlik olmaktadır. Kadınlar, bu şekilde aktif gruplarda yer alarak buradaki ilişkilerini arkadaşlığa taşımaktadırlar. Ya da Haçovalıların birliktelikleri gibi, sadece kendi hemşerileriyle etkinlik yapmayı tercih edebilmektedirler.

Mekân olarak kentin merkezinde yer alıyor oluşu, mahallelinin farklı gelir ve kültürel yapıdaki insanların yerleşimine açık oluşu, çeşitli bir yapıda oluşunu ortaya koymaktadır. Buna göre halk arasında mahalle, kendi içi ve çevresinde memleket ve çalışan kesimler adına mahalle ve sokak isimleriyle adlandırılmaktadır. Bu adlandırmalar konusunda P₂₁, yine eğitim ve aydın kesime vurgu yaparak mahalledeki genel dağılımdan bahsetmekte:

Yukarı çıktıkça Adıyamanlılar var, hepsi amele. Paşaköşkü kendi içinde bölümlere ayrılmış; Cemal Gürsel işçi kesim, Ataköy mahallesi zengin, Hacı Abdi mah. ve Zaviye memur kesim ağırlıklı. Ama Beydağı kesim eğitim çok düşük, çocuklar küçük yaşta evleniyor. Cemal Gürsel işçi emekçi çok, çocuklarını okutuyorlar ama orta seviyenin altında biraz. Hacı Abdi ve Zaviye dolayları memur, eğitim yüksek, orta gelirli kesim...Aydın kesimler, ileri görüşlü insanlar çok diğer mahallelere göre (P₂₁, 29).

Aynı şekilde P₂₁, memleketlere göre mahallelerin ağırlıklı olarak bazı köy ve aşiret topluluklarından, çevre illerden gelen bireylerden oluştuğundan bahsederken kendisinin de bir ‘Haçovalı gelini’ olduğunu vurguluyor. Görüşmeler sırasında bize eşlik eden P₂₁ kodlu kaynak kişinin birçok mekânda bunu dile getirişiyse karşıdan gelen tepkiden anlaşıldığına göre Haçovalılar, mahallede tanınan yüzler olmakta ve sonrasında tanışmamızla gördüğümüz kadarıyla bir dernek altında toplanmış kişiler olmaktadır.

Paşaköşkü Mahallesi karışık ama geneli Arguvanlı var. Cemal Gürsel Adıyamanlı, Ataköy Mahallesi geneli Haçovalılardan oluştuğu için Haçova mahallesi olarak geçiyor (P₂₁, 29).

Mahallenin eğitim seviyesinin yüksek ve rahat bir yapı sergiliyor oluşunun sonucu olarak P₂₁, kentin herkese açık noktalarını kullanma konusunda kadın olarak sıkıntı

yaşamadıklarından ve saat 24.00'da bile kamusal alana çıkabildiklerinden laf arasında bahsetmektedir. Mahallede ataerkil yapının esnek olduğu ve bazı bireylerin yaşamında ataerkilliğin olmadığı dahi görülmüştür. Eşlerden yana kadınların kısıtlanmadığı genel görüntüdür. Bu durum kamusal alanı kullanmada sınırların olmadığını göstermektedir.

P₂₁ kodlu kaynak kişi ile yaptığımız görüşmede son olarak, kadınların kamusal bilgiye nasıl baktıkları, şehrin herhangi bir yerindeki yerel iktidar hizmetinden ya da çalışmasından haberdar olup olmadıkları yönünde bir konuşma geçiyor ve mahalledeki kadınların belediye faaliyetleri konusundaki takipçiliğine kendisi ile birlikte annesi de ufak bir gönderme yapıyor:

P₂₁: Şehrin bi yerinde bi inşaat olsun, 0000 imar izni çıkmadan daha haberdar oluyorlar.
Annesi: Bizim bi komşu var, o çok zeki her şeyi biliyo, evde ama, ben pek bilmem o biliyo.

Paşaköşkü Mahallesi'nde sosyal faaliyetlere yönelik çalışan çok sayıda dernek bulunmaktadır. Şihhasanlar, Haçovalılar, Çadır (Kobani) Derneği bulunmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi bunlar mahalle sakinlerinin oluşturduğu derneklerdir. Hemşerilik bilinciyle oluşturulan bu dernekler sadece kendi üyelerine, hemşerilerine yardım etmektedirler. Bunlar dışında örgütsüz bireyler yardım için çeşitli kurumlara yönelmek durumundadırlar. Mahallelinin yardımlar konusunda SYDV'ye başvurduklarını vurgulayan muhtar P₂₂, artık eskisi gibi yardımların alınmadığını aktarmakta:

Pek yardım alan yok SYDV'den ama bayram harçlığı gibi bazı yardımlar için genelde kadınlar başvuruyor, erkekler çekindikleri için karılarını gönderiyorlar, bu yüzden listelerde kadın isimleri daha fazladır (P₂₂, 50).

Mahallenin düzensiz bir yapılaşmasının olduğu görülebilmektedir. Çok katlı apartmanlar, lüks binalar, müstakil evler, eski yapılar yan yana düzensiz bir görüntü sergilemektedir. Mahalle çarpık şekilde büyüyen bir yapıdadır. Mahalleli genel olarak bu düzensizliğin sebebinin hizmetler noktasında mezhepsel ayırımdan kaynaklı yetersizlikler olduğunu düşünmektedir. Belediye konusunda da genel olarak diğer mahallelerde karşılaşıldığı gibi muhtarın kendi yaptığı faaliyetler ve çabaları vurgulanmaktadır:

Belediyenin hiçbir katkısı yok, burayı (Muhtarlığı) ben yaptım, bütün altyapıları yaptırdım, çevre düzenlemesi, hiçbir derneğin yardımı vs. yok, ne yaptıysak kendimiz yaptık (P₂₂, 50).

Genel olarak mahallenin yerel iktidarla olan ilişkisi ve belediyecilik anlamında aralarındaki iletişim ve mahalledeki seçmen profili sorgulandığında muhtar P₂₂, yapılan ayrımcılığın ve dışarıdan yapılan etiketlenmeler neticesinde bu durumun siyasiler tarafından farklı algılandığını ve sonuçlarının farklı olduğundan bahsetmektedir:

Burada Arguvanlı çok, AKP'den 6 bin, CHP'den 2.500, MHP yok, HDP'de çok yoktu, son zamanlarda arttı..Dışarıda yansıttığı görüntü yüzünden siyasiler gelmez, CHP çoktur diye düşünürler (P22, 50).

Seçmen sayısı diğer iki mahalleye göre yüksek olmakla birlikte parti tercihleri de çeşitlilik göstermektedir. Geçmiş yıllara dair seçim sonuçlarına bakıldığında 1995 genel seçimlerinde 4.036 seçmenin 3.134'ünün oy kullandığı görülmektedir (DİE, 1996: 14). 1999 genel seçimlerinde 3.885 seçmenden 2.995'i oy kullanmıştır (DİE, 2000: 20). 2002 genel seçimlerinde ise 4.685 seçmenden 3.434'ü sadece oy kullanmıştır (DİE, 2004: 14). Cinsiyetlere dayalı seçim değerlendirmelerinin yapılmaması seçmen profilini ortaya koyma noktasında yeterli bilgiye erişebilmemizi engelleyen bir neden olmuştur.

4.3.2.2. Kaynarca Mahallesi

Kaynarca Mahallesi, il genelinde yaygın tabirle adlandırılan “çevreyolu altı” grubunda yer alan mahallelerden biridir. Mahallenin batısında Kıltepe, Çarmuzu, güneyinde İlyas Mahallesi, güneydoğuda Melekbaba, doğuda Hanımınçiftliği, kuzeyde Hatunsuyu yer almaktadır.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi'ne göre, 2013 yılı nüfusu 2.644, 2014 yılı nüfusu 2.736'dır (TÜİK, 2013). Yıllara göre nüfus artışı, kırsal mahalle, il çevresine uzak ama il imkânlarından yararlanan bir çevre mahalle olmasından dolayı göç edenlerin ilk olarak buraya yerleşmesinden kaynaklanmaktadır. 1950'li yılların ikinci yarısında Kaynarca Mahallesi'nin gecekondu alanı olarak kayıtlara geçtiği görülmektedir (Belediyecilik..., 1992: 78). 1985 yılı dönemin belediye başkanı Seyhan Semercioğlu'nun muhtarlarla yaptığı görüşme kayıtları incelendiğinde Kaynarca Mahallesi Muhtarının toplantıda belediyeden mahallede bir yaya yolu yapılması yönünde istekte bulunduğu görülmektedir (Malatya Belediyesi, 1985: 91). Günümüz koşullarında mahallenin hizmetlerinin gerçekleştirilmesi noktasında belediye ile arasında bir uzaklığın olduğu ve bunun aşılmasının uzun bir süreyi kapsadığını söylemek mümkündür. Mahalle, yapı olarak merkez mahallelere oranla geç gelişmekte ve çoğu imkânlarla geç erişmektedir. Şuan dahi merkez mahallelere kıyasla hizmetlerin yetersiz olduğunu çöpün haftada iki kez, temizliğin ise 15 günde bir yapılması durumu üzerinden söylemek mümkündür. Mahallenin merkeze olan bu uzaklığı uzun süreli burada yaşayanlar tarafından yaşadıkları sürece gelişme göstermediği ile anlatılmaya çalışılmıştır.

Ancak kırsal mahalle olma niteliğini muhafaza etmiştir. Tarla bakımı ve kümes hayvanı besleme, büyükbaş hayvanı besleme nadir de olsa mahallede yapılmaya devam edilmektedir. Ev içi işler arasında ekmek yapımı kadınlar arasında devam etmekte fakat mahallenin fırın hizmetinin olmaması bu işi biraz da mecburi hale getirmektedir. Mahallenin fırının yanı sıra merkezi mahallelere göre birçok hizmetten uzak olduğu görülmektedir. Sağlık ocağı, park hizmeti, internet cafe gibi teknolojiden daha az yararlanan bir ortam söz konusudur.

Kırsal olma ve göçle gelen ailelerden oluşma özelliğinden dolayı farklı kültürleri barındıran bir yapısı bulunmaktadır. Seçilen diğer iki mahalleden farklı olarak alt gelir grubundan aileler yer almaktadır. Çevre köylerden ve doğunun illerinden göçen aileler tarafından kente yakın olması nedeniyle yerleşim yeri olarak tercih edilmiştir. Zamanla akrabaların da gelip yerleşmesiyle akrabalı komşuluk ilişkileri oluşmuştur. Mahalle sakinlerinden olan ve muhtarlığa vekâlet eden K₂₁, 1970 yıldan beri yaşadığı Kaynarca Mahallesi'nin yaşayanları dâhil köklü bir mahalle olduğu ve kendileri gibi uzun yıllar yaşayan ailelerin bulunduğunu aktarmaktadır:

Her yöreden insan var, Adıyaman, Akçadağ, Pütürge, Arguvan, Bingöl, Muşlu insanlar var. 20-30 yıldır oturanlar da var, 10-15 yıl oturan da. Bunlar köyden gelip şehir hayatına katılmak isteyenler (K₂₁, 41).

Mahallenin 1960'tan beri bakkalı olarak yaşayan K₂₃, doğma büyüme Kaynarcalı olduğunu ve mahallenin tarihini mahallenin köklü ve meşhur bir ailesine bağlamakta:

Kaynarca aslında Marasalı Mahallesi diye geçerdi. Marasalılar ünlü bir aileydi. Bi biz kaldık Marasalı, diğerleri göçtü gitti..Mahallenin aşağı tarafı köylü mahallesi (K₂₃, 79).

Ev hanımı K₂₀, köyden gelenlerin ilk olarak buraya yerleştiğini ve komşularının çeşitli memleketlerden oluştuğunu anlatmaktadır:

15 yıldır bu mahalledeyiz, önce Dilekteydik. Komşularımız Baskilli, Yazıhanlı, Akçadağlı genelde. Mahalledekileri sima olarak tanırım (K₂₀, 64).

Mahallede görüşme yapılan ev hanımı K₂₂, Tepehan'dan buraya gelin olarak geldiğini ve 45 yıldır yaşadığı bu mahalleyi Tepehan ile kıyaslayarak anlatıyor:

Aslen Pütürge Tepehanlıyım.Tepehan buradan güzel, genç kızdım buraya gelin geldim, komşularım Pütürgeli, Baskilli, Akçadağlı, bak şu Baskilli, biraz şeyler...(gülüşmeler) (K₂₂, 64).

Kent hayatına adapte olmak adına basamak için kullanılan bu mahallede yaşayan bireyler, yaşadıkları toprakları bırakarak burada yer edinmişlerdir. Görüşme yapılan bireylerin çoğunluğu bırakıp geldikleri yerlerdeki topraklarından bahsetmektedirler. Bu şekilde Kaynarca Mahallesi'ne yerleşen muhtar ve ailesi, kendileriyle aynı şartları paylaşan ailelerin,

kentteki imkânlardan faydalanmak adına, buraya yerleştiklerini ve genelde emeğe dayalı iş alanlarında faaliyet gösterdiklerinden bahsetmektedir:

Bağ, bahçe, şirede hamallık, inşaatlarda amele, tarım yapıyorlar genelde. Genelde birçoğu toprağından kopuk yaşıyor. Biz Drejanlıyız. Babamlar 1970’de buraya geldiler. Geldiğimiz yerde yerlerimiz (topraklarımız) var ama kimse işlemiyor, toprak para etmiyor. Verimsiz kaldı öyle arsalarımız. Ben geçimimi emlakla sağlıyorum. Babam esnaftı, şimdi muhtarlık yapıyor (K₂₁, 41).

K₂₁, mahallede toplam 1000 kadar hane olduğunu ve çoğunluğunun bulunduğu konutun ve arsanın sahibi olduğunu belirtmektedir:

Dilsizler Okulu’nun olduğu semte kadar ailelerin kendi yerleri var. 1950’lerde en eski insanlar gelmiş, toprakları çok. Yeni nesilde apartman hayatına özentisi var, hâlbuki apartmanda yaşayan insan, bu tarafı, doğayı ister (K₂₁, 41).

K₂₁ yukarıdaki ifadesiyle mahalle sakinlerinden özellikle yaşlı bireylerden sıkça duyduğumuz bir noktaya değiniyor. Kırsal kesime olan özlemin ve doğayla iç içe yaşamın bu mahallede yaşayan orta yaş üstü bireyler için bir tercih olduğu görülebilmektedir. Çünkü konut memnuniyetsizliğinden kimse bahsetmezken, neredeyse tüm kaynak kişiler yerel hizmetin kendilere ulaşmasını istemektedir. Kentin içine yönelmek yerine kentleşmekten paylarını almak istemektedirler.

İnsanlar yavaş yavaş da olsa şehirleşmek istiyor, devletin imkânlarından yararlanmak istiyor. Bizim bi Fahri Kayahan’daki insandan ne farkımız var? (K₂₁, 41).

Yerel halk şehirleşme sürecinden yeterince faydalanamadıklarını dile getirmektedirler.

Köklü bir mahalle olmamıza rağmen gelişmememize gelince, bu bizim, Malatya’nın kaderi galiba. Hep çevre yolu altı - çevre yolu üstü ayrımı vardı. Şimdi belediye onu yıkmaya çalışıyor. Yollar düzenleniyor. En büyük eksiklik geçmişteki belediye başkanlarının vizyonunun dar olmasıydı, çalışmalarında sadece günü kurtarmayı düşünmüşler (K₂₁, 41).

Diğer mahallelere ve muhtarlarına kıyasla, bu mahallede yerel iktidara, hizmetleri gerçekleştirilmesi noktasında güven duyulmaktadır. Eksiklikler şikâyet konusu olmakta ancak eksikliklerin giderileceğine dair inançları da sık sık dile getirilmektedir.

Mahallemizde Uzunok mevkiinde kanalizasyon sıkıntımız var o çözülemedi. Belediyeye ilgili su, ulaşım, çöp sorunu yok, bir ulaşım vardı. Onda da 2 aydır otobüs verdiler. Tedaş’la çok sıkıntı yaşıyoruz sokak aydınlatması konusunda..Parkımız yok ama başkanın 82 Mahalle 82 Park vardı, var yapacak..Yeşilyurt’un 82 mahallesi var, biri de biziz, hepsi eşit olacak (K₂₁, 41).

“Bakkallar, buldukları mahallenin muhtarları, din görevlileri kadar hatırlı kişileri” diyen Korkmaz (2013: 47), bakkalların bir sohbet mekânı, iki lafın belini kıralım diyenlerin ayaküstü sohbet yeri ve en önemlisi mahalleli için kamusal mekân olma özelliğine vurgu yapmaktadır. Mahallenin kalbi sayılan, her bilginin toplandığı nokta olan bakkal K₂₃ ise tam tersi bir şekilde mahallenin yönetimler tarafından unutulmasından yakınmakta:

Devlet hiç el atmıyo, biri gidip 40 yıl sonra gelince her şey aynı diyor. Bak karşıdaki okul 23 Nisan, hep olduğu gibi (K₂₃, 79).

Mahallenin yıllardır değişmediğine dair sözleri mahallenin başka sakinleri de aktarmış olsa da bu durumun diğer merkez mahallelere kıyasla yerel hizmetleri eksik almalarından kaynaklı bir serzenişe dayalı olduğu bir gerçektir.

Mahallenin tarihi noktasında K₂₁'in anıları önemli ipuçları içermektedir:

78'li yıllarda bizde su yoktu, evin önünde bir harık (küçük su yolu) vardı, elektrik yoktu, gaz lambaları vardı. Okul yoktu, 2 km ötedeki okula giderdim. Yollar asfalt değil çamurdu. 1992'de asfalt oldu, ulaşımı minibüsle sağladık. Mutfaklarda taka var, raf vardı, gerçi halen var ama bazıları dolap yaptı. Tavanlar tahtaydı (K₂₁, 41).

Evin önünden geçtiği söylenen suya Faruk Korkmaz'ın (2013: 41) mahalle anılarını derlediği kitabında da denk geliyoruz:

Çocukluğumun geçtiği Kiltape Mahallesi'nde üzeri açık bir halde akan atık su kanalı vardı ve bütün mahalleyi baştan sonra kat ederek Çarmuzu, Kaynarca Mahalleleri boyunca devam ederdi.

Ev içinin dönem şartlarına göre geleneksel anlayışa göre düzenlendiğini biz de görüşmeler sırasında görmüş olduk. Ev avlularının yaza uygun kilim ve divanlarla döşeli oluşu, kırsal yaşam alışkanlıklarının sürdürüldüğünü göstermektedir. Bu durum belki de mahallenin çoğunluğunu yaşlı kesimin oluşturması, önemli bir sebebi olabilmektedir. Değişmeyen bu kültürel yaşantı için K₂₁, değişimi gerçekleştirecek bir durumun olmadığından bahsetmektedir:

Kültürümüzü değiştirecek bir insan göçü olmadığı için kültürümüz aynı, yeni insanlar gelirse belki bir kopma olabilir... Cenaze, düğün oldu mu her şey imece, yardım vs yemeği halk karşılar, komşular yapar. Geçen Fahri Kayahan'da cenazeye gittim, sadece iki komşu geldi, bu apartman kültürü yüzünden (K₂₁, 41).

Bu duruma karşıt olarak farklı bir kaynak kişisi de eski komşulukların artık kalmadığından yakınmaktadır:

Eskiden ekmek yapar, bir araya gelirdik, şimdi o da yok, öyle arada denk gelirse kapı önünde (K₅, 47).

Mahallede gezinirken görüşme yaptığımız ev hanımlarının bir kısmı gündelik işleriyle meşgullerdi. Kimisi kapı önü minderiyile sohbetini sürdürürken, kimisi yününü sermekle meşgul, kimisi de kışlık çalısını derhe (ağaç budama bıçağı) ile kırmakla uğraşmaktaydı. Mahalle araları kadınların ev işlerini gördükleri bir mutfak görevindeydi. Bu işler arasında ortaya çıkan muhabbetleri Korkmaz (2013: 87), anılarında daha çok toplumsal cinsiyetin üretildiği, kadınlık yaşam ve pratiklerinin aktarıldığı zamanlar olarak aktarmaktadır. Ayrıca

Korkmaz'ın anılarındaki 80'li yıllara ait bu yaşam pratiklerinin sürdürülüyor oluşu kültürlerin, geleneksel yaşantının devam ettiğinin belirtisi niteliğindedir:

Hanımların özellikle ikindi vakti kapı önü minder sohbetlerinde kuşaklararası tecrübe, görgü ve beceri paylaşımları yapılırdı. Elde gergef dantel işleyen genç kızlar çeyizliklerini hazırlarken, kış soğuşunda bedenleri ısıtacak kazakları, yün çorapları, atkılarını ören hanımlar onlara nasihat ederdi. Dikiş nakışın inceliklerinden, lezzetli yemek yapmanın püf noktalarına; mutlu bir evliliğin yürütülmesinde hanıma düşen sorumluluklardan, evi çekip çevirmeye, çocuk yetiştirmeye kadar pek çok ince detay küpe yapılarak genç kızların kulağına asılırdı. Güngörmüş hanımlar anlattıkları bu hayat dersinin sıkı bir takipçisi olurlar ve genç kızların davranışlarını geleneksel düzeye getirmek için yoğun bir çaba sarf ederlerdi.

Mahallede bir tane sağır-dilsizler okulu, iki tane de ilkokul-ortaokul var. Yeni nesil çocuklar için mahalle dâhil, çevre mahalleler ve merkezdeki okullara taşınmalı eğitimler için ulaşım imkânları gelişmiş. Ancak aynı şeyi mahallede yaşayan kadınlar için söylemek zor olmaktadır. Mahallede kadınların çoğunluğu ilkokul-ortaokul mezunu ve kamusal alandan uzak bir yaşam sürmektedirler. Genel olarak kadınlarla yapılan görüşmelerde mutlaka eğitime dair bir muhabbet geçiyor ve hep içlerinde kalan bir okuma özleminden bahsediliyor. Şimdilik bunu çocuklarını okutup, iş sahibi olarak hayata atıldıklarını görme özlemiyle tatmin etmeye çalışıyorlar:

İlkokul okudum sadece, üç kız bir oğlum var. Okumak isterdim. Okusaydım hemşire olurum. Şimdi açıköğretim okurdum ama kafam basmıyor matematiğe (K₃, 37).

Mahallede toplumsal cinsiyet rollerinin yaşatıldığı, günlük üstlenilen kadınlık sorumlulukların bir süre sonra kadınlarda “Bu saatten sonra okusam ne olacak?”, bu alanla ilgili mevzularda “kafanın basılmaması” gibi ibarelerle kabullenilmişlik etkisi yaratmaktadır. Ancak kendilerinden sonra evlatlarının hatta bizlerin bile aynı şeyleri yaşamamasını içten içe istedikleri de görülmektedir:

17-18 gibi evlendim. Hiç okul okumadım. Çocuklarım ilkokula, liseye kadar okudu. Büyük oğlum doktor okudu, orda evlendi. Kızım ilkokula kadar okudu evlendi, İstanbul'da. Siz okuyun, işe girin sonra evlenin, aileniz ister mi öyle? Hangi ana baba ister? Çalışın sonra evlenin (K₂₂, 64).

Geleneksel aile yaşantısı mahallede halen yaygın olan bir durum olarak gözlenmiştir. Evlenip ayrı eve çıkanlar yine izin günü dâhilinde bütün günlerini anne baba evinde geçirmek için gelmektedirler. Bunun dışında gelin-kaynananın birlikte oturduğu ya da akraba topluluklarının bir arada yapışık konutlarla iç içe yaşadıkları gözlenmiştir.

Gençler gidi, ihtiyarlar eski evde bekli (K₂₀, 64).

Mahallenin kadın bakkallarından biri olan K₃, görüşme sırasında bakkala gelen çocukların az verdiği paraya karşılık fazla fazla eşya verirken bir yandan da diğer kadınlar gibi bu mahalleye gelin olarak Akçadağ'dan geldiğini belirterek evini gösteriyor:

Bak şu kırmızı evde oturuyom. Önce kaynanamlarla otururdum, evi ayırdık sonra, üst katta onlar, alt katta ben oturuyom ama yine yemeklerde falan bir arada oluyoz (K₃, 37).

Mahallede sosyalleşmeleri adına açılan eğitici kurslar bulunmakta. İş yaşamı ise düşük ücretli gündelik iş yapanlar, fabrikalarda ve aile işletmesinde çalışmakta, tarla bahçeye rençberliğe gitmekte.

Kadınlarda çalışma oranı %5 bile yoktur. Geneli ev işi ile meşgul, hayvancılık yapan var. El becerisi olarak sadece hediye amaçlı, dolak, lif, kursta öğrendiklerini yaparlar ama ticari düşünmezler..Kamuda çalışan az, geneli fabrikada özel sektör. Eskiden kayısı fabrikası vardı 3 yıldır kapandı. Aydına taşındı, kadınlar bi tek orada çalışırdı (K₂₁, 41).

Bakkal K₂₃ ise kursların pek ilgi çekmediği vurgulamakta:

Halk kendi halinde öyle evindeler, kursa falan gidecek insan yok, gençler hep çıkıp gidiyor (K₂₃, 79).

Bakkal ve ev hanımı K₃, el işçiliği konusunda yetenekli olduğunu ama artık bakkal ve rençberlik yaparak eşiyle olan iş bölümünden bahsediyor:

Ben halıcılık yapabiliyorum ama bıraktım, kirli iş ev kirleniyor. Bizim evin kadınları 14 yıl önce yapar satardık, evi onla geçindirirdik. Akçadağ'da Çobanuşağı köyü, şimdi kimse yapmıyor..ne acından öldürü, ne tokundan, geçiniyoz bakkalla..Öğleden önce kocam, sonra ben bakıyorum. Aşağı bakkal Meryem, sadece kendi bakıyor. Herkesin müşterileri belli. Bizim bakkal 1,5 yıldır var. Eşim odun da kesiyö, ne iş yapabiliyosan o kazandırıyor (K₃, 37)

Elmas Kayısı Fabrikası, mahalleliye istihdam sağlayan bir işyeriymiş birkaç yıl öncesine kadar. 15 yıldır bu mahallenin sakinlerinden ev hanımı olan K₂₀, fabrikanın kapanana kadar kadınlar için iyi bir iş sahası olduğunu söylemektedir:

Eskiden kayısı fabrikası vardı, Elmas Kayısı Fabrikası, kadınlar orda çalışıyorlardı. Şimdi kaldırıldı. Erkekler pek orada çalışmazdı, kendi erkek çalışanları vardı. Fabrika yevmiye hesabı çalıştırırdı. Şimdi kadınlar pek çalışmıyor, temizlik gündelik işi yapıyorlar (K₂₀, 64).

Eşiyle dönüşümlü olarak bakkala bakan K₃, fabrika deneyimini paylaşarak el işinin zorluğuna vurgu yapmakta:

Buranın kadınları genelde kayısı fabrikalarında çalışıyorlar, gerisi ev hanımı. Kendi bahçemiz var rençberlik yapıyom. Şu kapanan fabrikaya 18 gün gittim, zordu, kendi bahçen olsa kolay iş ama olmadı (K₃, 37).

Mahallede Halk Eğitim bünyesinde çeşitli kurslar açılmış ama bunlardan okuma-yazma kursu özellikle birkaç deneme sonucunda tutulmayıp, kapatılmış. K₂₁ okuma-yazma oranlarının yüksek olduğunu ama yaşlıların bu yaştan sonra bir işlerine yaramayacağı

düşüncesiyle isteksiz olduklarını belirtmektedir. Görüşmelerin genelinde kaynak kişiler, kendi ezilmişlikleri nedeniyle gençleri okuma konusunda desteklemekte ve okutabildikleri kadar okutmaya çalıştıklarını aktarmaktalar.

Son olarak mahallelinin yardım alma oranlarına dair K₂₁'den aldığımız bilgiye göre yardımların ağırlıklı olarak Ramazan ayında yapıldığını öğreniyoruz:

Nüfusun 1/5'i devletten yardım alıyor. Kocası ölmüş, dul bayanlar, hasta, geliri olmayan. Genelde erkekler çalışmaktan fırsat bulamadıkları için kadınları başvuruya gidiyor, genelde kadınlar bu yüzden listelerde çok geçer. Ama zaten yapılan yardımlar da Ramazanda, mesela yapılan yardımlardan herkes faydalanmak istiyor, ihtiyacı olsun, olmasın (K₂₁, 41).

K₂₁, mahallede seçmen sayısının 1.800 kadar olduğunu belirtiyor. Mahallenin genel seçimlere katılımdaki rakamlarına bakıldığında 1995 genel seçimlerinde mahalledeki 1.200 seçmenin 1.021'inin oyunu kullandığı görülüyor (DİE, 1996: 12). Kadın-erkek rakamlarına ulaşamamasından dolayı cinsiyetlere göre katılım düzeyinden bahsedilememekte. 1999 genel seçimlerinde ise mahallede 1.353 seçmenden 1.167'i oy kullanmıştır (DİE, 2000: 18). 2002 yılına gelindiğinde nüfusun az da olsa arttığının seçmen sayına yansısından anlayabiliyoruz. 2002 genel seçimlerine 1.480 seçmenden 1.157'i katılmıştır (DİE, 2004: 12).

4.3.2.3. Zafer Mahallesi

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre Zafer Mahallesi, 2013 yılında 12.333, 2014 yılında ise 12.498 nüfusa sahiptir. Önceki yıllara ait mahalle düzeyinde nüfus kayıtları bulunamamıştır. Diğer kısımlar da olduğu gibi Malatya mahallelerinin tarihi konusunda bilgi edinmede zorluklar bulunmaktadır. Ancak halk arasında mahallenin diğer adının Fırat olduğu söylenmektedir. 1980 Genel Nüfus Sayımına göre Zafer (Fırat) Mahallesi 209, 1985 sayımına göre ise 165 nüfusa sahiptir (DİE, 1983: 5; DİE, 1988: 5). Mahallenin günümüzdeki genişliğinin ne zaman oluştuğu ve yıllara göre mahalle verilerinin bulunmamasından dolayı değişen ve büyüyen nüfusun nedenleri bilinmemektedir. Ancak aynı dönemlerde kırsal kesimlerden ve çevre illerden yapılan göçlerin etkisinin büyük olduğu Malatya'nın şehirleşmesiyle doğru orantılı artan belediye, belde sayılarının bir sonucu olarak düşünmek mümkündür.

Zafer Mahallesi mevki olarak Yunus Emre Caddesi'nden başlayarak Necip Fazıl Kısakürek Caddesine, İsmet Paşa Caddesi, Valilik ve KYK Battalgazi Erkek Öğrenci Yurduna kadar olan kısmı kaplamaktadır. Mahallenin üç dönemdir muhtarı olarak görev yapan Z₂₁ ile yapılan görüşme sırasında mahalle nüfusunun kabaca bir tahminle 30 bin

olduğunu öğreniyoruz. Mahallenin üniversiteye giden güzergâhta yer alıyor olması, mahalle nüfusunun bir kısmının öğrencilerden oluşması sonucunu doğurmuştur. Zafer Mahallesi olarak anılan yerleşim alanı 30 sokaktan oluşmaktadır. Muhtarlıktan alınan bilgilere göre 3.000-3.500 kadar konut bulunmaktadır. Mahalle sakinlerinin gelir durumuna göre karışık kesimlerden oluştuğu esnaf, memur, asker, doktor, öğrenci gibi farklı bireylerin oturduğu belirtilmekte. Mahalle bu karışık yapısından dolayı mezhepsel ya da etnik açıdan bir ayrıma sahip değil. Memleket olarak daha çok Baskil, Mardin ve İzolulu aileler bulunmakta. Mahallenin tarihi hakkında kaynaklarda yeterince bilgi bulamasak da muhtar Z₂₁, görüşme sırasında bu noktaya değinmesi üzerine birkaç bilgi ediniyoruz:

Mahallenin kuruluşu 1940-42..Eskiden adı Fırat'tı, sonradan değişti (Z₂₁, 52).

İsim değişikliğinin yaşandığı yıla dair veya tarihine dair yeterince bilgi bulunamamaktadır. Ancak net bir veri bulunmamakla birlikte Zafer mahallesinin bir noktada Fırat mahallesinden ayrılarak oluştuğu da söylentiler arasında yer almaktadır. Diğer mahallelerde olduğu gibi Zafer Mahallesi'nde de muhtarlık verilerinin yetersizliği dikkat çekiyor. Muhtar bu durumun muhtarlığın mahallede yer almaması ve mahallede yerleşik Malatyalılar dışında, öğrenci ve geçici aile ve bireylerin fazla olmasından dolayı karışık bir yapısının olmasından kaynaklandığı üzerinde durmaktadır. Mahallenin öğrenci ve çalışan orta gelirli memur ailelerden oluştuğunu belirten Z₂₁, yoksul kesimin de varlığına değinmekte:

Üniversiteye yakın olduğu için mahallede öğrenci çoğunlukta, esnaf var, memur var, asker, doktor var gelir durumu iyi. Ama en az 150 ailenin yardıma ihtiyacı var (Z₂₁, 52)

Ancak merkez mahalle konumunda olmasına rağmen yerel yönetimlerce yeterince ilgi göremediklerinden yakınan Z₂₁, bu durumun sosyalleşme adına mahalle sakinlerini olumsuz etkilediğini belirtmekte:

Belediye tarafından %85 yardım alıyor ama bir sosyal tesisimiz yok, kadınlar için kurs yok, olsa da kiralari kendileri ödüyor, tesisler yok. Bir semt konağımız olsa, kütüphane yok, potansiyel var ama hizmet yok (Z₂₁, 52).

Mahallelinin okuma yazma oranının fazlalığı ve Malatya'da en fazla okulun bulunduğu mahalle olarak, 4.000 civarında öğrencinin eğitim aldığını öğreniyoruz. Bu anlamda mahalle öğrenci yoğun yapısıyla bir kez daha ön plana çıkıyor.

Mahalle nüfusunun yarısından fazlasını kadınlar oluşturmakta. Kadınların kamusal alanda yer alması noktasında da muhtar Z₂₁, bu durumun gelir grubuna ve kültürel algılara göre farklılaştığına değinmekte. Mahallede yer alan farklı memlekette insanların, geleneksel

yaşamlarını sürdürme çabası içinde olduklarını görebilmek mümkündür. Kadınların bir işte çalışma oranı yüksek, çalışmayanlar için ise “O kesim kadınlarını çalıştırmaz.” gibi cevaplarla karşılaşılıyor ve belirtilen kesimlerin göçle Malatya dışından gelen geleneksel ailelerden oluştuğu bilgisine ulaşıyoruz.

Mahalle karışık yapısıyla farklı siyasi düşünceleri, tutum ve davranışları barındırabilmektedir. Muhtar'ın (Z₂₁) mahallede 9.000 seçmen bulunduğunu belirtmesi üzerine mahallenin önceki seçimlerdeki seçmen sayılarına ve katılım miktarlarına Devlet İstatistik Enstitüsü verileri üzerinden ulaşabiliyoruz. Yerel seçimlere dair verilerle ilgili mahalle düzeyinde bilgilerin aktarılmamasından dolayı, geçmiş genel seçimler üzerinden katılım oranlarına bakabiliyoruz.

1995 Milletvekili Genel Seçim sonuçlarına göre Zafer Mahallesi'nde 4.622 seçmenin 3.463'ü oy kullanmıştır (DİE, 1996: 18). Kayıtlarda cinsiyetler üzerinden bir değerlendirme yapılmadığından katılımda kadın katılım oranına dair bilgilere ulaşılamamıştır. 1999 Genel Seçimlerinde mahallede 5.429 kadar bir seçmen kitlesi görülmekte. Bu rakamla birlikte iki seçim arasında nüfusun arttığı bariz gözlenmektedir. 2002 Genel Seçimlerinde ise seçmen sayısı 6.512'ye çıkmış ve bu seçmenlerin 4.408'i oy kullanmış (DİE, 2004: 14).

4.3.3. Mahallelerde Yaşayan Kadınların Kamusal Bilgiye Erişim ve İktidara Katılım Düzeyleri

Bu başlık altında alan olarak seçilen Paşaköşkü, Kaynarca ve Zafer Mahalleleri'nde kadınlarla yapılan görüşmeler konu kapsamında değerlendirilmiştir. Bu mahallelerde kadınların Katılım Merdiveni'nde ne kadar yol aldıklarını belirleyen koşullar, toplumsal cinsiyet ilişkileri, kamusal alanın bilgisine sahip olma düzeyi, kamusal yaşama katılım düzeyi, yönetime katılım ve siyasal ilgi düzeyi şeklinde sınıflandırılarak incelenmiştir.

4.3.3.1. Paşaköşkü Mahallesi

Orta gelir grubu bireylerin çoğunlukta olduğu Paşaköşkü Mahallesi'nin karışık etnik ve mezhepsel ve kültürel yapıya sahipliğinden dolayı bireyler tercihlerini, kendi değer yargılarını temel alarak gerçekleştirmektedirler. Bu nedenle kadınların kamusal alana katılımı ve eğitimi hoş karşılanabildiği gibi yadırgayıcı bir tutumla da karşılanabilmektedir. Mahallenin genelinde bireylerin eğitilmiş ve çalışanlardan oluştuğu söylenebilir. Bu durum kamusal alanın

kullanımında kadınların diğer mahallelere kıyasla kamusal alana çıkma konusunda daha rahat hareket edebildiklerini göstermektedir. Çalışma kapsamında mahallede 20 kadınla görüşme yapılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşülen kaynak kişilerin mekânsal dağılımları noktasında bir sınır belirlenmemiş, mahallenin farklı yerlerinden seçilmelerine dikkat edilmiştir. Kadınların sosyo-ekonomik durumları farklılık göstermesine rağmen yaşam koşulları ve toplumsal cinsiyet algılarının aynı düzeyde gerçekleştiği görülmüştür. Bu da aralarındaki farklılıklara (gelir grubu, eğitim, etnik, mezhepsel) rağmen aynı kültürel ilişkileri benimsedikleri sonucunu doğurmuştur.

Kamusal alanın bilgisine rahat erişen çalışan ve çalışmayan kadınlar, Katılım Merdiveni'nin basamaklarının çoğunluğunda yer almaktadırlar. Mahallede yaşayan kadınlar, örgütsel katılım, topluluk halinde hareket etme, sendika ve dernek üyelikleri, dilekçe hakkına kadar farklı katılım araçlarıyla çalışmadaki diğer mahallelere nazaran yüksek düzeyde bir katılım göstermişlerdir. Aynı şekilde herhangi bir siyasi partiye üye olma, yönetici olma, yerel yönetim birimlerinde görev alma konusunda da mahalle öne çıkmaktadır. Merdiveni'nin farklı basamaklarına erişen farklı sosyal sermayelere sahip bireylerle karşılaşmıştır.

a) Toplumsal cinsiyet ilişkileri: Kadının ev içi işlere, erkeğin de evi geçindirme rolüne yapılan vurgu, bu mahallede esnemiş bir durumdadır. Kadınlar da çalışabilir ve evi geçindirme görevini üstlenebilir düşüncesiyle her iki cinsiyetin rolleri değişkenlik göstermiştir. Çalışan ve çalışmayan kadınlarla yapılan görüşmelerde erkekler ile kadınlar arasında bir ayırım olmadığı aksine eşit oldukları düşüncesinin yaygın olduğu görülmüştür. Ve rollerin zamanla karşılıklı olarak değiştiği görülmüştür. Toplumsal cinsiyet rollerinin doğuştan gelen özelliklerle değil, yetiştirilen sosyal çevre ve aile eğitimiyle değişebildiği düşünülebilir. Örnekler üzerinde bu değişkenliği görebilmek mümkündür. Çünkü yemek yapmak kadınlara özgü bir iş olarak, mutfak alanının kadınlarla özdeşleştirilmesi, erkek aşçıların varlığıyla ortada çelişkili bir durumun olduğuna kanıt olmaktadır. Bu anlamda karşılıklı olarak roller değişebilmekte ve benimsetilebilmektedir.

Kaynak kişilerde birkaç örnek dışında erkeğin de kadına özgü işleri yerine getirebildiği görülebilmektedir. “Kadına özgü” işler olarak bahsedilen aslında kadınların geleneksel toplumsal cinsiyet rolü kapsamında değerlendirilen evi temizlemek, yemek yapmak, çocuk bakımı vb. işlerdir. Diğer mahallelerde görülen kadın-erkek ayırımının sınırları bu mahallede

belirsizleşmiş ve her ikisinin de birbirlerinin alanına dâhil olabildikleri bir yaşam şekli oluşmuştur. Toplumda süregelen kadınların ev işlerini –erkeğin kişisel temizliği işlerini dahi- tamamen yüklenmesi, bir noktada kalıplaşmış yargıyı sürdürmektedir. Bazı kaynak kişilere göre ev işleri, her durumda kadınların sorumluluğunda olması gerekirken, bazılarında göre ise her iki tarafın da çabalarıyla gerçekleştirilmesi gereken işler olmaktadır. Ancak eşlerin birey olduklarını ve kendi sorumluluklarını bilip hareket ettikleri takdirde ev ortamında ortaya çıkacak diğer işlerin, ortak yapılması gereken işler olduğunu fark etmeleri ayrımın ortadan kalktığı bir düzenin oluşabilmesi için önemli olmaktadır.

Bireylerin aile yaşantıları içerisinde aldıkları eğitimler kimliklerinin ve kişiliklerinin oluşmasında önemli olmaktadır. Buna göre kadınların birer birey olarak toplumda yer alabilecekleri, eğitim, ekonomi ve yönetim alanlarında söz sahibi olabilecekleri düşüncesi mahallenin kültürüne yerleşmiş durumdadır. Kız çocukları da bu anlayış doğrultusunda yönlendirilmekte, belirli bir eğitim seviyesine ulaşmaları sağlanmakta ve ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeleri desteklenmektedir. Tabii bu noktada geleneksel cinsiyet rolleri baskınsa çalışan kadınlar için yaşam daha da zorlaşmaktadır. Eğitimli ve çalışan olma durumu kadınlarda ister istemez ev işleri noktasında kendileri kadar eşlerinin de sorumlu olduğu düşüncesini oluşturmaktadır. Diğer mahallelerde olduğu gibi Paşaköşkü Mahallesi'nde de ev işleri noktasında erkeğin “yardımcı” olması ailelerde önemli bir tartışma konusu olabilmektedir. Kadın-erkek iş ayrımının aşıldığı dile getirilse de kaynak kişilerin ev işlerini sahiplendiklerini ifadelerinde görmek mümkün (P₂, P₇, P₉, P₁₃, P₁₄, P₁₅, P₁₇, P₁₈, P₁₉).

Ben bekârım. Ama evde annem babam arasında iş bölümü var. Annem ev hanımı, babam emekli öğretmendir. Perde takma, halıları silkeleme gibi günlük işlerde yardımcı olur hep. Biz küçükken bize de bakardı. Kadın-erkek ayrımı yapmaz babam. Bir gün duymadım ki anneme sen evde oturuyorsun yap, desin. Aksine hep yardım eder. Benim çalışıyor olmam bir değişiklik yaratmaz. Evde iş bölümü olduğundan temizlik benim işim, ben yaparım (P₁, 35).

Erkekler, bu düzen içerisinde çoğunlukla ev işlerinde “yardımcı” ya da iş bölümü içerisinde kadınların yükünü hafifletici bir rol üstlenmektedirler. Ancak tam tersi durumlar da söz konusudur. Erkekler de hane içerisinde aktif olarak emekleriyle düzenin işleyişine katılabilmektedirler. Ancak herhangi bir yardımın olmadığı durumlarda çalışan kadınlar, bir yardımcıya ihtiyaç duyabilmektedirler. Kadınların çalışmaları durumunda ev işlerinin aksamasını önlemek için ücretli yardımcı kadın emeğine başvurulabilmektedir. Gelir durumunun yükselmesi ve kamusal alanda yer alınması, kadınlar arasında farklı kadınlıkların oluşmasını da gündeme getirmektedir. Orta ve üst gelir grubunda yer alan kadınların, daha

yoksul ve alt gelir grubundan olan kadınları ev hizmetleri için istihdam etmeleri, iki farklı gruptan kadınların, daha doğrusu “kadınlık hallerinin” karşılaşmasına olanak sağlamaktadır. Her halükarda kadınlar ev işlerini yine kendi sorumluluklarına almak durumunda kalmakta fakat gerçekleştirilmesi noktasında başka bir ücretli emeğin varlığına ihtiyaç duymaktadırlar.

Yok eşim yardım etmez. Ben de çalışıyorum malum, temizlik için bayan tutuyorum. Şu an her şey düzenli işliyor. Ben evde durmayı sevmiyorum. Eşim de ev işi bilmez. Yetiştirilmeyle alakalı. Eşimin annesi küçükken vefat etmiş, eşime analık gelmiş. Kötü anılar falan işte. Şimdi kaçıyor ev işlerinden (P₂, 45).

Mahallenin yapısında ev içi iş bölüşümlerinin doğal olduğu düşüncesi yaygındır. Çünkü gelir grubu yükseldikçe erkeğin evi geçindirmesi fikri kadınlar için önemsizleşmektedir. Çalışma hayatı sayesinde kadınlar da artık kamusal bir özne halini almaktadır. Buna ek eğitim seviyesi yükseldikçe de ev geçindirme konusunda eşit olunması gerektiği düşüncesinde artış olmaktadır. Harcamalarda ortak olma, alınacak ailevi kararlarda söz sahibi olma, tamamen ortak bir birliktelik beklentisi söz konusudur. Kadın çocuğa bakar, erkek evi geçindirir fikrinden ziyade her ikisi de çalışılması, ortak bir yaşam sürdürülmesi taraftarındırlar. Çünkü gelir durumu arttıkça erkeğin evi tek başına geçindirme sorumluluğu azalmakta -kimi zaman buna eşin çalışması da katılmakta- ama yine de geleneksel düşünceye göre evin sorumluluğu erkektedir algısı devam etmektedir. Bu durum eşlerin her ikisinin çalışması durumunda evin idaresi ve muhasebe işlemleri noktasında birlikte karar verilmesine imkân sağlamaktadır. Kadının eğitim ve gelir durumundaki artış, ailedeki ve toplumdaki konumunu olumlu yönde etkilemiş olmaktadır. Diğer erkeklerle kıyasladıklarında kimi kaynak kişiler eşlerinin ev işlerini yapabiliyor oluşunu ve evde baskın bir eril zihniyetin olmamasını bir şans olarak gördüklerini ifade etmektedirler.

Aramızda iş bölüşümü yok. Hangimiz o an yaparsak. Mutfak işleri tamamen bende. O sadece bulaşıkları makineye dizmeyi yapıyor, temizliği beraber yaparız. Çocuklarla hep o ilgilenir. Diğer eniştelilerimle kıyasladığım zaman kendimi çok şanslı hissediyorum (P₃, 29).

Farklı kültürlerden bireylerin yer aldığı mahallede farklı erkeklik (ataerkil-ataerkil olmayan) durumlarına bağlı olarak kadın-erkek ilişkisinin değiştiğini söylemek mümkündür. Kültürel ve geleneksel algının yarattığı bilinç durumları kadınlara çalışmalarının yanında toplumun beklediği rolü de yüklemektedir. Kadınlar hem iş hayatı hem de ev içi işler arasında annelik, kadınlık ve çalışan kadın olma rollerini bir arada gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Bu anlamda kadınlar zamanla ev işlerinde yardımcı unsur olarak erkeğin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar ve sonuç olarak iş bölümü ve sorumlulukların paylaşılması gündeme

gelmektedir. Çünkü kamusal alan ile özel alan işlerini birlikte yürütmeye çalışan kadınlar için bu ekstra yorucu boyutlara ulaşmaktadır (P₂, P₁₀, P₁₄).

Kamusal alanı rahat kullanan kadın için diğer alacağı kararlarda (kıyafet, şehir dışına çıkma vs.) kısıtlamaların az olduğu görülmektedir. Kıyafet konusunda müdahalenin olmadığı ancak klasik eril müdahalelerin “kısa giyme, dar giyme” şeklinde yine yapıldığı ve bunun sadece sözde kaldığı görülmüştür. Bu kararlarda son karar kadınların özgür seçimi olmaktadır.

Eşim hiç müdahale etmez. Zaten bakışından anlarım ben ne düşündüğümü. Bana dese ki giyme, ben kendi istediğimi içimden geleni yaparım. Kendi istediğimi yaptığımda sesini çıkarmaz olay büyümeyin diye. Babam çok problemlidir. Allah eşimden razı olsun. Babam kızar, söylenir. Annem sonra babamın on katını yapar. Yani iyi ki evlendim. Kocam rahat (P₃, 29).

Giyim konusunda kaynak kişiler bir müdahale ile karşılaşmadıklarını aktarmışlardır. Ancak geleneksel ve dini değerler bakımından yaşanan toplumu göz önüne alan, bu noktada da belli uyarılarla karşılaşan P₈ ve P₁₉ kodlu kaynak kişiler müdahalenin sebebine vurgu yaparak durumu açıklamışlardır:

Giyim konusunda müdahale yok ama kadın olarak geleneksellikten dolayı, kendim otokontrollü davranırım. Mesela gittiğim bir köy düğünüyse evet, bir müdahale illaki gerekir, çünkü bir kent düğünündeki gibi özgür giyinemezsin. Biraz da misafir profiline, çevreye göre değişir. Bazı şeyleri kabullenerek büyüyoruz. Bir süre sonra onları doğrularımız olarak görüyoruz. Bizim toplum olarak inançtan önce kültürel yanlarımız daha ağır basıyor (P₈, 37).

Ooo! Hem de nasıl. Ben devamlı kapalıydım. Kuran’a gittim. Babam da abdestli, namazlıydı, elin erkeğinden baci kardeş olmaz derdi. Üzerimizde iyi baskısı vardı (P₁₉, 57).

Aynı şekilde çalışma ve iş yaşamına katılma noktasında da kaynak kişilerin kamusal alana rahat bir şekilde katıldıkları, izin alma durumlarıyla karşılaşmadıkları görülmektedir. Tam tersi çalışma konusunda eşlerinden destek gördüklerini aktaranların (P₁, P₃, P₅, P₆, P₇, P₈, P₁₄, P₁₅) yanında gelir durumları iyi olduğu için çalışma gereksinimlerinin olmadığını ve çalışma isteği duymadıklarını belirten kişiler (P₁₇) de olmuştur.

Öncesinde devlet işi olması şartıyla izin verirdi. Sümerbank, Tekel vardı o zamanlar. Tekelde sınava girmiştim, almadılar. Şu anda iki yıldır muhtarım, eşim destekledi. İlk söylediğinde ben karşı çıktım, olmaz diye, yapamam diye. O zamanlar sekiz yıl Haçovalılar Derneği’nde kadın kollarındaydım. 15 yıldır buradayız. Haçovalılar çok, eşim de esnaf, tanındığımız için zor olmadı (P₂, 45).

Kültürel olarak da diğer mahallelere kıyasla kız çocuklarının eğitimden yoksun bırakılması kınanan bir durumdur. Gelir durumuna bağlı olarak bireylerin eğitime yönelik tavırları olumlu olarak gerçekleşmektedir.

Çalışma konusunda aile ve çevre olarak hep desteklemiştir, hatta bizde genelde kızlarını okutmayanları kınarlar (P₅, 38).

Kamusal alan sınırları ve özel alan sınırları olmadan yetiştirilen kadınlar, kararlarında özgürce hareket etme iradesi göstermektedirler. Bu evlilik için de geçerlidir. Gelir durumundaki artışa bağlı olarak tercih edilen evlenme şekli ve evlenme yaşı da kadınların isteklerine göre değişebilmektedir. Bireyselleşmenin ön plana çıktığı kent yaşamında, artık eski kuşak aile baskısıyla gerçekleştirilen, görücü usulü evlilikler ve akraba evlilikleri nadir olarak görülmektedir. Toplumda görücü usulü evlilikler devam etmekle birlikte Paşaköşkü’nde bu durum yeni nesil için asgari düzeyde gerçekleşmektedir. Orta yaş üstü kaynak kişilerin dönem koşullarına bağlı olarak görücü usulü evlilik ya da akraba evliliği yaptıkları görülürken, daha genç kuşak için arkadaş ortamlarında tanışarak ve severek yapılan evlilikler ön plandadır. Bu anlamda mahallede farklı evlilik örnekleri bulunmaktadır.

Ortak arkadaş aracılığıyla tanıştık. Yedi-sekiz ay görüşme sürecimiz oldu. İlk görüşmeye başladığımızda durumu anne babama anlattım, onlar da sen bilirsin dediler. Uyumluyuz, ailem damatlarını pek severler (P₆, 43).

Görücü usulü evlilikler orta ve üst gelir grubu ailelerin, eğitim ve iş çevrelerine bağlı olarak değişmiş ve severek, sosyal ortamlarda, işyeri ve okul ortamlarında tanışarak evlenme şekli yaygınlık kazanmıştır. Çoğunlukla erken yaşta yapılan evliliklerin azaldığı görülmektedir. Kadınların eğitim durumları arttıkça ve çalışma hayatına katıldıkça görücü usulü evlilik yapma oranları düşmektedir. Gelir durumunun artmasıyla da bu durum severek, flört ederek, anlaşarak evlenme türünü yaygınlaştırmaktadır. Görücü usulü ve erken yaşta gerçekleştirilen evlilikleri çoğunlukla 40 yaş üstü kaynak kişilerde görmek mümkündür (P₁₁, P₁₂, P₁₃, P₁₅, P₁₆, P₁₇, P₁₈, P₁₉).

15 yaşında evlendim. Acelem vardı sanki. O zaman bize sormadılar. Amcamın oğluydu, bir yılda evlendik. Altı ay kaynanamla oturdum, sorunluymuştu. Ne sen sor ne ben söyleyeyim, altı sene gibiydi (P₁₅, 56).

Birleştirilmiş evde kaynanayla oturma durumunu sadece orta yaş grubu kaynak kişilerinden duyabiliyoruz (P₂, P₁₂, P₁₃, P₁₅, P₁₇, P₁₈, P₁₉). Bu süreci dinlediğimiz kaynak kişiler dönemin gelenek ve göreneklerine göre evlilik sürecinde “gelinlik etme” davranışı sergilemenin gerekliliğine değinmişlerdir. Malatya’nın genellikle kırsal kesimlerindeki evliliklerde görülen “gelinlik etmek”, gelinin kaynana ve kayınbabasının yanında konuşmaması, yanlarında çok durmaması geleneğidir. Kaynak kişilerin belirli bir kısmı bu âdeti yerine getirmiştir (P₂, P₁₈).

Aynı mahallede komşuyduk. Sekiz ay mektuplaştık, severek aldım. 29 senedir evliyim, pişman değilim. Ailem de tanıyordu diye tepki vermediler. 17 yaşında evlendim, gözümü onunla açtım. Cemal Gürsel’de evde davullu düğün oldu. Kaynanamla kaldım “gelinlik ediyordum” o süre. Kaynanam üveydi, konuşmadığım halde gelinlik ettiğim halde kötüydü, evden attı bizi. Sonra hasta oldu, biz baktık, öldü. O Kürtçe biliyordu, ben bilmiyordum, konuşuyordu, kızıyordu ben anlamıyordum (P₂, 45).

b) Kamusal alanın bilgisine sahip olma düzeyi: Gelir durumundaki artışa ve konut değişimine bağlı olarak bireyin çevresi çoğunlukla resmi ilişkilerden ve yabancılaşmış apartman hayatından oluşmaktadır. Bu ilişkiler içerisinde birey, alt gelir grubundaki yaygın komşuluk ve kapı önü ilişkilerinden uzak bir yaşam sürmektedir. Bu ilişkilerin yerini başka ilişkiler almaya başlamıştır. Genellikle kamusal bilginin “fısıltı gazetesi” ile yayılması durumu Paşaköşkü Mahallesi’nde düşük düzeyde görülen bir durumdur. Komşuluk ilişkileri daha çok yan daire tanışıklığı ile sınırlı kalmıştır. Kamusal bilginin yayılması mahallede televizyon, iş yeri arkadaşlıkları ya da yaygın internet kullanımı sayesinde gerçekleşmektedir.

Apartmanda Adil dayımız var. Bizimkiler dizisindeki Sabri gibi. Apartmanda uçan kuştan haberi oluyor. Hem mahalle hem de apartmanda olan biten her şeyden haberdar oluyoruz onun sayesinde (P₁₄, 33).

Kent yaşamında bireyler, kendi sosyal, kültürel, ekonomik imkânlarına uygun kentsel mekânları tercih etmektedirler. Apartman tarzı konut alanları, geleneksel komşuluk ilişkilerinin asgari düzeyde yaşandığı alanlardır. Diğer yaşam tarzlarının aksine site/apartmanlarda komşuluk ilişkileri kapalı durumdadır. Bireyler görüntü olarak aynı mekânı paylaşıyor olsalar da birbirlerinden kopuk ve kapalı yaşamlar sürmektedirler. Bu tezatlık içerisinde farklı kültürlere, farklı değerlere sahip bireylerin de apartman hayatında bir arada yer aldıkları görülebilmektedir. Bu da kırsal-kentsel alanda yetişmiş her bireyin kendi değerlerini apartman yaşamında sergilemesine yol açmaktadır. Paşaköşkü Mahallesi’ndeki aileler ağırlıklı olarak kırsal (tarla, bağ, bahçe) mekânlardan elde edilen gelirleri ile de karşımıza çıkmaktadır. Bu durum mahalledeki kadınların kentteki çalışma hayatlarının yanında bir de “köylü işçi” bireyler olarak izin günlerini bu mekânlarda bahçe işleriyle uğraşarak geçirdiklerini göstermektedir.

Mahalle ile ilgili haberleri komşulardan öğrenirim. Sıkı değiliz ama dokuz yıldır bu binadayız. Binadakileri tanırım, az çok tanırım (P₅, 38).

Yabancılaşmış kent yaşamı içerisinde kadının, iş hayatı dışında bilgi edinebileceği etkin kanallar olarak internet, televizyon ve gazete yaygın kamusal araçlar olmaktadır. Televizyonun kamusal bilgiyi özel alana aktarma işlevi Paşaköşkü Mahallesi’nde çalışan-

çalışmayan kaynak kişiler için haber izleme aracı olarak gerçekleşmektedir. Bu boyutuyla katılımsızlık basamağında yer almaktadırlar. Daha doğrusu çalışmayan orta yaş üstü kadınlar için televizyon vakit geçirme, eğlence aracı konumundayken çalışan kesimler için bilinçlendirici işlevi ile ön plana çıkmaktadır.

Televizyonda haberleri, açık oturumları, filmleri ne olursa artık izlerim. Evlilik programları boş şeyler. Biz genelde Fox, Kanal D izleriz. Arada gazete okurum, tek bir gazeteye bağlı kalmam, Sabah, Güneş, Posta... (P₁₅, 56).

Ancak çalışma hayatının verdiği yorgunluk ve ev içi işlerin varlığı, televizyon ve radyo türü araçların takibini zorlaştırmaktadır. Bu anlamda internet kullanımını, kadının kamusal alanın bilgisine erişiminde etkin bir araç haline dönüşmektedir. Alışveriş siteleri, haber siteleri, sosyal medya hesapları, oyun siteleri artık telefonla erişilebilen, vakit geçirme etkinlikleri halini almıştır. Neredeyse günün çoğunluğunda çalışırken ya da evde geçirilen vakit içerisinde internet kullanımını diğer kitle iletişim araçlarına kıyasla daha çok tercih edilmektedir.

İşim gereği internet üzerinden Malatya haberlerini takip ederim. Aynı şekilde gazeteyi de internette takip ederim. Akşamları evde televizyondan haberleri, gezi programlarını, güleceksiniz ama belgeselleri izlerim (P₆, 43).

İnternetin sosyalleşme ve kamusal bilgiye erişimde etkin olması, bir anlamda kamusal alan olma niteliğini ortaya koymaktadır. Birey sahip olduğu sosyal medya hesapları ile bu ortama özel alanını açmakta ve her iki alan arasındaki geçirgenliğe imkân sağlamaktadır. İnternet sayesinde özel alan kamusal alana açılmakta, kamusallaşmakta, aynı şekilde kamusal alanın bilgisi de özel alana akma imkânı bulmaktadır. TÜİK 2015 verileri, Türkiye genelinde her on hanenin yedi tanesinin internete erişebildiğini ve kullanıcıların %70.2'sinin haber takibi amaçlı kullandığını ortaya koymuştur (TÜİK, 2016). Ancak interneti kadınların sosyal medya hesapları (facebook, twitter, instagram) ve alışveriş sitelerinin takibi için kullandıkları gözlenmiştir. Paşaköşkü Mahallesi'nde kadınların sosyal medya ve internet üzerinden bilgiye erişimi tercih ettikleri görülmektedir (P₁, P₄, P₅, P₆, P₇, P₈, P₉, P₁₁, P₁₃, P₁₄, P₂₀).

Hayır, yerel basını takip etmem. Ulusal gazeteleri internette takip ederim. Gazete günlük okuyamıyorum, vakit bulamıyorum. Tv8'de Acun'u izlerim sadece. Facebook, Twitter, Instagram kullanırım, takip ederim (P₇, 27).

Sosyal medyanın habercilik anlamında güçlü bir boyuta sahip olduğu bilinmektedir. Sanal ortamda site kullanıcılarının çoğunlukta olması her ne kadar bilginin güvenilirliği konusunda şüpheler uyandırır da güçlü bir kullanıcı kitlesi meydana getirmektedir. Herhangi bir olay gerçekleştiği anda hızlı ve etkili bir örgütlenme, güçlü birliktelik imkânı

sağlayabilmesi açısından önemli bir mecra olabilmektedir. Ancak buradaki sanal birliktelik, örgütlenme veya protesto durumları gerçek yaşamda oluşmadığı sürece sanal olarak, katılımsızlık düzeyinde kalacaktır. Bu birliktelik, bireylerin bu alanın bilgisine, haberlerine daha fazla öncelik göstermesine sebep olmaktadır. Ve takibin çoğunlukla buradaki haber kanalları üzerinden gerçekleştiği görülmektedir.

Basını takip etmem, çünkü biliyorum, sahanın içerisindeyim, gazeteciyim. Tanıklık ettiğim için haberleri biliyorum. Ulusal kanalların hepsini ve sosyal medyayı takip ederim. Orası “vatandaş gazeteciliği” “sokak gazeteciliği”. Medyanın gündemini vatandaş belirliyor. Takip ettiğim gazeteler de var; Birgün, Cumhuriyet. Arşivcilik anlamında yazılı basını daha çok desteklerim. Leman, Uykusuz, Milliyet Adam Sanat ekini, kültür sanat dergilerini biriktirdim. Çok severim. Çünkü söz uçar, yazı kalır, buna inanırım (P₈, 37).

Merkezi bir mahalle olmasının yanı sıra yüksek oranda çalışan ve eğitilmiş bireylerin yer aldığı Paşaköşkü Mahallesi, kamusal bilginin akışkan olduğu bir yapı sergilemektedir. Bireylerin yaşadıkları mahallenin özellikleriyle beraber iş yaşamları ve sosyal ortamları, kente ve mahalleye dair bilgiye erişimlerini kolaylaştırmaktadır. Öyle ki bu durumun bir neticesi olarak her kadın, kendi mahallesini bir yönetici gözüyle görmekte ve bir yönetilen olarak da beklentileri üzerine görüş sunabilmektedir. Görüşme sırasında kadınların kamusal alan bilgilerini ölçmek üzere yaşadıkları mahalle ile ilgili sorular sorulurken, kent düzeyindeki bilgilerini ölçmek için de diğer mahallelerde olduğu gibi Kernek Meydanı'nın yaşadığı dönüşüm ve trambüsün hizmete açılışı sorulmuştur.

Yel değirmeni dışında güzel olmuş. Ama Malatya'yı yansıtmıyor, özentisi gibi, saçma geldi bana. Bir ay önce gittim en son, yukarıdaki Esenlik kafede yemek için. Ama misafirim geldiğinde özellikle oraya götürmem. Gündüzbey, Malatya'yı daha çok temsil eder. Oraya götürürüm. Trambüs de yeterli değil bana göre. Raylı sistem ya da metro yapılabilirdi, çözüm olmadı. Üzerine bir o kadar daha para eklenip raylı sisteme geçilebilirdi (P₅, 38).

Uzun süredir Malatya'da yaşayan ve Malatyalı olan bireylerden özellikle duyulan şey yapılan hizmetlerin kentin değerlerini yansıtmadığıdır. Mekânın öncesi ve sonrasını düşünerek fikirlerini ortaya koyan kaynak kişiler, değişimin yöresel olmaktan ziyade göstermelik adımlar olduğu üzerinde durmuşlardır. Kernek Meydanı bir anlamda Malatya'nın sembolü ve türkülere konu olan bir simgeyken yaşadığı dönüşümle birlikte bu özelliğini yitirdiğini düşünenler de bulunmaktadır (P₅, P₆, P₈).

Kernek'e en son geçen hafta gittim ama sanki başka bir şehre aitmiş gibi. Ben üniversitedeyken sorarlardı nerelisin diye, Malatyalıyım dediğimde anlamazlardı ama Kernek deyince tanırlardı. Kernek, kentsel hafızadır. Şimdi içim burkuluyor. Malatya'yı bilinen yapan şey Kernek'ti. İnsanları götürebileceğiniz bir Kernek yok artık (P₈, 37).

Aynı şekilde Malatya'nın yeşil olma niteliğinin yeni düzenle yok olduğunun ve betonlaşmaya sıcak bakılmadığının özellikle bazı kaynak kişiler tarafından vurgulandığı görülmüştür (P₁, P₁₆, P₁₇, P₁₉).

Kernek'e geçen eşimle gittik, eskiden göl vardı, su vardı, ne var şimdi? Değirmen ne? O kadar ağaçlar gitti. Kanalboyu ne hale gelmiş? Hep beton. Merdiveni çıktım, baktım, hep beton (P₁₇, 50).

Kente yapılan hizmetler, artısıyla eksisiyle bir şekilde yerel halkın gündeminde yer almaktadır. Hizmetin yarar boyutu, yerel yöneticiler için göz ardı edilse de yerel halk için önemli olmaktadır. Toplumun her kesiminin faydası göz önünde bulundurularak yapılan hizmetler, kaynak kişiler tarafından destek görürken, toplumdaki dezavantajlı kabul edilen kesimlere çıkardığı zorluklarla da kadınlar için şikâyet konusu olmaktadır. Kentin kamusal bilgisine olan ilginin neticesinde ortaya çıkan herhangi bir huzursuzluk, kadınları katılımcı olarak hareket etmeye yönlendirebilmektedir.

Kernek'deki yaşanmışlıkları düşündükçe yıkılmış gibi geliyor (P₁₀, 25).

Mahalleye dair kamusal bilgi noktasında kaynak kişiler, yaşam alanlarının trafik, konutlaşma ile sıkıştırıldıkları üzerinden mahalleyi değerlendirmişlerdir. Mezhepsel bir ayrımla anılmalarının hizmetler noktasında ayrıma sebebiyet verdiği düşüncesinden hareketle mahallelerini hizmetler konusunda diğer mahallelerle kıyaslama yoluna gitmişlerdir. Bu anlamda en büyük sorunun bu mezhepsel algının olduğunu vurgulamışlardır (P₁, P₈, P₁₉).

Paşaköşkü'nün trafik sorunu var ama o genel olarak Malatya'nın bir sorunu. Paşaköşkü'nün en büyük sorunu, kültürel dezenformasyon. Kontrolsüz mahalle baskısıyla karşılaşan bireyler, rahat etmek için bizim mahallemizi kullanıyorlar. Bu da mahalleye olan bakış açısını değiştiriyor insanların (P₈, 37).

Bu durum ister istemez hizmetler yeterli mi değil mi konusunda kadınları kamusal alanla, mahalleleriyle ilgili en ufak bir sorun hakkında dahi bilgi sahibi olmaya yönlendirmektedir. Yaşam alanlarının dışarıdan gelen etkenlerle yaşanılmaz kılınacağı, düzenlerinin bozulacağı endişesi ve ayrımsal vurgunun yıllarca yapılmış olması bireylerde mahalleye sahip çıkma dürtüsünü kuvvetlendirmiştir.

Yollar birleşti, yoğunluk fazla, Paşaköşkü'nün trafik problemi daha büyük. Park alanı yok, hem de yeşil alanı az. Vakıflar Çay Bahçesi'ne gidiyoruz ama yeterli değil bizler için. Düzensiz bir yapılaşma başladı, uyumsuz bir görüntü var (P₅, 38).

c) Kamusal yaşama katılım düzeyi: Kadınların özel alandan çıkarak kamusal alanda yer almalarını sağlayan en önemli faktör çalışma hayatına katılımları ve ekonomik bağımsızlıklarına kavuşmalarıdır. Bu kendilerine çizilen sınırları esneten en önemli unsur

olmaktadır. Bu durum çalışan kadınların kazançlarını özgür kullanabilmelerini, harcama tasarrufunun kendilerinde olmasını sağlamaktadır. Ekonomik özgürlükler beraberinde kamusal alanı özgür kullanmayı getirmiştir. Eve giriş çıkış saatlerinin esnemesinden, tatil günlerini kendi isteği yönünde kullanmalarına, hatta aileyle aynı şehirde yaşamalarına rağmen –nadir de olsa- ayrı eve çıkma fırsatı bulmalarına kadar birçok imkân sağlayabilmektedir.

Evi geçindirme, fiziksel güç gibi işlerin erkeğe verilmesi, kadını asosyalleştiriyor. Şuan tabi bir esneme var. En azından benim sosyal yapım içerisinde var. Malatya’da daha yeni yeni ama büyük kentlerde kadının bir geliri varsa sosyal hayata katılımına “canım onun parası var” olarak bakılıyor. Bu yüzden özgürlükler de çalışan-çalışmayan kadına göre değişti. Hobileri değişti, evlilik tercihleri, flörtleşme vs. her şeyi değişti (P8, 37).

Ekonomik bağımsızlık, kadınlar için kamusal alana çıkışta bir bilet niteliğindedir. Daha doğrusu özgürlüklerini elde edebilmeleri bakımından kamusal alana rahat çıkmaları, toplumca doğal karşılanabilmektedir. Diğer iki mahalleye nazaran Paşaköşkü Mahallesi, geleneksel ataerkil kuralların yaşam üzerindeki etkisini azaltmış ya da tamamen ortadan kaldırmıştır. Yani kadınlar çalışma haklarını kullanırken de, kazançlarını istedikleri yönde harcarken de, kamusal alana istedikleri vakitte çıkma özgürlüğüne sahipken de azami düzeyde eril kurallarla karşılaşmaktadırlar.

Kaynak kişilerin neredeyse tamamında özel alanda bir eril iktidarın varlığından söz edilememekte, aksine kadın-erkeğin eşit olduğu düşüncesiyle hareket edildiği görülmektedir. Ev ekonomisinin gerçekleştirilmesinde her iki birey de eşit katılım göstermekte, kadınların çalışmadıkları durumlarda dahi erkeklerin ev içi işlerde etkin oldukları görülmektedir. Gelirin nereye, ne kadar harcanacağı çiftlerin ortak kararı doğrultusunda gerçekleşmektedir. Bu durum bireylerin eşit birer birey olarak toplumda yer aldığı ve rollerin zaman zaman değişebildiğinin göstergesi olmaktadır. Kadın, erkeğin varlığına saygı duyduğu kadar, erkek de kadının varlığına saygı duymakta ve kamusal alan üzerindeki hakkını kullanmasında özgür olmasını destekler bir tutumda bulunmaktadır.

Eski geleneksel yaşama nazaran “ayıp” karşılanan kadınların dışarı çıkması ya da uzun süre dışarıda kalması düşüncesi, mahallenin çalışan kadınları açısından esnemiş durumdayken aynı şeyi çalışmayan kadınlar için söylemek kısmen yanlış olabilmektedir. Çalışmayan ve kamusal alana çıkma konusunda sağlık problemi bulunan kadınların kamusal alan kullanma imkânları azalmaktadır. Özellikle çalışmayan orta yaş üstü kadınlarda, ev işlerinin yanında bir de hastalıkları mevcutsa bu durum kadınların kamusal yaşamdan uzaklaşmalarına, gününün çoğunluğunu evde geçirmelerine yol açmaktadır.

Geleneksel toplumsal rollerini evlilikleri boyunca sürdüren çalışan kadınlar için bu durum ev içi işlere ek olarak iş yeri çalışma sürecini de katınca, iki dünya arasında sıkışmış bireyler ortaya çıkmaktadır. Ev ve iş arasında sınırlı zaman zarfında kamusal alanda toplumsallaşma imkânı bulmaktadırlar. Bu toplumsallaşma kısmen iş yeri ilişkileriyle gerçekleşmektedir. Kamusal alana dair bilgiye erişim de yine bu ilişkiler neticesinde ortaya çıkan kamusal ilişkiler sayesinde. Paşaköşkü Mahallesi, kısmen komşuluk ilişkilerinin azaldığı, çoğunlukla hemşeri ilişkilerinin çoğaldığı bir toplumsallığa sahiptir. Birincil aile ilişkilerinden sonra ağırlık kazanan ikincil ilişki hemşerilerin birlikteliğinden doğan, gruplaşmalar, dernekleşmelerdir. Akrabalı komşuluk şekline ise mahallede rastlanılmamıştır.

Bu sürece yabancılaşmış apartman hayatı ve zayıf komşuluk ilişkileri de katılınca kadınların özel alan dışındaki kamusal alanı aile ziyaretleri, hafta sonu köy ziyaretleri olarak samimi ilişkilerin yer aldığı bir alanda yaşadıkları görülmektedir. Bu durum kamusala olan ilgilerini azaltmamakta ve günlük muhabbetlerinde yer aldıkları kamusal alanlar sayesinde kente ve ülkeye dair konularla muhatap olmaktadır. Bu muhabbetler içerisinde kente, mahalleye ve ülke siyasetine dair konular çoğunlukla yer almaktadır. Kapalı komşuluk ilişkilerinin yerini başka ilişkiler almış olsa da kamusal alanın bilgisine erişim ve kamusal yaşama katılımında yeni ilişkiler öne çıkmaktadır.

Ev dışında gezilere giderim şehir dışına. Arkadaşlarım, kardeşlerimle gidiyorum. Onlarla vakit geçiriyorum. Avm'ye giderim. Köydeki komşularımıza giderim, şehirde komşuluk yok. Sinemaya, tiyatroya arada bir giderim. Köyde bir araya gelince biz siyaseti bırakırız, çocukluğumuzu, kendimizi konuşuruz. Mahalleyle ilgili şeyleri iş yerinde konuşuruz (P1, 35).

Paşaköşkü Mahallesi'nde kadınların kamusal alana rahat katıldıkları, kamusal alanda eğitici kurs, dernek, parti, dini grupların faaliyetlerine aktif katılım sergiledikleri görülmektedir. Yapılan görüşmelerde çalışan-çalışmayan fark etmeksizin katılımların gerçekleştirildiği görülmektedir (P8, P11, P19, P20). Sivil toplum kuruluşlarına, derneklere, siyasi partilere göre üyelikle katılım yani göstermelik katılım türlerinin tercih edildiğini görmek mümkündür.

Kadınların güçlendirilmesi, sosyal hayata katılımlarının sağlanması ve zanaat öğrenebilmeleri adına açılan eğitici kurslar, mahallenin çalışmayan kadınları için birer kamusal faaliyet olarak yer almaktadır (P11, P15, P16, P18). Çoğunlukla dikiş, nakış ve dini eğitim üzerine açılan kurslar talep görmekte ve aynı anda günün farklı zaman diliminde kamusal alanda kalarak bu etkinliklerin takibini gerçekleştirebilmektedirler. Bu kursların

tercih edilmesinde evde vakit geçirmenin zor olması ve kadınların bir araya gelerek eğitim almalarına, sosyalleşmelerine olanak sağlaması etkilidir.

d) Yönetime katılım düzeyi: Yönetim süreçlerine katılım ve kentsel işlevlerin yönetimine katılım, vatandaşlık görevi olarak öne sürülen oy kullanma katılımının da ötesinde süreçlerdir. Kaynak kişilerin oy kullanmayı istisnasız yerine getirdikleri görülmektedir. Ancak katılımın devamı olarak seçmenin taleplerinin, beklentilerinin gerçekleşip gerçekleşmediği noktasında sürecin çıktılarının takibi önemlidir. Takip etme davranışı kaynak kişilerin bir kısmı tarafından gerçekleştirilerek yönetimi etkileme adına Katılım Merdiveni'nin üst basamağındaki katılım türlerinde yer aldıkları görülmektedir. Paşaköşkü Mahallesi'nden kaynak kişilerin oy kullanmada, dernek ve sendikalara üyeliklerde diğer mahallelere kıyasla fazla katılımcı oldukları görülmektedir (P₄, P₅, P₆, P₈, P₁₈, P₂₀). Aynı şekilde kadın yönetici ve siyaset alanında kadın katılımında önde oldukları söylenebilir.

Oyumu kullanıyorum, Eğitim-Sen'e de üyeliğim var, mitinglere eylemlere katılım, takip ederim siyaseti. Ama siyasetin erkek işi olduğunu düşünmem, kadınlar siyaset alanında eksik diye şuan böyleyiz. Olanlar da kadınları temsil edemiyor. Bence siyasi partiler, seçilebilme ihtimali olan yerlerde kadın aday göstermedikleri için bu böyle (P₅, 38).

Çalışan ve çalışmayan kadınların katılım şekilleri de değişiklik göstermektedir. Çalışan kadınlar için oy kullandıktan sonraki sürecin takibi önemli olmakta ve şikâyet kanallarını kullanmayı, eylem ve protestolarla tepkilerini ortaya koymayı tercih edebilmektedirler. Çalışmayan kadınlarda katılım türlerini devam ettirenler çok az sayıdadır. Sadece şikâyet yoluyla karar vericileri etkileme yolunu tercih etmektedirler (P₆, P₉, P₁₁, P₁₃, P₁₄, P₁₇, P₁₈, P₁₉, P₂₀). Şikâyet konusu olan problem, kadınların yaşadıkları mahalle ile sınırlı değildir sadece. Dikkat çeken durum, Paşaköşkü Mahallesi'nde diğer mahallelere kıyasla kentin kamusal bilgisine sahiplik durumu üst seviyededir. Karşılaşılan sorun durumunda da hangi mahalle olduğu ya da kentin hangi bölgesi olduğu fark etmeksizin şikâyet etmeyi tercih etmektedirler. Kadınlar, oy verdikleri adaylardan sadece kendi semtlerine değil genel olarak kente iyi hizmet vermelerini istemektedirler.

Mahallede yaşayan ev dışında çalışmayan kadınların eylem, miting tarzı katılımsızlık olarak nitelendirilen aşamadan, kamusal çıkma gerekliliği olan etkinliklerden uzak durdukları görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak son yıllarda ülke genelinde gerçekleşen terör olaylarının yarattığı korku ve kalabalık alanların tekinsizliği olduğunu aktaranların (P₁₇)

yanında bu tarz etkinliklere ilgisiz olduklarını aktaranlar da olmuştur (P₃, P₆, P₇, P₁₄, P₁₆, P₁₈) . Diğer mahallelere kıyasla çalışmayan kadınlar arasında eylem ve mitingleri takip etme ve katılım sergileyenler de bulunmaktadır (P₁, P₄, P₅, P₈, P₉, P₁₁, P₁₂, P₁₃, P₁₅, P₁₇, P₁₉, P₂₀). Ancak ev işlerinin varlığı mahalledeki çalışan-çalışmayan kadınlar için bir katılım engeli olarak görülmemektedir (P₂, P₈, P₁₇, P₁₉).

Siyasetin kadın-erkek için eşitsiz bir alan olduğu ve çoğunlukla kadınların bu alandan soyutlandığı düşünülmektedir. Siyasetin eril bir alan olarak algılanması tarihsel alt yapısıyla alakalı bir durumdur. Günümüzde bu algının kırılması yönünde çalışmalar ortaya konulsa da yetersizliğini korumaktadır. Siyasetin erkek işi olduğu düşüncesi halen yaygın olarak geleneksel muhafazakâr toplumlarda kabul görmektedir. Malatya gibi pre-kapitalist ve kapitalist ilişkilerin birlikte yaşatıldığı bir toplumda geleneksel değerler yaşatılmaya devam etmekte ve yerleşik toplumsal cinsiyet ilişkileri varlığını korumaktadır. Kaynak kişilerin bu yöndeki düşüncelerini öğrenmek için siyasetin erkek işi olup olmadığı sorulmuştur. Gelir durumu ve eğitim durumundaki artışa bağlı olarak kadınlarda siyasetin hem erkek hem de kadın işi olduğunu düşünen (P₂, P₄, P₆, P₇, P₉, P₁₁, P₁₃, P₁₄, P₁₉, P₂₀), hatta sadece kadın alanı olduğunu düşünen kaynak kişilerle de karşılaşmıştır (P₁, P₈, P₁₅, P₁₆, P₁₇).

Oy kullanırım, öğrenciyken mitinglere de katıldım. Şimdi sosyal medyada düzenlenen imza kampanyalarına katılırım. Siyaset bir kadın işidir bana göre, tamamen kadının doğasına göre. Bizde siyaset yapmak çok geri mecraya düştü. Avrupa'da siyaset, halkın güvendiği bir yönetim sanatıdır. Kadının siyasete katılması durumunda, kadın dayanıklılığıyla mücadele çitasını yükseltecek, siyasi kirliliği düzeltecek. Kaba bir dil var şuan, çok kötü örnekler var. Böylece kadınlar iletişim diline bir düzey getirecek. Siyaseti bir zenginleşme aracı olmaktan kurtaracaklarına inanıyorum. Kadın hassasiyeti, siyasete bir temizlik getirecek. Toplumsal rolleri de değişmiş olacak. Şuan yeterli değil (P₈, 37).

Ataerkil kültür, kadınları zayıf, duygusal varlıklar olarak gösterip erkekleri güçlü ve yöneten sıfatlarıyla donatmaya devam etmektedir. Bu kültürel algı kadınların siyaset ve yönetim alanına katılımında büyük engel oluşturmaktadır. Paşaköşkü Mahallesi'nde, kısmen ataerkil yapının kırılmaya başladığı ve gelenekselliğin azaldığı bir yaşam biçimi görülmektedir. Bireylerin yaşamlarında ataerkil izlerden çok kültürel değerler etkili olmaktadır. Ancak genel olarak ülkenin siyaset kültüründe ataerkil, eril izler varken kadınların katılımının önündeki başka engellerin varlığı gün yüzüne çıkmaktadır. Kadınların gelir durumları ve eğitim seviyeleri arttıkça katılımlarının artması beklenirken köklü cinsiyetçi siyasal yapı içerisinde yine engellere takılıp kalmaktadırlar. Olumlu ayrımcılık ve kota

uygulamalarıyla aşama kaydetmeleri beklenirken yine yeterli seviyede kadın oranının gerçekleşmemesi konunun temelinde yerleşik cinsiyetçi algının varlığına işaret etmektedir.

Bu durum kadınların siyasal alana karşı ilgisiz kalmasına sebep olmaktadır. Kaynak kişilerin siyasete olan ilgileri sorulduğunda siyasetle ilgilenenler ve ilgisiz kalanlar yarı yarıya bir durum ortaya çıkmıştır. Buna göre siyasete ilgisiz olanlar arasında çalışan kadınlar (P₇, P₂₀) da yer almasına rağmen büyük bir ağırlığını çalışmayan kadınlar (P₁₆, P₁₈, P₁₉) oluşturmaktadır. Siyasete ilgisi olduğunu ifade eden kaynak kişilerde ise durum tam tersi seviyede gerçekleşmiş, çoğunluğunu çalışan kadınlar (P₁, P₂, P₃, P₅, P₆, P₈, P₁₄) oluşturmuştur ve siyasete ilgi duyan çalışmayan kadınlar (P₄, P₉, P₁₁, P₁₂, P₁₃, P₁₅, P₁₇, P₂₀) azınlıkta kalmıştır.

Kadınlar, siyaset ve yönetim alanında çoğunlukla toplumsal rollerine paralel görevlerde yer almakta ve bu tarz işler için görevlendirilmektedirler. Bu durum kadınların katılımın en üst basamağına erişiminde toplumsal rollerin engellerine takılarak, yönetici olma çabalarını asgari düzeye çekmektedir. Genellikle kadınlar, geleneksel rollerini sürdürecek, annelik ve kadınlık nitelikleriyle bağdaşan işlere yönlendirilmektedirler. Bu nedenle aile ve çocukla ilgili kademeler özellikle kadınla özdeşleşmiş durumdadır. Ama genel anlamda siyasete kadınların yoğun katılımının ortamı yumuşatıcı bir hava yaratacağı beklentisi hâkimdir (P₁, P₈, P₁₅, P₁₆).

Siyasetin erkek işi olduğunu düşünmüyorum. Herkes yapabilir. Belediye hizmetini bir kadına verin ve bakın sonuçları görün. Kadın sadece çocuk ve kadınla ilgili meselelerle mi ilgilenecek? (P₆, 43).

Kaynak kişiler arasında kadınların çok azının bir siyasi oluşumda yer aldığı, aday ve üye olarak görev üstlendiği görülmektedir. Siyasal ilgi düzeyine bağlı olarak katılımın diğer kanallarını kullanan kaynak kişilerden herhangi bir parti üyesi olanlar (P₁₈) ya da yönetici düzeyinde (muhtar-muhtar azası gibi) yer alanlar (P₂) azınlıkta kalsa da diğer mahallelere kıyasla mahallenin katılım seviyesi yüksek düzeyde kalmakta ve yurttaş gücü noktasına erişim gerçekleşmiş olmaktadır. Kaynak kişilerin çoğunluğunun desteklediği ve akabinde üyeliğine girdiği bir siyasi parti bulunmaktadır. Bu doğrultuda da miting ve faaliyetlere katılımlarının devamını getirmektedirler.

Yönetime katılımda kadınlar genellikle bu alanın bilgisinden uzak ve bu alana karşı hissizleşmiş durumdadırlar. Gerek toplumsal cinsiyet rollerinin yüklediği sorumluluklar gerekse bu alanın erkeğe aitmiş gibi yerleşmiş algısı neticesinde siyasi olana karşı yabancılaşma söz konusudur. Kaynak kişiler, bu nedenle yerel düzeydeki yöneticiliklere

eğitimsiz oldukları için sıcak bakmamakta (P₁₉) ve sorumluluğun çok olması, insanla uğraşmanın zorluğuna değinerek bu alanın ilgilerini çekmediğini aktarmaktadırlar (P₁, P₃, P₄, P₅, P₆, P₇, P₁₂, P₁₅, P₁₆, P₁₈, P₂₀) . Aynı şekilde soya, aşirete dayalı siyaset ilişkisinin siyasal kültürde yer alıyor olması, örgütsüz bireylerin bu alana katılımında kendilerini eksik görmelerine yol açmaktadır. Aday olsalar dahi arkalarında bir güç olmadıktan sonra katılımın anlamsız olacağını düşünmektedirler (P₉, P₁₇) .

Hiç düşünmem aday olmayı. Sorumluluk almak önemli bir olay, bende gerçekleştirilememi düşüncesi var. Siyasi çevre olmadan olmaz. Deneyimli olmalısın, kendini kanıtlamış olmalısın. Siyaset para zaten, para yoksa aday olamazsın. Arkanda büyük bir aile desteği lazım (P₅, 38).

Siyasal ilgi, bireyi adaylığa götürebildiği kadar belirli bir düzeyde bırakarak kente dair gelişmeleri izlemeye ve şikâyet kanallarını kullanmada da çeşitli katılım kanallarına yönlendirebilmektedir. Katılım Merdiveni'nin farklı aşamalarında yer alabilmektedirler. Kentsel hizmetlerin gerçekleştirilmesinde birey, doğrudan karar mekanizmalarını yönlendirici (yurttaş gücü) olabildiği kadar hizmetlere gönüllü katılımı da (göstermelik) yer alabilmektedir. Kaynak kişilerin mahalleyle ve kentle ilgili gelişmeleri yakından takip etmeleri hizmetlerin nasıl olması gerektiği konusunda fikir sahibi olmalarını sağlamaktadır. Bu nedenle kadınların çoğunluğu yerel yöneticilere şikâyet kanalları aracılığıyla şikâyet ve önerilerini iletme yolunu tercih etmektedirler (P₂, P₆, P₉, P₁₁, P₁₃, P₁₄, P₁₇, P₁₈, P₂₀) . Bu anlamda mahalle sakinlerinin duyarlı oldukları dikkat çekicidir. Ancak bu katılım şeklinde şikâyetleri dikkate almak veya çözüm üretmek noktasında son söz yerel yöneticilerde olmaktadır. Katılımın yönetici kararlarını doğrudan etkileyip etkilemediği başvuru sonucuna göre değerlendirilebilecektir. Nihayetinde katılımcı demokrasilerde şikâyet kanalları, yerel yöneticilerin katılımcılık anlayışı ile yerel halkın görüşlerini aldıkları kanallar olmaktadır.

Şikâyet kanallarından bir tanesi olarak yerel halk ile yerel yöneticiler arasında aracı olarak muhtar, mahalle sakinlerinin tercih etmedikleri görülmektedir. Kaynak kişiler doğrudan belediye ile muhatap olmayı tercih etmektedirler, şikâyet için internet ve telefon hattını daha çok kullanmaktadırlar. Bu durum mahalle sakinlerinin muhtar tanımasına yol açmaktadır ki bu yabancılaşmanın temelinde öncesinde yapılan şikâyetlerde muhtarın yeteri kadar görevini yapmadığı düşüncesi yer almaktadır. Kaynak kişilerin bir kısmı, ismen muhtar tanıdıklarını ifade ederken (P₂, P₄, P₈, P₉, P₁₀, P₁₁, P₁₂, P₁₃, P₁₆, P₁₇, P₁₉, P₂₀) , bir kısmı hiç tanımadıklarını belirtmişlerdir (P₁, P₃, P₅, P₆, P₇, P₁₄, P₁₅, P₁₈) .

e) **Siyasal ilgi düzeyi:** Kamusal bilgiyi edinen bireyin siyasal ilgisi doğrultusunda katılım araçlarını daha fazla kullanması olasıdır. Merak duygusu katılımı oy kullanmanın ötesine taşımaktadır. Katılımsızlık faaliyetlerinden, derneklere üyelik gibi göstermelik katılım faaliyetlerine ve nihayetinde ortaklı yönetimin gerçekleştiği, doğrudan katılım sergilenebilen gücün yurttışta olduğu üst aşamaya kadar ilerleyebilmektedir. Ancak burada bireyler arasında merdivenin basamaklarına erişimde sosyal sermaye ve çevre faktörü önemli olmaktadır. Bu noktada öncelikle kaynak kişilerin yerel ve genel siyasete dair bilgileri ölçülmeye çalışılmıştır. Bu ilgi doğrultusunda yerel seçimlerin önemine ve belediyelerin kentsel hizmetlerinin, yöneticilerinin nasıl olması gerektiğine dair görüşleri alınmıştır.

Yerel yönetimlerin yerel halkı temsili noktasında yöneticilerinin, yerel halkın ihtiyaçlarını gözetmesi, yerel halkın taleplerine karşılık verebilmesi, aynı şekilde yerel halkın da katılımına imkân sağlaması beklenmektedir. Seçim sürecinde de seçmen için iyi hizmet alabileceğine inandığı aday öne çıkarken, kimi zaman bu durumda sadece taraftarı olunan parti göz önüne alınmaktadır. Mahallede yaşayan kaynak kişiler, yerel seçimler ve getirileri ile ilgili genel olarak yüksek bir beklenti içerisindeyler. Ancak mevcut yönetimle ilgili memnuniyetsizlik –diğer mahallelerde olduğu gibi- dile getirilirken olması gereken yönetici profilini de tarif etmeye çalışmışlardır. Adayın eğitimi, mesleği bu noktada referans olarak kabul edilmiştir (P7, P14).

Seçim, şehir için çok önemlidir. Okumuş olmalı, mimar, mühendis, avukat olmalı. Bu kişiler kentin yapısını çok iyi biliyorlar (P7, 27).

Yerel seçim döneminde seçmenin tercihini etkileyen birçok psikolojik ve toplumsal faktör bulunmaktadır. Ülkenin genel siyaset gündemi dahi bu durumda belirleyici olmaktadır. Seçmen, bir protesto şekli olarak oyunu vermeyerek ya da başka bir partiyi tercih ederek tepkisini ortaya koyabilmektedir. Bu durum oy kullanma davranışının seçmen için bir vatandaşlık görevi olarak yerine getirilebildiği kadar siyasilere bir mesaj verme niteliğinde olduğunu da ortaya koymaktadır. Kaynak kişiler, yerel seçimle ilgili soruyu cevaplarken genel seçimden ve ülke siyasetinden bağımsız olarak görmediklerini ve yerel siyasetin, genel siyasetin bir parçası olduğunu, tamamlayıcısı olarak gördüklerini ifade etmişlerdir (P3).

Bence yerel seçim, genel seçimden daha önemli. Çünkü yereli yapacaklar ki genel düzelsin (P3, 29)

Yerel seçim süreci ve oy kullanma katılımının getirileri ile ilgili neredeyse her kaynak kişinin bir fikri olduğu, hizmetler noktasında beklentilerinin ve şikâyetlerinin olduğu

görülmüştür. Bu anlamda yerel yönetimlerden beklenenler arasında siyasi beklentiler ve toplumsal beklentiler bulunmaktadır. Bunlar daha yaşanılabilir bir kent olma yönünde beklentiler olduğu kadar, ülke düzeyinde sağlıklı bir siyaset ortamı oluşmasına dair beklentileri de olabilmektedir. Toplumsal beklentiler olarak altyapı düzenlemeleri, kaldırımların yap-boz görüntüsünden kurtulması, çöp hizmetlerinin düzenliliği, kısacası fayda beklenmektedir (P₁, P₂, P₃, P₄, P₅, P₆, P₇, P₈, P₉, P₁₀, P₁₁, P₁₂, P₁₃, P₁₄, P₁₅, P₁₇, P₁₈, P₁₉, P₂₀). Siyasi beklentiler içerisindeki kaynak kişiler genellikle ülke siyasetinin sağlıklı işlemesiyle yerelin de düzeleceği noktasında beklenti içerisindedirler.

Adı üzerinde yerel seçim ama benim anladığımla yaşadığımız yerel seçim bir değil. Yerel seçim daha demokratik bir katılımdır. Tercihimizi ortaya koyduğumuz bir seçimdir. Yarınımızı düşünün, nasıl bir sokak, nasıl bir yaşantı düşünüyorsunuz? (P₈, 37).

Yerel seçim dönemlerinde seçmenler parti ve aday ikilemi yaşamaktadırlar. İkisinden hangisinin seçileceği noktasında çoğunlukla parti ideolojisi öne çıkabilmekte ve adayın profili göz ardı edilmektedir. Seçim de bu doğrultuda parti üzerinden gerçekleşebilmektedir. Bu nedenle başta belediye başkan adayı olmak üzere belediye meclis üyeleri, il genel meclisi üyeleri parti tercihi üzerinden oylanmaktadır. Ancak partiye oy verme durumlarında dahi partinin çıkaracağı adayın yerel halktan, kenti tanıyan biri olması gerekliliği kaynak kişiler tarafından dile getirilmektedir (P₅, P₆).

Sonuçta Malatya'nın sorunlarını bilen kişilerin seçilmesi ve bunların çözümlenmesi için doğru adayın seçilmesi önemli. Buranın insanını, buranın insanı daha iyi tanıır (P₅, 38).

Görüşmenin esnek yapısına bağlı olarak seçimlerde adayın cinsiyetinin kaynak kişilerin oy tercihinde etkili olup olmadığı sorusu yöneltmiştir. Soruya verilen cevaplar genellikle parti üzerinden oy kullanıldığından dolayı sadece belirli kaynak kişiler için adayın kadın olması tercihlerini etkilemektedir (P₂). Ancak taraftarı olunan siyasi oluşum dışında gündemde yer alan partilerde ağırlıklı olarak kadının yer alması noktasındaki görüşler de dile getirilmiştir (P₁₆, P₁₇). Fakat aynı yaklaşımın yerel yönetici adayları için gösterilmediği dikkat çekici bir durumdur.

Siyasi partiye üye olmak, etkinlikleri takip etmek, mitinglere katılmak, siyasi parti ve liderlerinin isim bilgisi, yerel yöneticilerin tanınırlığı, aktif olarak siyasi bir oluşum içerisinde yer almaya yönelik sorulan sorularda kaynak kişilerin diğer iki mahalleye göre siyasete ilgilerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Kaynak kişiler, siyasi parti ve liderlerinin isimleri ile ilgili sorulan soruya çoğunlukla bilinen dört parti (AKP, CHP, MHP, HDP) dışında daha

fazla parti ismi vermişlerdir. Genel siyasete dair bilgi veren kaynak kişileri çalışan veya çalışmayan olarak sınıflandırmak zor olmakta. Çünkü kaynak kişilerin tamamı bu soruya dörtten fazla siyasetçi ismi vermişlerdir. Yerel siyasete dair isim bilgisi konusunda kaynak kişilerin tamamı Büyükşehir Belediye Başkanı'nın ismini hatırlarken mahallenin bağlı olduğu Battalgazi Belediye Başkanı'nın ismini hatırlamayan kaynak kişiler büyük bir kısmı oluşturmaktadır (P₄, P₅, P₆, P₇, P₉, P₁₀, P₁₁, P₁₂, P₁₃, P₁₅, P₁₈). Bu iki yönetim dışında diğer ilçe belediye başkanlarının bilgisine sahip kişiler de bulunmaktadır (P₂, P₈, P₁₄, P₁₆, P₁₇).

4.3.3.2. Kaynarca Mahallesi

Kaynarca Mahallesi gibi toplumsal cinsiyet ayrımının güçlü olduğu, alt gelir grubuna ait mahalle yaşantısında yer alan kadın profili ve yaşam pratikleri ile mevcut eril düzeni yeniden üretmekte, sınırları zorlayıcı davranışlara girişimi faydasız görmektedir. Bu durum mahallede yaşayan kadınların gerek ev içinde gerekse ev dışında kamusal alanı kullanma veya kullanamama durumlarının anlaşılmasında büyük öneme sahiptir. Çalışma kapsamında mahallede 20 kadınla görüşme yapılmıştır. Bu görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Mahalle çoğunlukla genç kesimin kent merkezine veya şehir dışına göç etmesi sonucu, orta yaş ve üstü bireylerin yoğun yaşadığı bir mekâna dönüşmüştür. Görüşmeciler bu nedenle ağırlıklı olarak bu yaş grubundan kadınlardan oluşmaktadır. Aynı şekilde diğer mahallelerde olduğu gibi kaynak kişilerin mekânsal dağılımında bir sınır belirlenmemiştir. Mahallenin çeşitli yerlerinden kadınlarla görüşülmeye çalışılmıştır.

Kamusallıkları mahalle yaşantısı, kamusal bilgileri ise mahalle ile sınırlı olan Kaynarca Mahallesi kadınlarının maddi koşulları içerisinde siyasete olan ilgilerinin asgari düzeyde gerçekleştiği yapılan görüşmeler neticesinde ortaya konulmuştur. Bu durum kadınların yerel iktidara erişim için gerekli kanallardan uzak kaldıklarını ve sonuç olarak kadınların bir katılım sergileyemediklerini ortaya koymaktadır. Kitle iletişim araçlarının takibi ile gerçekleştirilen katılım davranışı, Arnstein'in (1969) merdivenin katılımsızlık aşamasını temsil etmektedir.

a) Toplumsal cinsiyet ilişkileri: Toplumsal cinsiyet ilişkilerinin kadınların hayatlarında belirleyici olduğunu yaşam pratikleri üzerinden okumak mümkündür. Kamusal ve özel alan arasında belirli sınırlar içerisinde yaşayan kadınlar, bu alanlardaki görev dağılımının “doğallığını” ve aslında “olması gerekenin” kadınların ev işleri, çocukların bakımı ve tarla arasında gerçekleşen bir yaşam sürmesi ve erkeğin işsiz olsa dahi evi

geçindirme sorumluluğunda bulunması gerektiği algısı etrafında hayatlarını şekillendirmektedirler. Özellikle ev içi işlerin kadınların sorumluluğunda görülmesi, bu işlerin eşler arasındaki iş bölümünün çoğunlukla –kadınlar çalışıyor olsalar da- kadınların görevi olarak sayıldığı ve kadınlarca da bunun benimsendiği görülebilmektedir (K₁, K₅, K₆, K₇, K₁₁, K₁₃, K₁₄, K₁₅, K₁₇, K₁₉, K₂₀).

İşlerde tabi kadın-erkek ayrımı var. Kadına kadın demişler, erkeğe erkek demişler, herkesin belirli işleri var (K₈, 60).

Muhafazakâr kültür, erkeğin kadına özgü olarak kabul edilen işlerden uzak yetişmesine olanak sağlamaktadır. Çünkü genel olarak erkeğin toplumsal değeri eşine karşı gösterdiği muhafazakâr tavrı ve sahip olduğu “evi geçindirme” gücü ile ispatlanmaktadır. Erkekler için toplumda edinecekleri saygın statü bunlara bağlıdır. Aksi bir yöne kayış ya da rollerin değişmesi durumu, erkeğin toplum gözündeki güçlü “ev reisi” görüntüsünün sarsılacağı endişesine neden olmaktadır. Erkeklerin bu rolü üstlenmeleri kadınların işgücünden uzaklaşmalarına yol açmakta ve zaten geçimin baba/eş tarafından sağlandığı düşüncesiyle kadınların kamusal emeğine ihtiyaç duyulmadığı algısını yaratmaktadır. Sonuç olarak kadınlar, çalışma hayatından uzaklaşarak, kamusal alana çıkışlarını sağlayacak bir yoldan da uzaklaşmış olmaktadır. Görüşmeye katkıda bulunan çalışmayan kadınlar, bu durumu açıklamak için eşlerinin çalışmalarını istememesine, maddi olarak ihtiyaç duymamalarına ya da yeterli eğitim düzeyine sahip olmamalarına bağlı olarak çalışma yaşamından uzaklaşma gibi sebepleri bulunduğunu öne sürmüşlerdir (K₁, K₈, K₁₀, K₁₁, K₁₄, K₁₅).

Olur mu kadın-erkek ayrımı? Kadınlar da çalışabilir, kadınlar erkeklerden daha hamarat. İşte erkeğin bir kere adı çıkmış, evi geçindirir falan (K₁₆, 65).

Yetiştirilme şekli olarak genellikle erkek çocuk dışarıda, kız çocuğu ev işleri ve el işleri üzerine yetiştirilmektedir. Kız çocuğu evin sorumluluklarını bilerek yetiştirilirken erkek çocuk bir anne gözetiminde, ihtiyaçlarının sürekli karşılandığı bir ortamda yetişmektedir. Bu durum evlenen erkeklerin ister istemez annesinden gördüğü hizmet şeklini eşinden de görmek istemesiyle sonuçlanabilmektedir. Ve çoğunlukla eşleri için “bir bardak suyunu bile alamaz” şikâyetlerini duyduğumuz kaynak kişiler, bu eylemin hem muhatabı olarak hem de bu söylemin sürdürücüsü olarak yaşamaya devam etmektedirler. Aynı şekilde “erkek ev işinden ne anlar?” söyleminin de üreticisi konumundadırlar. Bu ufak ayrıntı, kadınlar tarafından ev işlerinin kendi sorumluluklarında olduğunun kabullenildiğinin işareti olmaktadır.

Eski amcalar yapar mı hiç? Suyu getirip içemez. Ayıptı ki erkekler iş yapar. Yardım etse yine iyi, ben hasta falan olsam en azından gidip yapsa yemeğini iyi olurdu. Benim oğullarım da yapamaz ben de öğretmedim, ellerini işe sürdürmedim (K₈, 60).

Eski geleneksel toplumlarda bunun daha katı bir şekilde gerçekleştiği, “*erkek adam iş mi yaparmış*” ilkesinin düstur edinildiği görülmektedir. Eril düzen, anneler ve yetiştirildikleri toplumdaki diğer eril akılla hareket eden kadınlar tarafından bu ifadelerle sürdürülmektedir. Kadınlar bu düzenin işleyişine sadık kalarak eril düzenin kalıcılığı üzerinde etkili olmaktadır. Çünkü şikâyet ettikleri konunun sürekliliğini yine kendi erkek evlatlarını ev işlerinden uzak tutarak sağlamaktadırlar. Yukarıdaki örneğe benzer başka bir görüşmede de günümüz şartlarındaki erkekler ile eski kuşak erkeklerin evlilikteki, ev işlerindeki davranış farklılıklarına vurgu yapılmıştır.

Ev işlerinde yardım eder, evdeyse eğer sobayı yakar gider sabahları. Ama her şeyi önceden ben hazırlamışım, o yakar sadece, sonra da kızı okula götürür. Haftanın bir günü evdedir, onu da çocuklarıyla geçirir. Kendimi annemle kıyaslayınca şanslı olduğumu düşünüyorum. Eşimin kardeşleri hepsi aynı anne babadan ama kimi iş görür kimi görmez. Çevrede mi görüyorlar, televizyondan mı etkileniyorlar bilmiyorum bu yeni kocalar. Eskiden kız çocuklarını sevmezlerdi şimdi ölüyorlar. On yıl önce bir yardım ediyorlarsa şimdi on yardım ediyorlar (K₁₂, 32).

Ancak bir noktada kadınların baba/eş figürünün “yardımcı” unsur olarak ev işlerinde yer almasını istemeleri, işin asıl sahibinin kendileri olduğunu kabullendiklerinin kanıtı olmaktadır. Çalışan kadınların ev işleri ve çocuk bakımı konusunda eşlerinden destek görmemeleri kadınları iş sahasından uzaklaştırdığı kadar her iki alanı birlikte götürme noktasında zorluklarını da pekiştirmektedir. Fakat ekonomik anlamda gelişme gösterebilme adına eşler arasındaki rollerin zaman zaman değişmesi gerekebilmektedir. Kadınların ilk iletişim basamağını oluşturan aile içi ortamı, cinsiyet eşitsizliğini ürettiği noktada kamusal alana çıkışını güçleştiren duvarların örülmesine yol açabilmektedir. Özel alan iktidarı ve eşitsizliği içerisinde kadınların kamusal alana çıkma istekleri törpülenmektedir. Mahallenin bakkalı olarak çalışan K₃, bakkalın işinin yanında ev işlerini de gerçekleştirmesine rağmen eşi ile eşit olduklarını ifade etmektedir:

Yani evi temizle, çocukları hazırla okula götür, ben yapıyorum ama evi geçindirme konusunda ikimiz de eşitiz, sabah o bakıyor bakkala, öğleden sonra da ben (K₃, 37).

Bu durum kadınların geleneksel toplumsal rollerinden soyutlanmadan kamusal alana katılımlarını gerçekleştirebildiklerini düşündürmektedir. Ancak bu, kadınlar için ekstra sorumluluk demektir. Çünkü geleneksel yaşam biçiminde çocuk doğurma, gelenekselliği sürdürme görevlerinin yüklendiği kadınların, ev işlerini gerçekleştirmesi ve özel alanda yer

almalarının gerekliliği ataerkil iktidarın temel kurallarından bir tanesini oluşturmaktadır. Bu anlayış doğrultusunda eril düzen kendisini inşa etme sürecinde kadının konumundan faydalanmaktadır. Bu inşa sürecinde kız çocuklarına nasıl davranacakları, nasıl giyinip, nasıl eğlenecekleri de belirli sınırlar içerisinde öğretilmektedir. Bu durumun sürekliliği toplumda bazı şeylerin doğallaşmasına ve yerleşmesine sebep olmaktadır. Özellikle giyim konusunda kadınlar için ortaya konulan eril kurallar, sürekliliğini gösterdiği durumlarda kadınlar tarafından bilinçli bir tercihmiş gibi algılanmaktadır. Kaynak kişiler, ailedeki erkek bireyler tarafından bir müdahale ile karşılaşmadıklarını ve kendi tercihleri ile “olması gerektiği gibi” giyindiklerini ifade etmişlerdir (K₅, K₆, K₇).

Babamın müdahalesi yok o konuda. Ailenin kadınları ben dahil kapalıyızdır. Bu yaşam şeklimizle alakalı. Ben severek isteyerek kapandım, daha doğrusu yakıştığı için kapandım. Yani yakıştığını düşündüm (K₇, 18).

Ancak doğallaşan kalıplardan birisinin de kılık kıyafet olması, kadınların bu durumu da kendi tercihleri olarak kendi seçimleri olduğu düşüncesini kabullenmelerine, içselleştirerek kişiliklerinin bir parçası olarak olması gerekenin bu giyim şekli olduğu yönünde algılamalarına yol açabilmektedir. “..toplumda nasıl giyinmemiz gerektiği” ifadesinden anlaşılacağı üzere toplumun kadınlar üzerindeki sınırları ve kadınlardan beklediği davranışı sergilemesi, özünde eril kuralların yer aldığı bir toplum yapısına işaret etmektedir.

Kapalıyım zaten, severek kapandım. Öyle müdahale etmez. Olması gerektiği gibi giyinirim. Bilirim yani (K₅, 47).

Yaşam şeklinin getirdiği giyim-kuşam anlayışının içselleştirilmesi, sürecin bir süre sonra istenen doğrultuda gerçekleşmesine yol açmaktadır. Kırsal niteliği baskın olan mahallede ev ve tarla işlerinin günlük giyimde etkisi bulunmakta ve şalvar olmak üzere pazen etekler, tülbentler kullanılmaktadır. Dışarı çıkma sürecinde ise bu giyim şeklinin yerini, vücut hatlarını örtecek şekilde seçilen örtüler ya da pardösü tarzı kıyafetler almaktadır. Kaynak kişiler, bu tercihlerinin yaşam şekillerinin bir getirisi olduğunun bilincindedirler.

Geleneksel kültür yapısını koruyan mahallede kadınların çalışmaları veya ev dışında kamusal alanda uzun süre vakit geçirmeleri toplumda “ayıp” ve “laf getirici” bir unsur olarak karşılanabilmektedir (K₈). Bu durumun toplumsal çevredeki anlayıştan kaynaklandığı, ailelerin onay vermediği takdirde kadınların bir işte çalışmaya başlamadıkları, aksine evde oturmaya özendirildikleri (Günlü ve Diğerleri, 2014; 133) görülmektedir. Çoğunlukla kadınların çalışmaları, geleneksel mahalle yapısında erkekler için toplumda hakir

görülmelerine sebebiyet vereceği endişesiyle baba/eş için gurur meselesi olabilmektedir (K₁₀, K₁₅). Çünkü geleneksel yaşamda kadınların en temel görevi iyi bir eş ve iyi bir anne olmaktır. Ancak bu durumun kadınların komşuluk ve akrabalık ilişkileri dışındaki sosyal ilişkilerden mahrum kalmalarına yol açması kaçınılmazdır.

Çalışmama hiç izin vermez. Başkasının çalışmasına bir şey demez ama kendi ailesinden bir kadının çalışmasından gıcık kapar. Ben iki defa buradaki kayısı fabrikası vardı zamanında ona gittim gizlice, çok kızdı. Gurur yapıyor genelde, işte sen para getiremiyorsun da karın çalışıyor derler diye, çok kızıyor (K₁₀, 32).

Geleneksel muhafazakâr ilişkiler içerisinde Kaynarca Mahallesi'nde genel olarak kadınların çalışmadığı, çalışma imkânı varsa eğer ya aile işletmesinde yardımcı eleman olarak ya da yaşlı bakımı, temizlik gibi gündelik işlerin tercih edildiği görülmektedir. Bu durum geleneksel, alt gelir gruplarında kadınların çalışması için uygun olarak görülen işlerin bu işlerle sınırlı olduğunu göstermektedir. Gelenekselliği daha baskın olan kadınlar ise ev işlerinin diğer işlerden üstün olduğunu düşünmekte ve önceliğini evinden yana kullanarak çalışma yaşamından vazgeçebilmektedir. Buna ek olarak eril tarafın baskın olması, kadınları ev işleri dışındaki işlere yönelmekten alıkoymaktadır. Bu nedenle kadınlar kendilerinden beklenen işler neticesinde çalışma yaşamında dezavantajlı grup olarak yer almaktadır. Çalışma imkânı bulsalar dahi kendi gelirlerini, erkeğin maaşından küçük görme ya da bir ek gelirmiş gibi lanse etmektedirler. Bu düşüncenin temelinde her zamanki gibi erkeğin “evi geçindirme” rolünün kadınlar tarafından kabullenilmişliği yatmaktadır (K₁, K₄, K₅, K₆, K₈, K₁₁, K₁₂, K₁₃, K₁₄, K₁₅, K₂₀).

Çalışmamı istemiyor hiç de istemedi. Hep sınırlı, zaten dışarı gönderse de acele git acele gel çok kötü oluyor. Eve daha girmeden, daha kapıda iki-üç iş birden yüklüyor, bi oturamıyorum. Evde ben hem erkeğin işini yapıyorum hem de kadının, temizlik yapıyorum, boya-badana, tamir yapıyorum (K₁₁, 53).

Bu durum özellikle alt gelir grubunda yer alan kadınlar için çalışma hayatı, gündelik işlere gitme, eşin yerine bakkala bakma ya da kendilerine ait bir işletmede veya anlaşma sağlanan bir tanıdığın, akrabanın tarlasında rençberlik yapma, işçi olarak çalışma şeklinde gerçekleşmektedir. Kadınlar, çalışmaları durumunda da emeklerinin karşılığında aldıkları ücreti özgürce kullanamayıp genellikle eşlerine teslim etmek durumunda kalmaktadırlar. Kadının ekonomik bağımsızlığı ataerkil değerlerce engellenmektedir. Bu durum kadının ataerkil yapıya bağımlı olarak yaşamasının önünü açmaktadır. Kazanılan paranın eşe/babaya teslim ediliyor olması ev ekonomisinin düzenlenmesinde erkeğin söz sahipliğinin devam ettiğini göstermektedir.

Okulu bitirir bitirmez aileme yardımcı olmaya başladım. Öyle başka bir iş düşünmeye fırsatım olmadı. Zaten 1000 lira alıyorum, yarısını bir şey (çeyiz parası) olur diye biriktiriyorum, diğer yarısını aile bütçesine veriyorum. Bi de aile işi yani çok seçenek yok (K7, 18).

Mahallede çalışan genç kadınlar (ki az sayıda var), kazanılan paranın bir kısmını çeyiz parası olarak saklayarak evlilik için birikim yapmayı tercih etmektedirler. Bu anlamda mahallede kadınların ev dışı işlerde ve üretimlerde yer alma nedenleri çoğunlukla çeyiz hazırlamak ya da çocuğu bir şey istediğinde anında alabilme isteği ile ek gelir sağlama çabasıdır. Aynı şekilde mahalleden başka bir yere, şehir dışına çıkmak belirli sınırlar içerisinde, izne bağlı olarak gerçekleşmektedir. Mahallede bu durum akraba ziyareti olarak aile ile yapılan şehir dışı yolculukları olarak gerçekleşmektedir. Kamusal alanda vakit geçirmek ya da şehir dışına çıkmak çoğunlukla memlekete gitmek olarak algılanmaktadır. Bu anlamda kadınlar, bayramlar ve düğünler dışında yaşanan mahalleden kolay kolay çıkamamaktadır (K2, K4, K5, K6, K7, K10, K20). Ancak kaynak kişilerin genelinde rastlanılan durum, eşlerin izni olmadan ya da yanlarında bir tanıdık olmadan dışarı çıkamadıklarıdır (K13, K14, K15, K16).

Merkezle bağlantım yok, Malatya'dayız ama hiçbir yerini bilmiyoruz. Arada gitsem annemle bacılarıma giderim Yaka Köyü'ne (K5, 47).

Bu da kadınların ister istemez kentin kullanımında, kamusal işlerde çalışma ve giyim, kuşam noktasında sınırlı hareket etmelerine sebep olmaktadır. Ancak uzun süreli yaşanan bu yaşam kuralları, bir süre sonra kadınlar için kendi düşünceleriymiş gibi algılamalarıyla sonuçlanabilmektedir. Hayatlarındaki birçok karar gibi evlilik kararlarında da bunu görmek mümkündür. Eş seçme konusunda bireylere verilecek seçme özgürlüğü geleneksel mahallelerde bireyin kendi isteği dışında, diğer ailenin sunduğu veya bir tanıdığın öne sürdüğü dünür adaylarının değerlendirilmesiyle gerçekleşmektedir. Görücü usulü evliliklerde kadının hamaratlığının, çocuk doğurmaya uygun fiziğinin olup olmasının, oturup kalkma adabının test edilebilmesi için kız tarafına yapılan ziyaretler ile ailenin gelir durumu açısından uyumu, etnik ve kültürel açıdan desteklenebilecek dünürlük ilişkisi göz önüne alınmaktadır. Evlilik için yaş gruplarının yaşadıkları dönemlerdeki farklılık göz önüne alındığında görücü usulünün işleyişinde de farklılıklar olduğu görülebilmektedir. 40 yaş üstü kadınların evlilikleri genellikle görücü usulü ve küçük yaşta gerçekleştiği gibi ailelere itiraz etmek söz konusu dahi olamamıştır (K4, K5, K8, K11, K13, K14, K16, K20).

14 yaşında evlenip Kaynarca'ya gelin geldim. Görücü usulü evlendim, eşim teyzemin oğlu. O buradaydı, biz Pütürge'deydik. Dayım gider gelirdi o uygun gördü bizi birbirimize. Hiç görmedik birbirimizi. Bir ay içinde görme-getirme oldu. Gel de ana babaya itiraz et. Nereye verirse evlenirsin (K₁₁, 53).

Aynı şekilde başka bir kaynak kişi de benzer bir yaşam tecrübesine sahiptir:

14 yaşında gelin oldum buraya (Kaynarca'ya) geldim. Bu piniyi (kümes) yaptık, taşındık. Hiç görmedim eşimi evlenmeden önce, o da beni görmedi. Büyükler ne dediyse öyle oldu. Eskiden baba ne dese ona gidilirdi. Şimdi ne babamız kaldı ne anamız (K₈, 60).

Mahallede görücü usulü evlilik anlayışı terk edilmemiştir ancak önceki dönemlere göre kadınların eş seçme konusunda fikirlerinin sorulduğu ya da çiftlere görüşme imkânlarının sağlandığı görülmüştür. Adı yine görücü usulü olmakla beraber çiftler, eskiye nazaran birbirlerini tanıyarak karar verme tasarrufuna sahiptirler. Çoğunlukla telefon ya da sosyal medya üzerinden çiftler, birbirlerini tanıyarak görücü usulü evliliğin her iki tarafın da istemesini sağlayacak şekilde ilerlemesine yol açmaktadırlar.

2002 yılında görücü usulü evlendim. Aynı yerde yaşıyorduk ailelerimiz hep tanıştıyordu. Ailem istedi ben de istedim, seviyordum (K₁₂, 32).

Görücü usulü evlenme ve kaynana ile birleştirilmiş evde yaşamak evliliğin gerekleri olarak ardı ardına sürecin getirileriymiş gibi benimsetilmektedir. Bu konuda kadına tercih hakkı tanınmamakta ve evliliğin ilk günlerinden itibaren kaynana ve kayınbabalı geniş aile olarak yaşaması istemektedir. Kadın için sadece eşinin kuralları bir sınır çizerken yaşamına, geniş aile ortamında özgürlükler daha da sınırlanmış durumdadır. Bu durum, eş unsurunun yanında kaynana kuralları ile de sınırlanan, uyulması gereken bir dizi kuralın yer aldığı bir yaşantıya sebep olabilmektedir.

1995'te görücü usulü evlendim. Birisi önermiş. O zamanlar verdiler mi gitmek zorundaydın, cahillik vardı. Kaynanamla oturdum 17 yıl kadar. Kiraya gitmeyi diyen, mecbur bıraktılar. Çok kızardı bize, muhtacız onlara diye, bir şeyden saymıyorlardı bizi (K₂, 37).

Görücü usulü evliliklerde bireyler, evlilik fikri üzerinden birbirlerini tanımaya, evlilik için uygun olup olmadıklarını ölçmeye çalışmaktadırlar. Karşılıklı sorulan sorular genellikle evlilikte olacak kurallar ve yasaklar üzerinden şekillenmektedir. Bu muhafazakâr bir toplumsal düzene ayak uyduracak şekilde giyinmesi gibi istekler olmaktadır. Geleneksel toplumlarda özellikle muhafazakâr düzene ayak uydurabilmesi için gelinin kapanması gerekliliği yönünde şartlar öne sürülebilmektedir. Bazı durumlarda bu anlayışın tersi de gerçekleşebilmekte, damadın ve ailesinin isteğine göre gelinin açık olması istenebilmektedir.

Bu durum, kadının bedeni üzerinden eril iktidarın kendi zihnindeki kadınlığı inşa etme çabası olarak düşünülebilir.

Görücü usulü evlendim, babam istemedi, ben istedim. Nişan yapıldığı zaman kıyafet gönderiyorlar ya bohçayla, içinde açık elbiseler, pantolon falan vardı, geri gönderdim, dedim yok. Eşimin sülalesi açık hatta o da açık giyinmemi istedi ama bize göre değil, ben gelenek göreneklerime bağlıyım. Adıyamanlıyım, orada olmaz öyle (K4, 43).

Toplumsal cinsiyet rollerinin yüklediği sınırlı hareket imkânı, kadınlar açısından kamusal alanla ilişki kurmaları yönünde bir baskı unsuruna dönüşebilmektedir. Bir bakıma kamusal alana ait bilgiye sahiplikte ve kadınların kişisel gelişimlerine yönelik faaliyetlere erişimlerinde engelleyici bir faktör haline gelmektedir.

b) Kamusal alanın bilgisine sahip olma düzeyi: Kaynarca Mahallesi hem geniş aile yaşantısının korunduğu hem de geleneksel, kırsal mahalle yaşantılarının hâkim olduğu bir yapıya sahiptir. Kamusal alan haberlerinin aile fertleri ile özel alana taşınması mümkün olabildiği gibi buna ek olarak komşu muhabbetleri de kente ve siyasete dair bilgilerin aktarılmasında aracı kanallar olmaktadır. Kamusal bilgiyi mahalleyle sınırlandırmak yanlış olabilmektedir. Çünkü mahalledeki kamusal bilginin yanı sıra kentin kamusal bilgisinin de komşuluk ilişkileriyle, aile fertlerinin katkısıyla, yerel iletişim kanallarıyla kadınlara ulaşması mümkün olmaktadır. Günümüzde artık kamusal alan-özel alan arasında bilgi geçirgenliğini sağlayacak çok sayıda toplumsal ilişki ve iletişim ağı bulunmaktadır. Ancak katılım yine kitle iletişim araçlarıyla sınırlı kalmaktadır. Sonuç olarak doğrudan bir katılımın olmadığı görülmektedir.

Yerel iktidar ve yerel halk arasında iletişim ve bilgilendirme ağlarından en önemlisi bu açıdan yerel televizyon kanalları ve yerel gazeteler, yerel radyolardır. Ancak mahallede çoğunlukla yerel bir olayın duyulması ya da çevreleriyle ilgili olayların gerçekleşmesi neticesinde yerel televizyon ve radyoların takibinin yapıldığı ancak düzenli bir takibin gerçekleşmediği görülmektedir. Bu durum kadınların ev dışı konularda istemsiz olduklarını göstermekte ya da sadece izleyici faaliyeti olarak kamusal bilginin merak düzeyinde bırakıldığını düşündürmektedir.

Televizyonda genelde film, kadın programları izlerim. Eşim haber izler, oğlum çizgi film, çok da kumanda elime geçmez. Haber izlerim ama pek ilgilenmem, yerel kanallar belki arada denk gelirim izlerim (K9, 38).

Kitle iletişim araçlarının kamusal alanın bilgisinin özel alana taşınmasında önemli bir işlevi bulunmaktadır. Genellikle alt sınıfların günlük yaşamında televizyon, vakit geçirme ve bilgilenme aracı olarak yer almaktadır. Kamusal alanı kısıtlı kullanan, farklı ülke ve sosyal ortamların bilgisine erişmek isteyen, toplumsallığı kısıtlı olan bireyler için bir toplumsallaşma ve kamusal alana katılım imkânı sunmaktadır. Bu anlamda yerel kanalların yerel gündemin halka iletilmesinde ve kadınların özel alanda olsalar dahi siyasal faaliyetlerden haberdar olmalarını sağlamaktadır. Ancak Kaynarca Mahallesi'nde kadınlar, televizyonu daha çok günlük geleneksel toplumsal rolleriyle ilgili bilgilendirici gündüz kuşağı programları ve kadın programlarının takibi için kullanmaktadırlar (K₂, K₃, K₆, K₉, K₁₁, K₁₂, K₁₇, K₁₈, K₁₉, K₂₀).

24 saat televizyon izliyorum neredeyse. Kadın programları, Esra Erol'u falan izliyorum. Haberleri eşim izler kumanda onda olduğu için ben de izlerim. Yerel kanalları falan pek izlemem (K₁₁, 53).

Evde vaktin geçmek bilmemesi düşüncesiyle televizyon, mahalledeki kadınlar tarafından gündüz kadın programları, akşam da dizi izleme amacıyla kullanılmaktadır. Siyaset gündemine ve yerel kanalların kente dair haberlerine olan ilgi azami düzeydedir. Bu anlamda yerel kanallar kadınlar için kocalarının çoğunlukla izlediği ama kendilerinin göz ucuyla bakıp, işittikleri haberlerin çok da önemsenip akılda tutulmaya değer görülmediği yayın organlarıdır.

Bakkalda televizyonum var, Müge Anlı'yı izliyorum, Nihat Hatipoğlu'nu izliyorum. Tv Malatya'yı bazen izliyorum da genelde Türk kanallarını izliyorum. Mesela bu Show, İsrail'in (K₂, 37).

Bu durum kadınların televizyonun aktardığı kamusal bilgi konusunda seçici olmalarına ve daha çok günü renklendirici, eğlence programlarına yönelmelerine sebep olmaktadır. Mahalledeki bireylerin yaşamında televizyon bir eğlence aracı olarak yer alırken diğer araçlardan olan internet kullanımı sadece gençler arasında kullanılmaktadır. Televizyon ve internet kullanımı gençlerin yanı sıra çalışan kadınların da tercih ettikleri araçlardır (K₄, K₁₇, K₁₈, K₁₉).

Televizyon dışında kamusal haberlerin ancak komşuluk ilişkileriyle özel alana girerek kadına ulaştığı görülmektedir. Çalışma kapsamında kaynak kişilere, Kaynarca Mahallesi'ne dair kamusal bilgilerini ölçmek amacıyla Kuzey Çevreyolunun yapımıyla ilgili sorular sorulmuştur. Kent düzeyinde kamusal bilgilerini ölçmek için ise trambüs hizmeti ve Kernek Meydanı'nın yaşadığı dönüşüm sorulmuştur. Kamusal alana dair haberlerin değeri çoğunlukla mahallede kadınların kendi aileleri veya bir yakınları etkilendiği ölçüde önemli olmakta veya önemsiz karşılanmaktadır. Kuzey Çevreyolunun yapımı haberi, mahalle sakinlerinin evlerinin

satılması ve yolun geçerek mahalle düzenin değişmesi noktasında, yaygın bir kamusal bilgi olarak dolaşmaktadır. Mahallede çoğunlukla dedikodu muhabbeti içerisinde yer alan yol yapımının, mahallenin gelişimine büyük katkısı olacağına inanılmaktadır (K₅, K₆, K₇, K₁₂, K₁₅, K₁₆, K₁₇, K₁₈, K₁₉, K₂₀).

Çevreyolunun aşağısından buraya kadar hizmet yok. Yol gelirse market olur, hizmet olur. Evler yıkılacak ama bence yerine yeni güzel evler gelecek (K₁₂, 32).

Mahallenin güvenli yaşam açısından bu habere yükledikleri önemi bir mahalle sakininin şu ifadelerinde görmek mümkündür:

Yol sayesinde bu taraftaki ıssız yerler açılıyor. Belki olaylar azalır bu sayede. Bu Melekbaba tarafı ıssız ve insanları sorunlu. Zaten başka mahallelerden gençler kötü işleri için bu ağaçlık yerleri kullanıyorlar. Kızlı-erkekli tenhada. Korkuyoruz belli bir saatten sonra bu taraflardan geçmeye. Yol geçerse en azından ortalık açılır, yeni binalar derken herkesin güvenle geçebileceği bir yer olur. Ara mahalleler çok tehlikeli, suç oranı çok yüksek. Şu yolu daha hızlı yapabilirler, mahkemeden dolayı durdu galiba, çünkü hiç çalışmıyorlar (K₅, 47).

Benzer bir görüşü başka bir kent sakininden de duymak mümkün:

Mahallenin yerini görüyorsunuz bahçelik, yeşillik, haliyle biraz تنها oluyor, tehlikeli tipler için harika sığınak. Yol gelince belki toparlanır buralar, sonuçta yolun yapılmasıyla bitmeyecek her şey, yeni evler yapılacak, illaki kalabalık olacak buralar (K₇, 18).

Hizmetlerin yapım süresi yerel halk tarafından çokça önemsenmekte ve beklentileri arttırıcı bir hal almaktadır. Yol yapımının uzun süredir var olan bir konu olması, henüz tamamlanmamış olsa da getirileri üzerinden yerel halkın gündeminde yerini almaktadır. Kimisi “*yol medeniyettir*” diyerek memnuniyet belirtse de kimisi için işin uzun sürmesi ve tartışmalı boyutlarda yer alması şikâyet konusu olabilmektedir. Ancak evleri yoldan etkilenenler yapılacak yol için evlerinin alınması karşılığında verilecek paranın az olmasına itiraz ederken, bu bilgi diğer mahalle sakinleri için –miş bilgi olarak aktarılmaktadır.

Evet duyuyoruz bir şeyler, kentsel dönüşüm falan yeni yol vs. vs. güzel olabilir mahallenin gelişimi açısından. Çünkü hiç gelişmemiş bir yer. Doğru dürüst market bile yok, yani bu açıdan iyi olacak gibi (K₁₇, 25).

Yaşadığı mahallede kadınlar açısından sorun teşkil eden, güvensizlik yaratan unsurların varlığı, kamusal alana çıkmalarını zorlaştırmaktadır. Mahalle aralarında yeterli aydınlatmanın bulunmaması, ıssızlık niteliğinin baskın olması, bu durumdan çoğunlukla etkilenen kadın ve çocukların kamusal alandan uzaklaşmalarına yol açmaktadır. Kamusal alana dair bilgiden uzaklaşan kadın, sonuç olarak iktidara giden yoldan uzaklaşabilmektedir. Kent düzeyinde gündemde yer alan kamusal bir bilginin yerel iletişim kanallarının takibinin zayıf olması neticesinde “miş” bilgi düzeyinde kaldığı görülmektedir. Kaynak kişilere Malatya’da son

yıllarda gündemde yer alan Kernek Meydanı'nın düzenlenmesi ve trambüs taşıtının hizmete açılması sorulduğunda alınan duyular ve söylentiler üzerinden konuyla ilgili bilgiye eriştikleri görülmektedir. Özellikle trambüsün halk arasında çok dillendirilmesi neticesinde merak eden kaynak kişiler, hizmeti söylentiler sayesinde görme çabasına girişmişlerdir:

Trambüse bindim ama bir yere gitmek için değil. Merak ettik nasıl bir şey diye, bir yere gitmedik, dolandık, indik. Güzeldi ama otobüsten hiçbir farkı yok (K₁₃, 55).

Kadınlar mahalle dışında kalan kent mekânlarını çoğunlukla alışveriş ve sağlık hizmetlerinden faydalanmak için kullanmaktadırlar. Bu durum kent merkezine ait gezi mekânları ve düzenlemesi yapılan birçok alan hakkında yetersiz bilgilenmeleriyle sonuçlanmaktadır.

Kernek'e çok oldu gitmeyeli, genelde yakın çevrede duruyorum. Çünkü ev işi anca. Trambüsü de duydum ama Araştırma tarafına gidiyormuş galiba hiç işim olmadı bineyim (K₅, 47).

Düzenlemeye dair yapılan tartışmalarla ilgili haberlerden ziyade hizmetin belediyenin bir hizmeti olduğunu düşüncesi üzerinden güzelliği yönünde yorumlar ağırlıkta kalmıştır.

Çok tartışılıyor belediyenin yaptığı düzenlemeler ama gelişme için bir şeylerin yıkılması ya da ağaçların kesilmesi lazım (K₁₂, 32).

Yaşanan tüm olumsuzluklara, aksaklıklara rağmen bunun zaten belediyenin görevi olduğunu, yapmakla yükümlü olduğu iş olduğunu dile getiren kaynak kişiler de oldu.

Yani, hizmet sonuçta, belediyenin işi o (K₃, 37).

c) Kamusal yaşama katılım düzeyi: Komşuluk ilişkileri, kadınlara kamusal alanı sağlayarak kamusal alanın bilgisine erişimlerinde öne çıkan araçlardan biridir. Ama geleneksel toplumsal cinsiyet rol ayrımının keskin olduğu Kaynarca Mahallesi'nde kadınların kamusal alana çıkışları belirli düzeyde gerçekleşmiş olsa da bu durum katılım yönünde ilerleyen ilişkileri kuvvetlendirmek için yeterli değildir. Ancak kapı önü ilişkilerin ve mahallede akrabalı komşulukların yer alıyor olması, kadınları bilinen, tanınan ev sahipleriyle görüşmesi noktasında kamusal alan sınırlarını esneten bir durum olmaktadır. Kamusal alan yaratılan bu ilişkiler kadınların mahalleye dair gelişmeleri takip etmesinde etkilidir. Bu noktada ortaya çıkan kamusal alan siyasal ya da toplumsal nitelikte olabilmektedir. Ancak yine katılımsızlıkla sonuçlanmaktadır. Mahalle sınırları içerisinde güçlü komşuluk ilişkilerinin varlığı kadınların toplumsallaşarak kamusal alan kazanmalarında kendilerine en yakın olan ilişkilerdir. Bu ilişkilerin daha değişik bir boyutu olarak siyasi dernek ve toplulukların faaliyetlerine katılımı kadınlar için siyasal bir kamusal alan haline gelmektedir.

Kaynarca Mahallesi komşuluk ilişkisini “akrabalık” olarak niteleyecek kadar samimi (ki komşular arasında çoğunlukla gerçek akrabalar da bulunmakta) ve köklü bir düzeyde yaşamaktadır. Bu durum kamusal ilişkinin yoğun olarak bu ilişkiler neticesinde gerçekleştiğine işaret etmektedir. Günlük yaşamın ev içi ve ev dışı faaliyetleri içerisinde çoğunlukla sabahdan akşama kadar olan zaman diliminde evin temizliğinden yemek hazırlama, varsa yaşlı bireylerin bakım işlerinin yanı sıra bahçe bakımı, hayvanların yemlenmesi ve bakımı, mevsimsel hazırlıkların; yünlerin çırılması, kurutmalık sebzelerin hazırlanması, kışlık çalılımların mahalle aralarında kırılması gibi işlerle uğraşmaktadırlar. Bu durum kamusal yaşama katılım düzeyinde kadının daha çok “*ekmeğin derdine düşmek*”, “*işim başından aşkın*” düşünceleriyle kentsel ve siyasal haberlere –tam tersi olması beklenirken- sıcak bakmamasına yol açmaktadır (K₁, K₂, K₃, K₅, K₈, K₁₀, K₁₃, K₁₄, K₁₉, K₂₀).

Genelde evdeyim. Namazla kalkarım, eşim işe gider, çocukları okula götürürüm. Ev işlerimi yaparım, bir bayanın yapması gereken işleri yaparım işte (K₄, 43).

Ev dışı alanların kullanımında şehir merkezine gitme ya da gezi amaçlı kamusal alana çıkmak biraz geç kalmama sözüyle “izin” alma neticesinde gerçekleşmektedir. Eril yapı kadın için ortaya koyduğu kurallarla muhafaza edici yönünü vurgularken bir yandan da dışarının güvensizliğini ön plana çıkarmaya çalışmaktadır. Kadın da bu duruma kamusal alanda kendisini muhafaza edici şekilde giyinme, dikkat çekici davranışlardan kaçınma olarak karşılık vermektedir. Bir nevi karşılıklı rıza ve pazarlık sonucu düzenin devamlılığında erkekler kadar kadınlar da rol sahibi olmaktadır.

Ya ben genelde bu civardayım, uzaklaşınca babam kızabiliyor yani o kadar yakın değilim merkeze, eve gelince geç saat oluyor, azar işitme gibi bir durumla karşılaşabiliyorum (K₇, 18).

Kısmen mahallede yaşayan kadınların ve kız çocuklarının tanıdık kişilerle kamusal alanı kullanabilmeleri gerekli izni alabilmek adına meşru bir gerekçe olabilmektedir. Refakat edecek birinin olmaması, kamusal alana çıkma noktasında bir engel olmaktadır. Bu bazen komşu bir kadın, bazen de yanında çocuğu bulunması şartıyla gerçekleşmektedir. Çoğunlukla kaynak kişilerin kamusal alana çıkışları ya bir akrabaları ya da yakın komşuları ile gerçekleşmektedir (K₂, K₇, K₉, K₁₁, K₁₂, K₁₃, K₁₄, K₁₆, K₂₀).

Yanımda kimse olmadığı için mahalle dışında bir yere gidemem, olsa giderim. Evdeyim genelde, bu mahallede kimse kimsenin evine oturmaya gitmez, genelde kapı önlerinde toplaşılır. Kime denk gelirsek minder atar otururuz (K₁₁, 53).

Kapı önü komşuluk ilişkileri kamusal bilginin kadınlar arasında yayılmasını sağlamaktadır. “*Minder atma*” olarak tabir edilen kapı eşiği sohbetleri kırsal geleneksel

mahalle niteliğini koruyan Kaynarca'da günlük aktivitelerin bir parçasını oluşturmaktadır. Mahalle içindeki kamusal alanlar kadınlar için evlerinin bir uzantısı niteliğindedir.

Genelde komşularla kapı önünde vakit geçiririz, soğanı bile dışarıda doğrarız (K₉, 38).

Kamusal bilginin akışkanlığını sağlayan bu ortamlar ister istemez mahalleye dair olayların, gelişmelerin ve genel olarak gündemin konuşulduğu ortamlara dönüşmektedir.

Tabi böyle bir araya gelince bazı haberleri onlardan alıyorum. Bazen siyaset konuşuruz o da komşumdan kaynaklı, kadın mahallenin siyasetçisi, bir şeyi de beğenmez, hep muhalefet. Eskiden çok vakit geçirebiliyorduk, ortak ekmek yapmaya kadar. Haa mesela burada neden fırın yok diye konuşurduk, belediye o tarz hizmetleri getirirse diye. Git bir köye fırın her şey var, burası geri kalmış (K₅, 47).

Kaynarca Mahallesi'nde ev dışı ilişkiler içerisinde komşuluk ilişkileri ağır basarken görüşme yapılan kadınlardan çok azının, bu ilişkiler dışında dernek, sendika, kadın toplulukları, dini topluluk ve kermeslere katılım sergilediği görülmüştür (K₄). Günlük rolleriyle paralellik gösteren bu topluluk işleri genellikle sosyal yardımlar üzerinedir. Toplulukta üstlendiği rol de yine satışı yapılacak yemeklerin hazırlanmasıyla ilgilidir.

İşte mahallede karşı komşuma gider gelirim. Onun dışında mesela semt konağında kermes var iki gündür, yemek yapıyorum. Yardımın kazancı Suriyelilere verilecekmiş. Oğlum hafta sonları orada ders alıyor. Onların kermesi o. Bi de Menzil Cemaatindeyim; Semerkand adı. Sıtmapınarı'nda yeri var, cumaları giderim sohbetleri oluyor (K₄, 43).

d) Yönetime katılım: Yönetime katılımın ilk adımı olarak kamusal alanda yer almak ve kamusal alanın bilgisine sahip olmak gelmektedir. Kadınlar, kamusal alanın bilgisine izleyici boyutuyla katılabilecekleri gibi ilgileri düzeyinde katılımlarını merdivenin diğer basamaklarına da taşıyabilmektedirler. Bu anlamda kaynak kişilerin katılımı, katılımsızlık, göstermelik katılım ve tam anlamıyla yönetim mekanizmalarını etkileyebildiği güce eriştiği katılımlar olarak ele alınmıştır. Ancak yönetim süreçlerine katılımı kadınların siyasetle olan ilgilerinin genel olarak seçimden seçime oy kullanma düzeyinde kaldığı, nadiren de olsa mitinglere katılımın gerçekleştiği görülmüştür. Özellikle ev işlerinin ve yaşam pratiklerinin yoruculuğunun kadınları, kamusal alandan ve bilgisinden uzaklaştırdığı, en azından bu alanın bilgisine karşı hissizleştirdiği görülebilmektedir.

Oy kullanım seçimlerde, bir defa Erdoğan'ı izlemeye gittim. Haberlerde izliyorum. Ama hiç topluluklara katılmam, benim okumam yok, gitsem mal mal dururum. Bir kere kadın kollarından geldiler, konuştular ama ne oldu? Kaldı öyle, o işlere ilgin varsa içindeysen gece gündüz uğraşacan, kafa rahat olacak (K₁₁, 53).

Aynı şekilde evlilik sürecinin hayatına kattığı yoğun temponun içerisinde siyaset işinin kadınlar için ekstra sorumluluk olacağı düşüncesi hâkimdir (K₁₂, K₁₈, K₁₉). Cinsiyete dayalı iş

bölüşümüne göre kadınlar, ev ve çocuk bakımıyla erkekler ise evi geçindirme ile ilgilenmektedir. Bu durum kadınların toplumsal yaşamlarını aile ve mahalle ile sınırlı bırakmaktadır. Yerleşik cinsiyetçi anlayış bu noktada devreye girerek kadınların toplumsal cinsiyet rollerinin siyaset ile bir arada yürüyemeyeceği ile en büyük engeli oluşturmaktadır.

Bundan birkaç yıl önce olsaydı olurdu ama şimdi üç çocuğum var anca onlara vakit ayırıyorum. Evlilik engel değil ama şuan baktığım hasta kayınbabam ve kaynanam var (K₁₂, 32).

Siyasetin erkek işi olduğu düşüncesi ile de siyasete dair olaylar özellikle haber izleme düzeyinde ve seçimden seçime oy kullanma ile sınırlı kalmaktadır. Cinsiyetçi iş bölümünün kadınları özel alan işleriyle, erkekleri de ev dışı kamusal alan işleriyle konumlandırması, siyaset ve yönetimde yoğun erkek katılımını ortaya çıkarmıştır. Bu durum kamusal alanda karar alma mekanizmalarının eril egemenliğinde bulunmasına yol açmıştır. Toplumsal cinsiyet algısının varlığı bu noktada kadınların merdivenin basamaklarına eşit olarak erişmelerine engel olduğu görülmektedir. Erkek işi olarak algılanan siyaset alanı, kadın için sosyal hayatı ve aile ilişkilerinin getirdiği sorumluluklarla zorlandığı, uzaklaştığı bir alan olmaktadır. Bu durum eril yapının kadınları yönetimden soyutlamak adına ortaya koyduğu meşrulaştırıcı sebeplerin bir sonucu olmaktadır. Erkeğin güçlü ve yönetim işlerine yatkın olduğu algısı kadınların siyasi arena için kendilerini güçsüz görmelerine yol açmaktadır (K₁, K₂, K₃, K₅, K₆, K₁₀, K₁₂).

Muhtar falan olmak istemem, mahalleyi yönetmeyi kaldıramam. Bizler yapamayız, bunun için para lazım, bilgi lazım, konuşma tarzın olacak, biz kaldıramayız (K₅, 47).

Bu durum kadınların siyasete katılımında ilgisizliğe yol açarken günlük işlerinin yüklediği sorumluluklar siyasi süreçleri takip etmelerini engellemektedir. Bora'ya (Özbek, 2004: 536) göre kadınlar, özel alana kapatılmış olmasalar da toplumsal iktidar ilişkilerinde kadınların gücü erkeklerinkinden az ve bu gücün kendini ifade ediş biçimi var olan siyaset ve iktidar çerçevelerinde onların kayda değer bir toplumsal güç olarak hesaba katılmalarını engellemektedir.

Kadın belediye başkanı daha iyi hizmet verebilir belki ama erkekler daha çok her yere girebilir. Kadının giremeyeceği yerler var. Siyaset erkek işi bence (K₃, 37).

Bir sivil toplum örgütüne üye olmak, parti etkinliklerine katılmak, kadın için takip etmekte, katılımı sürdürmekte vakit ayıramadığı siyasi etkinlikler olarak kalmaktadır. Bu ilgisizliğin ve vakit ayıramamanın sebebini eğitim durumlarını ve ekonomik durumlarını göz önünde bulundurarak değerlendirmek en doğrusudur. Bu durum dengelense dahi kökleşmiş

bir toplumsal cinsiyet kültürü içerisinde kadınların katılımlarının sınırlı olması da kaçınılmazdır.

Siyasi işlere katılmayı, öyle sendikaya, derneğe üye olmayı hiç düşünmedim, bilmem. AKP'yi takip ederim, bir ara rozetim vardı, ama zamanım yok katılmadım, bıraktım. Böyle sizin gibi bayanlar geldi kaydetti. Ben ekmeğimin derdine düşmüşüm, neyime (K₂, 37).

Siyasetin kavgalara müsait mizacından dolayı kadınlar bu alanın erkekler için daha uygun olacağını düşünmektedirler. Bir anlamda siyaset kadınların kaldıramayacağı, kadınların yakıştırılmadığı, stresli bir ortam olarak görülmektedir. Ancak kadınların bu alandaki varlığının en azından kadın seçmenlerin temsili için olması gerektiğinin farkındalar (K₇, K₁₂).

Düzenli olarak oy kullanırım. Mitinglere katılmam çünkü kalabalıkları tehlikeli buluyorum ama sevdiğim liderleri haberlerden takip ederim. Siyaset erkek işi de olabilir, bayan işi de. Ama siyasette çok tartışma oluyor bayanlar ezilebilir. Bir nevi kadın için sıkıntılı ama olması iyi oluyor, kadınlarla ilgili konularda meclisi bilgilendirebilirler (K₁₂, 32).

Yerel yönetimlerin yerel halkın katılımında etkin birimler olarak anılması kentsel hizmetlerin yapılmasında ve yönetim süreçlerine katılımında kadınlar için imkân sağlayabileceği öngörülmektedir. Mahallesinde, kentinde meydana gelen değişimler ve gelişmeler hakkında bilgi sahibi olan birey, zamanla belirli şeyler hakkında fikir sunmaya ve gerekli gördüğü yerde resmi şikâyet kanallarını kullanmaya yönelebilmektedir. Ancak Kaynarca'da kadınların sorunlarla ilgili şikâyetler karşısında çoğunlukla suskun kalmayı tercih ettikleri görülmektedir. Kendilerince bir çözümü varsa uygulamayı tercih etmektedirler.

Şikâyet edecek şeyler var ama etmiyoruz, umursamıyoruz, geçiyoruz. Mesela kanalizasyon kapakları açık oluyor, çocukların düşme ihtimali var ama biz şikâyet etmiyoruz (K₁₀, 32).

Çoğunlukla hizmetlerin yeterli görüldüğü düşüncesi yaygın olsa da yetersiz görülen noktalarda kentsel hizmetlere katılımların gerçekleştirildiği görülebilmektedir. Kısmen günlük yaşamın bir aktivitesi olarak görülen bazı işlerin (sokak temizliği gibi), yerel halk tarafından yerine getirilmesi, yerel yönetimlerin bu işleri azami düzeyde gerçekleştirmesine yol açabilmektedir. Kentin temizliği ve çöp hizmetleri kadınların günlük ev içi ve ev dışı etkinliklerinin düzenlenmesinde aktif çalışması sonucu fark etmeden gerçekleştirdikleri hizmetler olabilmektedir.

Hizmetler yetersiz, kapı önlerini biz de süpürüyoruz ama belediyeden de temizlikçiler geliyor, süpürüp suluyorlar. Çöp haftada iki kez geliyor. Temizlik 15 günde bir geliyor. Herkes kapının önünü yol boyunca temizlediği için mahalle bu kadar temiz (K₅, 47).

Diğer mahallelere kıyasla hizmetlerin yetersiz olduğunu düşünenler de bulunmaktadır. Bu durumun günlük yaşam ihtiyaçlarını sürdürmede zorluk çıkardığı dile getirilmektedir. Özellikle merkez mahallelerle kıyaslandığında hizmetlerin yetersiz olduğu görülmektedir.

Hizmetler yeterli değil. Temizliği biz bırakıyoruz girip yapsınlar. Çöp vergisini de alıyorlar bizden zaten her hafta da geliyorlar. Yeterli değil, iki günde doluyor çöp, almıyorlar. İlk koyduklarında evimizin önüne, biz kavga ettik. O dedi kokuyor o tarafa iteledi, öbürü dedi kokuyor bu tarafa iteledi. Daha içinde çöp bile yoktu ama kokacak diye kavga ettik. Hemen çöp doluyor, biz de oraya yığıyoruz. Eskiden çamurdu buralar yaptılar yine iyi ama yetersiz. Park isteriz, market, manav, ekmek büfesi isteriz. Ekmeği biz yapıyoruz, komşularla toplayıp, yarısını ona yarısını bana yapıyoruz (K₁₁, 53).

Temizlik hizmetinin günlük işlerin bir parçası olarak gerçekleşiyor olması belediyenin buradaki temizlik işlerinden elini çekmesine yol açmakla beraber aslında mahalle sakinlerinin de bu konuda istekte bulunması dikkat çekici bir durumdur.

Temizliği biz dedik gelmeyin, biz temizleriz diye. Gitsinler başka yeri temizlesinler. Adamlar bakıyor burası temiz diyor geçip gidiyorlar (K₈, 60).

Hizmetlerin yetersiz olduğuna dair mahalle sakinlerinin görüşlerine karşılık kısmen bu durumun halkın da sorumsuzluğundan kaynaklandığını dile getirenler de bulunmaktadır.

Çöpler çok sık birikiyor, tenha buralar, içkili, kızılı tehlikeli. Polisi çok arıyoruz ama gelip gidiyorlar. Komşular çöpleri el arabasıyla getirip içine atmak yerine üşenip yanına atıyorlar, sorumsuzlar, belediyeyi suçlayamam (K₉, 38).

e) Siyasal ilgi düzeyi: Siyasal kültür, bireyin siyasal sistemle olan ilişkisini ve tutumunu anlama konusunda önemlidir. Her toplumun kendine ait siyasal ilişki biçimleri, kuralları kendi siyasal kültürünü oluşturmaktadır. Bu bakımdan birey yaşadığı toplum içerisinde, etkisinde olduğu yönetim hakkında belirli düzeyde bilgiye sahip olabilmektedir. Yerel siyasete dair, yöneticilere dair, karar mekanizmalarının işleyişine, hizmetlere dair bilgilere sahip olabilmektedir. Bu bilgiyle bireyi o siyasi oluşumu desteklemeye çeken ya da haberleri takip etmesine sebep olan unsurlar ortaya çıkabilmektedir ve bu durum yöneticiyi sevmesine yol açabileceği gibi tekrar seçilmesini istememesine de neden olabilmektedir.

Muhtarımız Osman Ay, tanıyorum. 4-5 dönemdir o muhtar. Bir daha olmasın ama. Çünkü sadece oy zamanı görüyoruz. Seçim zamanı dört aday vardı. Kimse oy vermedi buradan ama onun tarafı çok, Drejanlılar hep kalabalık, destekliyorlar (K₅, 47).

Adayın arkasındaki ailevi, soya ve aşirete dayalı desteğin siyasette etkili olduğunun ve iktidara erişimde çevre faktörünün önemi bu noktada dikkat çekmektedir. Dayanışmacı topluluk anlayışı ile tarihte uzun dönem siyaset arenasında yer alan aileler ve aynı soya sahip bireyler bulunmaktadır. Varlıklı sınıf, her zaman siyasete en yakın sınıf olmuştur. Sadece modern çağ öncesi değil günümüzde de bu durum yerel siyaseti yönlendiren varlıklı ailelerin,

iş adamlarının, yerel eşrafın varlığıyla benzer bir süreci yaşamaktadır. Bu durum ister istemez siyasal kültürümüz içerisinde örgütsüz ve toplumda etkisi az olan bireylerin katılımının sınırlı olmasına sebep olmaktadır.

Ha şu Drejanlı, Osman Ay. Kaç senedir kömür ihtiyacımız var ilgilenmez. Seçim zamanı kapı kapı gezer. Tanıdık diye herkes onu seçiyor. 15 aday oldu yine bu kazandı. Aşağıya kendi tarafına çok yardım ediyor (K₁₁, 53).

Bireyin tercih ettiği siyasal parti ve aday tercihleri, bireyin siyasi anlayışı hakkında fikir verebildiği gibi taraftarı olduğu siyasi partiye yakın duran medya organlarını takibi de birey ideolojisi hakkında fikir verebilmektedir. Bu tarz yayın organları belli bir siyasi fikri destekleyeceklerinden dolayı bireyin tercih etme sebebi de ortaya çıkacaktır. Adayların tercih edilmesinde ise parti programları ve faaliyetler ön planda olması gerekirken, parti liderine olan hayranlığın öncelik olduğu görülmektedir (K₁, K₂, K₃, K₄, K₅, K₆, K₈, K₉, K₁₁, K₁₂).

Son seçimde Erdoğan'a oy verdim, adayı düşünerek kullanmadım (K₃, 37).

Bu durumun siyasal etkinliklere, mitinglere katılma, oy kullanma dışında siyasi süreci takip etmesi gibi katılımcı sonuçlar doğurması beklenmektedir.

Oy kullanıyorum, hatta Adıyaman'dan kalktım geldim bir kere cumhurbaşkanını seçmek için. Erdoğan geldiğinde mitinge gittim. 7 Mayıs'da tekrar gelecekmış, yine gidecem (K₄, 43).

Yerel yönetimlerin, yerel halkın taleplerini yerine getirebildiği, yerel halkın temsilciliğini tam anlamıyla yerine getirdiği takdirde demokratikliği söz konusu olmaktadır. Kaynak kişilere yerel seçimlerin neden önemli olduğuna dair son bir soru yöneltilmiştir. Ancak yerel seçimlerde seçmen tercihleri konusunda kaynak kişiler her ne kadar fayda unsurunu göz önünde bulundurarak adaya oy verdiklerini belirtse de son durumda parti ideolojisinin baskın olduğu gözlenmiştir. Ve çoğunlukla hizmetlerin "faydacı" yönüne vurgu yaparak iyi hizmet beklentisiyle oy kullandıklarını aktarmışlardır (K₅, K₆, K₇, K₉, K₁₀, K₁₅, K₁₆, K₁₇, K₁₈, K₁₉). Aynı şekilde seçimlerde adayın cinsiyeti, adayın önceki yöneticilik tecrübesi, eğitimi, mesleği, karizmatik liderlik vasfı, seçmenin oy kullanması noktasında tercihini etkileyen unsurlar olmaktadır.

Kadın aday olsun sevdiğim partidense oy veririm. Mesela Ahmet Çakır ile birlikte bir kadın aday AKP'den olsa, kadına oyumu veririm. Zaten AKP'den daha iyi çalışan yok (K₅, 47).

Mahallede bu noktada kaynak kişilerin partiye oy verdikleri, diğer unsurları ikinci planda bıraktıkları görülmüştür (K₁, K₂, K₃, K₄, K₅, K₆, K₇, K₈, K₉, K₁₁, K₁₂, K₁₈, K₁₉, K₂₀).

Fakat toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin siyasal kültür içerisinde yer alması ile özel alandaki eşitsizliğin yarattığı eşitsiz ortamın birleşmiş yapısı, kadınların kamusal alandan

uzaklaşmalarına sebep olmaktadır. Mahalledeki kadınların merdivenin çoğunlukla katılımın olmadığı birinci basamağındaki faaliyetlerle sınırlı bir katılım sergiledikleri görülmektedir.

4.3.3.3. Zafer Mahallesi

Zafer Mahallesi, gelir durumuna göre esnaf, memur, asker, doktor, öğrenci ve işçi gibi farklı alanlardan bireylerin yer aldığı bir yapıdadır. Bu durum mahallenin sınırları içerisinde farklı kültürel ilişkilerin ve farklı yaşam tarzlarının iç içe olması sonucunu doğurmaktadır. Konutlar sonuç olarak çeşitlilik göstermiş ve tek katlı evlerden apartman sitelerine kadar farklı gelir gruplarının bütçelerine hitap edecek şekilde mahalle geneline yayılmıştır. Zafer Mahallesi'nin merkezi mahalle niteliğinde olması, kamusal faaliyetlere katılım için gerekli kentsel ilişkiler ile bireylerin kamusal alanın bilgisiyle karşılaşmasına önemli katkısı bulunmaktadır. Bu durum mahallede yaşayan çalışan ve çalışmayan kadınların katılım kanallarını kullanmalarında çeşitlilik olduğunu ve her kadının bir şekilde katılım gösterecek davranış sergilediğini ortaya koymaktadır. Ancak mahallede katılımsızlık ve göstermelik katılım basamağındaki katılım türlerinin gerçekleştirildiği, gücün bireyde olduğu en üst aşamaya katılımın olmadığı görülmektedir.

Mahallede çalışma kapsamında 20 kadınla görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Kaynak kişilerin seçiminde mahallenin çeşitli yerlerinden kadınlardan oluşmasına dikkat edilmiştir. Farklı gelir grubunda ve farklı kültürel, etnik kimliklere sahip kadınların konu kapsamında görüşleri alınmıştır. Bu durum mahallede farklı yaş grubundaki kadınların toplumsal cinsiyet algı ile kamusal alanın bilgisine sahip olmak ve yerel iktidara katılım arasındaki ilişkinin analiz edilmesini sağlamıştır.

a)Toplumsal cinsiyet ilişkileri: Toplumsal cinsiyet ilişkilerinin ortaya koyduğu eşitsiz iş bölüşümü çoğunlukla kadınların günlük faaliyetlerini etkilemektedir. Gelir gruplarının değişmesi kadınların bu zorluklarını pekiştirebilmekte veya kolaylaştırıcı yardımcı “kadın emeği”ne yönelmelerine yol açabilmektedir. Zafer Mahallesi'nde yapılan görüşmelerde yardımcı kadın istihdam etme alışkanlığının olmadığı görülmektedir. Daha çok bebeğe bakma noktasında komşudan veya bir çocuk bakıcısından destek alındığı görülmektedir. Ev işleri konusunda kadınlar bunu kendi çabaları doğrultusunda gerçekleştirmeye çalışmaktadırlar. Zaten çoğunluğunun akrabalı komşuluklarını sürdürmesi, işlerin yapılması noktasında karşılıklı yardımın ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu geleneksel ilişkiler içerisinde ekstra

ücretli bir kadın çalışanın yerini akraba kadınların ya da komşu kadınların ücretsiz yardımcı olma durumu almaktadır.

Bu duruma ek olarak kültürel algı, örf ve adetler kadınların yaşam biçimlerinin sınırlarını oluşturan önemli etkenler olmaktadır. “Kadınlık” durumları da bu algılarla inşa edilmektedir. Kadının ev içi işlerden sorumluluğu olduğu düşüncesi, kadınların algılarında net bir erkek evi geçindirir düşüncesinin yer aldığı göstergesidir. Bu durumda gelir durumu artsa da, çalışma imkânına sahip olsa da kadınlar, ev-kadın ilişkisini muhafaza etmektedirler. Çalışma sırasında da sıkça karşılaşılan bir durum Zafer Mahallesi’nde kadınlar, eğitim seviyeleri arttıkça ve çalışma şartları oluştuğunda eşitlik vurgusu yapmaktadırlar. Ancak pratikte yine ev sorumluluklarının kendilerine eşitsiz bir yaşam sürdürdüğünü kabullenmiş durumdadırlar.

Mahalle, Elazığ, Baskil, İzolulu, kısmen de Malatya’nın yerlisi denilebilecek ailelerden oluşmaktadır. Görüşme yapılan ailelerde zamanla Malatya’ya yerleşen bireylerin bir süre sonra akrabalarını da çevrelerine topladıkları görülmüştür. Komşuluk ilişkileri site/apartman yaşantısında akrabalık bağı ile sağlanmaya çalışılmıştır. Ve yoğun bir hemşerilik duygusuyla birlik oldukları görülmüştür. Bir kısım için bu bağ, akrabalık kadar kuvvetli bir boyuta ulaşmıştır. Bu tarz göç ile oluşan mahallelerde bireyler, hemşerisi oldukları coğrafyadan göç eden bireylerle daha kolay iletişim kurabilmektedir. Kentin kentleşme süreci bireyler de ister istemez kente ve diğer bireylere karşı bir yabancılaşmanın doğmasına sebep olmakta ve hemşerilik duygularını kuvvetlendiren bir unsura dönüşmektedir.

Zafer Mahallesi’nde kadınlar eğitim düzeylerine göre çalışmayı tercih edebilmekte ancak ataerkil düzenin kuralları içerisinde sınırlı hareket imkânı bulmaktadırlar. Mahalle gelenekselliğini korumaya devam etmektedir. Paşaköşkü Mahallesi’ne kıyasla burası geleneksel muhafazakâr değerlerle iç içe bir yaşam sürmektedir. Burada söz konusu sahip olunan kültürel algıdır. Eril kültür kaçınılmaz bir şekilde toplumda kadın-erkek ayrımının sürekliliğini sağlamaktadır. Kaynak kişiler de bu anlayış doğrultusunda toplumda kadın-erkek ayrımının varlığını kabul etmekte ve her iki cinsiyetin de farklı görevlerinin olduğunu ifade etmektedirler (Z₁, Z₂, Z₃, Z₄, Z₉, Z₁₀, Z₁₁, Z₁₂, Z₁₄, Z₁₅, Z₁₆, Z₁₈, Z₁₉). Bunun yanında ayrım olmadığını savunanlar da bulunmaktadır (Z₅, Z₆, Z₇, Z₈, Z₁₃, Z₁₇, Z₂₀).

Bence kadın-erkek ayrımı yok. Yani kadın da çalışmalı. Eşi çalışmaz durumda ise bayanın çalışması gerekir. Tabi bizim toplumumuz çalışan kadına iyi gözle bakmıyor. Çünkü geri kalmışız, kendimizi aşmamışız (Z₉, 42).

Yapılan görüşmelerde bu anlamda “*O kesim eşlerini çalıştırmaz.*” diye kadınların kamusal alan, iş alanından uzaklaştırıldığı yaşam biçimleriyle de karşılaşmıştır (Z₉). Şehir yaşantısı, bireyleri konut olarak şehirleştirmiş olsa da muhafazakâr geleneksel ataerkil kurallar dizisi varlığını devam ettirebilmiştir. Genel olarak toplumda gelenekselleşmiş bazı yargı kalıplarının kırılması zor olmakta ve uzun bir süreye ihtiyaç duymaktadır. Zafer Mahallesi’nin bu durumu muhafaza edici ilişkileri barındırması nedeniyle ataerkil ilişkiler varlığını sürdürebilmektedir. Bu durumu kadınların giyiminden, kamusal alanı kullanmalarına, çalışmalarından evlilik tercihlerine kadar birçok konuda ataerkilliğin işaretlerini görebilmek mümkündür. Kadınlar gelir getirici bir işte çalışıp eril sınırlardan kısmen çıkmış olsalar bile içselleştirilen, kabullenilen eril değerler, kadınların bu değerlere sıcak bakmasına bu süreci yeniden üretecek davranışlara girişmesine yol açabilmektedir.

Kaynak kişiler, giyim konusunda genellikle çevre faktörü göz önünde bulundurularak uygun giyinilmesi (dar, kısa, sıfır kol giyilmemesi) yönünde uyarılar aldıklarını ifade etmişlerdir (Z₁, Z₂, Z₃, Z₄, Z₅, Z₆, Z₈, Z₁₀, Z₁₁, Z₁₃, Z₁₄, Z₁₅, Z₁₆, Z₁₇, Z₁₈). Müdahale görmeyen kaynak kişiler ise azınlıkta kalmaktadır (Z₇, Z₉, Z₁₂, Z₁₉, Z₂₀). Müdahale görmeyen kaynak kişiler, çeşitli sebeplere bağlı olarak müdahale ile karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir. Mutsuz bir evliliğe sahip olmak kadın-erkek ilişkisinde uzaklığa yol açmış, bireylerin birbirleri üzerindeki müdahalesini azaltmış olabildiği gibi, kaynak kişinin çalışan ve bekâr olması da üzerindeki müdahaleyi azaltıcı bir etken olmuştur.

Bazen yerine göre kıyafetime karışırdı. Eşimin akrabalarına gideceksek dar giyinme, pantolon giyinme der. O ne derse onu yaparım ben de. Diğer türlü söylenir, bağırır, çağırır. Bunu çekmektense ben onun istediği gibi davranırım. Babam bana hiç kızmazdı. Bana hiç müdahale etmezdi. Kocam daha çok karışıyor. Kayın babam da çok karışıyor. Şalvar giy diye kızdı geçen gün. Çocuğuma, kocama her şeyimize karışır (Z₁, 38).

Eril iktidarın çoğunlukla kadınlar üzerindeki muhafazakâr tavrı, kadınların evlilik adı altında uyum için gösterdikleri rıza ile iktidarı güçlendiren bir unsur haline gelmektedir. Kandiyoti’nin (1997) vurguladığı “ataerkil pazarlık” kavramı bireylerin karşılıklı uyum ve rızaya bağlı olarak sürecin işlenmesine katkıda bulunmalarını ifade etmektedir. Buna göre erkeklerin evi geçindirmesi fedakârlığına karşılık kadınlar, iyi birer eş, iyi birer ev hanımı olmalıdır. Karşılıklı bir pazarlık söz konusudur. Ancak bu düzenin kurallarını erkekler belirler, kadınlar da bu kurallara uymak zorundadır. Ataerkil pazarlıklar, eril hegemonyanın kurulmasının önemli çıkış noktası olmaktadır. Kadınlar çoğunlukla bu düzenin işleyişini benimsetilen değerler doğrultusunda algılamaktadırlar. Özellikle kıyafet konusunda

müdahalede, geleneksel aile yapısına sahip kadınlarda bu durumun sebebi “kıskançlık” ya da huzursuzluk çıkmaması adına uyulması gereken “mecburi” davranışlar olmaktadır.

Nadiren karışır kıyafetime. Hiç onun karışacağı şekilde giyinmedim ki. Makyaj falan da ben bilmiyorum. Dar giyinip dışarı çıkmama çok kızar. Çok kıskançtır. Ne bilem işte kıskanç. Babam, oooo hem de nasıl karıştırdı. Evliyim halen karışır. Başını kapat, kısa giyme, dar giyinme derdi. Onu dinlerdim babamdı mecbur dinliyoruz. Yoksa huzursuzluk çıkarırdı (Z₂, 44).

Kadının geleneksel toplumsal kimliği nasıl giyinmesi gerektiği üzerinden kadından kadına aktarılan giyim biçimleriyle sürdürülebilmektedir. Özel alandaki eril iktidarın kurallarının zamanla kadınlar tarafından içselleştirilip kendilerinin bir parçasıymış gibi algılamalarına yol açtığı bilinmektedir. Bu durum kadınlar açısından sorgulanması gereken bir konu olabilmektedir; bu giyim şekli, benim tercihim mi yoksa ben beklenen giyim şeklini gerçekleştirdiğim için mi müdahale görmüyorum? Tercih mi dayatma mı? Hayatın öznesi miyim nesnesi miyim?

Bir dönem babam ara ara müdahale ederdi. Sanırım yaşımın küçük olmasıyla alakalı bir durumdu. Şimdi hiçbir şey demiyor. Bazen düşünüyorum acaba ben onun istediği şekilde kendi giyimimi şekillendirdiğim için mi ses etmiyor? Çünkü babam ve dedem, halalarım çok müdahale eder. Dar giyinmeyin, kısa giyinmeyin, makyaj yapmayın gibi (Z₁₄, 27).

Benzer bir düşünceyi örf ve adetler gereği yerine getirmesi gerektiğini düşünen kaynak kişileri de görmek mümkündür (Z₁₀). Beklenen, aslında kadının süsüne düşkün olmaması ve dikkat çekici bir varlık olarak kamusal alana çıkmamasıdır. Bu nedenle dışarıda daha çok geleneksel muhafazakâr toplumlarda yaygın şekilde kullanılan “dışarlık” “ferace” denilen üste örtmelik kıyafetler kullanılmaktadır. İnanca dair kadının örtünmesinden ziyade geleneksel olarak kadınlar böyle giyinmiş, böyle giyinmeli şeklinde bir yaklaşımla hareket edilmektedir.

Eskiden giyimime müdahale ederdi. Çok kıskançtı. Evde perdeyi bile açamazdım. Benimle ilgili her kararı kendisi alırdı. Aileme gideceksem kendisi götürüp getirirdi. Şu an öyle değil. Galiba artık daha çok güveniyor. Bir de yaşımız ilerledi. Zaten ben çevreme, örf adetlerime göre giyiniyorum, diyecek bir şey kalmıyor ki (Z₁₀, 42).

Gramsci'nin rızaya dayalı iktidar anlayışı, burada kadınlar ve erkekler arasındaki ilişkiler içerisinde de görülebilmektedir. Buna göre kadınlar ve erkekler arasındaki duygusal bağ sonucu kadınlar, özel alanda erkeğin iktidarı karşısında sessiz kalmakta ve kurallara uyarak rıza göstermektedir. Ve bu durumu “sevgi” bağlılığı olarak adlandırmaktadır. Sevgi ve baskı arasında sıkışıp kalan kadın, düzene ayak uyduramadığı takdirde şiddet olgusuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sevginin işleyişi, ataerkil düzende farklı sonuçlar doğurmakta ve esasen kadın üzerinde hâkimiyet kurma, hak iddia etmek olarak gerçekleşmektedir.

Eş/Baba figürünün yer almadığı ailelerde, kaynak kişilerin yaşamlarında bu rolü anne, dayı, amca veya büyükbaba devam ettirmektedir (Z₄, Z₅, Z₉, Z₁₆). Böylece çoğunlukla çevre faktörünün göz önüne alındığı bu durumlarda toplumda yerleşik olan eril düzen işlerlik kazanmaktadır. Bu düzene kadın, konumu ve işi ile karşı koymaya çalışmaktadır. Ekonomik özgürlüğün elde edilmesi durumunda kadınlar, kazanılan paranın harcanması özgürlüğünü elde edebildikleri kadar kuralların esnemesi ya da tamamen ortadan kaldırılması yönünde de girişimde bulunmaktadırlar.

Babam vefat etti. Annemin dediğine göre babam giyime değil, makyaja çok karışmış. Annem de hiç müdahale etmez. Ama dedem, dayım çok karışır. Bu ne böyle giymişsin der, kızar. Ama ben giyinmeye devam ederim, sadece onun gözüne görünmemeye gayret ederim. Bazen askılı giyinince dedemi gördüğümde yolumu çeviririm. Amcam da çok karışır. Kızım bu kısa, dar değil mi der. Ama umursamıyorum, sanırım artık alıştılar (Z₄, 25).

Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, gelir durumu değiştikçe kadının iş hayatına atılması durumunda dahi kadının sorumluluklarını iki katına çıkarmaktadır. Ancak çalışmayan kadınlardaki yaygın kanı, evi geçindiren erkeğin ev işlerinden anlamadığı, yapsa dahi beğenmeyecekleri yönündedir (Z₁, Z₃, Z₅, Z₆, Z₁₁, Z₁₇). Hane içi işlerin kadınlar tarafından bu derece sahipleniliyor oluşu, kadın-erkek arasındaki geleneksel rollerin yaşamlarındaki kalıcılığını gözler önüne sermektedir. Aynı şekilde bu sahipleniş ve onaylayış, eril düzenin pratiklerinin yeniden üretilmesini sağlamaktadır. Bu kimi zaman bilinçli bir katkıyla kimi zaman da farkında olmadan sergilenen davranışlarla gerçekleşmektedir.

İş bölümümü, çalışan kadın için olmalı, çalışmayan kadın için olmamalı. Benim kocam vefat etti. Çalışmadığım halde bana yardımcı olurdu. Erkek evde ne iş yapabilir bilemedim. Ama ben erkeğin işini beğenmem. Soba yansa derdim odun, kömür getirsin. Faturayı yatırsın. Evi silsin ama ben beğenmem tekrar yaparım o işi (Z₅, 52).

Kadınların kamusal alana çıkmaları çoğunlukla eril-dişil mekân ayırımına göre kadınların rahat hareket edebileceği mekânlar olduğunda eril kuralları esnetebilmektedir. Toplum kadınlara özgü bazı meslekleri bu anlamda çalışabilmeleri için uygun görmektedir. Bunlar öğretmen, hemşire gibi daha çok kadınların vasıflarıyla, sevecenliğiyle, anaçlığıyla öne çıkan mesleklerdir. Modern dönemin zorlu şartları bireylerin meslek seçiminde farklı alanlara yönelmelerine imkân sağlasa da gelenekselliğini muhafaza eden toplumlarda, “kadına özgü meslekler” vurgusu hala yapılmaktadır. Müşterilerinin kadın olması ve mekâna erkeğin girişinin olmaması, kadın kuaför salonlarının sahiplerine çalışma hayatına katılmalarında kolaylık sağlamaktadır. Kadına özgü “salon” ifadesi burada bu alan dışında kalan kamusal alanların erile ait olduğu düşüncesini akla getirebilmektedir. Erkeğin bu mekânları

kullanamaması kadınlar için çalışmalarının önündeki “erkekli ortam” unsurunu ortadan kaldırmaktadır (Z₁₆).

Ataerkil yapı içerisinde çoğunlukla kadınlardan beklenen iyi bir eş ve iyi bir anne olmalarıdır. Bu anlamda kadınlar çalışıyorlarsa da erkeğin gözünde ev işlerini aksatmadığı takdirde başarılıdır. Bu beklentiler doğrultusunda ataerkil yapı kadınları toplumsallaştırmakta ve kamusal sınırlarını ortaya koymaktadır. Ataerkil düzen içerisinde gelir durumu arttıkça, kadınların okuması ve çalışması desteklenmekte ancak çalışma yaşamında olması, ev dışında uzun süre kalması bir süre sonra bu düzen içerisinde çalışan kadına bakış açısını değiştirebilmektedir. Çünkü kadınlar bir yandan ekonomik bağımsızlıklarını elde etmeye çabalarken bir yandan da ataerkil yapıyla uyum içerisinde olmaya çabalamaktadırlar. Ancak genel olarak kadının çalışmalarının erkeği güçsüz ve zayıf gösterecek, gurur meselesi haline getirecek bir algıya sebep olmasının temelinde de “evin direği erkektir” düşüncesi yer almaktadır. Eşlerinin çalışmasına müsaade eden erkekler, bu nedenle ev geçindirme iradesi yönünden zayıf olarak karşılanabilmekte ve çalışmasına izin vermeyerek eşlerinin çalışma hayatından uzaklaşmasına da sebep olabilmektedir.

Kesinlikle izin vermez ben çalışayım. Kendi ihtiyaçlarım oluyor, çalışayım dedim. O erkekliğine yediremiyor, o yüzden beni çalıştırmadı (Z₁₀, 42).

Toplumun geneline bakıldığında kocanın izni, ev işlerinin ağırlığı ve çalışan kadına olan çevrenin bakış açısı (el âlem ne der düşüncesi) kadınların çalışmaları önünde bir engel olarak yer almaktadır. Buna ek olarak inanca dayalı olarak çalışma hayatına katılma ya da kamusal alana çıkamama gibi bir durum kaynak kişilerde görülmemiştir. Aksine kültürel değerler ve mahalle baskısı ağırlık kazanmıştır. Ancak ataerkil düzenin beklentilerini (iyi bir eş ve anne rolünü yerine getirme beklentisini) karşıladığı sürece kadınlar, ev ve çalışma hayatını gerçekleştirebilmektedirler.

Bu toplumsal yapı içerisinde kadınların evlilikle ilgili tercihleri de edindikleri gelir durumuna göre değişiklik göstermektedir. Alt gelir grubunda ve geleneksel değerlerini koruyan orta gelir grubu ailelerde görücü usulü ve akraba evlilikleri yaygın olarak geçerliliğini korumaktadır. Kadınların çalışma özgürlüğünü elde etmeleri ve bu özgürlüğünün devamı olarak yaşamlarında tercihlerini istedikleri eş adayından yana kullanmaları karşılaşılan bir durumdur. Görüşme yapılan çalışan ve çalışmayan kadınlar arasında çalışmayanların evliliklerini gerçekleştirmelerinde görücü usulü hareket ettikleri (Z₁, Z₂, Z₅, Z₆, Z₈, Z₉, Z₁₃, Z₁₇), çalışanlarda ise bu durumun artık kendi iradelerince seçilen adaylarla

gerçekleştirdikleri görülmektedir (Z₁₅, Z₂₀). Çalışan kaynak kişiler arasında kadınların bekâr kalma yaşı ilerlemekte ve yeni kuşakta görücü usulü evliliklere sıcak bakılmadığı, görücü usulü evlilik yapanların da az sayıda bulunduğu görülmektedir (Z₁₁, Z₁₆).

Görücü usulü evlendim. Ablası kuaförümün müşterilerindendi. Bizi bir arkadaşın evinde bir araya getirdiler. Görüştük. İki ay sonra da evlendik (Z₁₆,50).

Akraba evliliklerinin kaynak kişiler arasında özellikle orta yaş üstü kaynak kişilerde yaygın bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir (Z₁, Z₆, Z₉, Z₁₁, Z₁₃, Z₁₇). Yakıştırma ve “yabancıya gitmesin” düşüncesi üzerinden meşrulaştırılmaya çalışılan akraba evlilikleri, evliliğin bazı olumsuz taraflarının gizlenmesi ve bastırılması sebebi olmuştur. Bu durum boşanmayı engelleyici bir unsur olmaktadır. Kaynak kişilerin bir bakıma evliliklerini mahalle baskısı yüzünden sürdürmek durumunda kalmaları, ataerkil düzenin boşanmaya karşı tutumunun bir sonucu olmaktadır.

Görücü usulüyle evlendim. Akrabayız diye verdiler. Ben de yok demedim ama evlendiğimden bu yana hiç rahat etmedim. Eşimin sorumsuzluğu, ilgisizliği, kaynanamla altı yıl oturmam nedeniyle çok çektim. Akrabayız diye annem hep sus, ses etme dedi. Hiç yaranamadım. Akraba evliliği yüzünden ben bu kadar yıprandım. Yabancı olsa içindikileri söylersin ama ben hep içime attım. Aldatıldığımı biliyorum, defalarca hem de. Aile ve toplum baskısı yüzünden boşanamıyorum. Ailemi affetmiyorum, benim bu hale gelmeme müsaade ettiler. Ailem, beni, çocuklarımı kabul etse, bugün arkama bakmadan giderim (Z₉, 42).

“Boşanmış kadın” damgasının toplumumuzda geleneksel yaşam süren kesimlerin kaldıramayacağı ve kadının bu haliyle maddi anlamda toplumda var olmasının zorlaşacağı düşüncesi hâkimdir. Bu da kadınların evlilikteki huzursuzluk karşısında suskun kalmasına yol açmaktadır. Gelir durumu artsa dahi kültürel olarak gelenekselliğini muhafaza eden Zafer Mahallesi’nde bu karşılaşılan bir durumdur.

Akrabaydık, amca çocuğumdu. Bir iki reddettim ama sonra ailem zorladı. Rahat edersin tanıdık dediler; içkisi, kumarı yok, yabancıya gidip üzüleceğine akraba ile evlen mutlu ol dediler. Ben de kabul ettim. Bence eşler birbirlerini tanımalı, sevmeli. Pişmanım aslında evlilikten, kader deyip geçiyorum. Çocuklar doğduktan sonra artık söylenme oluyor. Yabancı, söz söylese eldir deyip geçersin ama seninki yapınca canımı acıtıyor (Z₁₁, 50).

Geleneksel toplumların evlenmeye ilişkin en yaygın davranışlarından bir tanesi olan başlık parası karşılığı evlenme şekli, farklı kültürlerden toplumları bir arada tutan Zafer Mahallesi’nde karşılaşılan bir durumdur. Yeni kuşakta geçerliliğini yitirse de orta yaş üstü kaynak kişilerin evlendikleri dönemlerle ilgili anılarında bu adetleri görmek mümkündür. Genelde evlenecek kızın evdeki hizmet işlerinden koparılmasının aileyi zarara uğratacağı düşüncesine karşılık olarak, daha doğrusu zararın telafisi olarak ağırlığınca altın gibi hesaplar üzerinden dünürlerin karşılıklı olarak anlaşması esasına dayanmaktadır.

Görücü usulü evlendim. Düğüne bir hafta kala gördüm. Küçüktüm evlendiğimde, bir şey anlamadım ki. Ailem hiç sormadı bana zaten, akrabayı verdiler. Aramızda dokuz yaş var. Kayınbabam dedi Lütfiye'yi İrfan'a verin, bizimkiler verdi (Z₁₃, 56).

Kadının ekonomik özgürlüğünü eline almasıyla birlikte hayatına dair belirli kararları alabilmesi söz konusu olmaya başlamıştır. Eş tercihi konusunda kadına artık fikri sorulmaya ya da kendi tanıştığı eş adayını ailesine kabul ettirmeye başlamıştır.

Kendi isteğimle nişanlımla tanıştım, evlenme kararı aldım. Ailem bu konuda bana destek oldu. Kararıma saygı duydular (Z₁₂, 27).

b) Kamusal alanın bilgisine sahip olma düzeyi: Özel alan işlerinin yanında iş hayatının getirdiği yoğunluk, kadınların kamusal alanın bilgisine karşı hissizleşmelerine sebep olmaktadır. Ancak kent içerisinde yoğun olarak kamusal bilginin dolaşımının kolay olması, gün içerisinde kadınların çoğu defa bu alana dair bilgiyle karşılaşmalarına olanak sağlamaktadır. Günlük faaliyetlerde özellikle fırından ekmek alınmasından park yürüyüşlerine, veli toplantılarına ve farklı kültürlerden bireylerin yer aldığı ortamlara kadar kadınlar, günlük yaşamlarında yoğun bir kamusal yaşamaktadırlar. Bu anlamda mahallede yaşayan kadınların mahalleye dair kamusal bilgilerini ölçmek için kaynak kişilerin eski hal binasının arazisi ve Eski Devlet Hastanesi'nin son durumu ile ilgili görüşleri alınmıştır. Kent düzeyinde ise genel soru olarak Kernek Meydanı'nın düzenlenmesi ve trambüsün hizmete açılması hakkındaki görüşleri sorulmuştur.

Kamusal alanın bilgisine erişimde kullanılan kitle iletişim araçları mahallede çalışan ve çalışmayan kaynak kişiler tarafından televizyon, gazete ve internet kullanımı olarak değişiklik göstermektedir. Çalışan kadınlar için ekstra iş ortamlarının varlığı ve internetin, sosyal medya hesaplarının yaygınlık kazanması, kamusal bilgiye erişmesini kolaylaştırmaktadır. Çalışmayan kadınlar için televizyon ve sıkı komşuluk ilişkileri yaygınlık kazanırken (Z₁, Z₂, Z₅, Z₆, Z₉, Z₁₀, Z₁₃, Z₁₇), çalışan ve apartman yaşamında zayıf komşuluk ilişkileri bulunan kadınlarda televizyon ve komşuluk ilişkilerinin yerini internet kullanımı ve işyeri arkadaşlıkları almaktadır (Z₃, Z₄, Z₇, Z₁₂, Z₁₄, Z₁₅). Ancak mahallenin geleneksel yapısı içerisinde çalışan kadınların da komşuluk ilişkilerinden uzaklaşmadığı görülmektedir (Z₄, Z₁₁, Z₁₄, Z₁₅, Z₁₆, Z₁₈, Z₁₉, Z₂₀). Aksine hayatlarının sürdürülmesi noktasında (çocuk bakımı, ev işleri vs.) komşulardan destek almaktadırlar.

Yerel kanalları izlemiyorum, sadece işyerinde Mynet'i takip ediyorum. Televizyon bozuldu evde. Gazete okumuyorum ama internetten haberleri okurum, dergi okurum (Z₄, 25).

Alt gelir grubuna mensup kadınlar arasında genellikle eğlence ve vakit geçirme aracı olarak kullanılan televizyon, orta gelir grubu kadınlar arasında da benzer bir görevi üstlenmektedir. Ancak kadın programlarının ve dizilerin yanında ağırlıklı olarak haber ve bilgilendirme amaçlı yapılan programların takip edildiği görülmektedir. Kent yaşamı ister istemez kadınları günlük faaliyetlerinde şehirle, yaşamla ilgili konularda bilgilenmeye yönlendirmektedir. Fakat yerel kanallar, genellikle kadınlar arasında tercih edilmemekte ve sıkıcı olarak addedilmektedir.

Zafer Mahallesi'nde orta gelir grubu çalışmayan kadınlar arasında kamusal olarak oluşturdukları "gün" etkinlikleri komşuluk ilişkilerini güçlendirdiği gibi maddi anlamda birikimlerin yapıldığı ufak kazanç faaliyetleri olarak yaygınlık kazanmaktadır. Genel olarak para, altın günü ya da sohbet günleri olarak çeşitli şekillerde bu etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Ancak erkeklerin kendi aralarında yaptıkları gün etkinliği sadece maddi boyutta paranın el değiştirmesi şeklindeyken kadınlarda bu durum daha geniş bir kamusal alan içermektedir. Bir anlamda pastalı, börekli, atıştırmalı ve sohbet odaklı ev toplantıları haline gelmektedir. Bu durum haberlerin kulaktan kulağa yayılması, konuşma ortamlarının sağlanmış olması ve kadınlar arasında kadınlık değerlerinin, hamaratlıklarının sergilendiği sahneler haline almaktadır.

Teyzem var, ayaklı gazete gibidir (Z₃, 25).

Gün faaliyetleri, kadınların sosyalleşmesi adına önemli faaliyetler olmaktadır. Konuşulan konular çocuklardan, evliliklerden, mahalleye dair gelişmelerden, kentten, ulusal siyasetten, altının iniş-yükselişine kadar çeşitli alanlardan oluşabilmektedir. Bu sebeple günler, bilgi alışverişi için kadınlarla kamusal bilgiyi bir araya getiren ortamlardır. Görüşülen kadınlar arasında gün etkinliğini gerçekleştirenler, sıkı komşuluk ilişkilerine göre komşu günleri, yoğun akrabalık ilişkilerine bağlı olarak da akraba günleri yapmaktadırlar (Z₁, Z₂, Z₅, Z₆, Z₁₀, Z₁₇). Konuşulan konular da akraba ve komşular için değişebilmektedir.

Vaktimin çoğunu evin içinde geçiriyorum. Evimi tamir ettirdim çok beğenmedim. Dışarıda günlerim falan oluyor onlara gidiyorum. Gün arkadaşlarım var. AVM'ye kızımın çeyizini almaya giderim. Onun dışında komşularıyla zaman geçiririm. Daha çok komşularla ilgili konuşuruz. Köfte yaparız. Ayda yılda bir kömbe yaparız (Z₁₇, 51).

Kadınlar arasında yayılan kamusal bilgi, kadını ister istemez kamusal alan hakkında bir fikir edinmeye ve öneri sunmaya yönlendirebilmektedir. Çoğunlukla günlerini geçirdikleri mahallede yaşanan dönüşümler, kadınların gündemini oluşturmaktadır. Çalışmayan kadınlar

arasında kentin değeri kendileri ve çocuklarına sağladığı imkânlar düzeyinde ölçülmektedir. Buna göre iyi bir kent düzeni ailenin rahatına hitap edecek şekilde olmalıdır. Bunun altında geleneksel rollerin yüklediği anaçlığın yarattığı durum söz konusu olabilmektedir. Özellikle Kernek Meydanı'nın dönüşümünü kaynak kişiler, çocukların oyun sahasının yok edilmesi ve gezerken çıkardığı zorluklar üzerinden değerlendirmişlerdir (Z₁, Z₄, Z₅, Z₆, Z₁₄).

Kernek'i hiç beğenmiyorum. Çok basamaklı, alan büyük, stadyum gibi yapmışlar. Çıkması çok zor, dizlerim ağrıyor (Z₁₃, 56).

Kernek Meydanı'nın dönüşümünün çoğunlukla Malatya'ya özgü olmayışı tartışma konusu olmaktadır. Kentin simgesi olan bir yapının Malatya'nın yöreselliğini ve yeşil dokusunu temsil etmesi beklenmektedir. Hem çalışan hem de çalışmayan kaynak kişiler için kentsel yatırımların israftan, beton yığınının öte fayda sağlayıcı yatırımlar olması isteği hâkimdir. Bu durum kadınların kamusal alan kazandıkça kamusal alan hizmetlerine dair öneri sunma ve kararları etkileme konusunda girişimde bulunmaları gerektiği düşüncesinin yerleştiğini göstermektedir.

Çok saçma oldu. Don Kışot muyuz o yel değirmeni nedir? Peyzajı çok saçma. Tamam, düzenleme güzel ama Malatya ile ilgisi olmayan bir yapısı var. O merdivenler yukarı çıkıyor saçma olmuş. Sanki İzmir Efes! (Z₄, 25).

Beklentilerin gerçekleşmemesi durumunda resmi kanallarla belediyeye şikâyetlerin yapılması, kararı etkilemek adına yapılan bir katılımcılık türüdür. Genel olarak yerel yönetimlerin bireysel başvuruya açık olmaları, demokratiklik esası için önemlidir. Bu anlamda yerel yönetimlerin gerçekleştirdikleri yerel hizmetlere karşı şikâyet etme yöntemi, internetin yaygın kullanımı sayesinde kolay bir şekilde belediyelerin web siteleri üzerinden gerçekleşebilmektedir. Ve kuruma gitme zorunluluğu olmadan iletişime geçilebilmesi, internette erişim tercihini arttırmaktadır. Bu yüzden karşılıklı hesap verilebilirlik ilkesine bağlı olması, yerel yönetim birimi için önemli olmaktadır. Kaynak kişiler bu noktada duyarlı davranarak şikâyet kanallarını kullanmışlardır (Z₁, Z₅, Z₁₄, Z₁₅, Z₁₆).

Kernek'in yeni hali güzel ama çok merdiven var. Bizim gibi çocuklu aileler için sıkıntı, çocuğu da arabasını da kucağımıza alıp çıkmak zorunda kaldık, çok yorucu. Hatta internet üzerinden şikâyet ettik, bizim gibi çocuklu aileler ve engelliler için zor oluyor diye (Z₁₅, 28).

Bu düşüncenin sadece çalışan kadınlarda bulunduğunu söylemek yanlış olabilmektedir. Çünkü mahalleye dair mahalleliyi etkileyen bir yapılaşma kararı ya da düzenleme kararı mahallenin tüm bireylerinin itiraz etmelerine yol açabilmektedir. Zafer Mahallesi'nde önceki yıllarda faaliyette olan devlet hastanesinin birimlerinin yeni devlet hastanesine taşınması,

başta esnaf olmak üzere tüm halkın tepkisini çekmiştir. Kaynak kişilere göre hastane ile birlikte mahallenin canlılığını yitirmesi sosyo-ekonomik anlamda mahallede sorunların yaşanmasına yol açmıştır (Z₁, Z₂, Z₃, Z₅, Z₆, Z₇, Z₉, Z₁₀, Z₁₂, Z₁₃, Z₁₄, Z₁₆, Z₁₇, Z₁₉, Z₂₀).

Eski Devlet Hastanesinin yerine yeni hastane yapılsın. Burada başka devlet hastanesi yok. Şurada poliklinik var ama yetersiz (Z₁₃, 56).

c) Kamusal yaşama katılım düzeyi: Merkezi mahallelerde kamusal yaşam, kurumlarca hizmete sunulan kurslar ve etkinliklerle kadınların katılımını teşvik edici düzeydedir. Bunlar Kuran eğitiminden, geleneksel rollerine paralel verilen eğitici el işi kursları ve “annelik” “kadınlık” görevleri konusunda bilinçlendirici bir dizi faaliyetleri içermektedir. Çalışmayan kadınlar arasında nadir de olsa bu etkinliklere katılım bir komşu ve akraba birlikteliği ile gerçekleştirilirken, çalışan kadınlarda bu tarz eğitici faaliyetlere katılımın gerçekleşmediği görülmektedir. Çoğunlukla iş ve ev arasındaki yoğunluğun çalışan kadınlar için diğer etkinliklere vakit ayıramamalarına yol açtığı düşüncesi hâkimdir.

Vaktimin hepsi genelde dışarıda. Çalışma saatlerim için sabah altıda çıkıyorum. Akşam beşe kadar. Onun dışında arkadaşlarımla, karşı komşumla. Siyaset, dedikodu, atamalar, hayaller her şey (Z₃, 25).

Çalışmayan kaynak kişiler için en etkili vakit geçirme etkinliği komşularla gerçekleştirilen çay sohbetleri ve gün toplantılarıdır. Kadınlara kamusal sağlayan bu toplantılar kente ve mahalleye dair haberlerin edinildiği, tartışıldığı ortamlara dönüşmektedir. Toplantılar sırasında kadınlık hallerinden evliliklerinin gündem konularına, çocuklarının eğitimlerinden siyasete kadar birçok konu konuşulmaktadır. Zafer Mahallesi'nin çalışmayan kaynak kişileri bu anlamda sağlam bir kamusal bilgiye sahiptirler. Gündem, siyaset, yerel yönetim hizmetleri hakkında fikir sahibi olmakla kalmayıp gereken katılımı da çekinmeden sergiledikleri görülmektedir.

Kadınların kamusal katılımının alt gelir grubu mahallelere oranla fazla olduğu dikkat çekici bir durumdur. Bu durum kent düzeyindeki kadınlar ile kırsal düzeydeki kadınların yaşam şartları, günlük etkinlikleri ve maddi koşulları göz önüne alındığında kente ve iletişime, siyasete bakış açılarında farklılıklar olduğunu göstermektedir. Siyasal ilginin artması olayların takibini ve kadınların bu alanı algılamalarını kolaylaştırmaktadır.

En çok şehitlerimizi konuşuruz. Herkes kendi çapında üzülüyor. İç savaş gibi bir şey oldu. Yani bunu bitirmeye güçleri yetmiyor mu? Herkes AKP'li, onu konuşuyoruz. Herkes iyi diyor. Ama bana göre her şey iyi değil; iş yok, askerler hep şehit oldu, ben neyine iyi diyeyim (Z₅, 52).

Çalışmayan kadınlar arasındaki sıkı ilişkilerin neticesinde dedikodu, sohbet, muhabbet ortamlarında bilgilerin akışının kolaylaştığı söylenebilir. Bu durum kadınların beklenenden daha fazla bilgiye sahip olmalarını sağlamaktadır. Kamusal alanı haftanın belirli günlerinde sadece gezi amacıyla kullanması kamusal bilgidan uzak olduğu anlamına gelmemekte aksine komşuluk kanallarıyla özel alanı içerisinde bilgiye erişebileceği bir kanalın var olduğu görülmektedir. Çalışan kadınlar için ise komşuluk ilişkilerinin yoğun iş temposu sebebiyle diğerlerine nazaran daha zayıf olduğu görülmektedir. Hatta bu durum yaşanan sitenin/apartmanın sakinlerine karşı yabancılaşmış, kapalı bir yaşam sonucunu doğurmuştur. Ancak geleneksel ilişkilerini akraba komşulukları ile sürdüren bazı çalışan kaynak kişiler için izin günleri, komşularla bir araya gelebilecekleri zamanlara dönüşmektedir.

Genelde dışarıdayım. Özel sektörde çalıştığımdan eve giriş çıkış saatim belli değil. İş yeri dışında arkadaşlarımla AVM'ye gidiyoruz. Sinemaya gidiyoruz. Yemeğe gidiyoruz. Komşularla aram iyidir ama çok vakit bulamıyorum ki (Z4, 25).

d) Yönetime katılım: Kamusal bilginin kadınlar arasında dolaşım imkânı bulması, ister istemez siyasete ve yönetime dair belirli düşüncelerin oluşmasını sağlayacaktır. Özellikle yönetim süreçlerine katılım aşamasında ilgiye göre farklı katılım türleri tercih edilecektir. Katılımın oy kullanma, basından takip etme, sivil toplum örgütlerine üyelik, siyasi parti üyeliği ve faaliyetlerine katılım, miting ve eylemlere katılım gibi çeşitleri bulunmaktadır. Tam tersi ilgisiz olunan durumlarda bu durum oy kullanma düzeyinde bırakılabilmektedir. Zafer Mahallesi'nde kaynak kişilerin katılımı nadiren oy düzeyinde bıraktıkları görülmektedir. Sadece oy kullanma olarak katılım sergileyenlerin başında kamusal alana katılımı hastalığı nedeniyle özel alanda kalmak durumunda olan yaşlı kadın bireyler gelmektedir. Hastalığın kamusal alana katılımına engel teşkil etmesi, bu bireylerde diğer kamusal faaliyetlere karşı bir yabancılaşma etkisi yaratmıştır. Bu grup dışında oy kullanmayı vatandaşlık görevi olmasının yanı sıra en büyük eylem hareketi olarak görüp, oy kullanma dışında katılım sergileyemeyen katılımcı da bulunmaktadır:

Oyumu kullanırım, eylem yapmam. Eylem demek, zarar verici iş demek. Yapacağım en doğru eylem, oy kullanmaktır. Sevmiyorsam bir siyasiyi eylem olarak oy vermem sadece (Z16, 50).

Farklı gelir gruplarından oluşan ve merkezi mahalle niteliğinde olan Zafer Mahallesi'nde kadınların geleneksel toplumsal rollerinin farklı katılım türlerini gerçekleştirmelerine engel olmadığı görülmektedir. Çalışan-çalışmayan tüm kadınlar birden

fazla katılım aracına yönelmektedirler. Bu doğrultuda siyasete kapanmayıp, kadın kolları dahi olsa rolleriyle paralellik gösteren etkinliklere katılmaktadırlar.

Oy kullanıyorum, AKP gençlik kollarına üyeyim (Z₄, 25).

Ancak geleneksel kültürlerini yaşatmaya çalışan ailelerde gelir durumu değişse dahi tek parti tercihi anlayışları değişmemektedir. Genellikle ülkemizde kırsal kesimde oy kullanma oranını arttıran bu anlayış, kentlerdeki bireylerde oy kullanma dışında o partinin faaliyetlerine katılma etkisi yaratmaktadır. Katılımın gerçekleşmediği durumlarda dahi partizanca bir tutumla eş-dost ortamında söylemlerle partiye birey çekme, ikna etme davranışları gösterilmesine sebep olmaktadır.

Zafer Mahallesi'nde yapılan görüşmeler de dikkat çeken bir diğer unsur da eğitim durumu artan ve gelir durumu değişen kadınların siyasete olan bakış açılarındaki farklılıklardır. Çalışmayan kadınlar arasında özellikle siyasetin erkek işi olduğu, kadının “duygusallığının” bu alana uygun olmadığı görüşü savunanlar kadar (Z₂, Z₆, Z₈, Z₁₇), hem kadın işi hem de erkek işi olduğunu savunanlar da bulunmaktadır (Z₁, Z₃, Z₅, Z₇, Z₉, Z₁₃, Z₁₀). Hastalık ve yaşlılık gibi nedenlerden dolayı siyasete ilgisiz kaynak kişi de bulunmaktadır. Çalışan kadınlar ise bu durumu kabul etmemektedirler aksine siyasetin kadın işi olduğunu savunmaktadırlar (Z₃, Z₄, Z₁₁, Z₁₂, Z₁₄, Z₁₅, Z₁₈, Z₁₉). Çalışan kaynak kişilerden sadece iki tanesi siyasetin güçlülüğe bağlı olarak erkek işi olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir (Z₁₆, Z₂₀). Ancak eskiye nazaran kadın oranının yönetimlerde arttığı ama yine de yetersiz olduğu düşüncesi ortak varılan tek düşünce olmaktadır.

Kadın, kadının değerini anlar (Z₃, 25).

Çalışan kadınlar arasında bu anlayış başka bir boyut kazanmakta ve kadınların siyasette yer almasının yaratacağı olumlu havaya vurgu yapılmaktadır. Kısmen tartışmalı, kavgalı eril siyaset ortamında kadınların varlığının, saygı ve nezaket havası oluşturması beklenmektedir.

Bence kadın da olmalı siyasette, kadınlar erkeklerin düşünmediği şeyleri düşünüyor. Siyasete duygusallık katılmalı. Aslında kadın cinayetleri de önlenirdi. Kadınlarla ilgili yasalar da olurdu (Z₄, 25).

Bu doğrultuda siyasette kadının da yer alması, hatta “ben olsaydım”lı cümleler kadınlarda kamusal alana yönelik projeler ve yerel iktidara katılımı ilgili fikirler oluşturmaktadır (Z₁, Z₂, Z₄, Z₅, Z₁₀, Z₁₁, Z₁₂, Z₁₄).

Belediye de yer almak isterdim. Çünkü belediyenin yeni, dinamik nesle ihtiyacı var. Yol çalışmalarını hallederdim. Müteahhitlerden çok rüşvet alıyorlar, bunu engellerdim. Her kesime hitap edecek alanlar yapardım. Tüm partilerden insanları dinleyip, görüşlerini alıp, isteklerini dinlerdim (Z₄, 25).

Başka bir kaynak kişi, siyasetten anlamadığını ama katılma gibi bir durumda da kente bir kadın eli değmesinin nasıl sonuçlar doğurabileceğini anlatırken yerel yönetimlerden beklentilerini de arada aktarmaktadır:

Siyasetten ne anlarım ben. Ama belediye başkanı olsaydım, şehri tertemiz yapardım. Yollarda çiçeklendirme yapardım. Çocuklara oyun yerleri yapardım. Ev hanımlarına özel eğitim merkezi, spor merkezi, eğlence merkezi yaptırırdım. Hatta onlara gün yapacakları yerler yapardım (Z₁, 38).

e) Siyasal ilgi düzeyi: Siyasal kültürün çoğunlukla eril akıl üzerine şekillendiği, siyasetin erkek işi olarak karşılandığı bir düzende siyasete bakış açısı gelir durumuna göre değişebilmektedir. Artık kadınların da karar mekanizmalarında yer alması düşüncesi yaygınlık kazanmaktadır. Bu cinsiyetçi siyasi yapılanma içerisinde kadının yerel siyasete ve yöneticilerine, hizmetlerine olan bakış açısı önem kazanmaktadır. Sahip olduğu kamusal bilgiyle birey, yönetimleri ve siyasi oluşumları desteklemekte ya da mevcut sisteme farklı katılımçılık yoluyla şikâyetlerini sunma yoluyla itiraz etmektedir. Bu başlık altında yerel yönetimlere ve merkezi yönetimlere, ideolojilerine ve siyasetlerine dair işleyişleri hakkında kaynak kişilerin sahip oldukları bilgiler ölçülmeye çalışılmıştır. Yerel iktidarın bilgisi, kadınların olan ve olması gereken yönetimle ilgili analiz yapabilmelerini sağlamıştır. Kentin yönetiminin kimlerle ve ne şekilde yapılırsa verim alınabileceği her kaynak kişinin atlamadan fikirlerini aktardıkları bir nokta olmuştur.

Yerel seçim önemli. Malatya'nın geleceği için çok önemli. Malatya'nın tüm sorunlarını çözmeli. Bence avukat olmalı, hak hukuk işlerini iyi bilmeli. Çevre mühendisi çok daha güzel olabilirdi. Her yeri bilir, düzenlerdi (Z₁₁, 50).

Yerel siyasi aktörlerin birbirilerinden etkilenmeleri, merkezi-yerel iktidar arasındaki geçişlilik kısmen kaynak kişilerin üzerinde durdukları bir diğer önemli konu olmaktadır. Yerel yöneticilerin merkez partiden bağımsız hareket etmediklerine dair düşünceleri olduğunu ifade eden kaynak kişiler olmuştur (Z₄, Z₅). Yerel siyasetin bir anlamda merkezi siyasetten izler taşıdığına bilincinde olsalar da oy kullanma sürecinde parti odaklı oy kullandıklarını kabul etmektedirler. Bu durumun bir sonucu seçilen adayın niteliklerinin göz ardı edilmesidir. Sonuç olarak yapılan hizmetlere karşı ortaya çıkacak memnuniyetsizliklerin muhatabı

partiden çok başa geçen belediye başkanı olacaktır. Toplumumuzda halen yerel seçimlerde adayın mı yoksa partinin mi önemli olduğu ayırt edilebilmiş değildir.

Ve çoğunlukla bir belediye başkanından beklenen, şehri iyi tanınması ve yerel halkın dilinden anlamasıdır. Bu durumun iyi hizmet getireceği beklenmektedir.

Yerel seçimlerde tazelenmek, yenilenmek lazım. Çünkü yeni genç insanların projelerinden faydalanmak lazım. Mühendis olmalı bence bir belediye başkanı. Şehrin altyapı sorunlarını bilir, nereye ne yapılacağını bilir. İnsanlarla iletişimi iyi olmalı. Mesela geçen gün lokantadan çıktık, bir belediye başkanı yanımızdan geçti, iyi akşamlar bile demedi, çocuğun başını bile okşamadı. Bu onun için bir eksiydi mesela (Z₁, 38).

Bir diğer dikkat çekici durum da seçmenin yaşı ilerledikçe yerel yönetimlere dair beklentileri de değişmektedir. Daha doğrusu tercih etme sebebi değişmektedir. Seçmenler adayın kişiliği, mesleği, eğitimi, karizmatik tavrı, önceki hizmetleri, vaatleri gibi birçok etkenden etkilenebilir. Orta yaş üstü kaynak kişiler çoğunlukla adayın yapacağı hizmetlere vurgu yaparken ya da parti kimi aday gösterirse diye düşünmekteyken, genç kaynak kişiler adayın genç ve dinamik biri olması taraftarıdır.

Tabi ki belediye seçimleri önemli, iş yapacak biri olmalı, şehri kalkındıracak biri olmalı. Meslek çok da önemli değil. Önemli olan başarabilmesi, azimli olması lazım (Z₉, 42).

Belediye seçimleri Malatya için önemli, öyle olmasa kim yönetecek, çevremize bakacak? Yolumuz, suyumuz, her şeyimiz olsun. Gençler olsun belediye başkanı, yaşlılar olmasın, otursunlar yerlerinde, her zaman da aynı kişi olmaz. Bir de Malatyalı olmalı. Niye dışarıdaki adam gelsin? Herkes, kendi memleketine başkan olsun (Z₅, 52).

Kaynak kişilerin eğitim durumu da aynı şekilde belediye başkanı tercihlerinde farklılıklar yaratmaktadır. Okuma-yazması bulunmayan ve ilkokul mezunu kaynak kişiler adayın karakterini, memleketlisi olmasını, merhamet-vicdan gibi duyguları ağırlıklı “iyi” kimseler olmasını istemekte ve mensubu olduğu partisini düşünerek oy kullanmaktadırlar. Özel alandaki yaşantılarında sıklıkla sorununu yaşadıkları su ve ara sokak yollarının yapılması, kaldırımların sökülmesi gibi yakın çevrelerinde etkilendikleri konuları üzerinden değerlendirdiklerinde ise ideal bir başkanın mühendis ve mimar olması gerektiği düşüncesinde ısrar etmektedirler.

Belediye seçimleri çok çok önemli. Bu bir taht değil, değişmeli başkanlar. Ya mimar ya da inşaat mühendisi olmalı, onlar şehri daha iyi tanıyorlar (Z₄, 25).

Genç seçmenler ise tercihlerinde gelecek beklentilerini ön planda tutmaktadırlar ve bu yönde taleplerini dile getirmektedirler:

Belediye seçimleri çok önemli. Çünkü kenti şekillendiriyorlar. Mühendis, mimar olabilir. Ayrıca bence iş imkânı için bir şey yapmalılar. Kayısı dışında geçim kaynağı yok insanların, işsiz insanlar çok fazla. Ayrıca avm'ler esnafı öldürüyor, onun yerine istihdam sağlanacak mekânlar kurulsun, binlerce insan iş imkânına kavuşsun (Z₁₄, 27).

4.4. Paşaköşkü, Kaynarca, Zafer Mahallesi'nde Kadınların İktidara Katılımlarının “Katılım Merdiveni” Açısından Değerlendirilmesi

Malatya ili, geleneksel kadın-erkek rollerinin yeniden üretim imkânı bulduğu bir özel alan-kamusal alan eril iktidarına sahiptir. Bu düzende kamusal alanın bilgisine erişim ve iktidara katılım sürecinde kadınlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve gelir gruplarına bağlı birtakım engellerle karşılaşmaktadırlar. Kadınlar, yerel iktidar odaklarında erkeklere nazaran daha yüksek eğitim, yetenek, sermaye ve siyasal çevre faktörü gibi artı birçok özelliğe sahip olmak durumundadırlar. Birçok kadının bu nitelikleri taşıması durumunda dahi toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin eril hegemonyayı güçlendirmesi nedeniyle iktidardan uzaklaştığı görülmektedir. Malatya'da kadınların yerel iktidara farklı düzeylerde katılmaları ve “Katılım Merdiveni”nin genellikle katılımsızlık olarak kabul edilen en alt basamağında yer almaları, bu eşitsizliğin en bariz sonucudur.

Malatya'da yerel iktidara katılımı, Katılım Merdiveni göz önüne alındığında birçok katılım türünün kullanılmadığı görülmektedir. Merdivenin ilk aşaması ve en alt düzeyini oluşturan katılımın olmadığı bölüm, kent düzeyinde en çok gerçekleşen katılım türlerini içermektedir. Gerekli açıklamanın yapıldığı “Malatya'da Yerel İktidara Erişim ve Katılım Türleri” başlığında da aktarıldığı gibi yerel halk için en yakınlarındaki araçlar olan kitle iletişim araçlarının takibi, mitinglere katılım, protesto gösterilerine katılım ve oy kullanmak yerel halkın, yerel iktidar tarafından tek taraflı olarak bilgi akışını sergilediği aşamadır. Burada yerel halkın tam anlamıyla bir katılım sergilediği söylenemez. Daha çok yönetim tarafından alınan kararların yerel halkın kabul etmesini sağlamaya yönelik faaliyetlerdir. Katılımın olmadığı en alt basamaktan sonraki göstermelik katılım aşaması Malatya'da tamamı olmasa da yerel halkın bir kısmının katılım gösterdikleri derneklere, kent konseylerine, siyasi partilere vs. topluluklara üyelikle, dilekçe/şikâyet yoluyla katılımları içermektedir. Görüşmeler ve araştırmalar neticesinde pratikte kadınların bu katılım yollarını değişen oranlarda kullandıkları ama talepler noktasında çoğunlukla yerel iktidar tarafından geri bildirim gerçekleştirilmediği görülmektedir. Erkin artık yurttışta olduğu en üst basamak ise Malatya'da sınırlı olarak katılımın olduğu ve neredeyse hiç gerçekleşme imkânı bulmayan

katılım türlerini içermektedir. Örneğin katılımcı bütçeleme ve referandum gibi katılımcı demokratik yönetim kazandırıcı uygulamalar Malatya örneğinde yer al(a)mayan katılım türleri olmaktadır. Dolayısıyla iktidar ilişkilerinde zaten eşitsiz koşullarda bulunan kadınların yanında erkekler için de bu katılım basamağının kullanılması söz konusu değildir.

Mahallelerdeki kadın profillerini algıladıkları toplumsal cinsiyet ilişkileri ile sergiledikleri katılım türleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Toplumsal cinsiyet ilişkilerini ve katılım düzeylerini ölçmeye yönelik soruların cevapları göz önüne alındığında bu durum açık bir şekilde görülebilmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği arttıkça katılım düzeyinin düşük oranlarda gerçekleştiği görülmektedir. Paşaköşkü Mahallesi'nde kadınlar, diğer mahallelere kıyasla gelenekselliği ve eril hegemonyayı yıkma eğilimindedirler. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği azaldıkça katılım davranışlarını sergilediklerini görüşmelerde görülmektedir. “Evin geçimi kimlerin geliri ile sağlanıyor?” sorusuna örneklem grubunun %30'u erkeğin evi geçindirdiğinden bahsederken, %70'i birlikte hareket ettiklerini ifade etmişlerdir. “Aile içinde önemli kararlar nasıl alınıyor?” sorusunda örneklemin sadece %75'i ortak karar aldıklarını ifade etmişlerdir. “Eşiniz nasıl giyinmeniz gerektiği konusunda müdahalede bulunur mu?” sorusuna ise %90'ı herhangi bir müdahale ile karşılaşmadıkları cevabını vermişlerdir. Gelir düzeyinin artmasına ve eril sınırların azalmasına bağlı olarak çalışan çalışmayan kadınlarda müdahale oranları da azalmaktadır. Bu noktada çalışma konusunda kaynak kişilerin sadece %15'i müdahale ile karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

Yapılan görüşmelerde buradaki kadınların eril sınırları aştıkça yönetim ile ilgili konularda aktif yer alma çabasında oldukları görülmektedir. Katılım Merdiveni'nin ilk iki basamağında yer alan kadınlar ağırlıkta olsa da, çevre ve sermaye faktörü sayesinde yönetim mekanizmalarına, bir siyasi parti yöneticisi, muhtar olma gibi görevlerde kadınların yer alabildikleri görülmüştür. Katılım davranışı noktasında kaynak kişilerin tamamı oy kullanarak katılım sergilemektedir. Bir siyasi partinin aktif üyesi olanların oranı %20, bir sivil toplum örgütüne üye olanların oranı ise %45'dir. Protesto davranışı şeklinde katılım sergileyenlerin oranı %65 olarak gerçekleşirken, basın ve kitle iletişim araçlarıyla katılım gösterme davranışı tüm kaynak kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Farklı katılım türlerine yönelen kaynak kişilerin siyasetin cinsiyeti olup olmadığına dair algılarını ölçmek adına “Siyasetin erkek işi olduğunu düşünüyorum.” Önermesine kadınların %10'u evet, %90'ı hayır cevabını vermiştir. Diğer mahallelerle kıyaslandığında Paşaköşkü Mahallesi,

katılım noktasında ileride olmakta fakat geleneksel muhafazakâr eril ilişkilerin sürdürüldüğü Malatya’da bu görüntü yine katılımsızlık olarak sonuçlanmaktadır.

Kaynarca Mahallesi katılım anlamında daha kapalı bir görüntü sergilemektedir ve geleneksel cinsiyet rollerini daha baskın yaşayan bir yapıya sahiptir. Kadınlar Katılım Merdiveni’nin sadece katılımsızlık basamağında yer almaktadırlar. Özel alan sınırları içerisinde kitle iletişim araçlarından takibin yapıldığı, “vatandaşlık görevi” olarak oy kullanma algısının yerleşik olduğu ve nadiren de olsa mitinglere katılımın gerçekleştiği görülmektedir. Yaşamdaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınların katılımı konusu üzerinde düşük oranların gerçekleşmesine yol açtığı verilen cevaplar değerlendirildiğinde ortaya çıkmaktadır. Örneklem grubunun %100’ü ev geçindirme rolünün erkek tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmişlerdir. Mahalledeki kadınların çalışmama durumlarına bağlı olarak erkeklerin evi geçindirme rolünü üstlendikleri görülmektedir. “Aile içinde önemli kararlar nasıl alınıyor?” sorusuna örneklem grubunun %100’ü evdeki bir erkek figürünün önemli konularda söz sahibi olduğu yönünde cevap vermiştir. Kadınların %10’u giyim konusunda müdahale görmediklerini belirtirken %90’ı çeşitli uyarılarla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Kadınların çalışma oranının düşük olduğu mahallede örneklem grubunun %85’i çalışma konusunda müdahale gördüklerini aktarmışlardır.

Kaynarca Mahallesi’nde yaşanan ataerkil değerler ve derin toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadınları kamusal alana çıkma ve katılım noktasında pasif yönlendirdiği görülmektedir. Kadınların tamamının “vatandaşlık görevi” olarak oy kullanma davranışı sergiledikleri görülmektedir. Bir siyasi partinin aktif üyesi olarak katılımın hiç gerçekleşmediği ancak bir sivil toplum örgütüne üye olmak şeklinde katılımın %5 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Aynı şekilde protesto şeklinde katılım davranışı gerçekleşmezken, mitingler, özellikle sevilen parti liderini görme amacıyla mitinglere katılım oranı %25 oranındadır. Basından takip, kaynak kişilerin tamamında gerçekleşmekte ancak bilginin dikkatlerini çekmediği ve eşleri izlerken dinlemek zorunda kaldıklarını ifade edenlerin oranı %95’dir. Toplumsal cinsiyet algılarına bağlı olarak siyasetin erkek işi olup olmadığına yönelik sorumuza %80’i siyaset erkek işidir cevabını vermiştir. Bu oran kabullenilmiş toplumsal cinsiyet algısının izlerini yansıtmakta ve katılım davranışlarındaki düşük rakamların açıklaması olmaktadır.

Zafer Mahallesi'nde kadınlarla yapılan görüşmelerde dikkat çeken durum, belirli bir sermaye ve sosyal çevreye sahipliğin bulunduğu ancak kadınların bilinçlerinde kabullenilmiş bir cinsiyet eşitsizliği algısının, başka bir ifade ile güçlü bir eril hegemonyanın yer aldığıdır. Bu anlamda örneklem grubun %50'si ev geçindirme rolünün eşlerinde olduğunu ifade etmişlerdir. "Aile içindeki önemli kararlar nasıl alınıyor?" sorusuna %50 oranında kararların ortak alındığı yönünde cevaplar alınmıştır. Dikkat çeken durum kadın çalışıyor olsa dahi paranın harcama tasarrufunun ve diğer önemli kararların erkek tarafından alınmasıdır. Bu durum eşitsiz ilişkilerin varlığına işaret etmektedir. Giyim konusunda müdahale görenlerin oranı %40 ve çalışma konusunda müdahale görenlerin oranı %30 olarak gerçekleşmektedir.

Zafer Mahallesi'nde gelir düzeyine bağlı olarak toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin azalması beklenirken eril kuralların varlığı bu eşitsizliği yeniden üretmektedir. Bu durumda bu ilişkiler içerisinde kadınların katılımı da sınırlı gerçekleşmektedir. Katılım noktasında oy kullanma davranışını tüm kaynak kişilerin gerçekleştirdiği görülmektedir. Bir siyasi partisinin aktif üyesi olmak %10, bir sivil toplum örgütüne üye olma davranışı ise hiç gerçekleşmemektedir. Protesto şeklinde katılım %25, mitinglere katılım %5 oranındadır. Basından takip tüm kaynak kişiler tarafından gerçekleştirilmektedir. Siyasetin erkek işi olup olmadığı yönünde görüşmecilerin %30'u siyasetin erkek işi olduğu cevabını vermişlerdir. Gelir düzeyinin yüksek olmasına rağmen toplumsal cinsiyet rolleri ve eril hegemonya, katılım davranışından uzaklaşan bir kadın profili oluşturmaktadır. Kadınlar bir noktada iktidara katılım için belirli koşullara sahiptirler ancak toplumsal güçlü bir eril hegemonyanın varlığı katılımında önemli bir engel olmaktadır. Ve kadınlar katılımında katılımsızlığın türlerini gerçekleştirirken ikinci aşama olan göstermelik katılımı da gerçekleştirmektedirler. Merdivenin üst basamağına katılımın olmadığı görülmektedir.

Bu noktada araştırma yapılan mahalleler (Paşaköşkü, Kaynarca, Zafer) örneğinde Malatya'ya bakıldığında kadınların katılımı, Merdivenin katılımsızlık ve –nadir de olsa- göstermelik katılım basamağıyla sınırlı kalmaktadır.

5. GENEL DEĞERLENDİRME

Kamusal alanda ve özel alanda iktidarın yeniden üretiminde toplumsal cinsiyet ilişkilerinin yarattığı eşitsiz ortamda kadınlar, ikincil bir konuma sahip olmaktadır. Muhafazakâr geleneksel yaşam formları içerisinde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin daha baskın olduğu görülmektedir. Hâkim bir baba, ata unsurunun ve eril kuralların yer aldığı aile gibi özel alanla eş tutulan ilişkilerin ortamı, bu değerlerin yeniden üretim imkânı bulmasına neden olmaktadır. Aynı eril anlayışın tarihsel süreçte ekonomi ve yönetim işlerinin yer aldığı kamusal alana yerleşmesi ile ortaya çıkan eril kamusal iktidar, hem kamusal alanda hem de özel alanda eril düzene işlerlik kazandırmaktadır.

Kadınların sosyal, siyasal ve ekonomik anlamda sahip oldukları bu eşit olmayan yaşam biçimi, kadınları bu alanlardan soyutlanan ve katılım duygusunu sınırlı tadan bireylere dönüştürmektedir. Bu toplumsal dinamikler içerisinde aktif yer alan kadınlar, tam tersi bir görünümde katılımcı, etkin ve özgüvenli bir görüntü sergileyerek kentsel düzenin işleyişinde özne konumunda yer alabileceklerdir. Bu, kadınların kamusal alana/kamusal alanın bilgisine erişimleri ile sağlanabilecek bir durumdur. Özellikle yönetime dair konularda kentin bir bireyi olarak kamusal alanın kendi hayatı üzerindeki etkisini göz önünde bulundurması ve nasıl işlemesi gerektiği yönünde katılım göstermesi olası bir durumdur.

Katılım kanallarının hem yönetimlerce kent halkına sunulması, hem de halktan gelecek talepler ve mücadeleler doğrultusunda katılımı desteklemek sürecin demokratik değer kazanabilmesinde önemli olmaktadır. Bu durum siyasi partilere kadın katılımı için yer açılabilmesiyle, katılımcı bütçe gibi daha demokratik nitelikteki katılım şekilleri olarak gerçekleşebileceği gibi, daha yerele inildiğinde katılım için gerekli kurul, halka açık toplantı, yerel kamusal bilgiye erişim için bülten, radyo, televizyon gibi araçların aktif çalışmasıyla da gerçekleşebilir. Nihayetinde toplumsal yapı içerisinde farklı gelir grupları yer almakta ve bu gruplardaki kadınlar kamusal bilgiye eşit olarak sahip olamamaktadır. Katılımın boyutunu ve türünü etkileyen bu sınıfsal konum, kadınların toplumsal cinsiyet engelinden sonra takıldığı diğer önemli bir konu olmaktadır.

Türkiye’de yerel siyaset ve yerel yönetimler, genel olarak eril anlayışın izlerini taşımaktadır. Yönetim süreçlerinin işleyişinde ve uygulamalarda her ne kadar kadın katılımının son yıllarda arttığı yönünde vurgular yapılsa da daha çok simgesel anlamda bir katılım ile sınırlı kaldığı görülmektedir. Yönetimde verilen görevlerin toplumsal cinsiyet

anlayışına uygun, toplumun kadınlardan beklediği görevlere yakın görevler olması, bu düşünceyi daha da kuvvetlendirmektedir. Kadınlar için bu durum toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten bir uygulama olmaktadır.

Malatya, toplumsal cinsiyet ilişkilerinin geleneksel değerlerle belirlendiği bir toplum yapısına sahiptir. Sosyo-kültürel ilişkiler içerisinde kadınlar ve erkekler belirli geleneksel rol kalıplarıyla toplumda yer almaktadırlar. Bu durum kırsal ve kent yaşamında da toplumsal cinsiyet ilişkilerinin devam ettiğini ancak ikinci ya da üçüncü bir etkenin (eğitim, gelir durumu vs.) gelişmişliğine bağlı olarak esneme göstermiştir. Kırsal-kentsel bakımdan il genelinde mahalleler, sınıfsal konumları ve eğitim durumlarına bağlı olarak farklı yaşam sahalarına sahiptir. Çevre illerden ve köylerden aldığı kırsal göçlerle, kültürel anlamda dışı doğru bir açılım gerçekleştirilmemiş aksine geleneksel yaşantıya sahip grupların kente yerleşerek kent kültürüne yakın gelenekselliklerini devam ettirdikleri görülmüştür. Elazığ, Adıyaman, Bingöl gibi illerden göçle kente yerleşenler, kendilerine ait mahalleler oluşturmuşlardır. Mahalleler kültürel değerleri, memleket isimleri veya etnik, mezhepsel isimleri ile anılmaya başlanmıştır. Bu geleneksel birliktelikler, hemşeri bilinçlerini kuvvetlendiren bir unsur olmasının yanında muhafazakârlık duygusunun güçlenmesine de yol açmaktadır.

Geleneksel muhafazakâr görünümünde Malatya ilinin, kadın-erkek ilişkilerinde kadınların ikincil konumda yer almasına sebep olabilecek unsurları yaşatmaya devam ettiği görülmektedir. Burada yerel kültürel, ekonomik ve siyasi ilişkilerle işleyen bir yeniden üretim söz konusudur. Toplum genelinde kadınların ev işleri ile sorumlu tutulması, yerleşik bir kanıdır. Buna göre kadınlar için dışarıdan çok içerisi yani eve dair işlerin yapılması, annelikleri öncelik olmak durumundadır. Kamusal alanda iş bulmak, evi geçindirmek “evin direği” olma sıfatı erkek içindir. Bu toplumun geleneksel algısının kırılmadığını halen yaşatıldığını ortaya koyan bir görüntüdür. Özel alan iktidarı ile kamusal alan iktidarının bir noktada benzerlik taşıdığı düşünülebilir.

Kamusal alana çıkıldığında ekonomi ve yönetime dair iş alanlarında ağırlıklı olarak idarenin erilde olduğu görülmektedir. Siyasetin eril değerlerle işlemesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini kuvvetlendiren bir durumdur. Kadınların siyaset alanında sadece belirli işlerden sorumlu tutulması ya da tabanda bir kadın kolları ekibi ile katılım gösterdikleri algısı oluşturulsa da bu sınırlı bir katılıma işaret etmektedir. Belediye meclis üyeliklerine, komisyonlara seçilen kadınların ve görevlerine sunulan işlerine bakıldığında yardım ve vakıf

işleri ile daha çok kadınların anaçlığına vurgu yapan işler olduğu görülmektedir. Bu durum kadın komisyonlarının kadınlar için, kadınların kentteki konumu ve ihtiyaçları için alınması gereken kararların hayır işleri düzeyinde bırakıldığını göstermektedir. Asıl kente yönelik kararlar bir noktada eril yoğunluğun olduğu diğer kurullarda alınmaktadır. Kadınsız bir kentin, kadınsız bir kent planının ne kadar sağlıklı olduğu ve kadınlara hitap ettiği tartışma konusu olmaktadır.

“Kamusal alanın bilgisine sahip olmak ile yönetime katılım arasında doğrusal bir ilişki vardır.” hipotezi ışığında bakıldığında saha araştırmasından elde edilen bulgular, kadınların kamusal alana özgürce katıldıkça yönetime dair konulara ilgi duyduklarını ve yönetime katılma eğiliminde olduklarını ortaya koymaktadır. Paşaköşkü ve Zafer Mahalleleri, merkezi konumda yer alan iki mahalle olarak Kaynarca Mahallesi’ne kıyasla daha çok kamusal bilgiyle iç içe olmakta ve avantajlı konumda yer almaktadır. Merkeze olan yakınlık ile kentsel faaliyetlerden daha hızlı haberdar olunduğu ve bu mahallelerde yaşayan kadınların, kentin diğer bir ucunda gerçekleşen etkinliklerden anında bilgi sahibi oldukları görülmüştür. Kentle iç içe olmak bir noktada bu alanın bilgisine olan ilgiyi de arttırmaktadır. Kentsel hizmetlere katılım ve yönetime katılım noktasında Paşaköşkü Mahallesi’nin daha aktif bir katılım sergilediği görülmüştür. Kaynak kişilerin sosyo-ekonomik şartları göz önüne alındığında ekonomik anlamda çalışma özgürlüğüne sahip oldukları ya da sermaye anlamında aileden kaynaklı bir destekleri oldukları görülmektedir.

Kaynarca Mahallesi ise kırsal mahalle olarak kentin çeperinde yer almaktadır. Kadınlar ataerkil değerler içerisinde, yapıyı kırmadan kamusal alana katılabilmektedirler. Ancak kamusal alanın mahalle ile sınırlı kaldığı dikkat çekmektedir. Dışarı bir mahalleye gitmenin günün çoğunluğunda evden uzak olmanın hanedeki eril varlık tarafından “ayıp” olarak nitelendirilmesi bunun en temel sebebidir. Kadınlar kamusal alanın bilgisinden uzaklaşmış olmakta ve öncelikleri ev halini almaktadır. Görüşme sırasında mahalle kadınlarının kente dair gelişmelerden haberdar olmadıkları görülmüştür. Dışarıdan bir bireyin haneye kamusal bilgi taşıması halinde dahi haberin kendilerini ilgilendirmediğini, dikkatlerini çekmediğini ifade etmişlerdir.

Saha araştırmasında elde edilen bulgular, “Özel alandaki toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri, kamusal alanın bilgisine erişim düzeyini etkiler.” hipotezini destekler niteliktedir. Buna göre Paşaköşkü Mahallesi’nde ekonomik anlamda bir sınırlılıkları

bulunmayan kaynak kişiler, eğitim noktasında da diğer mahallelere kıyasla ileridedirler. Genel anlamda geleneksel değerlerle günlük yaşamda sık sık yüzleştiklerini ama bir noktada artık bu değerlerin esnediğini ifade etmişlerdir. Bu durum geleneksel kadın rollerinin bu mahallede artık azaldığını erkek-kadın rollerinin gelir düzeyi arttıkça değişmeye başladığını göstermektedir. Ve özel alandaki toplumsal cinsiyet eşitsizliği azalan kadınlar, kamusal alanda da “eşitlik” anlayışını ön planda tutarak hareket etmektedirler. Zafer Mahallesi’nde kadınlar çoğunlukla geleneksel değerlerinin öne sürdüğü kadınlık durumlarıyla hayatlarına devam etmektedirler. Kadının çalışmaması, ev işleri ve eşi ile ilgilenmesi özel alan eril iktidarı tarafından benimsetilmektedir. Kadınlar çalışsalar dahi kamusal alanla olan ilişkileri iş ortamıyla sınırlı kalmakta, geri kalan vakitleri annelik veya ev hanımlığı olarak devam etmektedir. Kamusal alan bilgisi sadece kendileri ve çevreleri etkilendiği derecede ilgilerini çekmektedir. Ancak bu noktada katılımcı oldukları gerçeği göz ardı edilmemelidir. Kaynarca Mahallesi ise bu hipotezin ispatı olarak özel alanda ve kamusal alanda yerleşik ataerkil değerleri ile öne çıkmaktadır. Mahallenin kadınları, kadınların ev ve tarla işleri ile sınırlı görüldüğü bir eril düzende yer almaktadırlar. Kamusal alanın mahalle ile sınırlı kaldığı görülmektedir.

Tezimizin üçüncü hipotezi ise “Kadınlar eril hegemonyadan uzaklaştıkça yerel iktidara katılım düzeyleri artar.” idi. Farklı mahallelerde elde ettiğimiz saha araştırması bulguları bu hipotezi desteklemektedir. Paşaköşkü Mahallesi gibi toplumsal cinsiyete ve geleneksel değerlere bağlı sınırların esnediği bir ortamda kadınların kamusal alana yönelmeleri ve katılım kanallarını kullanmaları daha da kolaylaşmıştır. Zafer Mahallesi, Paşaköşkü Mahallesi gibi gelir grubu açısından orta ve üst gelir grubundan bireylerin yaşam alanı olmasına ek olarak geleneksel değerleri ön planda tutmasıyla farklılaşmaktadır. Eril hegemonya maddi koşulların iyileşmesine rağmen baskınlığını sürdürmekte ve kadınlar kamusal alanın bilgisinden ve dolaylı olarak yerel iktidardan uzaklaşmış olmaktadır. Kaynarca Mahallesi’nde ise eril hegemonyanın sınırlarına bağlı olarak kadınlar eril hegemonya sınırlarında yer aldıkça yerel katılım düzeyleri de azalmaktadır.

Genel olarak Malatya’da yerel iktidara katılım düzeyi Katılım Merdiveni’nin alt basamaklarında kalmakla birlikte Malatya’daki katılım türleri ve belediyenin açıklık noktasındaki pratikteki görüntüsü yetersiz kalmaktadır. Halk ile iletişimin örgütlü yapılarla, örgütlü katılımın taleplerin iletilmesi noktasında aktif olduğu görülürken geri bildirim

açısından göstermelik boyutuyla kaldığı düşünülebilir. Hem yerel yönetimin katılım için ortaya koyduğu imkânlar hem de halktan gelen katılımcı talepler yerel demokratik katılım için yetersizdir. Özellikle Zafer Mahallesi'nde katılımı destekleyecek maddi koşulların daha iyi olmasına karşın eril hegemonyanın güçlü olması ile yerel iktidara katılım düzeyinin düşüklüğü arasındaki ilişki hipotezimizi desteklemesi açısından önemlidir. Bu durum sermaye ve çalışma özgürlüğüne sahip ama geleneksel değerlerle sınırlı yaşanan bir yaşantıya işaret etmektedir.

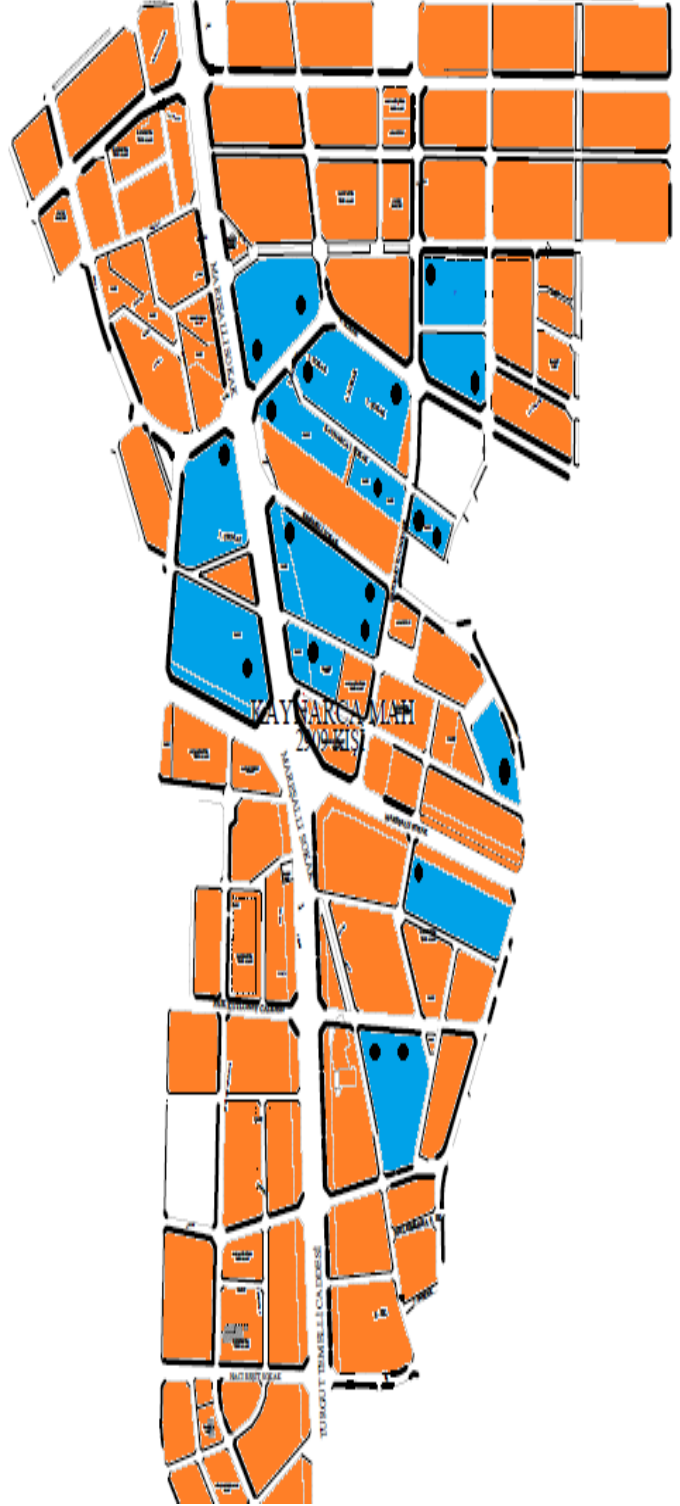
Malatya'da geleneksel muhafazakâr değerlerin toplumsal cinsiyet anlayışına bağlı olarak özel alanda ve kamusal alanda kadınlara sınırlı bir yaşam alanı sunması, kadınlar için kentten uzaklaşmak ve yönetimden dışlanmak demektir. Mahalleler için en yakın yönetim birimleri yerel yönetimlerdir ve kadınlar için katılım gösterebilecekleri kuruluşlardır. Ancak mahallelerdeki kadınların belediyenin kararlarına katılım için yeterli olanaklara sahip olmadıkları görülmektedir. Erkek egemen bu yapılara kadınların katılımı için sermaye, eğitim vb. birçok unsuru bir arada taşıması gerekliliği eşitsiz bir yönetim anlayışının yerleşik olduğunu göstermektedir. Yönetimden dışlanan bir kadın varlığı demek, demokratik anlamda sorunlu bir yönetimin varlığı demektir. Toplumsal cinsiyet anlayışının kırılması veya esnemesi uzun bir zamanda gerçekleşebilir ancak en azından bu yolda yerel yönetimin katılıma imkân tanınması, katılımcı bir anlayışla hareket etmesi, kadınların ise katılımcı yönetimin avantajları konusunda daha çok bilgilendirilmesi gerekmektedir.

KAYNAK KİŞİLER LİSTESİ

		Yaş	Meslek	Medeni Durumu	Görüşme Tarihi	Açıklamalar
Paşaköşkü Mahallesi	P ₁	35	Memur	Bekâr	10.05.2016	
	P ₂	45	Muhtar	Evli	09.05.2016	
	P ₃	29	Laborant	Evli	08.05.2016	
	P ₄	23	İşsiz	Bekâr	08.09.2016	
	P ₅	38	Tarih Öğretmeni	Bekâr	09.05.2016	Ailesinden ayrı yaşıyor.
	P ₆	43	Avukat	Evli	09.05.2016	
	P ₇	27	Avukat	Bekâr	13.05.2016	
	P ₈	37	Gazeteci	Bekâr	16.05.2016	
	P ₉	25	İşsiz	Bekâr	08.09.2016	
	P ₁₀	25	Çocuk Gelişimi Uzmanı	Evli	08.09.2016	
	P ₁₁	42	Ev Hanımı	Evli	08.09.2016	
	P ₁₂	50	Ev Hanımı	Evli	08.09.2016	
	P ₁₃	46	Ev Hanımı	Evli	08.09.2016	
	P ₁₄	33	Öğretmen	Evli	15.05.2016	
	P ₁₅	56	Ev Hanımı	Evli	08.09.2016	
	P ₁₆	46	Ev Hanımı	Evli	30.05.2016	
	P ₁₇	50	Ev Hanımı	Evli	30.05.2016	
	P ₁₈	51	Ev Hanımı	Evli	30.05.2016	
	P ₁₉	57	Ev Hanımı	Evli	30.05.2016	
	P ₂₀	25	Memur	Evli	08.09.2016	
	P ₂₁	29	Memur	Evli	11.09.2015	
	P ₂₂	50	Muhtar	Evli	11.09.2015	
	P ₂₃	38	Kent Konseyi Çalışanı	Evli	15.03.2016	
Kaynarca Mahallesi		Yaş	Meslek	Medeni Durumu	Görüşme Tarihi	Açıklamalar
	K ₁	33	Ev Hanımı	Evli	16.04.2016	
	K ₂	37	Ev Hanımı	Evli	16.04.2016	
	K ₃	37	Ev Hanımı	Evli	16.04.2016	
	K ₄	43	Ev Hanımı	Evli	24.04.2016	
	K ₅	47	Ev Hanımı	Evli	24.04.2016	
	K ₆	56	Ev Hanımı	Evli	08.09.2016	
	K ₇	18	İşsiz	Bekâr	24.04.2016	
	K ₈	60	Ev Hanımı	Evli	01.05.2016	
	K ₉	38	Ev Hanımı	Evli	01.05.2016	
	K ₁₀	32	Ev Hanımı	Evli	01.05.2016	
	K ₁₁	53	Ev Hanımı	Evli	01.05.2016	
	K ₁₂	32	Ev Hanımı	Evli	01.05.2016	
	K ₁₃	55	Ev Hanımı	Evli	20.05.2016	
	K ₁₄	50	Ev Hanımı	Evli	10.05.2016	
	K ₁₅	34	Ev Hanımı	Evli	10.05.2016	
	K ₁₆	66	Ev Hanımı	Evli	10.05.2016	
	K ₁₇	25	İşsiz	Bekâr	08.09.2016	
	K ₁₈	24	İşsiz	Bekâr	08.09.2016	
K ₁₉	23	İşsiz	Bekâr	08.09.2016		

	K20	64	Ev Hanımı	Eşi Vefat Etmiş	08.09.2016	
	K21	41	Muhtar Vekili/Emlakçı	Evli	06.09.2015	
	K22	64	Ev Hanımı	Evli	06.09.2015	
	K23	79	Bakkal	Evli	06.09.2015	
Zafer Mahallesi		Yaş	Meslek	Medeni Durumu	Görüşme Tarihi	Açıklamalar
	Z1	38	Ev Hanımı	Evli	08.05.2016	
	Z2	44	Ev Hanımı	Evli	07.05.2016	
	Z3	25	Ücretli Öğretmen	Bekâr	07.09.2016	
	Z4	25	Restoratör Teknikeri	Bekâr	08.05.2016	
	Z5	52	Ev Hanımı	Eşi vefat Etmiş	07.05.2016	
	Z6	56	Ev Hanımı	Evli	08.05.2016	
	Z7	23	Müşteri Temsilcisi	Bekâr	07.09.2016	
	Z8	55	Ev Hanımı	Evli	07.09.2016	
	Z9	42	Ev Hanımı	Evli	17.05.2016	
	Z10	42	Ev Hanımı	Evli	17.05.2016	
	Z11	50	Aşçı	Evli	17.05.2016	
	Z12	27	Hemşire	Bekâr	21.05.2016	
	Z13	56	Ev Hanımı	Evli	07.09.2016	
	Z14	27	Hâkim	Bekâr	17.05.2016	
	Z15	28	Memur	Evli	18.05.2016	
	Z16	50	Kuaför	Evli	18.05.2016	
	Z17	51	Ev Hanımı	Evli	21.05.2016	
	Z18	23	Öğretmen	Bekâr	21.05.2016	
	Z19	29	Müşteri Temsilcisi	Bekâr	21.05.2016	
	Z20	60	Çocuk Bakıcısı	Evli	07.06.2016	
	Z21	52	Muhtar	Evli	30.09.2015	

Harita 3: Kaynarca Mahallesi Görüşülen Kaynak Kişilerin Mekânsal Dağılımı

Kaynak: Malatya Belediyesi

 Kaynak Kişilerin Mekânsal Dağılımları

GÖRÜŞME SORULARI

Kimlik Soruları:

- a) Yaşadığınız mahalle?
- b) Yaşınız?
- c) Eğitim durumunuz?
- d) Nerede (Malatya'da ise hangi mahallede) doğdunuz?
- e) Mesleğiniz?
- f) Gelir durumunuz?

1. Özel alanda deneyimlenen toplumsal cinsiyet ilişkileri tanımlamaya yönelik sorular

- a) Evin geçimi kimlerin geliri ile sağlanıyor?
- b) Aile içinde önemli kararlar nasıl alınıyor?
- c) (Evlü iseniz) Eşiniz/babanız nasıl giyinmeniz konusunda müdahalede bulunur mu?
- d) (Evlü iseniz) Eşiniz/babanız ev dışında çalışma ve şehir dışına çıkmanız konusunda müdahalede bulunur mu?
- e) (Evlü iseniz) Nasıl evlendiniz; görücü usulü babanızın isteğiyle mi yoksa kendi isteğinizle mi?

2.1. Kamusal alanın bilgisine sahip olma düzeyini tanımlamaya yönelik sorular

- a) Yerel televizyon kanallarını ve yerel gazeteleri takip ediyor musunuz?
- b) Mahalle ile ilgili gelişmeleri ve haberleri nereden öğreniyorsunuz?
- c) (Bütün kaynak kişiler için) Kernek meydanının düzenlenmesi ve trambüsün hizmete açılması konusunda bilginiz var mı?
 - c-1) (Kaynarca mah. için) Çalışması devam etmekte olan kuzey çevreyolu çalışması hakkında bilginiz var mı? Anlatır mısınız?
 - c-2) (Zafer mah. için) Eski hal binası ve Eski Devlet Hastanesinin yeri hakkında yapılan çalışmalarla ilgili bilginiz var mı? Anlatır mısınız?
 - c-3) (Paşaköşkü mah. için) Mahalle aralarında yapılmış gerçekleştirilen asfalt çalışmaları hakkında bilginiz var mı? Anlatır mısınız?

2.2. Kamusal yaşama katılım düzeyini belirlemeye yönelik sorular

- a) Günlük yaşantınızın ne kadarını evde, ne kadarını ev dışında geçiriyorsunuz?
- b) Ev dışında daha çok nerede ve kimlerle vakit geçiriyorsunuz? (dernek, kent konseyi, avm, park, siyasi parti, komşular ve kapı önü ilişkileri vb. kamusal yaşam faaliyetleri)
- c) Mahallede komşularla birlikte vakit geçirdiğiniz sürede kente ve mahalleye dair gelişmeleri konuşur musunuz?

2.3. Yönetime katılım düzeyini belirlemeye yönelik sorular

a) Yönetim süreçlerine katılım

- a-1) () Seçimden seçime oy kullanmak
() Bir siyasi partinin aktif üyesi olmak
() Bir sivil toplum örgütüne üye olmak
() Herhangi bir protesto gösterisine/eylemine katılmak
() Basından takip etmek
- a-2) Son yerel seçimde oy kullanmak dışında herhangi bir katılımı buldunuz mu?

b) Kentsel işlevlerin yönetimine katılım

- b-1) Hiç yönetim içerisinde yer almayı, belediye meclisine katılmayı ya da belediye başkanı olmayı düşündünüz mü?
- b-2) Hiç belediyenin bir hizmeti ya da yaşadığınız bir sorun hakkında resmi yollarla şikâyetle buldunuz mu?

b-3)Belediyenin içme suyu ve çöp hizmetleri gibi kentsel hizmetlerini yeterli buluyor musunuz?
Yeterli değilse sizin bir katkınız var mı?

b-4) 2009 yerel seçimi muhtar adayı hakkında bilginiz var mı?

3. Siyasal ilgi düzeyini belirleme

a) Bildiğiniz parti adı ve liderleri var mı?

b) Belediye başkanını tanıyor musunuz?

c) Belediye başkanı ve belediye meclis üyelerinin seçimi ne ölçüde önemlidir?

d) Siyasete ilgi duymuyorum.

e) Siyasetin erkek işi olduğunu düşünüyorum.

KAYNAKÇA

- ACARTÜRK, Ertuğrul, Hüseyin Özgür, (2004) “Lehde ve Aleyhteki Görüşler Çerçevesinde Desantralizasyona Giderken Dikkat Edilecek Hususlar”, **Yerel Yönetimler Desantralizasyon ve Azerbaycan Belediyeleri Sempozyum Bildirileri**, Azerbaycan Respublikası Milli Meclisi Regional Meseleler Daimi Komisyonu, ss. 89-111.
- ADANALI, Adnan Yaşar, (2016), “Yerel Yönetimlerde ‘Katılım’: Tiranlık mı Yoksa Müşterek Siyasetin İnşası mı?”, Fevzi Özlüer, Aykut Çoban (ed.), **Doğa ve Kent Hakları İçin Siyasal Stratejiler**, Ankara: Ekoloji Kolektifi, ss. 101-111.
- AKDOĞAN, Argun, (2006), “Siyasal Kültür ve Sosyal Sermayenin Karşılaştırılması: Türkiye İçin Bazı Çıkarımlar”, **Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 12, ss. 162-187.
- AKINCI, Selçuk, (2014), “Siyasal Katılımın Toplumsal Dinamikleri ve Kitle İletişim Araçları”, **Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 8, ss. 305-322.
- AKŞİT, Elif Ekin, (2009), “Haydi Kızlar Okula: Kızların Eğitimi, Kadınların Bilgisi ve Kamusal Alan Tartışmaları”, **Toplum ve Bilim Dergisi**, Sayı: 114, ss. 7-26.
- AKTAŞ, Gül, (2013), “Feminist Söylemler Bağlamında Kadın Kimliği: Erkek Egemen Bir Toplumda Kadın Olmak”, **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, Cilt: 30, Sayı: 1, ss. 53-72.
- AKYURT, Nurettin, (1955), “Belediye Faaliyetleri”, Salih San (haz.), **Kalkınan Malatya**, Malatya: San Yayımevi, ss. 22-24.
- ALADAR, Nihal, (2009), **Büyüsel İşlemler Üzerine Bir Din Sosyolojisi Araştırması (Malatya Örneği)**, Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ALKAN, Ayten, (1999), “Özel Alan- Kamusal Alan Ayrımının Feminist Eleştirisi Çerçevesinde Kentsel Mekân”, (Tartışma Metni), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi, ss. 1-27.
- ALKAN, Ayten, (2000), “Yerel Politika ve Kadın”, **Kadınlar Tarafından Kadınlarla Birlikte ve Kadınlar İçin Yerel Politika**, Ankara Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, ss. 1-46.

- ALKAN, Ayten, (2004), “Yerel Siyaset Kadınlar İçin Neden Önemli?”, **Birikim Dergisi**, Sayı: 179, ss. 71-77.
- ALKAN, Ayten, (2005), **Yerel Yönetimler ve Cinsiyet**, Ankara: Dipnot Yayınları.
- ALPTEKİN, Duygu, (2013), “Ataerkilliğin Geleceğine İlişkin Bir Öngörü Denemesi”, **VII. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiri Kitabı-2**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yayınları, ss. 117-125.
- ALTINDAL, Yonca, (2007), **Kadının Siyasal Katılımı Bağlamında Partilerin Kadın Kollarının Sosyolojik Açısından Değerlendirilmesi**, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ALTINDAL, Yonca, (2009), “Erkeksi Siyasetin ‘Erk’siz Dublörleri”, **Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 12, Sayı: 21, ss. 351-367.
- ALTUN, Hakan, (2012), “Mekân Üzerinde Mücadele: Egemen(lerin) Tiyatro Yapılarına Karşı Boş Uzamda Direnme ve Ezilenlerin Belleği Olarak Teatral “Alan Dışı”nın İnşası”, **Tiyatro Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 1, Cilt: 33, ss. 7-31.
- ANDERSON, Perry, (2007), **Gramsci; Hegemonya Doğu-Batı Sorunu ve Strateji**, çev. Tarık Günersel, İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- ARAT, Necla, (2010), **Feminizm’in ABC’si**, İstanbul: Say Yayınları.
- ARAT, Ümit, Nurdoğan Rigel, (2006), “Mahrem Alana İtilen Kadın”, **Kadın Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 9, ss. 67-76.
- AREM, (2008), **Kadın Hakları ve Yerel Yönetimler**, Ankara: Yalçın Matbaacılık.
- ARENDDT, Hannah, (2013), **İnsanlık Durumu**, çev. Bahadır Sina Şener, İstanbul: İletişim Yayınları.
- ARNSTEİN, R. Sherry, (1969), “A Ladder of Citizen Participation”, **JAIP**, Vol: 35, No: 4, pp. 216-224.
- ARSLAN, Nagehan Talat, (2005), “İdari ve Mali Paylaşım Açısından Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkileri”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 33, ss. 189-208.
- ASLAN, Seyfettin, (2010), “Türkiye’de Sivil Toplum”, **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 31, ss. 260-283.
- ATIKER, Erhan, (2004), “Yerel Yönetimlere Katılım Sorunu”, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 9, ss. 121-126.

- AYDEMİR, Dilek, Elvan Aydemir, (2011), “Türk Siyasetinde Kadınlar: Çok Oluyoruz!”, USAK Raporu No: 11-05.
- BAUDELAİRE, Charles, (1998), **Paris Sıkıntısı**, çev. Tahsin Yücel, İstanbul: Adam Yayınları.
- BAYRAKTAR, Fulya, (1998), **Uygun Yatırım Alanları Araştırması**, Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
- BEAUVOİR, Simone de, (1993), **Kadın “İkinci Cins”-1**, çev. Bertan Onaran, İstanbul: Payel Yayınevi.
- Belediyecilik ve Şehircilik Açısından Malatya Uygulaması**, (1992), İstanbul: Malatya Belediyesi Yayını.
- BENHABİB, Seyla, (2008), “Feminizm ve Postmodernizm: Huzursuz Bir İttifak”, **Çatışan Feminizmler**, çev. Feride Evren Sezer, İstanbul: Metis Yayınları, ss. 25-43.
- BERKTAY, Fatmagül, (2011), Feminist Teoride Açılımlar, **Toplumsal Cinsiyet Çalışmaları**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, ss. 2-24.
- BERKTAY, Fatmagül, (2012), **Dünyayı Bugünde Sevmek**, İstanbul; Metis Yayınları.
- BIÇKI, Doğan, Zahid Sobacı, (2011), “Yerel Yönetimden Yerel Yönetişime: Post-Fordizm Bağlamında Yerel Yönetimleri Anlamak”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1, ss. 217- 233.
- (BTK) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, (2015), “Yıllık İl İstatistikleri”, www.btk.gov.tr, Erişim Tarihi: 06.08.2016.
- BOURDİEU, Pierre, (2014), **Eril Tahakküm**, çev. Bediz Yılmaz, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- BOZATAY, Şeniz Anbarlı, (2011), **Sosyoloji**, Ankara: Beta Yayınları.
- BOZATAY, Şeniz, Salih Ziya Kutlu, (2014), “Siyasette Kadın Temsili Açısından 30 Mart 2014 Yerel Seçimi Sonuçlarının Çanakkale İli Örneğinde Değerlendirilmesi”, **Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ**, Cilt: 12, Sayı: 16, ss. 131-156.
- BUTLER, Judith, (2008), **Cinsiyet Belası**, çev. Başak Ertür, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- CARNOY, Martin, (2001), “Gramsci ve Devlet”, **Praksis Dergisi**, Sayı: 3, ss. 252-278.
- CENGİZ, Mehmet Ali, (2000), **Mondros’tan Cumhuriyet’e Malatya**, Malatya.

- COLLINS, Kevin, Raymond Ison, (2006), “Dare We Jump Off Arnstein’s Ladder? Social Learning as A New Policy Paradigm”, **Proceedings of PATH Conference**, Edinburgh, ss. 1-15.
- CONNOR, M. Desmond, (1988), “A New Ladder of Citizen Participation”, **National Civic Review**, Vol: 77, No: 3, ss. 249-257.
- COŞKUN, Berrak, (2013), “Kadınlık Durumu ile İlişkinde Hannah Arendt”, **Düşünme Dergisi**, Sayı: 4, ss. 4-12.
- CREHAN, Kate, (2006), **Gramsci Kültür Antropoloji**, çev. Ümit Aydoğmuş, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- ÇADIR, Mustafa, (2011), Kadının Siyasal Yaşama Katılımında Siyasi Parti Kadın Kollarının Rolü (TBMM’de Grubu Bulunan Siyasi Partiler Bağlamında Ankara İli Örneği), Ankara: Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, **Uzmanlık Tezi**.
- ÇAĞDAŞ, Tülin, (2011), “Türkiye’de Yerel Yönetimlerde İdari Özerklik”, **Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 30, Sayı: 1, ss. 391-416.
- ÇAKIR, Serpil, (2007), “Feminizm: Ataerkil İktidarın Eleştirisi”, **Modern Siyasal İdeolojiler**, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, ss. 415-475.
- ÇAL, Harun, (2006), **Bireylerde Ergenlik Döneminde Siyasal Katılım ve Siyasal Etkinliğin Gelişimi: Isparta İli Örnek Olay Araştırması**, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÇAM, Aydın, (2015), “İktidar ve Özne Bağlamında Michel Foucault ve Judith Butler”, www.academia.edu, Erişim Tarihi: 22.05.2015.
- ÇAYIRCIOĞLU, Duygu, (2014), “Sinemada Kamusal/Özel Alan Ayrımı Örneği: Demir Leydi”, **Fe Dergi: Feminist Eleştiri**, Cilt:6 Sayı:1 ss. 68-77.
- ÇELEBİ, Vedat, (2013),”Michel Foucault’da Bilgi, İktidar ve Özne İlişkisi”, **Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi**, Cilt: 5, Sayı: 1, ss. 512-523.
- ÇİÇEKÇİ, Ceyhun, (2015), “Kimlik, İktidar ve Mekân: Siyonizm’in Mekânla İlişkisi Üzerine”, **Ortadoğu Analiz**, Cilt: 7, Sayı: 67, ss. 68-69.
- ÇİNER, Can Umut, Oral Karakaya, (2013), “Merkez-Yerel İlişkileri ve Mülki İdarenin Dönüşümü”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 68, Sayı: 2, ss. 63-93.

- DACHEUX, Eric, (2012), “Kamusal Alan: Demokrasinin Anahtar Bir Kavramı”, Eric Dacheux (der.), **Kamusal Alan**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, ss. 13-27.
- DAHL, Robert, (1996), **Demokrasi ve Eleştirileri**, çev. Levent Köker, Ankara: Yetkin Basımevi.
- DELİBAŞ, Kayhan, (2008), “Dini Kimlik ve Katılımcı Birey: Kimlik Siyaseti ve Türkiye’de Siyasal İslam’ın Yükselişi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 41, Sayı: 2, ss. 131-159.
- DEMİRBILEK, Sevda, (2007), “Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açından İncelenmesi”, **Finans&Politik Yorumlar**, Cilt: 44, Sayı: 511, ss. 12-27.
- DEMİRKÖK, Asım, (2007), **Çerçeveye Sığmayanlar**, Malatya: T&T Ofset.
- Dernekler Dairesi Başkanlığı, (Tarihsiz), “İllere Göre Dernek Üye Sayıları”, www.dernekler.gov.tr, Erişim Tarihi: 05.08.2016.
- DİE, (1983), **1980 Genel Nüfus Sayımı; Malatya**, Ankara: DİE Matbaası.
- DİE, (1988), **1985 Genel Nüfus Sayımı; Malatya**, Ankara: DİE Matbaası.
- DİE, (1996), **1995 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları; Malatya**, Ankara: DİE Matbaası.
- DİE, (2000), **1999 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları; Malatya**, Ankara: DİE Matbaası.
- DİE, (2004), **2002 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları; Malatya**, Ankara: DİE Matbaası.
- DİLBER, Fadime, (2013), “Siyasal Katılıma Etki Eden Psikolojik Faktörler ve Seçmen Tercihine Etkisi; Karaman Seçmenleri Üzerine Bir Alan Araştırması”, **Akademik Bakış Dergisi**, Sayı: 3, ss. 1-21.
- DONOVAN, Josephine, (2013), **Feminist Teori**, çev. Meltem A. Gevrek, Aksu Bora, Fevziye Sayılan, İstanbul: İletişim Yayınları.
- DURAL, Baran, (2007), “A. Gramsci Düşüncesinde Tarihsel Blok/Hegemonya/Aydınlar ve Bunalım Süreçleri Kavramları”, **Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 2, ss. 55-68.
- DURAN, Hasan, (2005), “Siyasal Katılmayı Etkileyen Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Tavşanlı Kütahya Örneği”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 13, ss. 13-152.
- DURŞUN, Davut, (1996), “Cumhuriyet Döneminde Yerel Yönetim Anlayışı”, **İslam Geleneğinden Günümüze Şehir ve Yerel Yönetimler-II**, Vecdi Akyüz, Seyfettin Ünlü (ed.), İstanbul: İlke Yayınları, ss. 14-20.
- DURŞUN, Davut, (2006), **Siyaset Bilimi**, İstanbul: Beta Basım Yayın.

- DUVERGER, Maurice, (1964), Political Parties: Their Organisation and Activity in the Modern State, London: **Methuen&Co.Ltd.**
- ELİBÜYÜK, Mesut, (2013), “Malatya İli Yerleşmelerinin Tarihsel Dönemlere Göre Coğrafi Dağılışı”, **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt: 53, Sayı: 1, ss. 183-220.
- ERCİNS, Gülay, (2013), “Demokrasinin Bir Önkoşulu Olarak Kamusal Alan ve Türkiye’de Kamusal Alan Algısı”, **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 1, ss. 297-313.
- ERDOĞAN, Barış, Esra Köten, (2014), “Yeni Toplumsal Hareketlerin Sınıf Dinamiği: Türkiye LGBT Hareketi”, **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 1, ss. 93-113.
- ERGEN, Zuhale, (2012), “Yönetimden Yönetişime: Katılımcı Bütçeleme Modeli”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 163, ss. 316-334.
- ERSÖZ, Aysel Günindi, (2010), “Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerini”, **Gazi Türkiyat Dergisi**, Sayı: 6, ss. 167-181.
- ERSÖZ, Aysel Günindi, (2015), “Özel Alan/Kamusal Alan Dikotomisi: Kadınlığın ‘Doğası’ ve Kamusal Alan Dışlanmışlığı”, **Sosyoloji Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 1, ss. 80-102.
- FOUCAULT, Michel, (2011), **Özne ve İktidar**, çev. Osman Akınhay, Işık Ergüden, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- FOUCAULT, Michel, (2015), **Hapishanenin Doğuşu**, çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: İmge Kitabevi.
- GANUZA, Ernesto, Gianpaolo Baiocchi, (2014), “Beyond The Line The Participatory Budget as An Instrument”, **Hope For Democracy-25 Years Of Participatory Budgeting World Wide** Ed.: Nelson Sias, Portugal.
- GENÇ, Ernur, (2015), “Demokratikleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler”, **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt: 10 Sayı: 1 ss. 267-290.
- GENÇ, Neval, Ümran Erdoğan, (2013), “Yerel Demokrasi ve Kalkınma Bağlamında Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: Aydın Örneği”, Manisa Celal Bayar Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü, **Yerel ve Bölgesel Kalkınma: Küresel ve Yerel Bakış Açılırları**, Buğra Özer, Güven Şeker (ed.), ss. 249-263.

- GEUSS, Raymond, (2007), **Kamusal Şeyler, Özel Şeyler**, çev. Gülayşe Koçak, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- GÖKÇİMEN, Semra, (2008), “Ülkemizde Kadınların Siyasal Hayata Katılım Mücadelesi”, **Yasama Dergisi**, Sayı: 10, ss. 5-59.
- GÖRMEZ, Kemal, (2000), “Demokratikleşme Açısından Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 4, ss. 81-88.
- GÖRÜN, Mustafa, (2006), “Yerel Demokrasi ve Katılım: İzmir, Konya ve Ağrı İl Genel Meclisi Üyeleri Üzerine Bir Araştırma”, **Yönetim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, ss. 159-183.
- GÖYMEN, Korel, (1997), **Türkiye’de Kent Yönetimi**, İstanbul: Boyut Kitapları.
- GÖZLER, Kemal, (1988), “Halkoylamasının Değeri”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt: XL, Sayı: 1-4, ss. 97-113.
- GRAMSCI, Antonio, (1986), **Hapishane Defterleri**, çev. Kenan Somer, İstanbul: Onur Yayınları.
- GREEN, J. Edward, (2010), **The Eyes of The People: Democracy in An Age Of Spectatorship**, Oxford: OUP.
- GRET, Marion, Yves Sintomer, (2004), **Porto Alegre**, çev. A. Kılıç, İstanbul: İthaki Yayınları.
- GÜLDÜ, Özgür, Müge Ersoy-Kart, (2009), “Toplumsal Cinsiyet Roller ve Siyasal Tutumlar: Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 64, ss. 97-116.
- GÜLER, Birgül, (1993), “Yerel Yönetim Tarihine Yaklaşım Sorunu”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 26, Sayı: 1, ss. 87-96.
- GÜLER, Birgül A., (2003a), “Kent Yönetimi Modeli Olarak Belediye Sistemi” www.birgulaymanguler.net, Erişim Tarihi: 30.07.2016.
- GÜLER, Birgül A., (2003b), “Yönetişim: Tüm İktidar Sermayeye”, **Praksis**, Sayı: 9, ss. 93-116.
- GÜLER, Birgül A., (2006), **Yerel Yönetimler**, Ankara: İmge Kitabevi.
- GÜLER, Mahmut, (2010), “Kentsel Haklar ve Karşı Suç: Haklar ve Yükümlülükler”, Selda Çağlar (ed.), **İnsan Hakları**, ss. 385-422.

- GÜLER, Nursel, (2014), “İletişim, Toplumsal Cinsiyet ve İdeoloji”, **Journal of Yasar University**, Cilt: 9, Sayı: 34, ss. 6023-6043.
- GÜNAY, Gülay, Özgün Bener, (2011), “Kadınların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çerçevesinde Aile İçi Yaşamı Algılama Biçimleri”, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 15, Sayı: 3, ss. 157-171.
- GÜNLÜ, Ebru ve Diğerleri, (2014), “Toplumsal Değerlerin ve Dinin Kadınların Kariyer Yaşantılarına Etkileri: Türkiye-İran Karşılaştırması”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 47, Sayı: 1, ss. 107-130.
- HABERMAS, Jürgen (1997), **Kamusallığın Yapısal Dönüşümü**, çev. Tanıl Bora ve Mithat Sancar, İstanbul: İletişim Yayınları.
- HAMAMCI, Can, (2010), “Yerel Yönetimler ve Demokratikleşme Üzerine”, **Prof. Dr. Kurthan FİŞEK İçin Yönetim Üzerine**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi, Yayın No: 600, ss. 313-319.
- HEYWOOD, Andrew, (2012), **Siyasetin Temel Kavramları**, çev. Hayrettin Özler, Ankara: Adres Yayınları.
- İŞİK, Adnan, (1998), **Malatya 1830-1919**, Kurtiş Matbaacılık.
- İçişleri Bakanlığı, (2016), “Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri”, www.e-icisleri.gov.tr
Erişim Tarihi: 22.01.2016.
- İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği, (2005),
Resmi Gazete, Sayı: 25961.
- İLHAN, İclal, (2007), **Malatya İlinin Belediye Başkanları**, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KAHRAMAN, Burak, (2002), **Siyasal Katılıma Etki Eden Sosyolojik Faktörler (Isparta Uygulaması)**, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KAHRAMAN, D. Selma, (2010), “Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, ss. 30-35.
- KALAYCI, Nazile, (2013), “Farklılıkların Temsili Sorunu ve Kamusal Alan”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 46, Sayı: 4, ss. 1-25.

- KANDİYOTİ, Deniz, (1997), **Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler**, çev. Aksu Bora ve Diğerleri, İstanbul: Metis Yayınları.
- KARA, Zülküf, Nazife Gürhan, (2013), “Eşitsizliğin Tarafı Olmak: Mardin’de Toplumsal Cinsiyet Algısı”, **Birey ve Toplum**, Cilt: 3, Sayı: 5, ss. 65-92.
- KARAÇOR, Süleyman, (2007), “Siyasal Katılım Açısından Siyasal Pazarlama ve Seçim Kampanyalarının Önemi”, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 27, ss. 85-96.
- KARADAĞ, Ahmet, (2003), “Kamusal Alan Modelleri: Çoğulcu Perspektiften Bir Değerlendirme”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 58, Sayı: 3, ss. 171-195.
- KARAGÖZ, Mehmet, (2008), “Cumhuriyet’in Modernleşme Sürecinde “Malatya” (1930-1938) Bir Seyyahın Vesilesiyle” **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 18, Sayı: 1, ss. 291-324.
- KARAKAŞ, Mehmet, (2002), “İktidar İlişkileri Açısından Bilim ve Sosyoloji”, **Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 1, ss. 163-178.
- KAYA, Tebrike, (2013), “Televizyonda Yayınlanan İzdivaç Programlarında Toplumsal Cinsiyetin Temsili”, **Kadın Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 13, ss. 81-110.
- KAYMAK, Osman, (2000), **Türkiye’de Büyükşehir İlçelerinin Yönetim Sorunları Battalgazi İlçesi Örnek Olayı**, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- KAYPAK, Şafak, (2013), “Kent Konseyleri ve Sivil Toplum Kuruluşları İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme” **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 1, ss. 183-199.
- KAYPAK, Şafak, (2014), “Toplumsal Cinsiyet Bakış Açısından Kente Bakmak”, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 7, Sayı: 1, ss. 344-357.
- KELEŞ, Ruşen, (1983), **Yerel Yönetimler**, Ankara: Turhan Kitabevi.
- KELEŞ, Ruşen, (1998), **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, Ankara: İmge Kitabevi.
- KELEŞ, Ruşen, (2006), **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, İstanbul: Cem Yayınevi, Beşinci Basım.
- KIRAY, Mübeccel, (1998), **Örgütlenemeyen Kent İzmir**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

- KOĞACIOĞLU, Dicle, (2007), “Gelenek Söylemleri ve İktidarın Doğallaşması: Namus Cinayetleri Örneği”, **Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar**, Sayı: 3, ss. 1-32.
- KORKMAZ, A.Sevinç, Açıya Allmer, (2000), “Mekânın DNA’sı: Toplumsal Cinsiyetin Mekânsal Kalıplarının Sorgulanması”, **Kadın Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 1, ss. 107-133.
- KORKMAZ, Faruk, (2013), **Malatya Mahalle Kültürü ve Komşuluk İlişkileri**, Malatya Kitaplığı.
- KOYUNCU, A. Çiğdem, (2011), “Dış Politika Karar Verme Mekanizmalarında Kadının Yeri”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 44, Sayı: 4, ss. 99-120.
- KÖYSÜREN, Ç. Aliye, (2013), **Kültürel ve Dini Algıda Toplumsal Cinsiyet**, Bursa: Sentez Yayıncılık.
- KURTBAŞ, İhsan, (2015), “Siyasi Mitinglerin Sosyo-Politik Analizi Adalet ve Kalkınma Partisi ile Milliyetçi Hareket Partisi Mitingleri Örneği”, **Dergi Karadeniz**, Sayı: 28, ss. 39-62.
- KURTOĞLU, Ayça, (2004), **Hemşehrilik ve Şehirde Siyaset: Keçiören Örneği**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- KUTANİS, Ö. Rana, Emine Çetinel, (2014), “Kadınların Sessizliği: Devlet Okullarındaki Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 47, Sayı: 1, ss. 153-173.
- MACKINNON, Cathrine, (2003), **Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru**, çev. Türkan Yöney, Sabir Yücesoy, İstanbul: Metis Yayınları.
- Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, (2009), “2009 Mahalli İdareler Seçim Sonuçları”, www.mahalli-idareler.gov.tr. Erişim Tarihi: 11.02.2016.
- Malatya Belediyesi (1984), **Malatya Belediyesi 84 Yılı Başkanlık Çalışma Raporu**.
- Malatya Belediyesi (1985), **Malatya Belediyesi 1985-1986 Yılları Başkanlık Çalışma Raporu**, Malatya.
- Malatya Büyükşehir Belediyesi, (Tarihsiz), “Belediye Meclis Üyeleri”, www.malatya.bel.tr, Erişim Tarihi: 20.01.2016.
- Malatya Esnaf ve Sanatkârlar Odası Birliği, (Tarihsiz), “Kuruluş”, www.malatyaesob.org, Erişim Tarihi: 08.02.2016.
- Malatya Kent Konseyi, (Tarihsiz), “Kent Konseyi”, www.malatyakentkonseyi.com, Erişim Tarihi: 20.01.2016.

Malatya Vakıflar Bölge Müdürlüğü, (Tarihsiz), “Vakıflarımız”, www.malatyavgm.gov.tr,

Erişim Tarihi: 08.02.2016.

Malatya Valiliği, (Tarihsiz), “Derneklere Ait Bilgiler”, www.malatya.gov.tr,

Erişim Tarihi: 29.01.2016.

Malatya Yıllığı 1973, Malatya: Malatya Valiliği Yayını.

Malatya Yıllığı 1989, Malatya: Malatya Valiliği Yayını.

Malatya Yıllığı 1996, Malatya: Malatya Valiliği Yayını.

Malatya Yıllığı 2007, Malatya: Malatya Valiliği Yayını.

MARSHALL, Gordon, (2003), **Sosyoloji Sözlüğü**, çev: Osman Akınhay, Derya Kömürcü,

Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

MISIR, Mustafa Bayram, (2005), “Azınlığın Kamusal Alana Girişi ya da Sivil İtaatsizlik

Eylemlerinin Meşruluğu”, **Ankara Barosu Dergisi**, Sayı: 4, ss. 43-70.

MİLL, John Stuart, (1987), “Kadınların Köleleştirilişi”, **Feminizm: 19. Yüzyıl**

Klasiklerinden Seçmeler, İstanbul: Alfa Yayınları.

MISRA, Joya, Leslie King, (2013), “Kadın, Toplumsal Cinsiyet ve Devlet Politikaları”,

Siyaset Sosyolojisi, Ankara: Phoenix Yayınevi.

MOTAŞ, (Tarihsiz), Malatya Büyükşehir Belediyesi Ulaşım ve Toplu Taşıma Hizmetleri,

“Hakkımızda”, www.motas.com.tr, Erişim Tarihi: 21.01.2016.

MOYNIHAN, P. Donald, (2007), “Citizen Participation In Budgeting: Prospects for

Developing Countries”, Enwar Shah (ed.), **Participatory Budgeting**, The World Bank, ss. 55-87.

MUTLU, Fahri, (2015), “Yerel Yönetimlerde Katılımcı Demokrasi Anlayışı: Kâğıthane

(İstanbul) İlçesi Örneği”, **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Sayı: 10,

ss. 473-486.

NEGİZ, Nilüfer, (2007), “Siyasette Kadın Olmak”, **Yerel Siyaset**, Sayı: 19, ss. 34-37.

NİE, Norman, Sidney Verba, Philip Converse, (1989), **Siyasal Katılma Kamuoyu ve Oy**

Verme Davranışı, çev. İltter Turan, Tuncay Karamustafaoğlu, Ankara: S Yayınları.

(ODTÜ), Orta Doğu Teknik Üniversitesi, (2009), “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Tarihsel

Gelişimi”, **Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması: Türkiye Deneyimi**, Melih

Ersoy, Tarık Şengül (ed.), Ankara: ODTÜ Kentsel Politika Planlaması ve Yerel

Yönetimler Ana Bilim Dalı, Yayın No: 3, ss. 275-294.

- OĞUZ, Mevlüt, (1985), **Başlangıcından Osmanlıların Fethine Kadar Malatya Tarihi**, İstanbul.
- ONAT, Nazım, (2013), **Kamusal Alan ve Sınırları**, İstanbul: Yön Matbaacılık.
- ORLOFF, Ann Shola, (1996), “Gender In The Welfare State”, **Annual Review of Sociology**, Vol: 22, pp. 51-78.
- ORTAYLI, İlber, (1985), **Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Yerel Yönetim Geleneği**, İstanbul: Hil Yayınları.
- OSZLAK, Oscar, (2013), “Devlet Bürokrasisi Siyaset ve Politikalar”, **Siyaset Sosyolojisi**, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- ÖZAYDINLIK, Kevser, (2014), “Toplumsal Cinsiyet Temelinde Türkiye’de Kadın ve Eğitim”, **Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 14, Sayı: 33, ss. 93-112.
- ÖZBEK, Meral, (2004), “Kamusal Alanın Sınırları”, **Kamusal Alan**, İstanbul: Hil Yayınları.
- ÖZÇATAL, Elif Özlem, (2011), “Ataerkillik, Toplumsal Cinsiyet ve Kadının Çalışma Yaşamına Katılımı”, **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 21-39.
- ÖZKAN, Devrim, (2014), “Modern Sosyal Hayatta Kadının Toplumsal Cinsiyetinin ve Rollerinin Dönüşümü: Geleneğe Karşı Modernite”, **Turkish Studies**, Cilt: 9, Sayı: 2, ss. 1239-1252.
- ÖZKAPLAN, Nurcan, (2009), “Duygusal Emek ve Kadın İş/Erkek İş”, **Çalışma ve Toplum**, Sayı: 2, ss. 15-24.
- ÖZTEKİN, Hülya, Ahmet Öztekin, (2010), “Modernleşme-Mahremiyet İlişkisi ve Siber Mekânda Mahremiyetin Aleniyete Dönüşmesi” **e-Journal of New World Sciences Academy**, Cilt: 5, Sayı: 4, ss. 526-540.
- ÖZTÜRK, Azim, (1996), “Türkiye’de Halkın Yönetime Katılması Mevcut Yerel Yönetim Anlayışı ve Çözüm Bekleyen Temel Sorunlar”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 4, ss. 105-116.
- ÖZTÜRK, Ayşe, (2014), “Çağdaş Agnostik Demokrasi Modeli Çerçevesinde Feminizm Tartışmaları: Kamusal/Özel Alan ve Kimlik/Farklılık İkiliği”, Bursa: Uludağ Üniversitesi, **III. Uluslar arası Felsefe Kongresi**, ss. 1-24.
- PAPIC, Marco, Sean Noonan, (2011), “Social Media as A Tool for Protest”, çev. Ece Dündar, **Türk Kütüphaneciliği**, Cilt: 25, Sayı: 1, ss. 165-172.

- PARLAK, Bekir, (2003), “Avrupa Birliği Perspektifinden Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri”, **TESAM Akademi Dergisi**, Sayı: 1, Cilt: 1, ss. 7-40.
- PHILLIPS, Anne, (1995), **Demokrasinin Cinsiyeti**, çev. Alev Türker, İstanbul: Metis Yayınları.
- PIVEN, Frances, Richard CLOWARD, (2013), “Kural Koyma, Kurallara Karşı Gelme ve İktidar”, **Siyaset Sosyolojisi**, çev. Sibel Dinçel, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- PORTELLİ, Hugues, (1982), **Gramsci ve Tarihsel Blok**, çev. Kenan Somer, Ankara: Savaş Yayınları.
- POWELL, B. G. (1990), **Çağdaş Demokrasiler**, çev. M. Turhan, Ankara: S Yayınları.
- RUSSEL, Özge Çelik, (2015), “Siyasal Katılımda Toplumsal Cinsiyet Açığı ve Kadınların Siyasal Katılımında Sosyal Sermayenin Rolü”, **Kimlik: Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, ss. 6-16.
- SABUKTAY, Ayşegül, (2009), “Yönetişim, Demokrasi ve Yerel Seçimler”, **Memleket Siyaset Yönetim**, Cilt: 4, Sayı: 9, ss. 72-86.
- SADIOĞLU, Uğur, Uğur Ömürgönülşen, (2014), “Yerel Aktörlerin Gözünden Yerel Özerklik Sorunsalı: Türkiye’de İl Belediyeleri Örneği”, **İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Sayı: 50, ss. 197-224.
- SAN, Salih, (1955), **Kalkınan Malatya**, Malatya: San Yayımevi.
- SANKIR, Hasan, (2010a), “Eril Tahakküm ve Üstün Erillik Olgusunun Plastik Sanatlar Alanında Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Oluşumuna Etkileri Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi**, Erişim Tarihi: 01.05.2015.
- SANKIR, Hasan, (2010b), “Toplumsal Cinsiyet Rollerinin Anlamlandırılış Biçiminin Kadın Sanatçı Kimliğinin Oluşum sürecine Etkileri”, **Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi**, ss. 1-29.
- SAVAGE, Mike, Alan Warde, (1993), **Urban Sociology, Capitalism and Modernity**, New York: Continuum.
- SAVRAN, Gülnur A., (2002), “Özel/Kamusal, Yerel/Evrensel: İkilikleri Aşan Bir Feminizme Doğru”, **Praksis**, Sayı: 8 ss. 255-306.
- SAVRAN, Gülnur A., Nesrin Demiryontan, (2008), **Kadının Görünmeyen Emeği**, İstanbul: Yordam Kitap.

- SAYER, Handan, (2011), **Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkeklerin Katılımı**, Başbakanlık Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi.
- SAYIN, Hüdai, (1996), **Malatya’da Siyasal Seçkinler**, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi).
- SCOTT, Joan, (2007), **Toplumsal Cinsiyet: Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi**, çev. Aykut Tunç Kılınç, İstanbul: Agora Kitaplığı.
- SENNETT, Richard, (2005), **Otorite**, çev. Kamil Durand, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- SENNETT, Richard, (2013), **Kamusal İnsanın Çöküşü**, çev. Serpil Durak, Abdullah Yılmaz, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- SEZER, Özcan, Tarık Vural, (2010), “Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Devletin Değişen Rolü ve Merkezi Yönetim ile Yerel Yönetimler Arasında Yetki ve Görev Paylaşımı”, **Maliye Dergisi**, Sayı: 159, ss. 203-219.
- SEZER, Birkan U., (1996), “Yerel Yönetimler ve Halkla İlişkiler”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt: 5, Sayı: 6, ss. 59-67.
- SİVEREKLİ, Esra, (2015), “Türkiye’de Merkezi Yönetim ile Belediyeler Arasındaki Mali İlişki: Şanlıurfa Örneği”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, Sayı: 46, ss. 21-42.
- ŞAH, Umut, (2012), “Eşcinselliğe, Biseksüelliğe ve Transeksüelliğe İlişkin Tanımlamaların Homofobi ve LGBT Bireylerle Tanışıklık Düzeyi İle İlişkisi”, **Psikoloji Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 32, Sayı: 2, ss. 23-49.
- ŞAHİN, Funda, (2011), “Kadınların Siyasal Katılımları Çerçevesinde Kadın Meclislerinin Yerel Siyasetteki Etkinlikleri ve Üye Profilleri”, Ankara: Kadın Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi.
- ŞAHİN, Zafer ve Diğerleri, (2014), “Ankara’da Bir Yerel Yönetim Monografisi Yöntemi Denemesi: Çankaya Belediye Örneği”, **Ankara Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 159-183.
- ŞENEL, Burcu, (2015), “Dijital Hikâyelerle Başka Başka Aşklar: “Aşk Demek.” Üzerine”, **Moment Dergisi**, Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 214-241.
- ŞENEL, Funda, (2012), “Tarihsel ve Toplumsal Süreçte Kadın”, **Toplum ve Hekim**, Cilt: 27, Sayı: 4, ss. 246-254.

- ŞENGÜL, Mihriban, Ayşe Çolpan Kavuncu, Gündüz Aksu Kocatürk, (2016), “Farklı Siyasal Partiler Benzer Kent Siyasetleri: Malatya Örneğinde 30 Mart 2014 Yerel Seçimleri Üzerinden Bir İnceleme”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 71, Sayı: 1, ss. 73-102.
- ŞENGÜL, Tarık, (2009), **Kentsel Çelişki ve Siyaset**, Ankara: İmge Kitabevi.
- ŞENGÜL, Tarık, (2014), “İktidar”, Gökhan Atılğan, Atilla AYTEKİN (ed.), **Siyaset Bilimi**, İstanbul: Yordam Kitap.
- ŞİMŞEK, Leyla, (2004), “Tarih, Toplum, Siyaset... Ve Kadın Olmak”, İstanbul Üniversitesi, **Tiyatro Eleştirmenliği ve Dramatürji Bölümü Dergisi**, Sayı: 4, ss. 3-16.
- TATAR, Taner, (2003), “Malatya’da Siyasi Katılım: Karşılaştırmalı Bir Analiz”, **Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 13, Sayı: 1, ss. 331-350.
- TAVUZ, Şenya, (2013), “Feminist Hukuk Mümkün mü?”, **İzmir Bürosu Bülteni 8 Mart Özel Sayı**, ss. 7-11.
- T.C. ANAYASASI**, (2010), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- TEKELİ, İlhan, İlber Ortaylı, (1978), **Türkiye’de Belediyeciliğin Evrimi**, Ed: Ergun Türkcan, Türk İdareciler Derneği, Bilimsel Araştırmalar Dizisi-2, Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- TEKELİ, İlhan, (1983), “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 16, Sayı: 2, ss. 3-22.
- TEPAV, (2014), **81 İl İçin Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Karnesi**, Ankara.
- TEZİÇ, Erdoğan, (1998), **Anayasa Hukuku**, İstanbul: Beta Yayınevi.
- THERBORN, Göran, (2008), **İktidarın İdeolojisi İdeolojinin İktidarı**, Ankara: Dipnot Yayınları.
- TOPRAK, Zafer, (1988), “Halk Fırkasından Önce Kurulan Parti Kadınlar Halk Fırkası”, **Tarih ve Toplum**, Sayı: 51, ss. 158-159.
- TORFİNG, Jacob, (2013), “Post-Yapısalcı Söylem Teorisi: Foucault, Laclau, Mouffe ve Zizek”, **Siyaset Sosyolojisi**, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- TÜİK, (2012), **Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011**, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- TÜİK, (2013), “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi”, www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 11.09.2015.

- TÜİK, (2014), “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi”, www.tuik.gov.tr,
Erişim Tarihi: 21.01.2016.
- TÜİK, (2015a), “Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi”, www.tuik.gov.tr,
Erişim Tarihi: 05.06.2016
- TÜİK, (2015b), “İllerde Yaşam Endeksi”, www.tuik.gov.tr, Erişim Tarihi: 05.08.2016.
- TUNÇ, Harun, (2014), “Toplumsal Cinsiyet Farklılaşması Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma
‘Erkeklerin Küpe Takması’”, **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 7,
Sayı: 33, ss. 608-625.
- TUTAR, Perihan, (2014), “Kadınların Siyasal Eğitimi: KA.DER”, Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- TÜRK, Bahadır, (2007), “Eril Tahakkümü Yeniden Düşünmek: Erkeklik Çalışmaları İçin bir
İmkân Olarak Pierre Bourdieu”, İstanbul Üniversitesi Pierre Bourdieu: Sosyal
Bilimlerde Açılımlar Konferansı.
- ÜŞÜR, Serpil, (1991), **Din, Siyaset ve Kadın**, İstanbul: Alan Yayıncılık.
- ÜŞÜR, S. Serpil, (1997), **İdeolojinin Serüveni**, Ankara: İmge Kitabevi.
- VATANDAŞ, Celalettin, (2007), “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”,
Sosyoloji Konferansları Dergisi, Sayı: 35, ss. 29-56.
- YAVAŞ, Hikmet, Konur Alp Demir, (2014), “Kent Yönetimlerinde Siyasal Katılım ve
Temsiliyet Sorunu: Belediye Meclislerinin Etkililiği Üzerine Kuramsal Bir Tartışma”,
Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 34, Cilt: 7, ss. 890-904.
- YAVUZ, Şahinde, (2015), “Ataerkil Egemen Erkeklik Değerlerinin Üretiminde Kadınların
Rolü: Trabzon Örneği”, **Fe Dergi**, Sayı: 1, ss. 117-130.
- Yeşilyurt Belediyesi'nin Seyir Kulesi Projeleri Halka Soruluyor*, (2015), www.milliyet.com.tr,
Yayın Tarihi: 02.02.2015, Erişim Tarihi: 04.08.2016.
- YETİŞ, Mehmet, (2014), “Hegemonya”, Gökhan Atılğan ve Atilla Aytekin (ed.), **Siyaset
Bilimi**, İstanbul: Yordam Kitap, ss. 87-98.
- YILMAZ, Zafer (2007), “Hannah Arendt'in Özgürlük Anlayışı”, **Atatürk Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Cilt: 9, Sayı: 1, ss. 227-235.
- YUVAL-DAVIS, Nira, (2014), **Cinsiyet ve Millet**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yüksek Seçim Kurulu, “Seçim Sonuçları”, www.ysk.gov.tr Erişim Tarihi: 25.01.2016.

- YÜKSEL, Mehmet, (2003), “Mahremiyet Hakkı ve Sosyo Tarihsel Gelişimi”, **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 58, Sayı: 1, ss. 181-213.
- YÜKSELBABA, Ülker, (2008), “Kamusal Alan Modelleri ve Bu Modellerin Bağlıları”, **İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası**, Cilt: LXVI, Sayı: 2, ss. 227-271.
- WAMPLER, Brian, (2007), “A Guide To Participatory Budgeting”, **Participatory Budgeting**, Anwar Shah (ed.), The World Bank, ss. 21-54.
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu**, www.mevzuat.gov.tr, Erişim Tarihi: 13.01.2016.

